

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TRAKYADA YEŞİLYURT GAZETESİNE GÖRE
1934-1944 YILLARI ARASINDA KIRKLARELİ'NİN
SİYASİ DURUMU**

AYKUT AVCI

ARALIK – 2019

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TRAKYADA YEŞİLYURT GAZETESİNE GÖRE 1934-
1944 YILLARI ARASINDA KIRKLARELİ'NİN SİYASİ
DURUMU**

AYKUT AVCI

TEZ DANIŞMANI:

Doç. Dr. V. TÜRKAN DOĞRUÖZ

KIRKLARELİ

ARALIK – 2019

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Aykut AVCI

16.12.2019

ÖZ

TRAKYADA YEŞİLYURT GAZETESİNE GÖRE 1934-1944 YILLARI ARASINDA KIRKLARELİ'NİN SİYASİ DURUMU

Avcı, Aykut

Yüksek Lisans, Tarih

Tez yöneticisi: Doç. Dr. V. Türkan Doğruöz

Aralık 2019

Yerel gazeteler, büyük şehirler dışındaki yerleşim yerlerinde faaliyet gösteren, o yerleşim yerindeki insanların dili, gözü, kulağı olan aynı zamanda da yerel yönetim ve hükümetin halk ile iletişimini sağlamasına ve sosyal hayatın düzenlenmesine katkı sağlayan kitle iletişim araçlarıdır.

Trakya'da Yeşilyurt gazetesi, 31 Ağustos 1925 tarihinde Ali Rıza Dursunkaya tarafından Kırklareli ilinde yayın hayatına başlatılan yerel bir gazete hüviyetindedir. Bu amaçla çalışmamızda; Trakya'da Yeşilyurt gazetesinin 2 Temmuz 1934 ile 29 Aralık 1944 tarihleri arasındaki toplam 893 sayısında bulunan siyasi haberler incelenmiştir. Bu on yıllık süreçte, yalnızca Kırklareli ve Trakya bölgesinin siyasi gelişmeleri değil ulusal ve uluslararası siyasi haberlere de yer verilmiştir. Çalışmamız; söz konusu yıllarda Kırklareli, Türkiye ve dünyada siyasi durum hakkında önemli ipuçları vermekte ve Kırklareli'nin siyasi hayatını tahlil etmemize yardımcı olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Basın, Trakya'da Yeşilyurt Gazetesi, Kırklareli, Türkiye, Siyasi Haberler.

ABSTRACT

ACCORDING TO TRAKYADA YESİLYURT NEWSPAPER, THE POLITICAL SITUATION OF KIRKLARELI BETWEEN 1934-1944

Avcı, Aykut

Master's Degree, History

Supervisor: Associate Professor V. Türkan Doğruöz

December 2019

Local newspapers are mass media which operate in settlements outside the big cities, such as the language, eyes and ears of the people in the settlements and also contribute to the communication of local government and government with the public and to the regulation of social life.

Trakyada Yesilyurt is a local newspaper which was launched by Ali Rıza Dursunkaya in Kırklareli on 31 August 1925. In this study; the newspaper Trakyada Yeşilyurt Between 2 July 1934 and 29 December 1944, a total of 893 issues of political news were analyzed. During this decade, not only the political developments in Kırklareli and Thrace, but also national and international political news were included. Our study; in the said years, give important clues about the political situation in Kırklareli, Turkey and in the world and helps us to analyze the political life of Kırklareli.

Key Words: Local Press, Trakyada Yesilyurt Newspaper, Kırklareli, Turkey, Political News.

ÖNSÖZ

Yerel gazeteler, siyasi, sosyal, iktisadi ve kültürel açıdan çok önemli kaynaklardır. Merkez ile taşra arasında köprü görevi gören yerel gazeteler, yenilik ve gelişmeleri yöre halkına iletir, halkın görüş ve isteklerini de kurumlara ulaştırarak, buldukları şehirlerde yaşayan kişilerin adeta sesi niteliğindedirler. Çalışmamızda, Kırklareli'deki ilk yerel gazete olan Trakyada Yeşilyurt gazetesine ait 2 Temmuz 1934 ile 29 Aralık 1944 tarihleri arasındaki 893 sayı incelenerek ve siyasi olaylar yorumlanmıştır. Trakyada Yeşilyurt gazetesi sayesinde, o yıllarda Kırklareli'nin ve Türkiye'nin siyasi hayatı hakkında kesitler görmemiz mümkün olacaktır. Yaptığımız çalışmada, yerel basın çalışmalarının eksikliği göz önüne alınarak, Kırklareli Basın Tarihi ve yerel basın çalışmalarına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışmamız giriş bölümünü takiben dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Milli Mücadele'nin kazanılması sonrası siyasi alanda yapılan inkılaplar ve çok partili siyasi hayata geçiş denemeleri anlatılmıştır. Birinci bölümde, Trakyada Yeşilyurt gazetesi biçim ve içerik yönünden incelenmiş; İkinci bölümde 1934-1944 yılları arasında gazetede yayınlanan yurtiçi ve yurtdışı siyasi olaylar kronolojik sıra ile verilmiştir. Ayrıca 1934 Trakya Olayları, genel ve yerel seçimler, Cumhuriyet Halk Partisi kurultayları, Kırklareli yerel siyasi haberleri ve Türkiye'ye gelen göçmenler bu bölümün diğer haberleridir. Üçüncü bölümde, İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye'nin durumu hakkında bilgi verilerek, savaş öncesi ve sırasında Türkiye'nin imzaladığı antlaşmalar, savaş sırasında Türkiye'nin aldığı tedbirler, savaş öncesi ve sırasında dünyada meydana gelen siyasi olaylar ile savaş haberlerine yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümü çalıştığımız yıllar arasında gazetede yer alan Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatı, ölümü ve inkılaplar ile ilgili haberlere ayrılmıştır.

Çalışmamda maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme, kıymetli zamanını, bilgi birikimini benimle paylaşan, tecrübesiyle bana ışık tutan değerli danışman hocam Doç. Dr. V. Türkan DOĞRUÖZ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Aykut AVCI

Aralık, 2019

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
KISALTMALAR	xi
TABLolar	xii
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

TRAKYADA YEŞİLYURT GAZETESİ'NİN BİÇİM VE İÇERİK YÖNÜNDEN İNCELENMESİ (1934-1944)

1.1. Biçim Yönünden Trakya'da Yeşilyurt Gazetesi	8
1.2. İçerik Yönünden Trakya'da Yeşilyurt Gazetesi.....	11

2. BÖLÜM

TRAKYADA YEŞİLYURT GAZETESİNE GÖRE YURT İÇİ VE YURT DIŞI SİYASİ HABERLER (1934-1944)

2.1. Yurt İçi Siyasi Haberler.....	14
2.1.1. 1934 Trakya Olayları ve Türkiye'de Yaşayan Yahudiler	14
2.1.2.1. Yerel Seçimler (1934,1938,1942)	22
2.1.2.2. Genel Seçimler (1935,1939,1943)	31
2.1.3. Cumhuriyet Halk Partisi Kurultayları (1935,1938,1939,1943)...	39
2.1.4. Kırklareli Siyasi Haberleri	44
2.1.4.1. Merkez'in Lüleburgaz'a Taşınması ve Pınarhisar'ın Kaza Olması İle İlgili Haberler	44
2.1.4.2. Köy İsimlerinin Değiştirilmesi ve Kırklareli Merkez Mahalle Sınırlarının Belirlenmesi	48
2.1.4.3. Vali Değişiklikleri (1936,1939,1941).....	49

2.2. Yurtdışı Siyasi Haberler	52
2.2.1. Türkiye'ye Gelen Göçmenler	52
2.2.1.1. Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan Gelen Göçmenler (1934-1944)	52

3. BÖLÜM

TRAKYADA YEŞİLYURT GAZETESİNE GÖRE İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE TÜRKİYE (1939-1944)

3.1. İkinci Dünya Savaşı Öncesi İmzalanan Antlaşmalar (1934-1939)	64
3.2. İkinci Dünya Savaşı Öncesi Yurt Dışı Siyasi Haberler (1934- 1940)	84
3.2.1. Balkan Devletleri ile İlgili Haberler	84
3.2.2. Almanya ile İlgili Haberler.....	87
3.2.3. İtalya ile İlgili Haberler	89
3.2.4. İspanya İç Savaşı ile İlgili Haberler	91
3.3. İkinci Dünya Savaşı Ve Kırklareli.....	91
3.3.1. Vurgunculuk, Karaborsa ve Ekmek Karnesi Uygulaması.....	93
3.3.2. Pasif Korunma Tedbirleri	99
3.3.3. Sıkıyönetim İlanı ve Halkın Anadolu'ya Göçe Teşvik Edilmesi	102
3.3.4. Varlık Vergisi	104
3.4. İkinci Dünya Savaşında Türkiye'de Yaşanan Gelişmeler.....	105
3.4.1. Pera Palas Otel Patlaması	112
3.4.2. Refah Şilebi Faciası	113
3.4.3. Von Papan'e Suikast Girişimi	114
3.5. İkinci Dünya Savaşı Sırasında İmzalanan Antlaşmalar (1940- 1944)	115
3.6. İkinci Dünya Savaşı Haberleri (1939-1944)	120

3.6.1. 1939-1941 Yılları Arası Savaş Haberleri.....	121
3.6.2. 1942-1944 Yılları Arası Savaş Haberleri.....	146

4. BÖLÜM

TRAKYADA YEŞİLYURT GAZETESİNE GÖRE MUSTAFA KEMAL ATATÜRK VE İNKILAPLAR (1934-1944)

4.1. Trakya'da Yeşilyurt Gazetesine Göre Mustafa Kemal Atatürk...	161
4.1.1. Mustafa Kemal Atatürk'e Suikast Girişimi (1935).....	161
4.1.2. Mustafa Kemal Atatürk'ün Yurtiçi Gezileri	163
4.1.3. Mustafa Kemal Atatürk'ün Rahatsızlığı, Vefatı ve Anıtı .	165
4.2. Trakya'da Yeşilyurt Gazetesine Göre Atatürk İnkıpları.....	171
4.2.1. Soyadı Kanunu; Lakap ve Unvanların Kaldırılması	171
4.2.2. Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesi.....	174
4.2.3. Ulusal Bayram ve Tatil Günleri'nin Değişmesi.....	175
SONUÇ.....	177
KAYNAKÇA.....	182
EKLER.....	187
EK 1: "Trakya'da Yeşilyurt" gazetesinin 31 Ağustos 1341 (31 Ağustos 1925) tarihli, Kırklareli adı ile basılan ilk sayısı.....	187
EK 2: "Trakya'da Yeşilyurt" gazetesinin harf devrimi sonrası ulaşılabilen 2 Temmuz 1934 tarihli ilk sayısı.	188
EK 3: "Yahudi Meselesi" Başlıklı Haber	189
EK 4: "Yeni Mebuslarımız" Başlıklı Haber.....	190
EK 5: "Büyük Partimizin Büyük Kurultayına Yüzbinlerce Saygı ve Sevgiler!" Başlıklı Haber	191
EK 6: "Kırklareli İskân Müdürlüğünden" Başlıklı İlan.....	192
EK 7: "Türk Ordusu Hatay'da" Başlıklı Haber.....	193

EK 8: “Muhtekir Asılacak mı?” Başlıklı Haber	194
EK 9: “Perapalasta Evvelki Gece Bir Bomba İnfilak Etti” Başlıklı Haber	195
EK 10: “TÜRK-ALMAN DOSTLUK PAKTI İMZALANDI” Başlıklı Haber	196
EK 11: “Harp Patladı” Başlıklı Haber	197
EK 12: “Büyük Ölünün karşısında Ağhyan Yurd” Başlıklı Haber	198

KISALTMALAR

A.A	: Anadolu Ajansı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
C.	: Cilt
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SCF	: Serbest Cumhuriyet Fırkası
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TPCF	: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri

TABLÖLAR

Tablo 1: 1934-1944 Yılları Arası İncelenen Gazete Sayıları.....	9
Tablo 2: 1934 Yerel Seçim Sonuçları.....	24
Tablo 3: 1938 Yerel Seçim Sonuçları.....	28
Tablo 4: C.H.P Kırklareli Mahalleleri Ocak Kongre Tarihleri.....	29
Tablo 5: 1942 Yerel Seçim Oy Kullanma Yer ve Tarihleri.....	30
Tablo 6: 1942 Yerel Seçim Sonuçları.....	31
Tablo 7: İl Genel Meclisi Tarafından İsmi Değiştirilen Köyler.....	47
Tablo 8: Soyadı Alan Bazı Kişiler.....	172

GİRİŞ

Mondros Ateşkes Antlaşmasının ardından ülkeyi işgal eden İtilaf Devletlerine karşı siyasi ve askeri mücadeleye başlanmıştır. Milli Mücadele, askeri olarak 11 Ekim 1922 tarihinde Mudanya Ateşkes Antlaşmasıyla, siyasi olarak ise 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşmasıyla sona ermiştir.¹

4 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması ile Türkiye’de yeni bir düzenin temelleri atılmaya başlanmıştır. Türkiye’de, uzun yıllar mücadele edilen Batı karşısına güçlü bir şekilde çıkabilmek için savaştan hemen sonra siyasi, hukuki, eğitim, sosyal, kültür ve ekonomik alanda inkılaplar yapma yoluna gidilmiştir.²

Mustafa Kemal Atatürk, yapılan inkılapların amacını Kastamonu’da yaptığı konuşma sırasında şöyle açıklamıştır.

“Efendiler, yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların amacı, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen zamana uygun ve bütün anlam ve biçimleri ile medeni bir sosyal toplum durumuna ulaştırmaktır. İnkılâplarımızın temel ilkesi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen düşünceleri darmadağın etmek elzemdir. Şimdiye kadar milletin beynini paslandıran, uyuşturan bu anlayışta bulunanlar olmuştur. Her halde bu anlayışlarda bulunan uydurma şeyler bütünüyle uzaklaştırılacaktır. Onlar çıkarılmadıkça beyne gerçeklik nurlarını yerleştirmek imkânsızdır.”³

Milli Mücadele’nin kazanılmasının ardından 28 Ekim 1922 tarihinde Lozan’da yapılacak barış görüşmelerine İtilaf Devletleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti ile birlikte İstanbul hükümetini de çağırmıştır. Sadrazam Tevfik Paşa, TBMM’ye bir telgraf çekerek İstanbul hükümetinin temsilcilerinin de katılması gerektiğini savunmuştur.⁴ Telgraf TBMM’de çeşitli tartışmalara neden olmuş, 30 Ekim tarihinde yapılan toplantıda İstanbul hükümetinin böyle bir şey talep etmeye hakkının olmadığı ve yok sayılması gerektiği fikirleri öne çıkmıştır. Doktor Rıza Nur ve arkadaşları

¹ Cevdet Küçük, “Milli Mücadele”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 30, İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi, 2005, s. 76.

² Yücel Özkaya, “Atatürk Dönemi ve Atatürk İnkılapları” *Türkler Ansiklopedisi*, C. 16, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 365.

³ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III Açıklamalı Dizin İle, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2006, s. 214.

⁴ Refik Turan ve öte., *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*, Ankara: Okutman Yayıncılık, 2011, s. 177.

tarafından içerisinde altı madde bulunan bir önerge sunulmuş, önergede Ankara hükümetinin Osmanlı Devleti'nin yerine geçtiği ve saltanatın kaldırılması gerektiği savunulmuştur. Saltanatın kaldırılması teklifi, milletvekilleri arasında çeşitli tartışmalar yaratmıştır.⁵

Mustafa Kemal Paşa, bilgi verici ve tartışmaları sonlandırıcı uzun bir konuşma yaparak, saltanatın kaldırılmasına karşı çıkan milletvekillerini ikna etmeye çalışmıştır. Atatürk konuşmasında şunları söylemiştir;

“Egemenlik ve saltanat hiç kimse tarafından hiç kimseye, ilim icabıdır diye; görüşme ile, münakaşa ile verilmez. Egemenlik, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanlıları, zorla Türk milleti'nin egemenlik ve saltanatına el koymuşlardı; bu musallat olmalarını altı asırdan beri devam ettirmişlerdi. Şimdi de, Türk Milleti bu mütecavizlerin hadlerini ihtar ederek, egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline açıkça almış bulunuyor. Bu bir olupbittidir. Söz konusu olan; millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız? Meselesi değildir. Mesele zaten olupbitti haline gelmiş bir hakikati ifadeden ibarettir. Bu, mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabii görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde, yine gerçek gerektiği şekilde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kafalar kesilecektir.”⁶

Mustafa Kemal Paşa tarafından yapılan konuşmanın ardından mecliste, hâkimiyetin millete ait olduğu görüşü benimsenmeye başlanmıştır. Meclise verilen önerge tasarı haline getirilerek genel kurula sunulmuş, 1 Kasım 1922 tarihinde Meclis Genel Kurulu tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.⁷

1 Kasım 1922 tarihinde saltanat kaldırılmış, 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan Barış Antlaşması imzalanmış ve son olarak da 13 Ekim 1923 tarihinde başkent Ankara olmuştur. Saltanat kaldırılmış ancak devlet başkanı ve devletin rejimi henüz belirlenmemiştir.

Mustafa Kemal Paşa'nın gençliğinden beri kafasında olan rejim fikri cumhuriyettir. 28 Ekim 1923 gecesini Çankaya köşkünde aklındaki fikri gerçekleştirmek niyetindedir. Köşkte verilen yemekte, İsmet Paşa, Kazım Paşa, Fethi Bey gibi isimler vardır. Mustafa Kemal Paşa, yemek sırasında kafasındaki Cumhuriyet fikrini açmıştır.

“Yemek esnasında; yarın cumhuriyet ilân edeceğiz! dedim. Hazır bulunan arkadaşlar, derhal fikrime iştirak ettiler. Yemeği terk ettik. O

⁵ Dursun Ali Akbulut, “Saltanatın Kaldırılması ve Sonuçları”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 16, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 443.

⁶ Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk Söylev Cilt: 2*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2012, s. 691.

⁷ Turan ve öte., *Atatürk İlkeleri*, s. 178.

dakikadan itibaren, sureti hareket hakkında, kısa bir program tespit ve arkadaşları tazvif ettim.”⁸

Mustafa Kemal Paşa, İsmet Paşa ve arkadaşları tarafından Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’ndaki bazı maddelerin değiştirilmesi için bir kanun teklifi hazırlanarak, *"Türkiye Devleti'nin şekl-i Hükûmeti Cumhuriyet'tir"* ibaresinin eklenmesi kararlaştırılmıştır.⁹

29 Ekim günü önce Halk Fırkası Grubunda, daha sonra aynı gün Meclis Genel Kurulunda görüşülen tasarı kabul edilmiştir. On altı milletvekili tarafından cumhuriyetin ilanı yönünde bir önerge hazırlanarak, meclise sunulmuş, önergenin kabul edilmesiyle birlikte Cumhuriyet rejimi resmen ilan edilmiştir. Cumhuriyetin ilanının ardından Cumhurbaşkanı seçimi yapılmış, Mustafa Kemal Paşa yüz elli sekiz milletvekilinin oy birliği ile Cumhurbaşkanı seçilmiştir.¹⁰

Saltanatın kaldırılıp, cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra halifenin ve halifelik makamının, dini ve siyasi anlamı ortadan kalkmıştır. Fakat devlet adamlarının ve yabancı heyetlerin halife ile görüşmek istemeleri ayrıca halifenin devlet başkanı gibi hareket etmesi, Türkiye Cumhuriyeti için bir sorun haline gelmeye başlamıştır.¹¹

Mustafa Kemal Paşa, askeri tatbikat amacıyla İzmir’de kaldığı iki ay boyunca İsmet Paşa’dan, halifenin hazineden para istemesi ile ilgili telgraflar almıştır. Mustafa Kemal Paşa, verdiği cevapta şunları söylemiştir:

“Halife ve bütün cihan katı olarak bilmek lazımdır ki, mevcut ve mahfuz olan halife ve halife makamının hakikatte ne dinen ve ne de siyaseten hiçbir mana ve hikmeti mevcudiyeti yoktur. Türkiye Cumhuriyeti safsatalarla mevcudiyetini, istiklâlini tehlikeye maruz bırakamaz.”¹²

1 Mart 1924 tarihinde mecliste yaptığı konuşmada yine aynı konuya değinerek, halifeliğin kaldırılması gerektiğini bir kez daha belirtmiştir. 2 Mart’ta Halk Partisi Genel Kurulunda, Cumhuriyetin korunması, Milli Eğitimin oluşturulması ve Halifeliğin kaldırılmasını içeren bir önerge hazırlanmış, 3 Mart 1924 tarihinde TBMM, Fethi Okyar’ın başkanlığında

⁸ Atatürk, *Nutuk*, ss. 802-803.

⁹ Özkaya, “Atatürk Dönemi”, s. 367.

¹⁰ Turan ve öte., *Atatürk İlkeleri*, ss. 181-182.

¹¹ Güner, “Türk İnkılabı”, s. 130.

¹² Atatürk, *Nutuk*, ss. 846,847.

toplanmış ve halifeliğin kaldırılmasını görüşmüştür. Yapılan konuşmaların ardından “*Hilafetin ilgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti memaliki haricine çıkarılmasına dair kanun*” kabul edilerek, halifelik kaldırılmıştır.¹³

23 Nisan 1920 tarihinde açılan Birinci Meclis, olağanüstü yetkilerle donatılmış bir meclistir. Milli Mücadele’den zaferle çıkılmasının ardından, meclis içerisinde fikir ve görüş ayrılıkları ortaya çıkmaya başlamıştır. Mecliste, Tesanüt Grubu (Dayanışma Grubu), İstiklal Grubu (Bağımsızlık Grubu), Müdafaa-i Hukuk Grubu (Hakları Savunma Grubu), Halk Zümresi (Halk Grubu) ve Islahat Grubu (Yenileştirme Grubu) gibi gruplar ortaya çıkmış, bu grupların ortaya çıkmasıyla, mecliste bir birlik sağlanamamış ve siyasi anlaşmazlıklar baş göstermiştir.¹⁴

Müdafaa-i Hukuk Grubu, Birinci Grup adıyla da anılmış, bu grubun lideri Mustafa Kemal Paşa olmuştur. Müdafaa-i Hukuk Grubu, mecliste gerçekleşen oylama ve seçimlerde bazen azınlık konumunda kalsa da, genel anlamda güçlü bir konumdaydı. İlerleyen dönemde Müdafaa-i Hukuk Grubu’na muhalif olan İkinci Grup ortaya çıkmıştır. Muhalefet grubu, Mustafa Kemal Paşa’yı hedef alarak meclise bir önerge vermiş, önergeye göre belirli bir seçim bölgesinde beş yıl oturmayı zorunlu kılınıyor, aksi takdirde aday gösterilen kişi milletvekili seçilemiyordu. Önerge meclis tarafından reddedilse de, Mustafa Kemal Paşa kendisini hedef alan bu girişime karşı 6 Aralık 1922 tarihinde Halkçılığı temel alacak bir parti kuracağını, parti isminin de Halk Partisi olacağını açıklamıştır.¹⁵

Birinci TBMM, üç yıllık görev süresini tamamladıktan sonra, 1 Nisan 1923 tarihinde yeni bir seçim kararı alınmıştır. Mustafa Kemal Paşa, 8 Nisan 1923 tarihinde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adına “*Dokuz Umde*”yi yayınlamış, Dokuz Umde Halk Fırkası’nın ilk programı olarak kabul edilmiştir.¹⁶

¹³ Özkaya, “Atatürk Dönemi”, s. 368.

¹⁴ Esmâ Torun, *Atatürk Dönemi Tek Parti* (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 1996, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 51780), s. 30.

¹⁵ Mete Tuncay ve öte., *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, İzmir: Cem Yayınevi, 1997, s. 88.

¹⁶ Rabia Nur Obut, *Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri*, Academia, https://www.academia.edu/cok_partili_hayata_gecis_denemeleri, (Erişim: 03.12.2019)

Dokuz Umde esas alınarak hazırlanan Halk Fırkası Nizamnamesi, 9 Eylül 1923 tarihinde kabul edilerek, Halk Fırkası resmen kurulmuştur. Ayrıca Halk Fırkası'nın genel başkanlığına Mustafa Kemal Paşa getirilmiş, Mustafa Kemal Paşa'nın isteğiyle de 10 Kasım 1924 tarihinde partinin adı Cumhuriyet Halk Fırkası olmuştur.¹⁷ 9 Mayıs 1935 tarihinde toplanan partinin Dördüncü Kurultayında ise Cumhuriyet Halk Partisi adını almıştır.¹⁸

Lozan Antlaşması gereği yapılan Türk-Rum mübadelesi esnasında, malların paylaşımı konusunda yolsuzluk yapıldığı iddiasıyla mecliste bir gensoru verilmiş, gensoru sonucunda hükümet güvenoyu almış, bu kararın ardından Halk Fırkası'ndan bazı milletvekilleri istifa etmiştir. 17 Kasım 1924 tarihinde kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurucuları, istifa eden milletvekilleridir. Kazım (Karabekir), Adnan (Adıvar), Rauf (Orbay) ve Refet (Bele) bu isimlerden bazılarıdır.¹⁹

TPCF kurulduktan sonra mecliste aktif bir siyaset izleyerek, 1925 yılı bütçe görüşmelerinde fikirlerini belirtmiş, Aşar vergisinin kaldırılmasını alkışlarla desteklemiştir. TPCF, ılımlıdan aşırıya kadar birçok muhalif kişiyi kendi çatısı altında toplamıştır.²⁰

Mustafa Kemal Paşa, TPCF hakkındaki görüşlerini Nutuk'ta şöyle dile getirmiştir.

*"Malûm olduğu veçhile "Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası" diye bir fırka teşkil ettiler. Bu fırkanın, gizli eller tarafından, çizilen programını da ortaya attılar. "Cumhuriyet" kelimesini telâffuzdan dahi içtinabedenlerin, cumhuriyeti, doğduğu gün, boğmak isteyenlerin, teşkil ettikleri fırkaya "Cumhuriyet" ve hem de "Terakkiperver Cumhuriyet" unvanını vermeleri, nasıl ciddî ve ne dereceye kadar samimî telâkki olunabilir? Rauf Bey ve arkadaşlarının teşkil ettikleri fırka, muhafazakâr unvanı altında meydana çıksaydı, belki mânası olurdu. Fakat, bizden daha ziyade cumhuriyetçi ve bizden daha ziyade terakkiperver olduklarını iddiaya kalkışmaları, bittabi doğru değildi."*²¹

¹⁷ Turan ve öte., *Atatürk İlkeleri*, ss. 196-197.

¹⁸ Necdet Aysal, "Tek Parti Döneminde Cumhuriyet Halk Partisi Dördüncü Büyük Kurultayı (9-16 Mayıs 1935)", *Journal of History Studies*, C.9, S.1 (2017), s. 23.

¹⁹ Emin Kirman, *Çok Partili Döneme Geçiş Süreci Ve Türk Siyasal Kültüründe Muhalefet Olgusunun Gelişimi (1946-1950)* (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2006, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 187389), s.35

²⁰ Cemalettin Taşkıran, "Atatürk Döneminde Demokrasi Denemeleri (1925-1930)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.14 (1994), s. 259.

²¹ Atatürk, *Nutuk*, s. 889.

1925 yılının Şubat ayında, Doğu Anadolu bölgesinde Şeyh Sait liderliğinde etnik ve dini bir ayaklanma ortaya çıkmıştır. İsyan, Türkiye'nin Musul sorunu nedeniyle İngiltere ile görüşmelerde bulunduğu bir dönemde meydana gelmiş, isyanın büyümesi sonucu Fethi (Okyar) Bey hükümeti istifa ederek İsmet (İnönü) Bey Başbakan olmuştur. Başbakan İsmet Bey, 4 Mart 1925 tarihinde hükümete olağanüstü yetkiler tanıyan Takrir-i Sükûn Kanunu'nu çıkartmıştır.²²

Takrir-i Sükûn Kanunu ile birlikte İstiklal Mahkemeleri kurulmuş, bu mahkemeler TPCF'nin ayaklanmaya maddi ve manevi destek verdiği hükmetmiş, 1 Haziran 1925 tarihinde TPCF hükümetin emri ile kapatılmıştır.²³ Böylece çok partili hayata geçiş denemesinin ilki başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

1930 yılında tüm dünyayı etkileyen ekonomik kriz Türkiye'de de piyasaların durmasına neden olmuştur. TBMM'de devletçilik ve liberal ekonomiyi savunan iki önemli görüş ortaya çıkmış, Devletçilik görüşünü İsmet Bey, Liberalizm görüşünü Fethi Bey savunmuştur. Devletçilik, devletin ekonomik hayatın içerisine girerek özel yatırımları destek olması ve gerektiğinde müdahale etmesi üzerine iken, Liberalizm bireycidir, bireye yapılan sınırlamaları kabul etmez. Fethi Bey, Mustafa Kemal Paşa'nın eski ve güvendiği arkadaşlarından birisi olup, Mustafa Kemal Paşa, kendisinden bir siyasi parti kurmasını rica etmiştir. Böylece 30 Ağustos 1930 tarihinde Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur.²⁴

4 yıl boyunca yürürlükte kalan Takrir-i Sükun Kanunu 1929 yılında kaldırılrsa da, ekonomik sıkıntı ve baskılardan dolayı hükümete karşı tepkiler yer almaktaydı. Mustafa Kemal Paşa, halkta bulunan hoşnutsuzlukları engelleyebilmek, hükümeti denetim altına alabilmek ve aynı zamandan tek adam profiline son verebilmek amacıyla muhalif bir parti kurulmasını istiyordu. Bu sebeplerle, Mustafa Kemal Paşa'ya bağlı ve onun kontrolünde olacak muhalif bir siyasi parti SCF ortaya çıkmıştır.²⁵

²² Habip Kocaman ve Mustafa Ceylan, "Türkiye Cumhuriyetinin İlk Muhalefet Fırkası: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası", *Yasama Dergisi*, S.34 (2016), ss. 14,15.

²³ Kirman, *Çok Partili Döneme Geçiş*, s. 37.

²⁴ Taşkıran, "Atatürk Döneminde Demokrasi", s. 260.

²⁵ Barış Ertem, "Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası", *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 2, (2010), s. 88.

SCF parti programına göre, Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Laik ve Liberalizmi benimsemiş bir partiydi. Özellikle Ege Bölgesinde destekçiler edinmiş olan parti, 1930 yerel seçimlerinde beş yüz iki yerde zaferle ayrılmıştır. Fakat seçimlerde yolsuzluk yapıldığı gerekçesiyle sadece yirmi iki tane yerde görev yapabilmiştir. Mecliste, seçimlerde yolsuzluk tartışmaları başlamış, SCF inkılap ve cumhuriyet karşıtlarının ilgi odağı haline gelmiştir. Mustafa Kemal Paşa ile karşı karşıya gelmeye başlayan Fethi Bey, 17 Kasım 1930 tarihinde İçişleri Bakanlığına SCF'nin feshedilmesine dair bir dilekçe vererek, partiyi feshetmiştir.²⁶

Böylece çok partili hayata geçişin ikinci denemesi de başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1950 yılına kadar CHP, ülkeyi tek parti olarak yönetmeye devam etmiştir.

1930 yılına gelindiğinde Türkiye, iç ve dış meseleleri büyük oradan halletmiş, dış politikada Mustafa Kemal Atatürk'ün "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" ilkesi doğrultusunda aktif bir siyaset izlemeye başlamıştır. Sınır güvenliğini sağlamak amacıyla, Balkan Paktı ve Sadabat Paktı gibi bölgesel antlaşmalar yapılmıştır. Aynı zamanda Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile "Boğazlar Sorunu" Türkiye lehine sonuçlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaştığı yıllarda, Atatürk'ün uyguladığı Türkiye'nin toprak bütünlüğü, güvenliği ve bağımsızlığını üstün tutan dış politika sayesinde, barışçıl yollarla Boğazların ardından Hatay meselesi de Türkiye lehine çözülmüştür. Bu konular ile ilgili detaylı bilgiler çalışmamızın içerisinde bulunmaktadır.

²⁶ Turan ve öte., *Atatürk İlkeleri*, s. 202.

1. BÖLÜM

TRAKYADA YEŞİLYURT GAZETESİ'NİN BİÇİM VE İÇERİK YÖNÜNDE İNCELENMESİ (1934-1944)

1.1. Biçim Yönünden Trakya'da Yeşilyurt Gazetesi

Trakya'da Yeşilyurt gazetesi, 31 Ağustos 1925 tarihinde yayın hayatına *Kırklareli* adıyla başlamıştır.²⁷ 30 Kasım 1927'de, Vilayet Daimi Encümeninin resmi bir vilayet gazetesi çıkartma kararı ile birlikte 163. sayısından itibaren isminde değişikliğe gidilmiş ve *Trakya'da Yeşilyurt* ismini almıştır.²⁸ Gazetenin kurucusu ve başyazarı Ali Rıza Dursunkaya'dır.²⁹

Çalışmamızda *Trakya'da Yeşilyurt* gazetesine ait 2 Temmuz 1934³⁰ ile 29 Aralık 1944 tarihleri arasındaki 893 sayı incelenmiştir. Aşağıdaki tabloda incelenen yıllara göre gazetenin sayıları belirtilmiştir.

Tablo 1: 1934-1944 Yılları Arası İncelenen Gazete Sayıları

Yıl	İncelenen Sayılar	Tarih Aralığı
1934	29 Sayı	2 Temmuz 1934 - 31 Aralık 1934
1935	56 Sayı	5 Ocak 1935 – 30 Aralık 1935
1936	54 Sayı	7 Ocak 1936 – 28 Aralık 1936

²⁷ Kırklareli adı ile yayımlanan gazetenin 31 Ağustos 1925 tarihli ilk sayısı için bkz. Ek: 1. Farklı kaynaklarda gazetenin ilk sayısı 30 Ağustos 1925 olarak kabul edilse de, elimizde bulunan ilk sayı 31 Ağustos 1925 tarihli olduğu için, biz bu tarihi ilk yayın tarihi olarak kabul ettik.

²⁸ Nur Alemdar, *İkinci Dünya Savaşı Başlarken Trakya'da Yeşilyurt Gazetesine Göre Kırklareli (1940)* (Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli, 2018, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 509485), s. 9.

²⁹ Ali Rıza Dursunkaya 1890 yılında Amasya'da dünyaya gelmiştir. Beş yaşına bastığında süvari jandarma yüzbaşısı olan babasının tayinin Kırklareli'ne çıkmasıyla Kırklareli'ne yerleşmiştir. Ortaokulu Kırklareli'de okuduktan sonra liseyi Edirne İdadisinde bitirmiştir. Babasının vefatı üzerine edebiyat bölümü son sınıfta iken üniversiteyi yarıda bırakarak Babaeski'ye dönmüştür. 1923 yılına kadar Kırkkilise (Kırklareli) Tedrisat-ı İptidaiye Müfettişliği, Kırkkilise (Kırklareli) İhtiyat Zabitan Teavün Cemiyeti Reisliği, Trakya ve Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti azalığı, Kırcaali kazası Mekatib-i İslamiye Müdürlüğü gibi görevlerde bulunmuştur. 31 Ağustos 1925 yılında Kırklareli ismiyle bir gazete yayınlamaya başlamıştır. 1945-1946 yıllarında Kırklareli Vilâyetini Tarih, Coğrafya, Kültür ve Eski Eserleri Yönünden Tetkik adlı tarih eserini gazetede kaleme almıştır. Ali Rıza Dursunkaya, 1956 yılında rahatsızlanmış, 15 Şubat 1957 günü Fatih bulunan evinde hayatını kaybetmiştir. V. Türkan Doğruöz, "İkinci Dünya Savaşı Sırasında Kırklareli'nde Sosyal Yardımlaşma Faaliyetleri", *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C.9 S. 17 (2019), s. 28.

³⁰ Ek 2: "Trakya'da Yeşilyurt" gazetenin harf devrimi sonrası ulaşılabilen 2 Temmuz 1934 tarihli ilk sayısı.

1937	59 Sayı	4 Ocak 1937 – 27 Aralık 1937
1938	82 Sayı	3 Ocak 1938 - 29 Aralık 1938
1939	101 Sayı	2 Ocak 1939 - 28 Aralık 1939
1940	104 Sayı	1 Ocak 1940 - 30 Aralık 1940
1941	102 Sayı	2 Ocak 1941 - 25 Aralık 1941
1942	104 Sayı	1 Ocak 1942 - 31 Aralık 1942
1943	101 Sayı	4 Ocak 1943 - 31 Aralık 1943
1944	101 Sayı	4 Ocak 1944 - 29 Aralık 1943

1934 yılının Temmuz ayında, gazetenin ilk sayfasının sol üst bölümünde gazetenin sahibinin ismi *Sahibi Muharrir Ali Rıza*, gazetenin adresi *Adres Kırklareli - Yeşilyurt* yazılırken, yıllık abonelik ücreti *Abuna Şartları Seneliği <300> kuruş* adı altında yer almıştır. Sağ üst bölümde gazetenin yıl bilgileri verilmiş, ilânların satır fiyatı hakkında *İLANAT Beher satırı (10 kuruş senelik ve altı aylık ilanlar için ayrıca idare müdürüle pazarlık yapılır* açıklaması yer almıştır. Bu iki kutucuğun ortasında büyük harflerle gazetenin ismi *TRAKYADA YEŞİLYURT* yer almış, Trakya kelimesinin küçük punto ile Yeşilyurt kelimesinin ise ondan biraz daha büyük punto ile yazıldığı görülmüştür. Gazete isminin hemen altında *Cumhuriyetçi, Siyasi, İctimai, İktisadi Gazete* açıklaması yapılmıştır. Bu ifade 30 Ağustos 1934 Perşembe tarihli sayısından itibaren *Cumhuriyetçi, Gazete* şeklini almıştır. 12 Ağustos Pazartesi 1935 tarihli sayısından itibaren *Cumhuriyetçi, Gazete* yazısının *Cumuriyetçi, Gazete* olarak değiştiği görülmüştür. Bu bölümlerin hemen alt kısmında enine iki uzun çizgi arasındaki ayrılmış kısımda ise *SAYISI: (5) KURUŞ* olarak gazetenin ücreti, ücretin yanında gazetenin o günkü tarihi, en sağ tarafta ise gazetenin numarası belirtilmiştir.

12 Ağustos Pazartesi 1935 tarihli sayısından itibaren *Sahibi* yazısı *İSSİ31* halini almış, 10 Ağustos 1936 tarihli sayısında *İssı* yerine tekrar *Sahibi* yazısı yazılmaya başlanmıştır. 15 Şubat 1939 yılındaki sayısıyla abone şartlarının yazıldığı kısım *Abuna şartları* kısmı *Abona Şartları*, 5 Mayıs 1936 tarihli sayısından itibaren ise *Abone Şartları* halini almıştır.

³¹ İs: Sahip, Malik. Yaşar Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük C.2*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2017, s. 2213.

29 Eylül 1936 tarihli sayısı ile beraber sağ ve sol köşelerin yeri karşılıklı olarak değişmiştir. 23 Ocak 1939 ayından itibaren gazetenin birinci sayfasının en üst kısımlarının değiştiği görülmüştür. Orta kısımdaki gazetenin isminin hemen altında yer alan gazetenin ücretinin, basım tarihinin ve numarasının yer aldığı bölüm kaldırılarak, sağa ve sola yerleştirilmiştir. Gazetenin basım tarihi, sağ köşede bulunan gazetenin sahibinin ismi, gazetenin adresi ve yıllık abone ücretinin hemen altına konulmuştur. Gazetenin numarası ile ücreti ise sol köşede bulunan gazetenin yılını ve ilanların satır fiyatının olduğu bölümün altına eklenmiştir.

16 Şubat 1939 tarihli sayısı ile gazetenin isminin hemen altında bulunan *CUMURİYETÇİ GAZETE*, açıklaması değiştirilerek *Pazartesi, Perşembe günleri öğleden sonra çıkar Cumhuriyetçi Gazete* ifadesi konulmuştur. 14 Birinci Kanun Aralık 1943 tarihinde yayın günü bir kez daha değiştiği için *Salı, Cuma günleri öğleden sonra çıkar Cumhuriyetçi Gazete* ifadesini almıştır. 5 Aralık 1944 tarihinden itibaren *A.R. Dursunkaya* şeklinde yazılan Sahibi bölümünün *Ali Rıza DURSUNKAYA* şeklinde yazıldığı gözlemlenmiştir.

Gazetede yer alan ay isimleri zaman içerisinde değişiklik göstermiştir. 1935 yılının Ekim ayından itibaren, Teşrinievvel (Ekim), Birinci Teşrin, Teşrinisani (Kasım) İkinci Teşrin, Kânunusani (Aralık) Birinci Kanun, Kânunuevvel (Ocak) İkinci Kanun olarak düzenlenmiş, 1943 yılının Ekim ayından itibaren ise 1 nci Teşrin, 2 nci Kanun vb. şeklini almıştır.

Trakyada Yeşilyurt gazetesi, bu on yıllık süreçte sayfa sayısı bakımından belirli bir düzende yayınlanmamıştır. 1934-1938 yılları arasında genel olarak dört sayfadan oluşmuş ise de, özel günler (23 Nisan, 19 Mayıs, 29 Ekim vb.) ve ilanların azalıp-çoğalmasına göre bazen iki sayfaya düşmüş, bazen de altı sayfaya kadar çıkmıştır. Bu düzensizlik 1942 yılından itibaren sona ermiş, 1944 yılının sonuna kadar haftada iki sayfa olarak yayınlanarak düzenli hale girmiştir.

Gazete sütunları, 2 Temmuz 1934 tarihinden 6 Eylül 1937 tarihli sayısına kadar üç sütundan oluşurken, 6 Eylül 1937 tarihli sayısı ile birlikte dörde, 31 Mart 1944 sayısı ile beraber haber sayısının da artmasıyla sütun sayısı beşe çıkmıştır. Haberleri birbirinden ayırmak için haberlerin arasına en ve boydan

siyah çizgiler konulmuştur. Haberlerin karışmaması için bazı haberlerin siyah çerçeve içerisine alındığı görülmüştür.

Gazete, 16 Mayıs 1938 tarihine kadar genel olarak, Pazartesi günleri haftada bir gün olarak yayınlanmıştır. Ancak bu tarihe kadar yayın günlerinde tam bir birlik sağlanamamış, zaman zaman haftanın bazı günleri de yayınlandığı görülmüştür. 16 Mayıs 1938 tarihli sayısından itibaren Pazartesi ve Perşembe günleri haftada iki gün yayınlanmaya başlamıştır. 14 Birinci Kanun 1943 tarihli sayısı ile birlikte gazetenin basım günleri değişmiş, Pazartesi-Perşembe yerine Salı ve Cuma günleri yayınlanmaya başlamıştır.

Gazetenin âdeti 5 kuruş olup, on yıllık süre boyunca bu ücret değişmemiş, sadece yıllık abonelik ücreti 18 Mart 1943 tarihli sayısı ile birlikte 300 kuruştan 400 kuruşa çıkarılmıştır.

1934 yılının Temmuz ayından 6 Haziran 1940 tarihine kadar ilanların satırı 10 kuruştur. Bu tarihten itibaren 12,5 kuruşa yükseltildiği görülmüştür. 30 Eylül 1940 tarihli sayısında ilanların satır ücretleri bir kez daha zamlanarak 15 kuruşa çıkmış; 26 Nisan 1943 tarihli sayısıyla beraber de ilanların satır ücreti 22,5 kuruşa kadar yükselmiştir.

1.2. İçerik Yönünden Trakyada Yeşilyurt Gazetesi

İçerik yönünden incelemeye başladığımız Trakyada Yeşilyurt gazetesinin birinci sayfasında, genellikle gündemi ilgilendiren haberler yayınlanmış, halkı bilgilendirmek ve aydınlatmak amaçlanmıştır. Dönemin siyasi olayları başta olmak üzere, siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel ve spor haberleri, yurt dışı siyaset ve askeri haberler, milli ve dini bayramlar, depremler, ölüm haberleri, kanunlar ve ilanlar birinci sayfada yer almıştır. Birinci sayfaya sığmayan haberlerin hemen altında “*Arkası Sa. 2 Sü. 1 de*” şeklinde hangi sayfada ve sütunda devam ettiği belirtilmiştir. Gazetede yer alan haberlerin ve köşe yazılarının birçoğunda yazar ismi bulunmamaktadır. Gazetenin en önemli haber kaynakları ise Anadolu Ajansı, Anadolu Ajansının yabancı kaynaklardan aldığı bilgiler, radyo haberleri ve Ulus, Cumhuriyet, Tan gibi gazetelerdir.

Gazetenin diğer sayfalarında siyasi, sosyo-kültürel ve ekonomik haberler yer almaya devam etmiş, ancak çoğunlukla, özel ilanlar (satın alma

komisyonları ile il-ilçe müdürlüklerin ilanları, hayvan panayırı ilanları vb.), ölüm ve kayıp ilanları (mühür, kimlik, ekmek karnesi, askerlik belgesi vb.), reklamlar (ilaç, kuaför, otel, lokanta, tıraş bıçağı, saat vb.), şiirler, kanunlar, belediye meclisi kararları, spor haberleri, ihaleler, Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay, Türk Hava Kurumu ve Halkevi'ne ait haberler ve yapılan etkinliklere davet yazıları da gazetede önemli bir yer tutmaktadır. Gazetenin üstlendiği sorumluluklarında biri de halkı bilinçlendirmektir. Belediye meclisi kararları, kanunlar, tüzükler ve ihalelerin gazetede yayınlanmış olması, haber almanın zor olduğu bu dönemlerde halkın hükümet ile yerel yönetimin faaliyetleri hakkında bilgi ve fikir sahibi olması açısından oldukça önemlidir.

Gazetenin birinci sayfasında yer alan ve önemli bir yer tutan köşe yazıları, genellikle siyasi içeriklidir. Türkiye ile Kırklareli'ni ilgilendiren iç siyasi olaylar, Türkiye'nin dış politikası, ekonomi, eğitim, dünyada meydana gelen siyasi ve askeri gelişmeler köşe yazılarının başlıca konularıdır. Haberlerde olduğu gibi birçok köşe yazısında da yazarın isim verilmemiştir. Gazete yer alan köşe adları şöyledir; "Görüşler ve Duyuşlar", "Görüşler", "Vilayet Haberleri", "Akisler", "Ağabeyimin Köşesi", "Haftanın Haberleri", "Yurt Haberleri", "Mecbur Kaldıkça", "Haberim Oldu", "Spor", "Daldan Dala", "İç Haberler", "Son Haberler", vb.

Gazete sahibi ve başyazar Ali Rıza Dursunkaya yazdığı Türkiye, Kırklareli ve dünya gündemini ilgilendiren ve çözümler arayan köşe yazıları ile gazeteye büyük katkıda bulunmuştur. Aynı zamanda günün anlam ve önemine göre yazılmış edebi, tarihi, sağlık yazıları, Kırklareli'ni ilgilendiren konular ile ilgili yazılar, aşk, doğa, öğüt veren şiirler gazetede çok sık bir şekilde yer almıştır. Ali Rıza Dursunkaya ile birlikte Mustafa Şerif Tuna, İsmet Rodoplu, Mehmet Behçet Perim, Vahit Lütfi Salcı, Uluğ Turanlıoğlu, Mehmet Bozkurt, Necihi Yürüten, Talat Özışık, Selahattin Yücesoy, Avni Tüzün, Feride Nazan gibi isimlerin yazı ve şiirleri de bulunmaktadır.

1934 yılının Temmuz ayından 1944 yılının Aralık ayına kadar incelediğimiz bu on yıllık süreçte gazetede birçok imla ve yazım hatasına rastlanılmıştır. Örnek vermek gerekirse soru eklerinin birleşik yazımı, özel isim ekleri ve dahi anlamındaki de-da eklerinin yazımı, yabancı sözcükler okunduğu gibi yazılması verilebilir; *Senelerdenberi, değilmi?, Kırklarelinde,*

Ruzvelt-Çorcil, itibarile, hemde, Cumuriyet, stadyom, san 'at, meb 'us. Türk Dil Kurumu'nun yeni kurulmuş olduğu göz önüne alınsa da, 1940'lı yıllara gelindiğinde hala bu hataların yapılmış olması dil kurallarının henüz tam olarak anlaşılmadığının bir kanıtıdır. TDK'nin kurulması ile beraber Türkçeyi arılaştırma eğilimi başlamıştır. Atatürk'ün de önderliğini yaptığı Türkçenin yabancı sözcüklerden arındırılma uygulaması 1935 yılına değin sürmüş, bu tarihten itibaren halk diline girip yerleşen kelimelerin dilden atılması uygulaması sona erdirilmiştir. Öz Türkçe akımı, Atatürk'ün ölümünden günümüze kadar Türk aydınlar tarafından tartışılmaya devam etmektedir.

2. BÖLÜM

TRAKYADA YEŞİLYURT GAZETESİNE GÖRE YURT İÇİ VE YURT DIŞI SİYASİ HABERLER (1934-1944)

2.1. Yurt İçi Siyasi Haberler

2.1.1. 1934 Trakya Olayları ve Türkiye’de Yaşayan Yahudiler

1934 yılının Haziran ve Temmuz aylarında Yahudilere karşı Çanakkale’de başlayan ve daha sonra tüm Trakya’ya yayılan şiddet olayları, *1934 Trakya Olayları* olarak tarihe geçmiştir. 1934 Trakya Olayları’nın nedenleri her zaman merak konusu olmuş ve çeşitli iddialar ortaya atılmıştır. Hükümetin, CHP merkez teşkilatının ve CHP yerel teşkilatlarının bu saldırılardan sorumlu olup olmadığı her zaman tartışılmıştır. Bu olayların 1933 tarihinde Almanya’da Hitler ve Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi’nin seçilmesi ile ortaya çıkan Yahudi düşmanlığının bir yansıması olduğu düşünülmüş, Türkiye’de Cevat Rifat Atilhan’ın sahip olduğu Millî İnkılâp ve Hüseyin Nihal Atsız’ın Orhun dergilerinin yaptığı yayınların olayları körüklediği iddia edilmiştir.³²

14 Haziran 1934 tarihinde çıkartılan 2510 sayılı İskân Kanunu’na³³ göre hükümet, vatandaşları göç etmeye zorlayabilir veya belirli yerlerde oturmalarını yasaklayabilirdi. Bu kanunun bazı kişilerce “*hükümetin ve İsmet İnönü’nün Trakya Yahudilerini İstanbul’a göç ettirmek istiyor*” şeklinde yorumlandığı, Yahudilerin yardım çağrılarına ilgisiz kalındığını ve sadece bir kaç basit önlemin alındığını ifade edilmiştir. 24 Haziran 1934 tarihinde Çanakkale’de oturan Yahudilere gelen isimsiz tehdit mektupları ve fiziksel saldırılar sonucu iki binden fazla Yahudi korkarak İstanbul’a kaçmış, bu olaylar gazetelere yansımamış ve hükümetin hiçbir tedbir almadığı öne sürülmüştür. Bu sessizliğin, İsmet İnönü’nün Yahudileri istemediğine olan inancı sağlamlaştırdığı, bu yüzden de olayların yayıldığını aktarılmıştır.³⁴

³² Erdal Aydoğan, “Yeni Belgeler Işığında 1934 Trakya Yahudi Olayları”, *Belgi Dergisi*, C.2, S.16 (2018), s. 879.

³³ “İskân Kanunu (2510 Sayılı Kanun)” Resmi Gazete, 2733 (21 Haziran 1934).

³⁴ Avner Levi, *Türkiye Cumhuriyetinde Yahudiler*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1996, s. 116.

1934 Trakya Olayları'nın Kırklareli'ne 3 Temmuz gecesi sıçradığı, gece yarısı Yahudi evlerine saldırıldığı ve bu saldırıların bütün gece boyunca devam ettiği, olaylardan önce valinin tatile çıktığı ve Yahudilerin hiçbir yetkiliden yardım göremediği dile getirilmiştir.³⁵

Fransız Büyükelçiliğinin raporunda Kırklareli'de saldırganların köylüler, öğrenciler, memurlar ve tüccarlar olduğu belirtilmiş, yağmalanan ev sayısının altmış beş olduğu, dükkânların ise saldırıya maruz kalmadığı bildirilmiştir. Saldırganlar, üç dört saat boyunca evleri yağmalamış, fiziksel şiddette bulunmuş ve Yahudi kadınlara tecavüz etmişler, Kırklareli hahamı Moşe Efendi'nin zorla elbiseleri çıkarılmış, sakalı kesilmiştir. Olaylara müdahale eden bir jandarma onbaşı bıçaklanarak öldürülmüştür. 4 Temmuz sabahı sayıları dört yüzü bulan Yahudiler tren ile İstanbul'a kaçmışlardır.³⁶

Gazetede, 1934 Trakya Olayları ile ilgili on bir habere rastlanmıştır. Yayınlanan ilk haber dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Bey'in Anadolu Ajansı'na vermiş olduğu beyanattır. Şükrü Bey verdiği beyanatta, Başbakan İsmet Bey'in TBMM'de 5 Temmuz 1934 tarihinde yaptığı konuşma üzerine³⁷ Yahudi vatandaşların Trakya'dan ayrılarak İstanbul'a gitme sebeplerini detaylı soruşturmak ve gerekli tedbirleri alabilmek için Trakya'ya gideceğini, Türkiye'de yaşayan herkesin kanunlar tarafından korunduğunu ifade etmiştir.³⁸

İçişleri Bakanı Şükrü Bey'in, 7 Temmuz 1934 saat 09.00'da, Trakya Umumi Müfettişi İbrahim Tali, müfettişlik müşaviri Şükrü Bey, Emniyet Genel Müdür muavini Cemil Bey ve Mülkiye müfettişi İsmail Hakkı Bey ile beraber Kırklareli'ne geldikleri duyurulmuştur. Gelişleri dolayısıyla şehrin her yerinin bayraklar ile donatıldığı, halk ve askerler tarafından karşılandıkları belirtilmiştir. Şükrü Bey'in valilik binasında olay hakkında bilgi aldığı, bazı kişilerle görüştüğü ve olayların yaşandığı mahalleleri gezerek saat 16.00'da Edirne'ye hareket ettiği bildirilmiş, Emniyet Genel

³⁵ Mücahit Düzgün, "Cumhuriyetin İlanından İsrail'in Kuruluşuna Kadar Türkiye'deki Yahudiler", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.3, S.10 (2000), s. 73.

³⁶ Rifat N. Bali, *1934 Trakya Olayları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2008, ss. 184,185,186,187.

³⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 4, İçtima: 3, Cilt: 23, s.456.

³⁸ "Şükrü Kaya Beyin Anadolu ajansına beyanattı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Temmuz 1934, No:521, s.1.

Müdür muavini Cemil Bey ve Mülkiye müfettişi İsmail Hakkı Bey ise şehirde kalarak soruşturmaya devam ettiği ifade edilmiştir.³⁹

10 Temmuz tarihinde İstanbul'a giden Musevilerin bir kısmının Kırklareli'ne geri döndüğü, her gün tren ve arabalar ile şehre dönüşlerin sürdüğü ifade edilerek, geri dönenlerin dükkânlarını açarak işlerine devam ettikleri belirtilmiştir.

“Esasen bir kismıda hiç gitmemiş idi. Bunların iddialarına nazaran bazı eşhas tarafından evlerinin camları kırılmış' korkutulmuşlardır. Zabıta vak'a faillerile teşvik edenleri tespit ederek ifadelerini almış ve Müddeiumumiliğe teslim etmişlerdir. Bunlardan tevkif edilenlerde vardır.”⁴⁰

16 Temmuz tarihinde Şükrü Bey'in soruşturmayı tamamlayıp Trakya'dan ayrıldığı ve hükümete ayrıntılı bir rapor sunduğu belirtilmiştir. Başbakanlığın olayla ilgili yayınladığı bildiride, Trakya'daki Yahudi aleyhtarlığının Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren var olduğu, Cumhuriyet'in ilanıyla bu durum geri planda kalsa da, son yıllarda artan antisemitizm⁴¹ hareketler ile tekrar ortaya çıktığı, bazı yayınların Yahudi düşmanlığı yaptıklarından söz edilmiştir. Aynı bildiride Yahudilerin Türkiye'de kendi dil ve kültürlerinde kalmakta direttiklerini, askersiz bölgelerde zararlı faaliyetlerde buldukları ve casusluk yaptıkları belirtilmiştir.⁴²

Halk arasında konuşulan, *“hükümet Yahudileri Trakya'dan göndermek istiyor fakat bunu açıktan açığa değil de arka planda çalışarak yapıyor”* şeklinde çıkan dedikoduların yalanlandığı, Yahudi vatandaşların 24 Haziran'da Çanakkale'den, 30 Haziran'dan itibaren de Trakya'nın diğer illerinden ayrılarak İstanbul'a gittikleri, hükümetin 3-4 Temmuz'da bu durumundan haberdar olup müdahalelere başladığı aktarılmıştır.⁴³

³⁹ “Dahiliye Vekilimiz Trakyada”, *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Temmuz 1934, No:522, s.1.

⁴⁰ “Giden museviler”, *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Temmuz 1934, No:522, s.1.

⁴¹ Antisemitizm: Yahudilere karşı düşmanca duygular besleyen ve Yahudilere karşı ayırt edici önlemler alınmasını isteyen görüş. Kolektif, *Türkçe Sözlük 1 A-J*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1998, s. 117.

⁴² “Trakya hadisesi hakkında baş vekaletin tebliği”, *Trakyada Yeşilyurt*, 16 Temmuz 1934, No:523, s.1.

⁴³ “Trakya hadisesinde hükümetin tazyiki yoktur !”, *Trakyada Yeşilyurt*, 16 Temmuz 1934, No:523, s.1.

Bildiride Trakya’da bulunan on üç bin Yahudi vatandaşından üç bin kadarının İstanbul’a göç ettiği, Kırklareli’de 3-7 Temmuz arası gece Yahudi evlerinde hırsızlık, soygun, tecavüz gibi vakaların yaşandığı, olayların daha fazla büyümeden bastırıldığı ve bu olaylar sırasında altmış beş evin soyulduğu, bir jandarmanın şehit olduğu, bir Yahudi vatandaşın ise yaralandığı bilgisi verilmiştir.⁴⁴

Hükümetin konu ile ilgili aldığı tedbirler sıralanmış, çalınan malların yüzde yetmiş beşinin sahiplerine iade edildiği, olayda ilgisi bulunan kişilerin tutuklandığı belirtilmiştir. Hükümetin, Yahudilere karşı baskı ve boykotlara izin vermeyeceği, şehri terk eden Yahudi vatandaşların evlerine güvenle dönebilecekleri, bir daha olayların yaşanmaması için gerekli adımların atıldığının altı çizilmiştir.⁴⁵

Ayrıca gazetede vali vekili Orhan Sami Bey ile yapılan bir röportaj yayınlanmış, Orhan Sami Bey Trakya Olayları ile ilgili şu beyanatta bulunmuştur;

“Artık hadise denecek birşey kalmamıştır. Memlekette emniyet tamamen avdet etmiş dükkanlar tamamen açılmış, hatta buradan İstanbul’a giden Musevilerin hepsi gelmişlerdir. Hükümet; ciddiyet ve ehemmiyetle vak’a faillerini aramış, bulmuş ve adliyeye tevdi etmiştir. En ufak bir vak’anın bile meydana gelmemesi için her türlü tedbirler alınmıştır. Geceleri bekçileri, zabıta ve emniyet vasıtalarını bizzat kontrol ediyorum. Gördüğüm noksanları derhal ikmal ettiriyorum dediler.”⁴⁶

23 Temmuz 1934 tarihli sayıda gazete ‘Yahudi Meselesi’ başlığı ile bir haber yayınlamış, haberde meydana gelen bu vahim olaylarda Yahudi vatandaşların da payının olduğu iddia edilmiştir. Verilen örneklerde, Trakya’da ticaretin büyük çoğunluğunun Yahudilerin elinde bulunmasından ve elde edilen gelirin Türk vatandaşlar ile paylaşılmamasından duyulan rahatsızlık dile getirilmiştir.

“Hiç şüphe yokki; bizim Kırklareli yahudilerinin uzun zamanlardan beri devam eden çok yanlış, çok egoist hareketleri vardır. Bir Mişon Salinoz, bir Yosef Adato, bir Azarya memleketin belli başlı iktisadi işi olan Mandıracılık işlerinde o kadar inhisar göstermişlerdirki; binlerce teneke Peynir çıkardıkları halde ufak bir

⁴⁴ “13 bin Yahudiden üç bini hicret etti”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Temmuz 1934, No:523, s.1.

⁴⁵ “tazyiklere ve boykot hareketlerine mani olunacak”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Temmuz 1934, No:523, s.2.

⁴⁶ “Vali vekilimizle mülakat”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Temmuz 1934, No:523, s.1.

mandra almak isteyen Türk çocuğuna her türlü müşkü'atı göstermişlerdir.

İktisadi işlerde başka yerleri bilmem fakat Kırklareli musevileri müteşebbis Türk çocuklarına karşı senelerdenberi adeta bir husumet cephesi almışlardı. Kırklareli Türk tacirlerini perişan ederken bu memleketin en müreffeh evladı olan musevi kardeşlerimizden bir metelik yardım göremedik. Patır, patır dökülen, iflasa uğrayan zavallı kardeşlerimiz karşısında bu tüccar vatandaşların en ufak bir manevi alakası bile göremedik. Bunlar yahudilerin iktisadi sahadaki marifetleridir.”

Bir diğer örnek Musevi bir genç kızın bir Türk askeri ile evlenmesinin, Yahudi halkı tarafından kötü karşılandığı ve kocasından koparılarak Marsilya'ya kaçırıldığı iddiasıdır;

“Beş, altı sene evvel masumane bir aşk neticesi olarak genç bir zabite varmak isteyen bir yahudi kızının nasıl yüksek bir taassupla karşılandığı; zabite kaçmasının bütün yahudi aleminde heyecan ve adeta şımarıklık hasıl ettiğini ve nihayet mahkeme kararile karı koca olduktan sonra kocasının elinden kaçırmak için binlerce lira sarfile İstanbulda evinden kapılarak Marsilyaya götürüldüğünü ve nihayet bir yahudi kızının bir Türk zabatine bile layık olmadığını ifade eden hareketlerine nediylim.”

Ayrıca Yahudilerin Türkçe konuşmadıkları, kendilerine ait mahalleleri ve çarşılarının olduğu, bir Türk'e hal hatır sormaktan bile imtina ettikleri aktarılmıştır.

“Bu gün hadise faillerinden bir çokları muhtelif cezalarla hapse mahkum olurken ve geçmiş, müessesef bir vaka karşısında iken bunları zikir etmekten maksatım, bizimle kardeş gibi yaşamak isteyen musevilerimizin bizi iktisadi sahada, kültür sahasında, her sahade açık kalple, bir Türk vatandaşı gibi samimiyet göstermelerini dilemektir.”⁴⁷

Olayları kışkırttıkları için mahkemeye çıkartılan Şevket, Nail ve Kahraman isimli kişilerin beraat ettiği, Mustafa çavuş, Şuayıp, Ahmet, Halim, Bayram, Yaşar isimli kişilerin ise en az altı ay hapis cezası aldıkları açıklanmıştır.⁴⁸

İstanbul'da yayın yapan Milli İktisat isimli gazetenin 'Yahudi Meselesi' başlıklı yazıyı eleştirmesi üzerine gazetede cevap yazısı yayınlanmıştır. Milli İktisat isimli gazetenin açıkça Yahudi taraftarlığı yaptığı, Trakya halkının Milli İktisat gazetesini istemediği ve bu durumun Milli İktisat gazetesine en büyük cevap olacağı aktarılmıştır.⁴⁹ Bu haber, 1934 Trakya Olayları ile ilgili

⁴⁷ “Yahudi meslesi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 Temmuz 1934, No:524, s.1.

⁴⁸ “Beraet kararı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 Temmuz 1934, No:524, s.2.

⁴⁹ “Bir cevap”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Ağustos 1934, No:527, s.1.

gazetede yer alan son haber olmuştur. Gazete, olayları kendi bakış açısından yorumlamış ve olayların ortaya çıkmasında Yahudi vatandaşlarının da pay sahibi olduğunu savunmuştur. Yahudi vatandaşların Trakya’da ticareti elinde bulundurdukları; Türklere ekonomik anlamda yardımcı olmadıkları; Türkçe konuşmadıkları; kendilerine ait mahalleleri ve çarşılarının olduğu; bir Türk’e selam bile vermek istemedikleri; bir Türk ile bir Yahudi’nin evlenmesini karşı çıktıkları gibi nedenler öne sürülmüştür.

Diğer yıllarda Türkiye’de ve dünyada yaşayan Yahudiler ile ilgili çeşitli haberler zaman zaman gazetede yer almaya devam etmiştir. 14 Haziran 1935 tarihinde gazetede yer alan haberde, Türkiye’de bulunan Yahudi vatandaşları kaçak yollarla Filistin ve Kudüs’e kaçırılan bir çetenin İstanbul polisi tarafından yakalandığı açıklanmıştır. Yahudilerin, Türk gencinin ekonomik olarak hâkim olduğu yerlerde kalamayacağı, onlar için ekonomik olarak kazanç elde ettikleri her yerin vatanları olduğu dile getirilmiş, bu sebeple zaten birçoğunun Amerika ve Meksika gibi ülkelere gittikleri, fakat yasadışı yollarla gideceklerin hükümet tarafından engellendiği bildirilmiştir.⁵⁰

29 Ağustos 1935 tarihinde, Fransa’da yayın yapan “Enfermasyon” gazetesinde Türkiye’de Yahudilere karşı bir hareket başladığına dair haberlerin yer aldığı belirtilerek, bu haberlerin kesinlikle doğru olmadığı, Türkiye’de yaşayan Yahudi vatandaşların bu duruma tepki gösterdiği ve haberin bir iftira olduğu ifade edilmiştir. Almanya, Macaristan, Romanya gibi ülkelerde Musevilere karşı antisemitizm hareketlerinin olduğu, Türkiye’de ise Yahudilerin her türlü haktan yararlandıkları belirtilmiştir. Kırklareli’den Filistin’e giden bir Yahudi’nin şu sözlerine yer verilmiştir; “-Filistinin kulağımıza kadar gelen zenginliğinde, havasında suyununda allah belasını versin. Biz Türkiye Yahudileri bu güzel yurttan bulduğumuz kazancı, iyi yaşayışı hiç bir yerde bulamayız.”⁵¹

Bir sonraki sayıda Kırklareli’de yaşayan Yahudi vatandaşlar tarafından isimleriyle birlikte bir açıklama yayınlanmış, iddiaların yalan olduğu belirtilmiştir.

⁵⁰ “Yahudiler gidiyor mu?”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Haziran 1935, No:572, s.4.

⁵¹ “Türkiye Yahudileri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Ağustos 1935, No:585, s. 2.

“Sevgili Türk Vatanının her yerinde bütün haklara malik olarak yaşayan biz Museviler hakkında [İnformasyon] gazetesinin asılsız yazılarını gördükten sonra nefret duyduk.

Türkiyenin her yerinde olduğu gibi bu diyarda da Musevilerin gördüğü hüsnü muameleyi başka türlü ifade etmek nankörlük olur.

Biz Museviler Türkiyede bir türk vatandaşı ve bütün haklara malik olarak yaşamakta her birimiz bir vazife ve işle meşgul bulunmaktayız. Bizleri inciden bu yazıların saygı değer gazetenizle teminini Kırklareli Musevileri namuna rica ederiz.

ELİYA ADATO

POL KANETTI

ALBERT MİTRANI

MOSE LEVİ”⁵²

1938 yılında yer alan haberde, Romanya'nın sekiz yüz bin Yahudi'yi ülkeden çıkartacağı, bu haberin Yahudi dünyasında üzüntü ve acı ile karşılandığı, Türkiye'ye gelmek isteyen Yahudilerin ise kabul edilmeyecekleri bildirilmiştir.⁵³

29 Eylül 1938 tarihinde, Kırklareli Türk Musevileri yöneticisi ile hahamı arasında anlaşmazlık yaşandığı, bu anlaşmazlığın sebebinin, hahamın maaşının yarıya indirilmek istenmesi olduğu belirtilmiştir. Hahamın ise bu teklifi kabul etmediği iddia edilmiştir.⁵⁴

Gazetenin 13 Ekim 1938 tarihli sayısında, müteveli Yasef Musaki bu iddiaları yalanlamış, böyle bir olayın yaşanmadığını, Hahamın yeni atandığını ve aynı maaşla devam ettiğini açıklamıştır.⁵⁵

1939 yılının Ocak ayında Başbakan Refik Saydam'ın, Yahudilerle ilgili yaptığı açıklama gazetede yer almıştır. Saydam, Türkiye'de yaşayan Yahudilerin kanunlar tarafından korunduğunu, hiçbir hakarete maruz bırakılmayacaklarını ve başka ülkelerde yaşayan Yahudileri ülkeye kabul etmeyeceklerini dile getirmiştir.⁵⁶

İkinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte ortaya çıkan Yahudi sorunu, Başyazar Ali Rıza Dursunkaya tarafından ele alınmış, “Türkiye’de Yahudi Sorunu Yoktur” başlıklı yazısında, Yahudilerin bu yurdun bir evladı ve vatandaşı olduğunu belirterek, Osmanlı Devleti döneminde Yahudilerin ihmal edildiğinin, bu ihmal sonucunda Türkçe dersi olmayan okullarda

⁵² “Kırklareli Yeşil yurt gazetesi Direktörlüğüne”, *Trakyada Yeşilyurt*, 3 Eylül 1935, No:586, s.2.

⁵³ “Romanya yahudileri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 17 İkinci Kanun 1938 , No:719, s. 1.

⁵⁴ “Türk Musevileri arasında”, *Trakyada Yeşilyurt*, 29 Eylül 1938, No:774, s. 2.

⁵⁵ “Bir tavzih”, *Trakyada Yeşilyurt*, 13 Birinci Teşrin 1938, No:778, s. 1.

⁵⁶ “Başvekilimiz Dr. Refik Saydamın beyanatı”, *Trakyada Yeşilyurt*, 30 İkinci Kanun 1939, No:807, s. 2.

okuduklarının ve kendine ait yaşam tarzlarının oluştuğunun altını çizmiştir. Yeni kurulan Türkiye Devletinde Yahudilerin de Türk gibi hissettiğini, konuştuğunu ve düşündüğünü vurgulamıştır.⁵⁷

1939 yılında Tan gazetesi kaynak gösterilerek verilen haberde, İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesine birçok Yahudi vatandaşın isimlerini değiştirmek için başvurdukları dile getirilmiştir. Fakat mahkemenin, ilgili kanunun yirmi altıncı maddesine uygun olmadığı için bu başvuruları reddettiği açıklanmıştır.⁵⁸

1944 yılının Ağustos ayında, Romanya'dan iki vapur halinde yola çıkan mülteci statüsündeki Yahudilerin bir vapurunun Karadeniz'de batırıldığı, diğer vapurun ise İğneada limanına sığındığı, kadın, erkek ve çocuklardan oluşan dört yüz elli kişilik kafilenin İstanbul'a gönderildiği belirtilmiştir.⁵⁹

Bu iki vapurun Bulgaristan'dan İstanbul'a Yahudileri getirmekte oldukları, Mefkure isimli vapurun Karadeniz'de denizaltılar tarafından üç yüz elli Yahudi ile beraber batırıldığı ve sadece altı kişinin kurtarılabildiği, Bülbül isimli vapurun ise İğneada limanına yanaşmak zorunda kaldığı ve dört yüz on yedi Yahudi'nin kurtarıldığı belirtilmiştir.⁶⁰ İğneada'da bulunan Bulgaristan Yahudi'si mültecilerin Kızılay tarafından tüm bakımları yapılarak, İstanbul'a gönderildikleri ifade edilmiştir.⁶¹

2.1.2. Kırklareli'de Yerel ve Genel Seçimler

Çalışmamıza konu olan yıllar arasında üç yerel seçim, üç de genel seçim yapılmıştır. Bu seçimler gazetede büyük önemle işlenmiş ve detaylı olarak okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır.

⁵⁷ Ali Rıza Dursunkaya, "Türkiyede Yahudi Sorunu Yoktur", *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Şubat 1939, No:808, s. 1.

⁵⁸ "Ad değiştirme davaları hakkında", *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Şubat 1939, No:814, s. 1.

⁵⁹ "Mülteci Yahudiler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Ağustos 1944, No:1374, s. 1.

⁶⁰ "Toprağımıza sığınan Museviler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Ağustos 1944, No:1375, s. 2.

⁶¹ "Mülteci Museviler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Ağustos 1944, No:1376, s. 2.

2.1.2.1. Yerel Seçimler (1934,1938,1942)

1934 Belediye seçimleri, o dönemki ismiyle CHF'nın 1930 seçimlerinin aksine tek başına girdiği bir seçimdir. 2 Ekim 1934 tarihinde yapılan seçimlerde bir ilk gerçekleşmiş, asil ve yedek adaylar belirlenmiştir.⁶²

Seçimle ilgili ilk haber 16 Temmuz 1934 tarihlidir. İçişleri Bakanlığı'nın belediye seçim hazırlıklarına başlanması ve isim listelerinin hazırlanması talimatını verdiği, firkanın adayları tespit ettiği ve yakın zamanda parti başkanı tarafından genel bir toplantı yapılacağı ifade edilmiştir.⁶³

Ağustos ayı geldiğinde seçimlerin iyice yaklaştığı, dört sene için şehri emanet edilecek kişileri iyi seçmek gerektiği belirtilerek, bunun hem borç hem de vazife olduğu belirtilmiştir.⁶⁴

Seçim için her mahalleden iki delege seçilmesi gerektiği fakat Tellakzade mahallesinde böyle bir seçimin yapılmadığı, mahalle temsilcisinin “*affedersiniz, unutulmuşsunuz*” cevabını vermesi üzerine diğer mahallelerde de bu ihmalin yaşanıp yaşanmadığı sorgulanmıştır.⁶⁵

17 Eylül'de yer alan haberde seçim hazırlıklarının devam ettiği, CHF'sının adayları henüz seçmediği, milletvekilleri ile mahalle ve köylerdeki görevlilerin seçimler hakkında toplantılar yaptığı bildirilmiştir.⁶⁶

Dört yıllığına şehrin emanet edilecek belediye üye adaylarının belirleneceği toplantının 1 Ekim 1934 tarihinde yapılacağı, mahalle, nahiye ve vilayet heyetlerinin bu adayları seçerken hatır-gönül, dostluk ilişkilerinden ziyade şehre fayda sağlayacak kişilerin seçilmesi konusunda bir kez daha uyarılmıştır.⁶⁷

⁶² Erdal Aydoğan ve Tansu Barış Mahmutoğlu, “Mustafa Kemal Atatürk Döneminde Yapılan Seçimler ve Karakteristik Özellikleri”, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S: 10 (2013), s.132.

⁶³ “Belediye intihabı hazırlıkları”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Temmuz 1934, No:523, s.2.

⁶⁴ “Belediye ve intihabı VE vazifemiz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Ağustos 1934, No:526, s.1.

⁶⁵ “Belediye reisimizin nazarı Dikkatine”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Ağustos 1934, No:529, s.3.

⁶⁶ “Belediye intihabı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Eylül 1934, No:533, s.2.

⁶⁷ “Bu akşamki toplantı münasebetile”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Teşrinievvel 1934, No:535, s.1.

CHF'nın merkez belediye üyeliği için belirlediği belediye üye adaylarının yer aldığı kırk sekiz kişilik isim listesi 8 Ekim tarihinde gazetenin birinci sayfasında yayınlanmıştır.⁶⁸

Aday listesinin seçilmesinde fırka teşkilatında bulunan kişilerin yoğun bir şekilde çalıştıkları, isimler belirlenirken aralarında tartıştıkları ve tek amaçlarının CHF'sının altı oku (Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, İnkılapçılık, Laiklik, Devletçilik) doğrultusunda karar vermek olduğu vurgulanmıştır. Seçilen kişilerin halkın sevdiği ve güvendiği kişiler olduğu, ayrıca halkın her kesiminden isimlerin seçildiği ifade edilmiştir. Aday listesinin halk tarafından eksik bulunduğu takdirde, seçim sandığına bu durumun yansıtacağı dile getirilmiştir.⁶⁹

15 Ekim günü gazetede ilçelerde belediye seçimlerinin sona erdiği, şehir merkezi seçimlerinin ise Cumartesi günü sona ereceği duyurulmuştur. İki bin kişinin oy verdiği, sonuçların Perşembe günü açıklanacağı ve kazanan isimlerin ilan edileceğini aktarılmıştır.⁷⁰ Ayrıca Üsküp'te yapılan seçimlerde bin üç yüz seksen seçmenden dokuz yüz seksen kişinin oy kullandığı ve kadınların kendilerine verilen seçme hakkı ile birlikte seçimlere büyük ilgi gösterdikleri belirtilmiştir.⁷¹ Burgaz'da gerçekleşen seçimler sonucunda başkanlığa Hüsnü zade Kemal Bey'in seçildiği açıklanmıştır.⁷²

Belediye seçimleri ile ilgili yapılan değerlendirmede, henüz aday isimlerin ortaya çıkmadan şikâyetlerin yapıldığı, kırk sekiz kişilik isim listesinin açıklanmasından ardından şikâyetlerin devam ettiği, özellikle bir kaç isim üzerinde bir takım yalan sözler söylendiği fakat seçimler sonucunda halkın güvenini kazanıp seçildikleri belirtmiştir.⁷³

Belediye seçimleri sebebiyle şehre gelen milletvekili Şevket (Ödül) Bey'in, halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve incelemeler yapmak üzere Pehlivanköy'e de uğradığı bildirilmiştir.⁷⁴ Belediye seçimlerinin 17 Ekim

⁶⁸ "Cumhuriyet halk fırkasının merkez belediye azalığı için yoklama talimatnamesi mucibince seçtiği belediye aza namzetleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Teşrinievvel 1934, No:536, s.1.

⁶⁹ "Ulu fırkanın 6 oku", *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Teşrinievvel 1934, No:536, s.1.

⁷⁰ "Belediye intihabı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Teşrinievvel 1934, No:537, s.2.

⁷¹ "Üsküp belediye intihabı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Teşrinievvel 1934, No:537, s.2.

⁷² "Burgaz belediye İNTİHABI", *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Teşrinievvel 1934, No:538, s.1.

⁷³ "Bir hakikat karşısında", *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Teşrinievvel 1934, No:538, s.1.

⁷⁴ "Köylerde Yeşilyurt", *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Teşrinievvel 1934, No:538, s. 2.

Çarşamba günü sona erdiği, oy sayımının Perşembe gecesine kadar sürdüğü aktarılmış, adayların aldığı oy sayıları, isimleri ile birlikte gazetede yayınlanmıştır. En fazla oyu 1846 oy ile gazetenin başyazarı ve sahibi olan Ali Rıza Bey almıştır. Ona en yakın adaylar ise 1786 oy alan Tuhafiyeci Ali Rıza ve 1785 oy alan Doktor Mehmet Can'dır.⁷⁵

Kırklareli belediye başkanlığına aynı zamanda doktor olan Mehmet Can Bey'in seçildiği açıklanmış, başkan vekillerinin gazete sahibi Ali Rıza ve fabrikacı Şükrü Beyler olduğu ilan edilmiştir.⁷⁶

Tablo 2: 1934 Yerel Seçim Sonuçları

BELEDİYE	BELEDİYE BAŞKANI
MERKEZ	Mehmet Can Bey
PINARHİSAR	Hacı hafız zade Halil Bey
ÜSKÜP	Ahmet Efendi
LÜLEBURGAZ	Hüsnü bey zade Kemal Bey
BABAESKİ	Kulelili Mehmet Bey
DEMİRKÖY	Nazif Bey
ÜSKÜP	Ahmet Bey

Vize belediye başkanı seçim sonuçlarının gazete baskıya girmeden önce gelmediği için gazetede yer almadığı bildirilmiştir.⁷⁷ Vize seçim sonuçları ile ilgili başka bir haber verilmemiştir.

26 Kasım tarihli sayıda belediye başkanı Mehmet Can Bey'in başkanlığının onay işlemlerinin yüksek huzura ulaştığı bildirilmiştir.⁷⁸

1934 yerel seçimlerinden dört yıl sonra 1938 yerel seçimleri yapılmıştır. 1938 seçimleri ile ilgili gazetede çıkan ilk haber, seçmen listelerinin hazırlanmaya başladığının duyurulmasıdır.⁷⁹

18 Ağustos 1938 tarihinde belediyenin nüfus idaresinden nüfus kayıtlarını istediği, aynı zamanda Kırklareli'deki evlere gençler yollayarak seçim için bilgi topladığını belirtilmiştir. Bu yöntemin güvenilir ve sağlam

⁷⁵ "Belediye seçimi nihayetlendi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Teşrinievvel 1934, No:538, s. 2.

⁷⁶ "Belediye baş Kanlığı seçimi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Teşrinievvel 1934, No:539, s. 2.

⁷⁷ "Vilayetimizin Belediye reisleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Teşrinievvel 1934, No:539, s. 3.

⁷⁸ "Belediye başkanımız", *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Teşrinisani 1935, No:543, s. 1.

⁷⁹ "Belediye intihabı hazırlığı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Ağustos 1938, No:762, s. 1.

olmadığını öne sürülmüş, Bafra Sesi gazetesinden örnekler verilerek, Bafra Belediyesinin yaptığı gibi sul varaka sistemi önerilmiştir.

“Bafra belediyesi intihap etmek ve edilmek hakkını haiz yurttaşları tayin için belediye hudutları dahilinde bütün ev, apartıman, otel ve hanlarda yaşayan aile ve eşhasa matbu sul varakaları dağıtmakta ve bunları mahalle bekçileri ve memurlar vasıtasile dağıtarak yine bu vasıtalarla toplamak gibi çok pıratik bir usul tutmuştur.”⁸⁰

Belediyenin iki genci evlere yollayarak oy verecek kişileri kayıt altına aldığı belirtilmiş, fakat bu işi yapmakla görevli bu iki gencin seçmen isimlerini eksik yazdığı dile getirilmiştir. Ayrıca şehir halkının bu görevlilerin neden evleri gezdiği hakkında bilgi sahibi olmadıkları için, gerekli bilgileri vermediklerinden, belediyenin öncelikle halkı seçim konusunda bilgilendirmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.⁸¹

Seçim dolayısıyla İçişleri Bakanlığınca şehirlere gönderilen seçim genelgesi gazetede yer almıştır. Genelgeye göre seçim hazırlıklarının Eylül ayının başında başlayacağı, seçime katılımın artması, güven içerisinde ve olaysız geçmesi için her türlü tedbirin alınması gerektiği belirtilmiştir.⁸²

CHP tüzüğüne göre Eylül ayı başında Ocak, Nahiye ve Kaza kongreleri toplanacağı duyurulmuş, kaza kongrelerinden sonra ise vilayet kongresi yapılacağı böylece belediye seçimlerine hazırlıkların tamamlanmış olacağı açıklanmıştır.⁸³

Karakaş, Camii Kebir, Karacaibrahim, Tellakzade, Hacı Zekariyya, Haticehatun, Yapraklı, Doğluca, Bayezit ve Hamidiye mahallelerinde toplam beş bin iki yüz doksan yedi seçmenin olduğu seçim defterlerine yazılarak ilan edildiği, bu defterlerin bir hafta asılı kalacağı, hata tespit edenlerin hataları bildirmesi gerektiği belirtilmiştir. Oy kullanacak kişilerin belediye dairesine kimlikleri ile gelerek oy verme işlemlerini yapacakları hatırlatılmıştır.⁸⁴ Belediye seçimleri için oy verme işleminin Ekim ayının ilk günü yapılacağı ilan edilmiştir.⁸⁵

⁸⁰ “Belediye seçimine hazırlık”, *Trakya Yeşilyurt*, 22 Ağustos 1938, No:763, s. 1.

⁸¹ “Yanlış iş Oluyor” *Trakya Yeşilyurt*, 22 Ağustos 1938, No:763, s. 3.

⁸² “Belediye İntihabı”, *Trakya Yeşilyurt*, 25 Ağustos 1938, No:764, s. 1.

⁸³ “C.H.P. Kongreleri”, *Trakya Yeşilyurt*, 30 Ağustos 1938, No:765, s. 3.

⁸⁴ “Kırklareli Belediye R.den”, *Trakya Yeşilyurt*, 8 Eylül 1938, No:768, s. 1.

⁸⁵ “Belediye intihabı”, *Trakya Yeşilyurt*, 12 Eylül 1938, No:769, s. 1.

CHP merkez, nahiye ve kaza kongreleri toplandığı, nahiye ve kaza heyetlerinin seçildiği, yapılan seçim sonucunda nahiye heyetine baytar Süreyya Harmankaya, Yakup Gürel, Bilal Güçlü, Sabit Özkan ve Fatma Tekiner seçildiği bildirilmiştir. Kaza heyeti seçimine vali Hasip Koylan'ın da katıldığı, seçim sonucunda tüccar Hüseyin Çakır, İl genel meclis üyesi İsmail, Emin Kavaf, tüccar Rağıp, Belediye Başkan vekili Haşım, Borsa komiseri Barlas ve Hasan Balaban'ın seçildikleri aktarılmıştır. ⁸⁶

18 Eylül tarihinde de CHP İl Yönetim Kurulu kongresi yapıldığı, parti başkanı ve vali Hasip Koylan başkanlığında İl Yönetim Kurul heyetinin seçildiği belirtilmiştir. Seçilen kişilerin isimleri gazetede yer almıştır: Mürvet Ekrem, Hayriye Umay, Ahmet, B.Nail Tekiner, Bay Ahmed Ziya Çetintaş, Avukat Nail Hekimoğlu, Feridun Cicioğlu, Avukat Tahir.⁸⁷

CHP İl Yönetim Kurulu kongresi sebebiyle Mustafa Kemal Atatürk, Başbakan Celal Bayar, CHP genel sekreteri Şükrü Kaya ve Trakya Umum Müfettişi Kazım Dirik'e çekilen telgraflara gelen cevaplar gazetede yayınlanmıştır. Örnek olması açısından Atatürk'ün cevap telgrafı aşağıda verilmiştir.

"Parti vilayet kongresi münasebetile bana karşı gösterilen temiz duygulara teşekkür ederim.

*K. Atatürk"*⁸⁸

CHP Kırklareli il başkanı Hasip Koylan'ın başkanlığında CHP üyelerinin, belediye üye adaylarını seçmek için toplandıkları, seçilen adayların yeni isimlerden oluştuğu, eski heyetten sadece iki ismin seçildiği bildirilmiştir.⁸⁹

Oy verme işlemlerinin 1 Ekim Pazar günü başladığı, salı gününe kadar süreceği belirtilmiştir. Gazetede yayınlanan aday isimler ise şöyledir;

Mürvet Ekrem, Hayriye Umay, Tahir Taner, Nail Hekimoğlu, Ahmed Tezel, Feridun Cicioğlu, Ahmed Ziya, Nail Tekiner, Haşım Peksöz, Rağıp Özer, Eczası İsmail, Borsa Komiseri Necati, Emin Kavaf, Hüseyin Çakır, Hasan Balaban, Süreyya Harmanakaya, Emekli Binbaşı Rıza, Reşit Altay,

⁸⁶ "Parti Kongreleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Eylül 1938, No:770, s. 1.

⁸⁷ "C.H.P. İlyönkurulu Kongresi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Eylül 1938, No:771, s. 1.

⁸⁸ "C.H.P. İl kongresi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Eylül 1938, No:773, s. 1.

⁸⁹ "Belediye Namzetleri," *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Eylül 1938, No:774, s. 2.

Keresteci Süleyman, Yakup Gürel, Ticaret odası kâtibi Fehmi, Etem Tabak, fırıncı Halit, terzi Vehbi, Ali Öger.⁹⁰

Belediye seçimlerinde, seçim kanununda belirtilen seçmen sayısına ulaşamadığı için oy verme işlemlerinin bir hafta uzatıldığı açıklanmıştır.⁹¹ Oy vermeyen vatandaşların 5 Ekim 938 Çarşamba gününden 11 Ekim 1938 Salı günü saat 17.00'a kadar oy vermeleri istenmiştir.⁹²

Belediye seçimi sonucunda 5562 seçmenden 2473 kişinin oy verdiği, belediye başkanı seçiminin ise Kasım ayında Belediye Meclis toplantısında yapılacağı, o tarihe kadar ise başkan vekili Haşim Peksöz'ün göreve devam edeceği dile getirilmiştir.⁹³

3 Kasım tarihinde Belediye Meclisi toplantısında belediye başkanlığı seçiminin yapıldığı, yirmi beş üyeden oluşan mecliste, Mürvet Uyar'ın İstanbul'da bulunması sebebiyle yirmi dört oyun kullanıldığı belirtilmiştir. Yapılan seçim sonucunda bir oyun çekimser, dört oyun Haşim Peksöz'e, iki oyun Hasip Koylan'a, on yedi oyun Süreyya Harmankaya'ya verildiği açıklanmıştır.⁹⁴ Fakat gazetenin ilerleyen sayılarında İçişleri Bakanlığı'nın Kırklareli belediye başkanlığı seçimini reddettiği, belediye meclisinin yeniden toplanarak yeni bir belediye başkanı seçeceği duyurulmuştur.⁹⁵ Tekrarlanan başkanlık seçiminde, başkanlığa Haşim Peksöz'ün getirildiği açıklanmıştır.⁹⁶

Pınarhisar Belediye başkanlığına tekrar Hacı hafız zade Halil Bey'in, Lüleburgaz Belediye başkanlığına İl genel meclisi üyelerinden Mehmet İrfan Sunter'in,⁹⁷ Babaeski Belediye başkanlığına Mustafa Apak'ın seçildiği ilan edilmiştir.⁹⁸

Vize belediye başkanlığına Tahsin Bey seçildiği belirtilse de⁹⁹, bu haberin devamında Vize'de yapılan seçimlerin iptal edildiği açıklanmıştır. Vize belediye seçimlerinin, belediye seçim kanununa göre seçilen kişni en az on

⁹⁰ "Belediye Seçimi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Birinci Teşrin 1938, No:775, s. 1.

⁹¹ "Belediye Seçimi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Birinci Teşrin 1938, No:776, s. 1.

⁹² "Kırklareli Belediye Reisliğinden", *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Birinci Teşrin 1938, No:776, s.2.

⁹³ "Belediye Seçimi Nihayetlendi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Birinci Teşrin 1938, No:778, s. 1.

⁹⁴ "Belediye Reis Seçimi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 İkinci Teşrin 1938, No:783, s. 1.

⁹⁵ "Belediye reislikleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 İkinci Teşrin 1938, No:789, s. 2.

⁹⁶ "Yeni Belediye Reisimiz", *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Birinci Kanun 1938, No:792, s. 1.

⁹⁷ "Belediye Reis Seçimi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 İkinci Teşrin 1938, No:783, s. 1.

⁹⁸ "Babaeski Belediye Reisi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 İkinci Teşrin 1938, No:784, s. 1.

⁹⁹ "Birer derece terfi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 İkinci Teşrin 1938, No:784, s. 1.

oy alması gerektiği, fakat Tahsin Bey'in ise dokuz oyda kaldığı, bu sebeple vilayet makamınca seçimin yenilenmesi istenmiştir. Belediye seçim kanununa göre üç aday arasında tekrar seçim yapılması gerektiği açıklanmıştır.¹⁰⁰

Vize Belediye başkanlığı için yapılan yeni seçimde on sekiz üyenin oy kullandığı, dokuz oy Münir Bey'e, dokuz oy ise İsmail Altan'a çıktığı, eşitlik olduğu için yaşı en büyük olan İsmail Altan seçilmişse de bu durumun da kanuna aykırı olduğu, bu seçimin de tekrarlanacağı belirtilmiştir.¹⁰¹ Fakat Vize'de tekrarlanan seçim sonucunda başkanlığı kimin kazandığı gazetede açıklanmamıştır.

Tablo 3: 1938 Yerel Seçim Sonuçları

BELEDİYE	BELEDİYE BAŞKANI
MERKEZ	Haşim Peksöz
LÜLEBURGAZ	Mehmet İrfan Sunter
PINARHİSAR	Hacı hafız zade Halil Bey
BABAESKİ	Mustafa Apak

Gazetede yer alan son yerel seçim 1942 seçimleridir. 6 Ağustos 1942 tarihinde yer alan haberde, 1942 yılı belediye seçimlerinin Eylül ayı başında yapılacağı açıklanmıştır. Oy verecek seçmenlerin isimlerinin bulunduğu defterlerin hazırlandığı, Kırklareli halkının oy verirken liyakat usulüne önem vermesi gerektiği, ayrıca Kırklareli'ni maddi ve manevi yükseltecek isimleri seçmesinin önemli olduğu dile getirilmiştir.¹⁰²

Gazetede yerel seçimin işleyici hakkında bilgi verilerek, nahiyelerin ocaklardan, kazalar nahiyelerden, vilayet heyetinin de bütün kazalardan oy aldığı belirtilmiştir. Ocak kongrelerinin en önemlisi olduğu, buralarda

¹⁰⁰ "Vize Belediye Reisi intihabı Reddedildi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 İkinci Teşrin 1938, No:784, s. 1.

¹⁰¹ "Vize Riyaseti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Birinci Kanun 1938, No:791, s. 1.

¹⁰² Ali Rıza Dursunkaya, "İntihaplar karşısında vazifelerimiz", *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Ağustos 1942, No:1168, s. 1.

yaşayan halkın isteklerini ve dileklerini özgürce bu şekilde gösterebilecekleri aktarılmıştır.¹⁰³

CHP merkez nahiyesi ocak kongrelerinin 7 Eylül ile 20 Eylül arasında yapılacağı duyurulmuştur. CHP merkez nahiye başkanı Yakup Gürel tarafından yapılan açıklamada, kongrelere katılım gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁰⁴

Tablo 4: C.H.P Kırklareli Mahalleleri Ocak Kongre Tarihleri

Mahalleler	Tarih	Saat
Karakaş, Karacaibrahim	7 Eylül Pazartesi	21.00
Doğluca, Hacızekeriyya	9 Eylül Çarşamba	21.00
Haticehatun, Bayezit	11 Eylül Cuma	21.00
Dellakzade, Hamidiye	13 Eylül Pazar	21.00
Yapraklı, Camikebir	15 Eylül Salı	21.00
Karakoç, Ahmatça	17 Eylül Perşembe	21.00
Asilbeyli, Kavakdere	18 Eylül Cuma	21.00
Demircihalil, Yörükler Bayırı	19 Eylül Cumartesi	21.00
Eriklice, Karahıdır	20 Eylül Pazar	21.00

CHP Ocak kongrelerinden sonra nahiye kongresinin yapılacağı, son olarak da belediye seçiminin olacağı bildirilmiştir.¹⁰⁵ 21 Eylül Pazartesi günü merkez nahiye kongresinin toplandığı gazetede ilan edilmiş,¹⁰⁶ 23 Eylül Çarşamba günü ise belediye üyeliği seçiminin yapılacağı, bu sebeple tüm parti üyelerinin yapılacak toplantıya çağrıldığı belirtilmiştir.¹⁰⁷

23 Eylül Çarşamba günü Kocaeli milletvekili ve parti müfettişi Ragıp Akça'nın da katılımıyla, CHP salonunda seçim yoklaması yapıldığı

¹⁰³ Ali Rıza Dursunkaya, "Parti Kongreleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Eylül 1942, No:1176, s.1.

¹⁰⁴ "Parti ocak heyetleri intihabı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Eylül 1942, No:1176, s. 1.

¹⁰⁵ "Parti kongreleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Eylül 1942, No:1180, s. 1.

¹⁰⁶ "Nahiye kongreleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Eylül 1942, No:1181, s. 1.

¹⁰⁷ "Belediye Yoklaması", *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Eylül 1942, No:1181, s. 1.

duyurulmuştur. Seçim sonucunda belirlenen yirmi dört asil ve yirmi dört yedeklerin isimleri gazetede yayınlanmıştır.¹⁰⁸

“Kırklareli Belediye heyetini teşkil eden asil ve yedek azalar listesi
Asil azalar: ¹⁰⁹ *Yedek azalar:*
1 – Haşim Peksöz *1 – Nurettin Kuzgunkaya*
2 – Feridun Cicioğlu *2 – Ridvan Umay*
3 – Reşit Altay *3– Ahmet Hamdi Bayraktar”*

Belediye meclisi seçimlerinin 1580 sayılı belediye kanununa göre 1 Ekim 1942’de başlayıp, 8 Ekim 1942 tarihine kadar devam edeceği belediye seçim kurulu tarafından açıklanmıştır. Oy kullanacak kişilerin belirtilen tarihlerde oylarını kullanabilecekleri yerler ilan edilmiştir.¹¹⁰

Tablo 5: 1942 Yerel Seçim Oy Kullanma Yer ve Tarihleri

Mahalle	Tarihi	Günü
Karakaş	1 Ekim	Perşembe
Camiikebir	2 Ekim	Cuma
Haticehatun ve Doğluca	3 Ekim	Cumartesi
Hacızekeriyya	5 Ekim	Pazartesi
Tellakzade	6 Ekim	Salı
Yapraklı ve Hamidiye	7 Ekim	Çarşamba
Karacaibrahim ve Bayazıt	8 Ekim	Perşembe

Seçim sebebiyle belediye, parti binalarının ve şehirde bulunan dükkânların bayraklarla donatıldığı, davullar çalındığı, seçimin ilk günü Karakaş mahallesi halkının oy vereceği belirtilmiştir.¹¹¹

Gazetede seçimlerin uzatıldığı ilan edilse de uzama sebebi belirtilmemiştir. Kanaatimizce yeterli katılım olmaması sebebiyle ertelenmiştir. 20 Ekim günü seçimlerin sona erdiği duyurulmuş, seçim

¹⁰⁸ Ali Rıza Dursunkaya, “Dünkü seçim Yoklaması Münasebetile”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Eylül 1942, No:1182, s. 1.

¹⁰⁹ “C.H.P. Vilayet İdare heyeti Riyasetinden”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Eylül 1942, No:1182, s. 1.

¹¹⁰ “Belediye İntihap Encümeni Riyasetinden”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Eylül 1942, No:1183, s. 2.

¹¹¹ “Belediye intihabı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Birinci Teşrin 1942, No:1184, s. 1.

sonucunda CHP adaylarının oy birliği ile seşildiği aēıklanmıřtır. Seēilen adayların 2 Kasım Pazartesi günü saat 14'ye toplanıp, yeni belediye başkanını seēeceđi ifade edilmiştir.¹¹²

Yapılan seēim sonucunda Haşim Peksöz çoğunluğun oylarını alarak tekrar belediye başkanı seēildiđi, daimi encümen üyeliklerine ise şevki Güre ve İsmail Demircioğlu'nun seēildiđi belirtilmiştir.¹¹³

Tablo 6: 1942 Yerel Seēim Sonuēları

BELEDİYE	BELEDİYE BAşKANI
MERKEZ	Haşim Peksöz
LÜLEBURGAZ	Kemal Çermen
PINARHİSAR	Ali Özer
ÜSKÜP	Raşit Engin
VİZE	Mehmet Ali Ersoy
BABAESKİ	Mustafa Apak

Kaynak: “Yeni Belediye Reisleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 İkinci Teşrin 1942, No:1193, s. 1.

Babaeski Belediye başkan seēimleri oyların eşit ıkması sebebiyle iki defa ertelendiği, yapılan soy oylamada Mustafa Apak'ın belediye başkanı seēildiđi duyurulmuştur.¹¹⁴

2.1.2.2. Genel Seēimler (1935,1939,1943)

1935 genel seēimleri, kadınların seēme ve seēilme haklarını kullandıkları ilk seēim özelliği taşımaktadır. 1935 genel seēimlerinin bir diğer özelliği de azınlıkların da milletvekili seēilme hakkı kazanmasıdır.¹¹⁵

Gazetede, 1935 yılı milletvekili seēimleri ile ilgili ilk haber 19 Kasım 1934 tarihlidir. Haberde belediye meclisi tarafından seēim denetleme kuruluna altı üyenin seēildiđi, bu altı kişiye il daimi encümenin de eklenecek

¹¹² “Belediye intihabı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Birinci Teşrin 1942, No:1189, s. 1.

¹¹³ “Belediye reis intihabı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 İkinci Teşrin 1942, No:1192, s. 1.

¹¹⁴ “Babaeski Belediye Reisliği”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 İkinci Teşrin 1942, No:1196, s. 1.

¹¹⁵ Kenan Olgun, “Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seēim Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 27, S. 79 (2011) s. 16.

on kişiye ulaşacağı ve bu kurula belediye başkanının başkanlık edeceği belirtilmiştir.¹¹⁶ Bir sonraki sayıda milletvekili seçim cetvellerinin belirtilen süre zarfında hazırlanacağı bildirilmiştir.¹¹⁷

15 Ocak 1935 tarihinde, Kırklareli’den seçilecek milletvekili sayısının belirlenebilmesi için nüfus sayımı yapmak amacıyla, Başbakanlık İstatistik Genel müdür muavini Selim Sabit, genel nüfus müdürü Şefik ve Ziraat şubeleri müdürü Ferit Beylerin şehre geldiği, Halkevinde kaza kaymakamları ile nahiye müdürlerine konferans verdiği açıklanmış, cuma günü heyetlerin ev ev dolaşıp nüfus sayımı yapacağı bilgisi verilmiştir.¹¹⁸

21 Ocak tarihinde, ikinci seçmen seçimlerinin yapıldığı, Kırklareli’de CHF adaylarının kazandığı, milletvekili seçimlerinin ise Şubat ayı başında yapılacağı, bir gün sürecek milletvekili seçimlerinden sonra 2630 numaralı kanun gereği İl genel meclisi seçimlerini yapılacağı belirtilmiştir.¹¹⁹

Ayrıca henüz CHF Kırklareli milletvekili adaylarının belli olmadığı, halk arasında bazı isimler konuşulsa da bunların gerçeği yansıtmadığı, sonuç kesinleşmeden söylentilere itibar edilmemesi uyarısı yapılmıştır.¹²⁰ Seçimlerin 8 Şubat 1935 Cuma günü yapılacağı duyurulmuştur.¹²¹

Resmi bir açıklama olmamasına rağmen güvenilir bir kaynağa dayandırılarak verilen haberde, adayların Lüleburgaz Halk Fırkası başkanı Zühtü Bey, Şevket Bey ve Doktor Fuat Bey’in olacağı açıklanmıştır.¹²²

Gazetenin aynı sayısında milletvekili seçimleri için Kırklareli’de yapılan nüfus sayımı sonucunda, nüfusun yüz yirmi yedi bin beş yüz doksan dört kişi olduğu, seçim kanununa göre üç milletvekili seçileceği vurgulanmıştır.¹²³

8 Şubat 1935 Cuma günü yapılan milletvekili seçimlerine yüz otuz bir ikinci seçmenden yüz yirmi altısının katıldığı, beş kişinin rahatsızlıkları dolayısıyla katılamadıkları belirtilmiş, seçim başlamadan önce ikinci seçmenlere Atatürk tarafından yayımlanan beyannamenin¹²⁴ okunduğu,

¹¹⁶ “Meb’us intihapları”, *Trakya Yeşilyurt*, 19 Teşrinisani 1934, No:542, s. 1.

¹¹⁷ “Meb’us seçim cetvelleri”, *Trakya Yeşilyurt*, 26 Teşrinisani 1934, No:543, s. 1.

¹¹⁸ “Tecrübe sayımı”, *Trakya Yeşilyurt*, 14 Kanunusani 1935, No:550, s. 1.

¹¹⁹ “İkinci müntehip seçimi”, *Trakya Yeşilyurt*, 21 Kanunusani 1935, No:551, s. 1.

¹²⁰ “Saylav namzetleri”, *Trakya Yeşilyurt*, 21 Kanunusani 1935, No:551, s. 1.

¹²¹ “Saylav seçimi”, *Trakya Yeşilyurt*, 28 Kanunusani 1935, No:552, s. 2.

¹²² “Saylavlarımız kimler olacak”, *Trakya Yeşilyurt*, 4 Şubat 1935, No:553, s. 1.

¹²³ “Makamı Vilayetten”, *Trakya Yeşilyurt*, 4 Şubat 1935, No:553, s. 1.

¹²⁴ Ali Sevim, İzzet Öztoprak ve Mehmet Akif, *Atatürk’ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri* 4, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2006, s. 640.

beyannamenin alkışlarla karşılandığı ve ardından oy kullanma işlemine geçildiği aktarılmıştır. İlk oyu, ikinci seçmenlerden olan vali Faik Üstün'ün kullandığı, tüm seçmenler hep birlikte CHF tarafından belirlenen Fuat Umay, Şevket Ödül ve Zühtü Akın'a oylarını verdikleri dile getirilmiştir.¹²⁵

Seçimlerden sonra TBMM beşinci döneminin 1 Mart 1935 tarihinde başladığı açıklanmıştır.¹²⁶ Saat 14.00'da milletvekillerinin yemin etmeğe başladığı, İstanbul'da bulunan radyo yayınının telefon vasıtasıyla gazeteye ulaştığı için havanın kötü olması sebebiyle parazit yaptığı, bu sebeple yapılan konuşmaların anlaşılamadığı belirtilmiştir.¹²⁷

Toplantının ikinci oturumunda Cumhurbaşkanlığı seçiminin yapıldığı, bütün milletvekillerinin oy birliği ve yüksek alkışlar huzurunda Mustafa Kemal Atatürk'ü yeniden Cumhurbaşkanı seçtikleri duyurulmuştur.¹²⁸ Gece saat 24.00'da Cumhurbaşkanlığına Mustafa Kemal Atatürk'ün seçildiği yapılan top atışları ile tüm halka duyurulduğu bilgisi verilmiştir.¹²⁹

Üçüncü oturumda yeni hükümet seçimi için bakanların istifa ettiği, yeni bakanlar kurulunun Başbakan İsmet İnönü tarafından oluşturulduğu ve meclis başkanlığına da Kazım Özalp'ın seçildiği bildirilmiştir.¹³⁰

Kırklareli milletvekilliğine seçilen Doktor Fuat Umay'ın belediye başkanına yazdığı mektup, gazetede Fuat Umay'ın fotoğrafı ile beraber verilmiş, mektupta Kırklareli halkının kendisine gösterdiği yakın ilgiden sebebiyle teşekkür etmiştir.¹³¹ Gazetede aynı zamanda tekrar Başbakanlığa seçilen İsmet İnönü'nün mecliste yaptığı konuşma ve hükümet programı olduğu gibi yayınlanmıştır.¹³²

1935 genel seçimlerinin ardından gazetede yer alan bir sonraki seçim 1939 genel seçimleridir. 1939 seçimleri Atatürk'ün ölümünün ardından gerçekleştirilen ilk seçimlerdir. 1939 milletvekili seçimlerinin hazırlıklarına

¹²⁵ "Saylav seçimi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Şubat 1935, No:554, s. 1.

¹²⁶ "Beşinci Kurultayımızın Toplantısı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Mart 1935, No:557, s. 1.

¹²⁷ "Saylavların andiçmesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Mart 1935, No:557, s. 1.

¹²⁸ "En heyecanlı celse", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Mart 1935, No:557, s. 1.

¹²⁹ "Gece yarısı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Mart 1935, No:557, s. 1.

¹³⁰ "Örnek", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Mart 1935, No:557, s. 1.

¹³¹ "Saylavımız Doktor Fuat Umayın Teşekkürleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Mart 1935, No:558, s. 1.

¹³² "Başbakanımız ismet inönü kabinesine Büyük Meclisin verdiği itimat kararı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Mart 1935, No:559, s. 2.

başlandığı Ocak ayında gazetede yayınlanmıştır.¹³³ 14 Mart günü ikinci seçmen seçimi, 22 Mart'ta ise milletvekili seçimlerinin yapılacağı açıklanmıştır.¹³⁴

Kırklareli nüfusunun yüz seksen bini geçtiği için, beş milletvekili çıkarmaya hak kazandığı gazetede ilan edilerek, aynı zamanda aday olacak isimlerin henüz belirlenmediği bildirilmiştir.¹³⁵

Kırklareli milletvekilliği için aday olanların sayısının on sekizi bulduğu aktarılarak, adaylık için ilk başvuran kişinin belediye meclis üyelerinden olan Remzi Kızanlıoğlu olduğu belirtilmiştir. Diğer adayların, Ekrem Avukatıoğlu, Bulgaristan muhaciri Hamdi Helvacıoğlu, belediye meclis üyesi Hamdi Kuleli, avukat Tahir ve avukat Nail Beyler ve Sadiye Hanım'ın olduğu duyurulmuştur.¹³⁶

Gazetede adayların bazılarını fotoğrafları ile beraber kısa bir biyografisi yer almıştır. Hakkında bilgi yayınlanan ilk kişi Hamdi Helvacıoğlu,¹³⁷ ikinci aday Remzi Kızanlıoğlu,¹³⁸ üçüncü isim şehrin emekli öğretmeni Sadiye Hanım'dır.¹³⁹

Milletvekili seçimleri ile ilgili gazetede halkı oy vermeye teşvik etmek için dikkat çekici bir ilan yayınlanmıştır. İlanda şu ifadelere yer verilmiştir;

“Meb’us seçimine başlandı. Cumhuriyet rejiminin kökleşmesi, Türkiyenin yükselmesi uğrunda gece gündüz çalışan; memlekette binlerce inkılaplar yapan Cumhuriyet Halk Partisinin ikinci müntehip namzetlerine reyini vermeğe koş !

Bu seçime iştirakle milli ve vatani vazifelerinden en büyüğünü yapmış olacaksın.”¹⁴⁰

16 Mart'ta başlayan ikinci seçmen seçimlerinin 19 Mart'a kadar devam edeceği belirtilmiş, başyazar Ali Rıza Dursunkaya, Kırklareli halkını siyasi hakkını kullanmaya, oy vermeye çağırmıştır.¹⁴¹ CHP konuşmacılarının,

¹³³ “Yeni Meb’us Seçimi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 İkinci Kanun 1939, No:807, s. 2.

¹³⁴ “Meb’us Seçimi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Şubat 1939, No:809, s. 1.

¹³⁵ “Beş Meb’us Çıkaracağız”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Şubat 1939, No:811, s. 1.

¹³⁶ “Meb’us Namzetliği İsteyenler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Şubat 1939, No:814, s. 2.

¹³⁷ “Meb’us Namzetleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Şubat 1939, No:814, s. 2.

¹³⁸ “Meb’us Namzetliği isteyenlerden”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Mart 1939, No:815, s. 1.

¹³⁹ “Partiye müracaatla Meb’us namzetliği isteyenlerden”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Mart 1939, No:816, s. 1.

¹⁴⁰ “Yurddaş”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Mart 1939, No:819, s.1.

¹⁴¹ “Meb’us Seçimi!”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Mart 1939, No:819, s. 1.

halkın topluca bulunduğu yerlerde, milletvekilleri seçimlerinde oy kullanmaya davet ettiği belirtilmiştir.¹⁴²

Havanın karlı ve soğuk olmasına rağmen ikinci seçmen seçimi için köylerden oy kullanmaya çok sayıda kişinin geldiği ve CHP adaylarına oylarını verdikleri bildirilmiştir.¹⁴³

Milletvekili seçimlerinin 26 Mart tarihinde tüm yurttan yapılacağı, sabah saat 09.00'da başlayıp öğlen 12.00'da biteceği duyurulmuş, günün devamında ikinci seçmenlerin toplanarak, CHP'nin seçtiği milletvekili adaylarına oylarını verecekleri iletilmiştir.¹⁴⁴

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün seçim beyannamesi gazetede yayınlanmıştır. Beyannamede vatandaşlardan CHP için oy vermelerini istemiştir.¹⁴⁵

1939 milletvekilleri seçimlerinin Kırklareli'de bayram havasında ve büyük bir heyecanla geçtiği bildirilmiş, Lüleburgaz, Babaeski, Vize, Demirköy ve merkezde yapılan seçimlerin bir saate yakın sürdüğü belirtilmiştir. Yapılan seçim sonucunda milletvekilliğine Fuat Umay, Şevket Ödül, Zühtü Akın, Burhanettin Denker ve Hamdi Kuleli seçilmiştir.¹⁴⁶

Gazetede Milletvekili seçilen Hamdi Kuleli'nin fotoğrafı ile birlikte kısa biyografisine yer verilmiştir.¹⁴⁷

Seçimden sonra CHP genel sekreteri Erzurum milletvekili Ahmet Fikri Tüzel'in Kırklareli parti başkanlığına yolladığı yazı gazetede yayınlanmıştır. Yazıda tüm seçmenlerin oylarını CHP adaylarına verdikleri ve seçim faaliyetlerinin eksiksiz bir şekilde uygulandığı vurgulanmıştır.¹⁴⁸

TBMM'nin 3 Nisan Pazartesi günü açılacağı, meclis başkanı seçildikten sonra milletvekillerinin mazbatalarını alacağı belirtilmiştir. Son olarak ise mecliste Cumhurbaşkanı seçiminin yapılacağı bildirilmiştir.¹⁴⁹

¹⁴² "Halk hatipleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Mart 1939, No:819, s. 2.

¹⁴³ "İkinci Müntehip Seçimi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 20 Mart 1939, No:820, s. 1.

¹⁴⁴ "Meb'us seçimi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 Mart 1939, No:821, s. 1.

¹⁴⁵ "Milli Şefimizin Millete Beyannamesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Mart 1939, No:822, s. 1.

¹⁴⁶ "Yeni İntihabat ve Milli Vahdet", *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Mart 1939, No:822, s. 1.

¹⁴⁷ "Yeni Meb'uslarımız", *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Mart 1939, No:823, s. 1.

¹⁴⁸ "Meclis intihabı ve C.H. partisinin takdirleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Nisan 1939, No:824, s. 1.

¹⁴⁹ "Büyük Millet Meclisi Bugün Saat 15 te Açılıyor", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Nisan 1939, No:824, s. 1.

1939 genel seçimlerinden dört yıl sonra 1943 genel seçimleri yapılmıştır. 1943 seçimleri tek parti döneminin son genel seçimleridir ve aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı'nın tüm hızıyla devam ettiği şartlarda yapılmış seçimlerdir.

1942 yılının Ağustos ayında gazetede yer alan haberde, İçişleri Bakanlığı'nın TBMM'ne verdiği kanun taslağına göre her kırk bin nüfusa bir milletvekili çıkartılmasının gündeme geldiği ifade edilmiş, eğer kanun yasalarsa 1943 seçimlerinde Kırklareli'nin çıkartacağı milletvekili sayısının beşten dörde inebileceği vurgulanmıştır.¹⁵⁰ 4320 numaralı milletvekili seçim kanununun yasalastıktan sonra kanunun tüm maddeleri gazetede yayınlanmıştır.¹⁵¹

1943 milletvekili seçimlerinin hazırlıkları Ocak ayından itibaren başladığı, İçişleri Bakanı Recep Peker tarafından Umumi Müfettişlik ve valilere gönderilen yazıda seçim hazırlıkları ve çalışmalarına başlanması talimatını verildiği ifade edilmiştir. Habere göre, seçmen tespitine başlanacak, seçim teftiş heyetleri oluşturulacak, seçmen defterlerinin ise en geç 28 Ocak'a kadar hazır olması istenmektedir. Bu defterlerin teftiş heyeti tarafından beş gün boyunca inceleneceği, 20 Şubat tarihinde de ikinci seçmen seçimi yapılacağı bildirilmiştir.¹⁵²

Seçim kanunu gereğince her kırk bin nüfusa bir milletvekili çıkarılması kararlaştığından, yüz yetmiş beş bine yakın nüfusa sahip Kırklareli'nin beş milletvekili çıkaracağı ilan edilmiştir.¹⁵³

Kırklareli merkez kazasının nüfusuna göre yüz altmış ikinci seçmenin seçileceği duyurulmuştur.¹⁵⁴ Kırklareli nüfusunun yüz yetmiş beş bini zorladığı ve seçimlerde beş milletvekili çıkartılacağı kesinleştiği ifade edilmiştir.¹⁵⁵

13 Şubat 1943 Cumartesi günü başlayan ikinci seçmen seçimlerinin 20 Şubat Perşembe akşam 18.00'a kadar devam edeceği açıklanmış, seçim

¹⁵⁰ "Meb'us seçimi layihası", *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 Ağustos 1942, No:1169, s. 1.

¹⁵¹ "Mebus seçimi kanunu", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 İkinci Kanun 1943, No:1210, s. 2.

¹⁵² "Bütün yurdda seçim faaliyeti başladı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 İkinci Kanun 1943, No:1214, s. 1.

¹⁵³ "Kaç mebus çıkaracağız", *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 İkinci Kanun 1943, No:1214, s. 1.

¹⁵⁴ "Kaç ikinci müntehip çıkaracağız", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Şubat 1943, No:1219, s. 1.

¹⁵⁵ "Kaç mebus çıkaracağız", *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Şubat 1943, No:1221, s. 1.

dolayısıyla şehirde her yerin bayraklarla donatıldığı, davul ve zurnalar çalındığı belirtilmiştir.¹⁵⁶ Kırklareli merkezden seçilen ikinci seçmenlerin listesi gazetede yayınlamıştır.¹⁵⁷

Gazetede, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından kaleme alınan seçim beyannamesi yayınlanmıştır. Beynamede CHP'nin yirmi yılda yaptığı faaliyetlerden, savaşın etkilerinin azaltılmaya çalışılmasından, imar ve eğitim politikalarından, Türkiye'nin savaştaki dış politikasından bahsedilmektedir. Seçim ile ilgili ise hem genç hem de deneyimli adayların seçildiği, bazı illerde milletvekili sayısından fazla adaya yer verildiğini ifade etmiştir.¹⁵⁸

Kırklareli'nin yedinci dönem CHP milletvekili adayları şu isimler olmuştur; Zühtü Akın, Kemal Doğan, Atuf Kansu, Şevket Ödül, Fuat Umay.¹⁵⁹

28 Şubat sabah saat 09.00'da başlayan seçimlerin bir saat sürdükten sonra tamamlandığı, Kırklareli Halkevinin bayraklarla donatıldığı, davulların çalındığı belirtilmiştir. Yüz altmış ikinci seçmenin tamamının oylarını kullandığı, ilk oyun vali Kazım Demirer tarafından verildiği aktarılmıştır. Yapılan sayım sonucunda Zühtü Akın, Kemal Doğan, Nafi Atuf Kansu, Şevket Ödül ve Fuat Umay'ın Kırklareli milletvekilliğine seçildikleri açıklanmıştır.¹⁶⁰

Halkevi gençlerinin Halk sinemasında ikinci seçmenlere İstiklal isimli oyunu sergiledikleri ve sazlar çalarak seçimi kutladıkları ifade edilmiştir.¹⁶¹

TBMM'nin 8 Mart Pazartesi günü toplanacağı, milletvekillerinin yemin ederek göreve başlayacağı, daha sonra ise meclis başkanının seçileceği belirtilmiştir.¹⁶² Ankara milletvekili ve CHP başkanı İsmet İnönü'nün meclis

¹⁵⁶ "İkinci müntehip seçimi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Şubat 1943, No:1222, s. 1.

¹⁵⁷ "Merkez kaza ikinci müntehipler listesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Şubat 1943, No:1222, s.1.

¹⁵⁸ "Milli Şefin Beyannamesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 25 Şubat 1943, No:1225, s.2.

¹⁵⁹ "İlimizin yedinci devre C.H.P. Meb'us namzetleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 25 Şubat 1943, No:1225, s. 1.

¹⁶⁰ "İlimizde mebus seçimi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Mart 1943, No:1226, s. 1.

¹⁶¹ "İkinci müntehiplerimize verilen müsamere", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Mart 1943, No:1226, s. 1.

¹⁶² "Büyük millet meclisi 8 Martta toplanacak", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Mart 1943, No:1227, s. 1.

tarafından tam bir birlik ile Cumhurbaşkanı seçildiği gazetede ilan edilmiş, kendisine başarı ve tebrik dileklerinde bulunulmuştur.¹⁶³

TBMM'nin yedinci döneminin ilk celsesinin 8 Mart Pazartesi saat 15.00'da Başbakan Şükrü Saraçoğlu başkanlığında toplandığı, yapılan toplantı sonunda meclis başkanlığına Çankırı milletvekili Mustafa Abdülhalik Renda'nın seçildiği, meclis başkan vekilliğine ise Trabzon milletvekili Hasan Saka'nın uygun görüldüğü belirtilmiştir.¹⁶⁴

İsmet İnönü'nün tekrar Cumhurbaşkanı seçilmesi dolayısıyla çeşitli ülkelerden tebrik telgrafları aldığı ifade edilmiştir.

*“Milli Şef İsmet İnönü'nün yeniden Cumhur Reisiğine seçilmesi münasebetile Alman devlet reisi Adolf Hitler, Mısır kralı haşmetli Faruk, Finlandiya cumhur reisi Mösyö Riti ve Romanya devlet reisi Marşal Antoneskonun tebrik ve iyi temenniyatı mütezammın telgraflarına Cumhur Reisi İsmet İnönü tarafından teşekkürle mukabelede bulunulmuştur.”*¹⁶⁵

Anadolu Ajansından alınan habere göre yeni bakanlar kurulu şu şekilde oluşmuştur; Başbakan: Şükrü Saraçoğlu, Adalet Bakanı: Ali Rıza Türel, İçişleri Bakanı: Recep Peker, Dışişleri Bakanı: Numan Menemencioğlu, Maliye Bakanı: Fuat Ağralı, Eğitim Bakanı: Hasan Ali Yücel, Bayındırlık Bakanı: Sırrı Day, Ekonomi Bakanı: Fuat Sirmen, Sağlık Bakanı: Hulusi Alataş, Gümrük ve Ticaret Bakanı: Suat Hayri Ürgüplü, Tarım Bakanı: Şevket Raşit Hatipoğlu, Ulaştırma Bakanı: Ali Fuat Cebesoy, Ticaret Bakanı: Celal Sait Siren.¹⁶⁶

Başbakan Şükrü Saraçoğlu'nun yeni hükümet programının TBMM'de oylandığı ve dört yüz yirmi beş oy alarak, oy birliği ile kabul edildiği açıklanmıştır.¹⁶⁷

Trakya'da Yeşilyurt gazetesinde, seçmenlerin sandıklara gidip oy kullanmaları her fırsatta dile getirilmiş, sadece Kırklareli merkezde değil, Lüleburgaz, Babaeski, Üsküp, Vize, Pınarhisar ve Demirköy'de yapılan seçim çalışmaları ve seçim sonuçları da gazetede yer almıştır. Milletvekilliğine aday olan kişiler hakkında bilgi verici yazılar, seçim

¹⁶³ “İsmet İnönü, *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Mart 1943, s. 1.

¹⁶⁴ “C.H.P Meclis grubu ve idare heyeti seçimi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Mart 1943, No:1228, s. 1.

¹⁶⁵ “Milli şefimizin teşekkürleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Mart 1943, No:1229, s. 1.

¹⁶⁶ “YENİ SARAÇOĞLU KABİNESİ”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Mart 1943, No:1229, s. 1.

¹⁶⁷ “Başvekilimiz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Mart 1943, No:1231, s. 1.

kanunları ve dönemin başbakanlarının seçimle ilgili konuşmaları yayınlanmıştır. Ayrıca seçimlerde, CHP yanlısı bir tutum izlenmiştir.

2.1.3. Cumhuriyet Halk Partisi Kurultayları (1935,1938,1939,1943)

CHP tarafından 1935 yılına kadar üç kurultay gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki 4 Eylül 1919'da, ikincisi 15 Ekim 1924'de, üçüncüsü ise 10 Mayıs 1931 tarihindedir.¹⁶⁸

Dördüncü Büyük Kurultay 9 Mayıs 1935 tarihinde toplanmıştır. Kurultaya üç yüz seksen dört milletvekili ve yüz altmış il temsilcisi katılmış, kurultayın açılış konuşması, bizzat Mustafa Kemal Atatürk tarafından yapılmıştır.¹⁶⁹

Gazetede, Nisan ayı boyunca Dördüncü Büyük Kurultay ile ilgili çeşitli bilgiler verilmiştir. Kurultayın 9 Mayıs Perşembe günü saat 15.00'da Ankara'da yapılacağı ve açılış konuşmasının Atatürk tarafından gerçekleştirileceği okuyucuya aktarılmış, ayrıca kurultay için özel bir sayı çıkartılacağı duyurulmuştur.¹⁷⁰

Dördüncü Büyük Kurultayın için çıkartılan özel sayıda "*Büyük partimizin BÜYÜK KURULTAYINA Yüzbinlerce saygı ve sevgiler!*" başlıklı iki sayfalık bir yazı yayınlanmıştır. Ülkenin çok zor günler geçirdiği zamanlarda, kendisine biçilen kadere karşı gelerek Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulduğu, bu cemiyet ile CHP'nin temellerinin atıldığına vurgu yapılmış, cemiyetin tek hedefinin düşmanı ülkeden çıkartmak ve halkı bağımsızlığına kavuşturmak olduğu, hâkimiyetin millete ait olduğunu belirtmek için TBMM'nin kurulduğu, İstiklal savaşından sonra ise Halk Parti'sinin meydana getirildiği belirtilmiştir.

"29 Teşrinievvel 1923 te saat 20 buçukta Büyük Millet meclisinin kabul ettiği bir kanunla Cumuriyet ilan edildi. Halife atıldı Medeni kanun kabul olundu. Kadın vaziyeti, Şapka, yeni Türk harfleri, Türk dili, Medrese, Tekke, Şeri mahkemelerin kaldırılması, Din işlerinin dünya işlerinden ayrılması hep o nizamnamenin maddeleri içinde idi.

¹⁶⁸ Millet Hizmetinde 40 Yıl, Ankara: Ankara Basım ve Ciltevi, 1963, s. 16.

¹⁶⁹ CHP IV. Büyük Kurultayı Görüşmeler Tutulgası, Ankara: Ulus Basımevi, 1935, ss. 8-15.

¹⁷⁰ "C.H.F. kongresi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Nisan 1935, No: 561, s. 1. ; "Cumhuriyet Halk partisinin Genel toplantısı, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Nisan 1935, No: 564, s. 2. ; "Büyük partimizin Dördüncü Genel Kurultayı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Nisan 1935, No: 565, s. 1.

23 Teşrin sani 1924 te Halk Fırkası adında yeni devletin adı olan (Cumhuriyet) kelimesi eklenerek (Cumhuriyet Halk Fırkası) oldu.”¹⁷¹

Dördüncü Büyük Kurultay münasebetiyle Kırklareli’de bulunan, Çocuk Esirgeme Kurumu, Tayyare Cemiyeti, Kızılay, belediye ve Halkevi tarafından kurultaya sevgi ve saygılarını bildiren telgrafların çekildiği belirtilmiştir.¹⁷² 13 Mayıs 1935 tarihli sayıda Mustafa Kemal Atatürk’ün bu telgraflara cevabına yer verilmiştir.

“Büyük kurultayın açılışı ve münasebetiyle kurultay başkanlığına tel yazısıyla yüksek saygı ve sevgilerini sunan Kırklareli kurumlarına, önderimizin verdikleri tel karşılığını koymakla bahtiyarlık duyuyoruz. Kurultaya gösterdiğiniz özden duyguya teşekkür ederim.

Kamal Atatürk”¹⁷³

CHP Dördüncü Büyük Kurultayı şerefine Kırklareli’de 9 Mayıs günü her yerin bayraklarla donatıldığı, ışıklandırıldığı, Çocuk Esirgeme kurumu tarafından bir gösterinin düzenlendiği ve gece ise balonun yapıldığı aktarılmıştır.¹⁷⁴

1935 yılında yapılan Dördüncü Büyük Kurultayından sonra, CHP Birinci Olağanüstü Kurultayı, Atatürk’ün vefatının ardından 26 Aralık 1938’de toplanmıştır.

Başbakan Celal Bayar’ın olağanüstü kurultayın, genel başkan seçimine ait maddelerinde değişiklik yapılması ve düzenlenmesi amacıyla 26 Aralık 1938 tarihinde yapılacağını açıkladığı bildirilmiştir.¹⁷⁵

CHP olağanüstü kurultayına Kırklareli temsilcisi olarak avukat Tahir Taner ile Süreyya Harmankaya’nın seçildiği ve Ankara’ya gidecekleri belirtilmiştir.¹⁷⁶ Kurultay’a her şehirden valilerin gidemeyeceği, Doğu bölgesinden Erzurum valisi Haşim, Kastamonu’dan Avni Doğan, Trakya’dan Edirne valisi Niyazi, Egeden İzmir valisi Fazlı, Ankara’dan Tan Doğan, Trabzon’dan ise Fuat beylerin katılacakları açıklanmıştır.¹⁷⁷

¹⁷¹ “Büyük partimizin BÜYÜK KURULTAYINA”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Mayıs 1935, No:566, s. 2.

¹⁷² “C.H. partisi ve yurdun alakası”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Mayıs 1935, No: 566, s. 2.

¹⁷³ “Kamal Atatürk ve kurumlarımız”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Mayıs 1935, No: 567, s. 1.

¹⁷⁴ “Dördüncü Genel Kurultay”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Mayıs 1935, No: 567, s. 2.

¹⁷⁵ Büyük Kurultay”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Birinci Kanun 1938, No: 795, s. 1.

¹⁷⁶ “C.H.Partisi Kurultay Mümessilleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Birinci Kanun 1938, No:796, s. 1.

¹⁷⁷ “Büyük Kurultaya gidecek valiler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Birinci Kanun 1938, No: 796, s. 1.

Olağanüstü kurultaya beş yüz yetmiş kişinin katıldığı belirtilmiş, Kurultayda, Mustafa Kemal Atatürk'e "Edebi Şef", Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye "Milli Şef" unvanı verilmesi teklif edilince büyük bir alkış koptuğunu vurgulanmıştır. İsmet İnönü'nün kurultaya katılan üyelere yaptığı konuşma gazetede yayınlanmıştır.

*"Büyük Kurultayın sayın üyeleri !
Büyük Partimizin bünyesinde bugün aldığınız kararlar beni
değişmez başkan seçtiniz. Bu karardan dolayı sizlere teşekkür ederim.
Bu anda omuzlarımda bulunan Genel Başkanlık hizmetini
Partimin, büyük milletimizin yükselmesi uğrunda bütün kuvvetimi
sarfederek yapacağım. Sizlerden birlik, beraberlik yardım beklerim."*¹⁷⁸

Olağanüstü Kurultay'ın milletvekilleri ve illerden gelen temsilcilerin katılımıyla saat sabah 10.00'da CHP genel başkan vekili Celal Bayar'ın açılış konuşmasıyla başladığı belirtilmiş, Mustafa Kemal Atatürk anısına beş dakikalık saygı duruşunda bulunulduğu, daha sonra başkan ve kâtiplerin seçiminin yapıldığı bildirilmiştir. Genel başkan vekilliğine Celal Bayar'ın, parti sekreterliğine ise İçişleri Bakanı Refik Saydam'ın seçildiği, İsmet İnönü'ye verilen "Milli Şef ve Değişmez Genel Başkan" önergesinin oy birliği ile kabul edildiği ilan edilerek, kurultayın sona erdiği ifade edilmiştir.¹⁷⁹

Anadolu Ajansından alınan bilgiye göre CHP Beşinci kurultayının 29 Mayıs 1939 günü yapılacağı İsmet İnönü tarafından açıklanmıştır.¹⁸⁰

Kurultayın 29 Mayıs 1939 Pazartesi saat sabah 10.00'da TBMM'de toplanacağı, parti programı ve yasasında değişiklikler yapılmasının planlandığı belirtilmiştir. Özellikle partinin merkez ve vilayet teşkilatında değişiklikler yapılacağı ve vilayetlerde parti başkanlıklarının valilerden alınacağı bazı merkezlere atanmış, bazı vilayetlere seçilmiş başkanların teşkilatın başına geleceği duyurulmuş,¹⁸¹ Kurultay'da bulunmak ve izlenimlerini aktarmak üzere başyazar Ali Rıza Dursunkaya'nın Ankara'ya gittiği ifade edilmiştir.¹⁸²

¹⁷⁸ Ali Rıza Dursunkaya, "Partimizin Değişmez Genel Başkanı İsmet İnönü", *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Birinci Kanun 1938, No: 797, s. 1,2.

¹⁷⁹ "BÜYÜK PARTİ KURULTAYI", *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Birinci Kanun 1938, No: 797, s. 1.

¹⁸⁰ "Beşinci Parti Büyük Kurultayı 29 Mayıs'ta Toplanacak !", *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Mayıs 1939, No: 837, s. 1.

¹⁸¹ "Parti Büyük Kurultayı 29 Mayıs'ta", *Trakya'da Yeşilyurt*, 25 Mayıs 1939, No: 839, s. 1.

¹⁸² "Parti Büyük Kurultayı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Mayıs 1939, No: 840, s. 1.

Ankara'nın Kurultay nedeniyle bayraklarla donatıldığı, her yerin ışıl ışıl olduğu, sokak ve caddelerde binlerce halkın sanki bir bayram neşesinde olduğu dile getirilmiştir. Parti genel başkanı İsmet İnönü'nün konuşmasıyla Kurultay'ın açıldığı, konuşmasında kurultay üyelerini içtenlikle selamladığı, Atatürk'ü andığı ve Atatürk için beş dakikalık saygı duruşunda bulunduğu belirtilmiştir.¹⁸³

Kurultay'da, Parti İl yönetim kurulu başkanlıklarının seçilmiş kişilerden oluşmasına, ayrıca yirmi bölgede parti müfettişlikleri kurulmasına karar verildiği, bölge müfettişlerinin parti tarafından milletvekillerinden seçileceği açıklanmıştır. Tekirdağ ve Kırklareli'nin, Edirne bölgesine bağlandığı belirtilmiştir.¹⁸⁴

1943 yılının Mart ayında CHP Altıncı Büyük Kurultayı için hazırlıklara başlandığı haber verilmiştir. Kurultayın Nisan ayının başında yapılacağı iddia edilerek, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün parti merkezine gelerek kurultayı hazırlıkları ile ilgili bilgi aldığı aktarılmıştır.¹⁸⁵ Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün kurultayın tarihini açıkladığı beyanname yayınlanmıştır.

“Cumhuriyet Halk Partisinin altıncı büyük kurultayı 8 Haziran 1943 Salı günü Ankarada toplanacaktır. Nizamnamemizin 35inci maddesine uyarak bildiririm.

*Cumhuriyet Halk Parti
Genel Başkanı
İsmet İnönü”*¹⁸⁶

Kırklareli'den kurultaya katılmak için giden delegeler arayıcılığıyla, şehrin bir takım isteklerinin dile getirileceği belirtilmiş, bu istekler arasında; Kırklareli merkezde lise, Babaeski'de ortaokul, kız enstitüsü ve sanat okullarının açılması, şehrin su sıkıntısının giderilmesi ve son olarak Ergene nehrinin taşmasının önlenmesi bulunmaktadır.¹⁸⁷

CHP Altıncı Büyük Kurultayı'nın Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün konuşmasıyla başladığı, konuşmasında Edebi Şef Atatürk'e gönül borcundan

¹⁸³ “Büyük Kurultay ve Milli Şefimizin Nutukları”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Haziran 1939, No:840, s. 1.

¹⁸⁴ “Kurultayın Kararlarından”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Haziran 1939, No: 841, s. 1.

¹⁸⁵ “Halk partisi büyük Kurultayı toplanıyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Mart 1943, No:1229, s. 1.

¹⁸⁶ “C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü'nün Beyanname”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Mayıs 1943, No:1248, s. 1.

¹⁸⁷ Ali Rıza Dursunkaya, “Partimiz kurultayından Dileklerimiz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Haziran 1943, No:1254, s. 1.

ve saygısında bahsettiği ifade edilmiştir. Türk milletinin İkinci Dünya Savaşı karşısında itibarının ve gücünün arttığı ayrıca Türkiye'nin savunması ve güveni için her türlü adımların atıldığını, atılacağını belirtmiştir.¹⁸⁸

Başbakan Şükrü Saraçoğlu'nun kurultayın son gününde önemli açıklamalar yaptığı ve dört gerçek üzerinde durduğu bildirilmiştir.

- 1 - Türküz, Türkçüyüz ve her gün biraz daha Türkçü olacağız.
- 2 - Her işimizde hakim bir ruh olacak; terakki ve medeniyet ruhu.
- 3 - Türk milletinin irade kaynağı olan Ebedi Şef Atatürk aramızda yaşıyor ve daima yaşayacaktır.
- 4 - Devletimizin ve partimizin başı Milli Şef İsmet İnönü bütün varlığımızın hem başı hem de kalbidir."¹⁸⁹

Kurultayda Parti genel idare heyetine şu isimlerin seçildiği açıklanmıştır.

"Rahmi Göken, Rıdvan Nafiz, Tefik Fikret Silay, Nafi Atuf Kansu, Cevat Dursun oğlu, Dr. Fatme Memik, Alaettin Tiritoğlu, Emin İrişirgil, Memduh Şevket Esendal, Münir Hüsrev, Bekir Kaleli, Kasım Gülek, Faik Ahmet, Ahmet Küdsi Tecer, Hüsnü Kebabçı".¹⁹⁰

Partinin ve hükümetin çalışmalarını denetlemek amacıyla Beşinci Kurultayda oluşturulan Müstakil Grup üyelerinin de belirlendiği bildirilmiştir.

"Hıfzı Oğuz, Ziya Yörük, Tahsin Banguoğlu, Muhtar Erten, Bülend Osman, Hıfzırahman Raşit, Şekip Enginer, Salahaddin Batur, Şükrü Sökmensüer, General Zeki Soydemir, Kazım Arar, Dr. Hayrettin, Vehbi Sarıdal, Ali Rana Tarhan, Münir Birsal, Tezer Ağaoğlu, Muhiddin Tanyeri, Fuad Çobanoğlu, Refik Fenmen, Hamdi Pekcan, Nasuhi Baytar, Suud Kemal, Şinasi Devrim."¹⁹¹

Trakyade Yeşilyurt gazetesinde, Kırklareli'de yapılan ocak, bucak, kaza ve vilayet kongrelerinde seçilen heyetin CHP kurultaylarına gidişi, heyetin oradaki izlenimleri ve şehir adına yapılan istekler geniş bir şekilde okuyuculara duyurulmuştur. Kurultaylara yapılan istekler genel olarak eğitim, sağlık ve ekonomi ile ilgili olup, hükümetin tüm bu sorunları gidermesi talip edilmiştir.

¹⁸⁸ Ali Rıza Dursunkaya, "Milli Şefin Hitabesi", *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Haziran 1943, No:1255, s. 1.

¹⁸⁹ Ali Rıza Dursunkaya, "Dört Maddelik düsturumuz!", *Trakyada Yeşilyurt*, 17 Haziran 1943, No:1257, s. 1.

¹⁹⁰ "Parti Umumi İdare Heyetine Seçilenler" *Trakyada Yeşilyurt*, 17 Haziran 1943, No:1257, s. 1.

¹⁹¹ "Müstakil gurup", *Trakyada Yeşilyurt*, 17 Haziran 1943, No:1257, s. 1.

2.1.4. Kırklareli Siyasi Haberleri

2.1.4.1. Merkezin Lüleburgaz'a Taşınması ve Pınarhisar'ın Kaza Olması İle İlgili Haberler

Gazetede belirli zaman aralıklarında Kırklareli merkezinin coğrafi konumu dolayısıyla gelişmeye daha açık durumda bulunan Lüleburgaz'a taşınacağı haberleri yayınlanmıştır. Bu konu hakkındaki ilk haber 25 Ocak 1935 tarihlidir. Haberde, şehir merkezinin Lüleburgaz'a taşınacağına dair söylentilerin çıktığı, taşınmaya sebep olarak Kırklareli'nin imar faaliyetlerine elverişli olmaması ve diğer bölgelere uzaklığı gösterilmiştir. Haberin devamında bu görüşe şiddetle karşı çıkılmış, savaşlarda çok sayıda tahribata uğradığı halde ayakta durduğu ve bölgenin en uzak yerleşim yeri olan Vize'ye bile bir saatlik uzaklıkta olduğu savunulmuştur. Ayrıca konu hakkında henüz yeterli bilginin olmadığı, yakın zamanda gerçeğin ortaya çıkacağı belirtilmiştir.¹⁹²

Gazetenin bir sonraki sayısında bu konu hakkında araştırmaların yapıldığı, yetkili kişilerle görüşüldüğü ve sonuç olarak böyle bir kararın alınmadığı duyurulmuştur.¹⁹³ Mart ayında çıkan haberde böyle bir girişim ve kararın olmadığı bir kez daha vurgulanmıştır.¹⁹⁴

1939 yılında şehir merkezinin Lüleburgaz'a taşınacağı haberi tekrar gazetede yer almış, bu haberin geçmiş yıllardan beri sık sık tekrar ettiği fakat bu sefer güvenilir kaynaklardan öğrenildiği ileri sürülmüştür. Henüz resmi bir bilginin olmadığı belirtilerek, şehir merkezin Lüleburgaz'a taşınacağı için vali konağı inşaatının durduğu söylentileri ise yalanlanmıştır.¹⁹⁵

Konuyla ilgili bir sonraki haber aynı yılın Mayıs ayında çıkmıştır. Başyazar Ali Rıza Dursunkaya, bu konunun Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren belirli aralıklarla ortaya çıktığını, biraz konuşulduktan sonra ise kapandığını belirtmiştir. Fakat bu seferki haberlerin ciddi olduğu, Bakanlar Kurulunda incelendiği iddialarının dolaştığını aktarmıştır. Bu haberin

¹⁹² "Vilayeti miz kalkıyormu?", *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Kanunusani 1935, No: 552, s. 1.

¹⁹³ "VİLaYET MESELESİ", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Şubat 1935, No: 553, s. 1.

¹⁹⁴ "Yedi günlük olan şeyler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Mart 1935, No: 555, s. 1.

¹⁹⁵ "Lüleburgaz Vilayet merkezi mi oluyor.", *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 İkinci Kanun 1939, No: 802, s. 4.

Kırklareli halkında şaşkınlık, heyecan ve üzüntü uyandırdığını dile getirerek, Kırklareli'nin kaza haline gelmesi, yapılan ve yapılacak imar faaliyetlerini durduracağını ve şehrin bir kasabadan öteye geçemeyeceğini ve Kırklareli'ne yapılacak yatırımları kısıtlayacağını vurgulamıştır.

*“Çünkü; Burgaz sade Trakyada değil, Türkiyede emsali az bulunur bir coğrafi mevkie; zirai, iktisadi kabiliyete malik ve gerek şeker fabrikasının, gerek ıslah istasyonunun, gerekse eğitimler kursu ve öğretmen okulları gibi tesislerle süslü bulunması; bilhassa asfalt yolun altınlar akıtan bir sahası üzerinde olması itibarile güzel bir yerimizdir. Ona yeni iktisadi uzviyetler eklenmesi belki mevcut refahını artırır fakat Kırklareli aleyhinde artacak bu refahıda elbetteki büyüklerimiz gözönüne almış bulunacaklardır.”*¹⁹⁶

Son Posta gazetesinin Kırklareli muhabirinin, merkezin taşınacağı haberini tekrarladığı, haberi verirken kesin ifadeler kullandığı belirtilmiştir.¹⁹⁷

CHP Beşinci Büyük Kurultayı'nda şehir merkezinin taşınması konusunun devlet büyüklerine sorulduğu, yapılan araştırmalar neticesinde böyle bir durum olmadığı, eski bir haberin yeniymiş gibi konuşulduğu aktarılmıştır. Kırklareli halkının endişelerinin, merkezin taşınması üzerine Kırklareli'nin kaza haline geleceği, bu durumun şehrin gelişimini durdurarak, görev yapan memurların ekonomik hayata yaptığı katkıların kesilmesine neden olacağı ifade edilmiştir.¹⁹⁸

Gazetede belirli aralıklarla çıkan bir diğer haber ise Pınarhisar'ın kaza yapılması ile ilgilidir. Pınarhisar'ın nüfusunun artması ve bulunduğu konum itibariyle kaza olma nitelikleri kazandığı öne sürülmüş, Umumi müfettişliğin bu durumu uygun bulduğu, vilayet idare heyeti ve belediye meclisinin ortak kararı ile İçişleri Bakanlığı'na bilgi verileceği aktarılmıştır.¹⁹⁹

Fakat bu haberden sonra 1937 yılına kadar herhangi bir gelişme yaşanmamıştır. 1937 yılının Ocak ayında, Trakya bölgesinde dört nahiyenin kaza haline geleceği istihbaratının alındığı, bu dört nahiyenin Pınarhisar, Havsa, Mürefte ve Biga olduğu iddia edilmiştir.²⁰⁰

¹⁹⁶ Ali Rıza Dursunkaya, “Kırklareli'den Vilayet Merkezi Kalkıyor mu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Mayıs 1939, No: 840, s. 1.

¹⁹⁷ “Gayretli Muhabir”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Haziran 1939, No: 844, s. 1.

¹⁹⁸ “Vilayetin Kalkması işi Mevzu bahs değildir”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Haziran 1939, s. 1.

¹⁹⁹ “Pınarhisar kazamı oluyor?”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Mart 1935, No: 558, s. 1.

²⁰⁰ “Pınarhisar Kaza oluyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 25 İkinci Kanun 1937, No: 661, s. 1.

Pınarhisar'ın 1937 yılının Haziran ayından itibaren kaza haline geleceği, iki nahiyenin de Pınarhisar'a bağlanacağı bildirilmiştir. İl genel meclisinin aldığı karara göre Vize'ye bağlı bir köy olan Yenice köyünün Pınarhisar'a verileceği belirtilmiş, nahiyelerden birinin Yeniceköy merkezli, Kurudere, Evciler, İslambeyli köylerinden oluşacağı ve isminin de Esenler olacağı dile getirilmiştir. Diğer nahiyenin ise Ceylanköy, Hamzabey, Kazanköy, Osmancık, Deveçatağı, Yancıklar köylerinde oluşun Ceylanköy nahiyesi olacağı duyurulmuş, Pınarhisar, Lüleburgaz'dan Kazanköy ve Vize'den Yeniceköy gibi büyük köyleri alarak nüfusunu yirmi beş bine çıkarttığı vurgulanmıştır.²⁰¹

Pınarhisar halkının, Pınarhisar'ın iki nahiyeli bir kaza olacağı haberine oldukça sevindiği ve Pınarhisar'ın yirmi bine yakın bir nüfusa ulaşacağı bilgisi verilmiştir. Pınarhisar'ın eski bir tarım ambarı olduğu fakat savaşlar sebebiyle bakımsız kaldığı ve yeniden büyüyeceği belirtilmiştir.²⁰² Fakat konu hakkında herhangi bir gelişme yaşanmamış, Pınarhisar nahiye statüsünde kalmaya devam etmiştir

1939 yılında yapılan CHP Beşinci Büyük Kurultayı'nda isteklerden birinin de on yedi bin nüfuslu Pınarhisar'ın kaza yapılması olduğu gazetede açıklanmıştır. *“14 vilayet; mühim nahiye merkezlerinin kazaya tahvilini istemişler bu arada ilimizin Pınarhisar nahiyesinin de 17 bin nüfuslu olmasına ve coğrafi mevkiine nazaran kazaya tahvili dileği istenmiştir.”*²⁰³

1939 yılının Aralık ayında bir kez daha Pınarhisar'ın kaza olma isteği tekrar gündeme gelmiştir. Başyazar Ali Rıza Dursunkaya, Pınarhisar'ın kaza olma isteğinin nedenlerini sıralamıştır. Pınarhisar'ın nüfus, gelir ve ürün olarak diğer nahiyelere göre ileride olduğunu savunarak, her gün ekonomik, bayındır ve tarım olarak geliştiğini belirtmiş, İçişlerin Bakanının bu isteği geri çevirmeyeceğine inandığını dile getirmiştir.²⁰⁴

201 “Pınarhisar Kazası”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Şubat 1937, No: 662, s. 2.

202 “Pınarhisarlılar”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Şubat 1937, No: 664, s. 4.

203 “C.H.Partisi Beşinci Büyük Kurultayından Neler İstedik!”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Haziran 1939, No: 844, s. 1.

204 Ali Rıza Dursunkaya, “Bir Dilek”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Birinci Kanun 1939, No: 892 s.1.

1940 yılında gazetede yer alan haberde, Pınarhisar nahiyesinin kaza yapılmasının hükümetçe kabul edildiği belirtilerek, İçişleri Bakanlığının bazı köyler hakkında çalışmaların yapıldığı bilgisinin alındığı ifade edilmiştir.²⁰⁵

1941 yılının Kasım ayında gazetede Pınarhisar'ın kaza olma isteği bir kez daha gündeme getirilmiş, Pınarhisar'ın Kırklareli'nin tam ortasında olduğu, diğer ilçelere yollarla bağlandığı bu durumun Pınarhisar'ı ekonomik olarak önemli konuma getirdiği iddia edilmiştir. Pınarhisar'a bağlı olan Kaynarca, Yenimandıra ve Yancıklar gibi köylerin birer tahıl ambarı olduğu vurgulanarak, kaza olma isteğinin her sene olduğu gibi 1941 yılındaki CHP kaza kongresinde tekrarlandığı bildirilmiştir.²⁰⁶

Konuyla ilgili bir sonraki haber 1944 yılına aittir. Başyazar Ali Rıza Dursunkaya, Pınarhisar'ın tarihi hakkında biraz bilgi verdikten sonra Kırklareli'ne bağlı nahiye olan Pınarhisar'ın bir kaç köyün eklenmesi ile kaza merkezi olabileceği değerlendirmesinde bulunmuştur. İçişleri Bakanlığı ile Trakya Umum Müfettişliğinin bu konuda çalışma yaptığı bilgisini aldığını belirtmiştir.

“Pınarhisar tarihi ve mevkii itibarile uzun müteleaya değer hususiyete maliktir. Coğrafi mevkii noktasında Kırklareli-Vize-Çerkesköy şosası üzerinde ve Kırklareli-Vizenin ortasındadır. Amuden ayrılan bir yol ile Lüleburgaza bağlıdır. Arkasını İstrancalara vermiş önü çok feyizli ve bereketli topraklarla göz alabildiğine uzanan bir ovardır ve Trakyanın büyük bir ekin anbarıdır.”²⁰⁷

Son olarak ise 1944 yılının Haziran ayında Pınarhisar'ın kaza yapılacağı haberi gazetede yayınlanmıştır. Gerekli işlemlerin tamamlanmak üzere olduğu belirtilmiş, Pınarhisar'a bağlı olmak üzere Akviran köyünde bir nahiye merkezi kurulacağı bildirilmiştir.²⁰⁸ Ancak bu konu ile ilgili 1953 yılına kadar bir gelişme yaşanmamış, 1953 yılında kaza (ilçe) olmuştur.

²⁰⁵ “Pınarhisar Kaza mı Oluyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 20 Mayıs 1940, No: 939, s. 1.

²⁰⁶ “Pınarhisarlıların Dileği”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 İkinci Teşrin 1941, No: 1097, s. 1,2.

²⁰⁷ Ali Rıza Dursunkaya, “Pınarhisar kaza oluyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Şubat 1944, No:1325, s. 1.

²⁰⁸ “Pınarhisar Kaza oluyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Haziran 1944, No: 1358, s. 1.

2.1.4.2. Köy İsimlerinin Değiştirilmesi ve Kırklareli Merkez Mahalle Sınırlarının Belirlenmesi

İl genel meclisinin 1937 yılında Kırklareli’de bulunan bazı köylerin isimlerinin değiştirilmesine karar verdiği, köylerin yabancı isimlere sahip olmalarından ötürü bu kararın alındığı belirtilmiştir.²⁰⁹

Tablo 7: İl Genel Meclisi Tarafından İsmi Değiştirilen Köyler

Eski Adı	Yeni Adı	Eski Adı	Yeni Adı
Pilaca	Sisli oba	Şeyhler Köyü	Karpuzcu
Ayastafonos	Yalıköy	Polos	Eskikale
Kamelye	Armutluk	Petre	Kayalar
Paspala	Hamdi köy	Osmaniye	Mehmetçik
Mikroşova	Küçük ova	Hamitabat	Saygın
Mağlavit	Göktepe	Müsellim	İnanca
Kireçnova	Kireçlik	Hamidiye	Pabuçdere
Mihalangoz	Yeşil tepe	Turulya	Yakaköy
Maçora	Adaçalı	Velika	Zığındere
Pirgopli	Kurtkale	Korfa	Korkmaz

28 Nisan 1944 tarihinde gazetede yer alan haberde, İçişleri Bakanlığının emri ile 4541 numaralı kanuna göre Kırklareli’nin imar planları dikkate alınarak mahallerin bölümleri, isimleri ve sınırları gözden geçirilmiş, Belediye kanunun sekizinci maddesine uyularak bazı mahalleler kaldırılmış bazı mahalleler ise birleştirilerek, Karakaş, Karacaibrahim, Kocahıdır, Doğu, Akalar, Yayla ve Demirtaş mahalleleri olmak üzere Kırklareli merkezde yedi mahallenin meydana geldiği belirtilmiştir. Mahallelerinin sınırları aşağıdaki gibidir;

*“1 – Karakaş mahallesi: Başlangıç yeri Cumhuriyet meydanı
olmak üzere Karaumur ve hastahane caddesinin hastahaneye kadar*

²⁰⁹ “Genel Meclis Zabıt Hulasaları”, *Trakya Yeşilyurt*, 12 Temmuz 1937, No: 687, s. 1.

olan kısmının sol tarafı ile Cumhuriyet caddesinin demir yoluna kadar olan kısmının sağ tarafı arasında kalan saha Karakaş mahallesidir.

2 – Karacaibrahim mahallesi: Başlangıç yeri Cumhuriyet meydana olmak üzere Cumhuriyet caddesinin Babaeski yolu demir yoluna kadar olan kısmın sol tarafı ile Cumhuriyet meydanı, Park önü, Emniyet müdürlüğü ve İnhisarlar müdürlüğünü takiben şehitler mezarlığına kadar İstanbul yolunun sağ tarafında kalan saha Karaca İbrahim mahallesidir.

3 – Kocahıdır mahallesi: Başlangıç yeri Cumhuriyet meydanı olmak üzere park önü ve İstanbul yolunun şehitlik kısmına kadar olan parçasının sol tarafı ile Tırnava yolu Kadı çeşme ve yanık kışla caddesinin kışlalara kadar olan kısmının sağ tarafında kalan saha Kocahıdır mahallesidir.

4 – Doğu mahallesi: Başlangıç yeri Cumhuriyet meydanı olmak üzere Tırnava caddesi Kadı çeşme yanıkışla caddesile Tırnava caddesinin 2 kapılı Emin kavaf hanına kadar olan kısmının sağında kalan saha Doğu mahallesidir.

5 – Akalar mahallesi: Başlangıç yeri Cumhuriyet meydanı olmak üzere Tırnava caddesile Namazgah caddesinin Namazgah tepesine kadar olan kısmının arasında kalan saha Akalar mahallesidir.

6 – Yayla mahallesi: Başlangıç yeri Cumhuriyet meydanı olmak üzere Namazgah caddesile Hükümet caddesi, koşu yolu yayla meydanı arasında kalan saha Yayla mahallesidir.

7 – Demirtaş mahallesi: Başlangıç yeri Cumhuriyet meydanı olmak üzere Hükümet caddesi Yayla meydanı koşu yolunun nihayetine kadar olan kısmın sol tarafı ile Karaumur caddesi ve hastahane caddesinin hastahaneye kadar olan kısmının sağ tarafında kalan saha Demirtaş mahallesidir.”²¹⁰

2.1.4.3. Vali Değişikleri (1936,1939,1941)

Kırklareli, Cumhuriyetin ilanından önce Edirne Vilayetine bağlı bir sancak statüsünde bulunuyordu. Cumhuriyetin ilan edilmesiyle beraber 1924 yılında çıkarılan bir kanun ile il haline getirilmiştir.²¹¹ Kırklareli'nin ilk valisi 1924-1925 yılları arasında görev yapmış olan İsmail Sabri Bey'dir. Ardından sırasıyla, Kavalalı Sait Bey (1925-1926), Ahmet Durmuş Evrendilek (1927-1930), Mustafa Arif Deymer (1930-1932) ve Faik Üstün (1932-1936) görev yapmıştır.²¹²

Gazetede 4 Şubat 1936 tarihinde vali Faik Üstün'ün yerine nüfus genel direktörü Hasan Faik veya Tokat Valisi Recai Gürel'in atanacağı, fakat bu haberin resmi makamlarca doğrulanmadığı iddia edilmiş,²¹³ 25 Şubat 1936

²¹⁰ “Mahallelerin ilga ve kısmen birleştirilmek suretile isimlendirilmesi hakkında Belediye Meclisince tanzim edilen Mazbata”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Nisan 1944, No: 1345, s. 1,2.

²¹¹ Veysi Akın, “Kırklareli Adının Tarihçesi”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S.2, 1997, s. 9.

²¹² <http://kirkclareli.gov.tr/eski-valilerimiz> (Erişim: 03.12.2019).

²¹³ “İlbayımız”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Şubat 1936, No: 609, s. 2.

tarihli sayıda ise vali Faik Üstün'ün Niğde valiliğine atandığı duyurulmuştur.²¹⁴

Vali Faik Üstün'ün belediye başkanı Can Yenilay'a yazdığı veda mektubu gazetede yayınlanmıştır. Mektupta ayrılığın ani bir ayrılık olduğunu, çok sevdiğini halkı ile vedalaşamamaktan dolayı üzüntü içerisinde bulunduğu belirtilmiştir.²¹⁵

11 Mart 1936 tarihinde Kırklareli valiliğine, vekâleten mülkiye müfettişi Hasip Koylan'ın atandığı, yeni valinin şehre gelip görevine başladığı bildirilmiştir. Gazetede Hasip Koylan'a başarı dileklerinde bulunulmuştur.²¹⁶ Hasip Koylan'ın mülkiye müfettişi olduğu dönemde köylerin ve köylülerin gelişmesi ve kalkınması için yoğun çaba sarf ettiği, aynı azimli çalışmalarına Kırklareli'de de devam edeceğine inanıldığı dile getirilmiştir.²¹⁷

4 Ağustos 1936'da İçişleri Bakanlığı'nın kararı ile dört aydan beri vekâleten Kırklareli valiliğinde bulunan Hasip Koylan'ın valiliğe resmen atandığı bildirilmiş, haberin devamında Hasip Koylan tebrik edilerek, başarılar dilenmiştir.²¹⁸

15 Mayıs 1939 tarihinde, çıkarılan bir kararname ile Kırklareli valisi Hasip Koylan'ın Ağrı valiliğine tayin edildiği, üç yıldır görevde bulunan Hasip Koylan'ın yerine mülkiye müfettişi İhsan Aksoy'un atandığı belirtilmiştir. İhsan Aksoy'un halihazırda İstanbul belediyesini teftiş görevinde bulunduğu, başyazar Ali Rıza Dursunkaya'nın yeni valiyi ziyaret edeceği dile getirilmiştir.²¹⁹

İstanbul'da yeni valiyi ziyaret eden Ali Rıza Dursunkaya, İhsan Aksoy'un şehre yabancı olmadığını, 1935 yılında teftiş için Kırklareli'ne geldiğini, Aksoy'un ilk izlenim olarak “*Olgun bir devlet adamı*” olduğunu ifade etmiştir. Yeni vali İhsan Aksoy'un Haziran ayının başında görevine başlayacağını duyurmuştur.²²⁰

²¹⁴ “İl Haberleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 25 Şubat 1936, No: 612, s. 1.

²¹⁵ “Yeşil yurt matbaası direktörlüğüne”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Mart 1936, No: 613, s. 1.

²¹⁶ “Yeni İlbayımız”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Mart 1936, No: 614, s. 2.

²¹⁷ “Vali Vekilimiz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Mart 1936, No: 615, s. 1.

²¹⁸ “Dahiliyetayinleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Ağustos 1936, No: 635, s. 1.

²¹⁹ “Valimiz Hasip Koylan Ağrı Valiliğine tayin edildi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Mayıs 1939, No: 837, s. 1.

²²⁰ “Yeni Valimizi Ziyaret”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Mayıs 1939, No: 838, s. 1.

Eski vali Hasip Koylan'ın yol parasını aldığı ve yolculuk hazırlıklarına başladığı, aynı zamanda Halk Partisi vilayet heyeti ile toplantı yaparak ayrılmadan önce çalışmalarına devam ettiği belirtilmiştir.²²¹

Yeni vali İhsan Aksoy'un 31 Mayıs akşam saat 18.00'da araba ile Kırklareli'ne geldiği, şehrin girişinde General Avni Akdağ, belediye başkanı, askeri bando, asker, polis, daire müdürleri ile memurlar ve halk tarafından karşılandığı vurgulanmıştır.²²²

23 Kasım 1941 yılında, vali İhsan Aksoy'un mülkiye başmüfettişliğine tayin olduğu bu yüzden valilik görevinden ayrıldığı duyurulmuştur. Aksoy'un Kırklareli'de idari, sosyal ve belediye işlerinde olumlu çalışmalarda bulunduğu, ayrıca demokrat ve halkçı bir devlet adamı olduğu vurgulanarak, yeni görevinde başarılar dilenmiştir.²²³

İhsan Aksoy'un vedası nedeniyle belediye tarafından bir yemek düzenlendiği, yemekte kendisinin iki buçuk yıllık valilik döneminde iyi işlere imza attığı dile getirilmiş, bu veda yemeğinin ardından Aksoy'un yeni görevi için şehirden ayrıldığı belirtilmiştir.²²⁴

Mülkiye başmüfettişliğine tayin edilen İhsan Aksoy'un, Kırklareli belediye başkanına gönderdiği teşekkür mektubu gazetede yayınlanmış, halkın yakın ilgisi nedeniyle Aksoy'un teşekkür ettiği iletilmiştir.²²⁵

Kırklareli valiliğine ise Urfa valisi olan Kazım Demirel'in atandığı duyurulmuş, yeni valinin şehre gelerek göreve başladığı belirtilmiş ve başarı dileklerinde bulunulmuştur.²²⁶

²²¹ "Valimiz Emrini ve Harcırasını Aldı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 25 Mayıs 1939, No: 839, s. 1.

²²² "Yeni Valimiz Gledi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Haziran 1939, No: 841, s. 1.

²²³ "Valimiz B. İhsan Aksoy", *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 İkinci Teşrin 1941, No: 1087, s. 1.

²²⁴ "Valimiz ayrıldılar", *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 İkinci Teşrin 1941, No: 1088, s. 1.

²²⁵ "Mülkiye Başmüfettişliğine tayini üzerine ilimizden ayrılan eski valimizin İstanbul'dan Belediye reisimize gönderdiği teşekkür mektubu", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Birinci Kanun 1941, No: 1099, s. 1.

²²⁶ "Valimiz geldiler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Birinci Kanun 1941, No: 1102, s. 1.

2.2. Yurtdışı Siyasi Haberler

2.2.1. Türkiye'ye Gelen Göçmenler

2.2.1.1. Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan Gelen Göçmenler (1934-1944)

1929 dünya ekonomik buhranı ve Balkanlarda ortaya çıkan tek bir etnik yapı oluşturmaya yönelik politikalar Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya gibi ülkelerde bulunan Türk vatandaşların Türkiye'ye iltica etmelerine sebebiyet vermiştir. Bu ilticaların önüne geçmek ve göçmenlerin plan-program çerçevesinde yerleştirilmesi konusunda adımlar atılmaya başlanmış, 1934 yılında Bulgaristan'da bulunan Türklerin toplu olarak Türkiye'ye alınmasına karar verilmiştir. 1935 yılına gelindiğinde Bükreş ortaelçisi Hamdullah Suphi'nin çalışmalarıyla Romanya'da bulunan Türkler gruplar halinde Türkiye'ye alınmaya başlanmıştır.²²⁷

Türkiye'ye, 1923-1938 yılları arasında Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan yaklaşık dört yüz on bin Türk göçmen gelmiştir. Hükümet gelen göçmenler için bir iskân programı hazırlamış, nüfus olarak daha az olan bölgelere yerleştirmiştir. Aynı zamanda yeme, içme, barınma gibi temel ihtiyaçları karşılanmış, tarla, arsa, hayvan vb. mallar verilerek göçmenlerin üretici olarak ekonomiye katkı sağlaması amaçlanmıştır.²²⁸

Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya gibi Balkan ülkelerinden gelen göçmenlerin iskân edildiği yerlerden biri de Kırklareli'dir. Bu nedenle Trakyada Yeşilyurt gazetesi, gelen göçmenlere önemli bir yer ayırmış, göçmenler hakkında birçok haber yayınlamıştır. Göçmenlerle ilgili yayınlanan ilk haber 13 Ağustos 1934 tarihlidir.

Bulgaristan hükümetinin baskıları ve eziyetleri sonucu Türkiye'ye her gün elliye aşkın muhacirin geldiği belirtilmiş, on sekiz yaşından altmış beş yaşına kadar her yaştan Türk'ün, evlerini bırakıp, aç susuz ve sefalet

²²⁷ Önder Duman, "Atatürk Döneminde Balkan Göçmenlerinin İskân Çalışmaları (1923-1938)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 43 (2009), ss. 476,477.

²²⁸ Duman, "Atatürk Döneminde Balkan", s. 473.

içerisinde göç ettikleri vurgulanmıştır. Ayrıca hükümet tarafından yardım kuruluşlarının oluşturulması istenmiştir.²²⁹

Kırklareli Halkevi'nin, gazetede çıkan habere sessiz kalmadığı, bir toplantı yaparak, göç etmek zorunda kalan muhacirlere barınma, iş bulma gibi konularda, hükümet duruma el atıncaya kadar yardımda bulunma kararı aldığı belirtilmiştir. Kırklareli halkının da kayıtsız kalmayacağı, göçmenlere başış yaparak yardım edecekleri aktarılmıştır.²³⁰

Türkiye'ye gelen muhacirlerin, toprakları ekip biçerek Trakya'nın ekonomisine katkıda bulunacakları, Trakya halkının genç, yaşlı demeden bu soydaşlara yardım eli uzatması gerektiği gazete başyazarı Ali Rıza Bey tarafından vurgulanmıştır.

*“Hepimiz muhacirliğin ne demek olduğunu biliriz. Bu acıları bütün ağırlığıyla aramızda tatmamış kimse yoktur. Bu soydaşlarımıza türümüzün yapacakları her hangibir yardım en yerinde yapılmış bir borç ve bir iştir. Durmak yok, çalışmak, yardım için elden gelen ne varsa yapmak var. bu, kardeşlik borcunu yapmağa bütün yurttaşlarımızı çağırıyoruz.”*²³¹

Muhacirlere yapılan yardımların ara vermeden sürdüğü, Himaye-i Etfal tarafından muhacir çocuklara ekmek verildiği, yardımsever bir kişinin muhacirlerin kaldığı yere soba hibe ettiği belirtilmiş, yapılan yardımların artarak devam etmesi gerektiği, onların acısını daha önce kendilerinin de yaşadığı bir kez daha hatırlatılmıştır. Ayrıca yardım yapan kişilerin isimlerinin gazetede yer bulacağı belirtilerek, varlıklı kişilerin en önce yardıma koşması istenmiştir.²³²

Dahiliye Bakanı Şükrü Bey'in verdiği beyanata göre son bir yıl içerisinde Trakya'ya on iki bin muhacirin geldiği, evlerinden ayrılmanın ne demek olduğunu iyi bilen Trakya halkından, hiçbir şey yapamadığı anlarda bir güler yüz ve tatlı dilin muhacirlerden esirgememesi istenmektedir. Gelen muhacirlerin hal ve hatırlarını sorarak onların acılarını paylaşmanın onlara Türkiye'yi bir kez daha sevdireceği vurgulanmıştır.²³³

²²⁹ “Yüreğimiz parçalandı !”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Ağustos 1934, No: 527, s. 1.

²³⁰ “Saygılarla karşınız”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 20 Ağustos 1934, No: 528, s. 1.

²³¹ Ali Rıza, “Büyük bir borç”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Teşrinisani 1934, No: 542, s. 1.

²³² Rıza dede ağa, “Muhacirlerimiz gelirken”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Teşrinisani 1934, No: 543, s. 1.

²³³ Mustafa Şerif, “muhacirler için”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Teşrinisani 1934, No:543, s. 2.

İstanbul gazetelerinden alınan habere göre, Bulgaristan'dan kaçmak isteyen on Türk'ün, Yunanistan sınırını dokuz kilometre geçtiği fakat onları takip eden Bulgar askerleri tarafından içlerinden beş kişinin öldürüldüğü, askerlerin hayatta kalanları yanlarına alarak Bulgaristan'a geri götürdükleri aktarılmıştır. Yıllarca yaşadığı toprakları geride bırakıp öz yurtlarına dönmek isteyen Bulgaristan Türklerine bu yapılanların komşu Bulgaristan'a yakışmadığı ifade edilmiştir.²³⁴

Babaeski Himaye-i Etfal şubesinin, muhacir çocuklarından altısına on lira ilaç parası verdiği, okula gidenlere otuz çift ayakkabı ve yirmi yedi kat elbise yaptırdığı haberi gazeteye yansımıştır.²³⁵

Bir diğer haber, Bulgaristan'daki Türk okullarında bazı kişilerin, Arap harflerinin kullanılması için çaba sarf ettiği haberidir. Bu olay sonunda Türk okullarının kapatıldığı, öğretmenlerin açığa alındığı bildirilmiş, Bulgar hükümetinin bu konu karşısında gerekli önlemleri alması gerektiği belirtilmiştir. Filibe'de yayın hayatına devam eden Mir gazetesi sahibi Gospodin'e göre, Balkanlarda barışın ve huzurun sağlanması için Bulgaristan'ın izleyeceği yolun Sofya-Belgrad-Ankara arasında olduğu, öte yandan Bulgaristan hükümeti iyi niyetli ve samimi olursa ilişkilerin düzeleceği savunulmuştur. Atatürk liderliğindeki Türkiye'nin dış politika ilkesinin "*Yurtta Sulh, Cihanda Sulh*" olduğu ve bu düsturda hareket ettiği çıkarımı yapılmıştır.²³⁶

Bulgaristan ve Sırbistan'dan Kırklareli köylerine muhacirlerin gelmeye devam etmekte olduğu, yöre halkı gelen muhacirlere misafirperver bir şekilde davrandığı aktarılmıştır.²³⁷

Başyazar Ali Rıza Dursunkaya yazısında, Kırklareli'ne gelecek göçmen kardeşlerimize barınacak yer konusunda halkın yardımcı olması gerektiği, gelecek çocuklara yardımlar yaparak, tarlalarda birlikte çalışmak gerektiğini vurgulamıştır.

²³⁴ "Bulgaristan Türkleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Kanunuevvel 1934, No: 544, s. 1.

²³⁵ "Himayei etfal Çalışmalarından", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Kanunuevvel 1934, No: 544, s.1.

²³⁶ Mustafa Tuna, "Doğru yol", *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Kanunuevvel 1934, No: 546, s. 1.

²³⁷ "Köylerde Yeşilyurt", *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Kanunuevvel 1934, No: 547, s. 3.

“Ufacık Hayraboluda; göçmenlerimize yapılan güzel yardımları gördüğüm için Kırklarelinin bunun her suretle beş, on misli fazlasını yapmağa yetkin olduğunu şimdiden oymağımıza andırmak isterim.”²³⁸

1935 yılında, göçmenlerin yerleşim meselesi için Trakya Umum Müfettişi İbrahim Tali Öngören başkanlığında, Edirne’de Trakya valilerinin katılımıyla bir toplantı gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.²³⁹ Trakya Umum Müfettişi İbrahim Tali, Ankara’da İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen iskan komisyonu toplantısına katılmış, burada Bulgaristan ve Romanya’dan gelecek olan yüz bin göçmenin Trakya topraklarına iskan edilmesi ve kalkındırılması için gerekli tedbirlerin alınmasının kararlaştırıldığı belirtilmiştir.²⁴⁰

Çatalca’nın Korfalı köyünde bulunun elli iki hane Bulgar ile Bulgaristan’ın Eski Cuma şehrindeki Kediören Köyünde oturan iki hane Türk vatandaşının değişimi için Türkiye ve Bulgaristan hükümetlerinin karşılıklı anlaşmaları bildirilmiştir.²⁴¹

22 Nisan 1935 tarihinde Romanya’dan göçmenlerin toplu olarak gelmeye başladıkları, Trakya Umum Müfettişi İbrahim Tali’nin de göçmenlerin yerleşecekleri bölgelerde incelemeler yaptığı vurgulanmış, yakın zamanda Kırklareli’ne de göçmenlerin geleceği duyurulmuştur.²⁴²

İbrahim Tali göçmenlerle ilgili işlerle ilgilenmeye devam ettiği, 20 Mayıs tarihinde yanında Kırklareli valisi Faik Üstün ile beraber Burgaz, Saray, Vize, Pınarhisar bölgelerinde incelemelerde bulunup, Edirne’ye döndükleri bildirilmiştir.²⁴³

1935 yılının Mayıs ayında, Kırklareli’ne her gün Romanya ve Bulgaristan’dan göçmenlerin gelmeye devam ettiği, kayıt işlemleri bitenlerin gidecekleri yerlere yollandıkları, görevlilerin gece gündüz çalıştıkları belirtilmiştir. Şehir merkezinde göçmen evlerinin yapımının tüm hızıyla sürdüğü aktarılmıştır.²⁴⁴

²³⁸ Ali Rıza Dursunkaya, “Göçmenlerimiz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Kanunusani 1935, No: 549, s. 1.

²³⁹ “Valiler toplantısı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Kanunusani 1935, No: 551, s. 1.

²⁴⁰ “Yedi günlük olan şeyler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Mart 1935, No: 559, s. 1.

²⁴¹ “Değiştirme”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Nisan 1935, No: 561, s. 1.

²⁴² “Köçmenlerimiz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Nisan 1935, No: 564, s. 1.

²⁴³ “Bay İbrahim Tali”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Mayıs 1935, No: 568, s. 2.

²⁴⁴ “Göçmenlerimiz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Mayıs 1935, No: 569, s. 1.

Nüfus Genel Müdürlüğü tarafından yapılan çalışmaya göre, altı yüz on dört bin olan Trakya nüfusunun, beş yıl içerisinde iyi yüz elli üç bin göçmenin gelecek olmasıyla on yıl sonunda bir buçuk milyona ulaşacağı belirtilmiştir. Kırklareli'ne ise 1935 yılı içerisinde altı bin göçmen evinin yapıldığı, otuz bin göçmenin geleceği bildirilmiştir. Bir sonraki sene kırk dört bin göçmenin daha Kırklareli'ne geleceği, böylece Kırklareli'nin on yıl içerisinde iki yüz bin nüfusa sahip büyük bir şehir olacağı dile getirilmiştir.²⁴⁵

Hükümetin ile Romanya'nın yaptığı anlaşma çerçevesinde göçmenlerin yurda gelmeye devam ettiği, göçmenleri mağdur etmemek için gereken tedbirlerin alındığı, onlara ev, yiyecek, hayvan ve tohumluk verildiği belirtilmiştir. Böylece kısa bir süre sonra göçmenlerin de üretime katılacağı ve tarlalarını ekip biçecekleri vurgulanmıştır. Başbakan'dan Umum Müfettişine, validen nahiye müdürüne kadar herkesin göçmenler için büyük uğraşlar verdiğinin altı çizilmiş, İbrahim Tali'nin rahatsızlığı sebebiyle göreve vekâleten atanan İçişleri müsteşarı Vehbi Demirel'in de gelir gelmez Trakya gezisine çıktığı aktarılmış, devlet ile halkın el ele verdiği, bu iki unsur bir araya gelince her şeyin üstesinden geldiği vurgulanmıştır.²⁴⁶

Vekâleten Trakya Umum Müfettişliğine atanan Vehbi Demirel, Bükreş ortaөлçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Kırklareli valisi Faik Üstün, Burgaz, Tekirdağ ve Çanakkale'ye giderek buralardaki göçmen köylerini ziyaret etmişlerdir.²⁴⁷

Gazetenin Lüleburgaz özel habercisinin verdiği bilgiye göre, Lüleburgaz'a bir sene içerisinde iki bin beş yüz göçmenin geldiği, göçmenlere ev, küçükbaş-büyükbaş hayvan ve tarla verildiği belirtilmiştir. Ayrıca yapımı devam eden göçmen evlerini denetlemek için Kırklareli valisi Faik Üstün'ün sık sık Lüleburgaz'ı ziyaret ettiği, ilçenin göçmen imar işlerine eski Kırklareli Emniyet memuru Ebülberket Bey'in atandığı duyurulmuştur.²⁴⁸

²⁴⁵ "Trakya'ya Yerleştirilecek göçmenler, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Haziran 1935, No: 572, s.4.

²⁴⁶ "Göçmenlerimiz !.", *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Temmuz 1935, No: 578, s. 1.

²⁴⁷ "Bay: Vehbi, Hamdullah Suphi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Temmuz 1935, No: 578, s. 1.

²⁴⁸ "Lüleburgaz", *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Ağustos 1935, No: 581, s. 1.

Ağustos ayındaki haberde 1935 yılı içerisinde beş yüz evin yapımının tamamlanacağı, ilçedeki halkın evinde kalan göçmenlerin yeni evlerine geçtikleri vurgulanmıştır.²⁴⁹

Gazete yazarlarından Refet Rodoplu göçmenlerin Trakya'ya gelişinin sevinç duyulacak bir mesele olduğu ve on yıl içerisinde bir milyon olacak Trakya göçmenler sayesinde “*çelikten bir kale olacak, sağlıklılaşacak, güzelleşecek ve şenlenecektir.*”²⁵⁰

Lüleburgaz kaymakamı tarafından göçmen evleri arasına su tulumbası yaptırıldığı, Ziraat Bankası tarafından yüz elli ton buğday dağıtımı yapıldığı ifade edilmiştir. Lüleburgaz'da göçmen evlerinin sayısının iki yüz olduğu, Eylül ayının sonlarına doğru muhacir göçünün durduğu belirtilmiştir.²⁵¹

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Refik Saydam'ın Eylül ayında Çorlu'ya gelerek göçmenlerin durumunu yerinde gördüğü ve Trakya valilerini üç gün sürecek toplantı için buraya davet ettiği açıklanmıştır.²⁵²

Ekim ayında Lüleburgaz'daki göçmen evlerinin sayısının üç yüzü bulunduğu belirtilmiştir. Gelen göçmenlere arazi dağıtımı için kaymakamlık tarafından üç kişilik bir komisyonun kurulduğu, bu komisyon tarafından Küçük Karıştıran, Akçeköy, Ahmetbey ve Emirali köylerinde arazi dağıtımının gerçekleştirdiği bildirilmiştir. Romanya'dan Vize'ye göçmenler gelmeye devam ettiği açıklanmıştır. Ziraat Bankası tarafından göçmenlere ikinci kez tohumluk dağıtımının yapıldığı aktarılmıştır.²⁵³

Kasım 1935 tarihinde Lüleburgaz'daki göçmen ev sayısının dört yüz olduğu, evlerin çatıları için Tekirdağ'dan kereste getirildiği belirtilmiş, son gelen göçmenler arasında hayvanları ve tarım arabalarıyla gelen Tatarların da olduğu, gelen muhacirlerden bin kişinin Kırklareli merkezine gönderildiği açıklanmıştır.²⁵⁴

1935 yılında şehre gelen son göçmen kfilesi olan seksen ailenin evlerinin Emirali ve Avyalı köylerinde yapım aşamasında olduğu, bu seksen

²⁴⁹ “Lüleburgaz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Ağustos 1935, No: 583, s. 1.

²⁵⁰ Refet Rodoplu, “Trakya şenleniyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Ağustos 1935, No: 583, s. 2.

²⁵¹ “Lüleburgaz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Eylül 1935, No: 586, s.1, *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 Eylül 1935, No: 584, s. 1.

²⁵² “Trakya İlbayları Çorluda”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Eylül 1935, No: 590, s. 1.

²⁵³ “Lüleburgaz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Birinciteşrin 1935, No: 594, s. 1.

²⁵⁴ “Göçmenlerimiz ve Lüleburgaz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 İkinciteşrin 1935, No: 597, s.1,2.

ailenin kışı civar köylerde geçirip yazın köyelerine geçecekleri ifade edilmiştir. Göçmenlere toprak dağıtım işleri tüm hızıyla sürdüğü, son olarak Karamusul, Seydiler ve Davutlu köyelerinde toprak dağıtım yapıldığı dile getirilmiştir.²⁵⁵

1936 yılında da göçmenlerin Kırklareli'ne gelmeye devam ettiği belirtilmiş, Trakya Umum Müfettişi Kazım Dirik'in Ulus gazetesine verdiği demece göre, göçmenlere yaz ayına kadar iki bin tarım arabası ile on bin pulluk ve hayvanın verileceği, ayrıca on bin göçmen evi yapımı için gerekli bütçenin ayrıldığını belirtilmiştir.²⁵⁶

Lüleburgaz'da bulunan göçmen evleri mahallesine elektrik direkleri dikilmeye başlandığı ve böylece Lüleburgaz'da elektrik olmayan yerin kalmayacağı vurgulanmıştır.²⁵⁷ Romanya'dan Kırklareli şehir merkezine gelen göçmenlere Mahya Baba mevkiinde bağ yerleri ayarlanmaya başlandığı duyurulmuştur.²⁵⁸

Lefeci (Değirmencik) köyünün maddi olarak yetersiz bir köy olmasının yanında, Romanya'dan gelen göçmenlerin bir kısmının buraya yerleştirilmesi ile artan öğrenci sayısının, köyde öğretmen ve okul sorununu ortaya çıkarttığı belirtilerek, bu konu hakkında belediye meclisinden yardım talep edilmiştir.²⁵⁹

Konukevinin tamirinin yapıldığı, kış için soba, yakacak malzemeleri, kıyafetlerin temin edildiği, hasta ve ayakları rahatsız olan göçmenlerin ilaç paralarının hükümet tarafından karşılandığı açıklanmıştır.

*“Dün 8-10 çıplak göçmenin giydirilmiş olduğunu ve orta okula giden iki öksüz göçmen çocuğunda iskan dairesi tarafından elbiselerinin temin edildiğini gördük. Hasta ye ayak tedavisine muhtaç göçmenlerimizin ilaç paralarında iskanca ödenmektedir. İskan direktörünün bu ilgilerinden ötürü kendisini saygı ile anarız.”*²⁶⁰

Romanya'dan gelen göçmenler arasında Hristiyan Gagavuz Türklerinin de olduğu, kanı ve dili Türk olan Gagavuz Türklerine, diğer göçmenler gibi yardımların yapılması gerektiği önemle vurgulanmıştır.²⁶¹

Gazetede Kırklareli İskan Müdürlüğü tarafından göçmen evleri için gerekli olan taş, kerpiç, kireç, saman, kiremit, tuğla ve tarla için öküz alımı

²⁵⁵ “Lüleburgaz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 İkinciteşrin 1935, No: 598, s. 1.

²⁵⁶ “Trakyanın kalkınma projeleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 İkinci Kanun 1936, No: 605, s. 1.

²⁵⁷ “Lüleburgaz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 İkinci Kanun 1936, No: 605, s. 3.

²⁵⁸ “Göçmenlere bağ yeri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Şubat 1936, No: 609, s. 1.

²⁵⁹ “Lefeci köyü”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 İkinci Kanun 1936, No: 608, s. 2.

²⁶⁰ “Göçmenlerimiz arasında”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Şubat 1936, No: 611, s. 1.

²⁶¹ “Gagavuz Türkler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Nisan 1936, No: 620, s. 1.

için ilanlar verilmiş, bu ilanlar gazetede yayınlanmıştır. Açıklayıcı olması açısından bir örneği aşağıdaki gibidir;

“1 – Kırklareli merkez kazasında yaptırılacak iki yüz göçmen evi için lüzumu olan 2870 metre mikabi taş pazarlıkla alınacaktır.

2 – Taşlar temel duvarlarında kullanılacağından fazla kireşli olmayacaktır.

3 – Taşlar vilayet iskan müdürlüğü tarafından gösterilecek miktarda inşaat yerleri olan Kırklareli Asilbeyli, Eriklice, Pınarhisar, Kaynarca, Dereköy Üsküp Yündalan Polos Kavaklı Kocatarla devletli Ağaç ve Karakoç köyleri müteahhidi tarafından nakledilecektir.

4 – Bir metre mikabi taşın bedeli nakliyesile 4 liradır.

5 – Eksiltmeye istekli olanlar kapalı zarfla tekliflerini nihayet Nisanın 30 uncu günü saat ona kadar iskan müdürlüğündeki komisyona bildirecekler ve %7,5 teminat akçesi olan 862 lirayı mal sandığına yatıracaklardır.”²⁶²

Aynı ihtiyaç ilanları Lüleburgaz’daki İmrallı, Akçaköy, Karamusul, Evrensekiz, Çengelli, Davutlu, Çiflikköy, K.Karıştıran, B.Karıştıran, Kayebeyli köyleri için de verilmiştir.²⁶³

Lüleburgaz’da göçmenlere toprak dağıtımının sona erdiği, bağ yerinin dağıtımına başlandığı ve göçmenlerin ilçedeki bağları ekerek verimli toprakları tekrar canlandırdığı ifade edilmiştir.²⁶⁴ İmrallı köyüne Romanya’dan otuz hane göçmenin yerleştirildiği ve yerleşen göçmenlere tarım arabası dağıtımının yapıldığı duyurulmuştur.²⁶⁵

İnce Köyü’ne yapılacak olan göçmen evleri için Trakya Umum Müfettişi Kazım Dirik, Ankara Kadastro Fen Müşaviri Halit Ziya ve Kırklareli valisi Hasip Koylan’ın bir araya geldiği, başmühendis Hakkı Sarıdoğan tarafından yapılan açıklamaları dinledikleri ve bölgeyi teftiş ettikleri aktarılmıştır.²⁶⁶

Sağlık Bakanı Dr. Refik Saydam’ın, Pınarhisar, Vize, Babaeski, Burgaz ilçelerinde bulunan göçmen mıntıklarını denetlemek ve ihtiyaçları öğrenmek üzere Eylül ayında Trakya’ya geldiği, buralarda çalışmalarını yaparak tekrar Ankara’ya döndüğü bildirilmiştir.²⁶⁷

²⁶² “Kırklareli İskan müdürlüğünden”, *Trakya Yeşilyurt*, 21 Nisan 1936, No: 620, s. 6.

²⁶³ “Lüleburgaz İlçebaylığından”, *Trakya Yeşilyurt*, 28 Nisan 1936, No: 621, s. 2.

²⁶⁴ “Lüleburgaz”, *Trakya Yeşilyurt*, 28 Nisan 1936, No: 621, s. 1.

²⁶⁵ “Lüleburgaz”, *Trakya Yeşilyurt*, 1 Haziran 1936, No: 626, s. 1.

²⁶⁶ “Vilayet haberleri”, *Trakya Yeşilyurt*, 27 Temmuz 1936, No: 634, s. 1.

²⁶⁷ “Sıhhatvekilimizin Trakya seyahatları”, “Sıhhat Vekilimiz”, “Sıhhat Vekilimiz”, *Trakya Yeşilyurt*, 8 Eylül 1936, No: 640, s.1., 15 Eylül 1936, No: 641, s.1, 22 Eylül 1936, No: 642, s. 1

Babaeski’de istasyon yakınlarında bakımsız halde bulunan eski göçmen mahallesine yeni evler inşa edilerek, yeni bir göçmen mahallesi meydana getirildiği belirtilmiştir.²⁶⁸ Meslek sahibi göçmenlere Kırklareli merkezde yirmi dükkân hibe edilmesine karar verildiği ve verilecek dükkânların yerlerinin tespiti için İskân Dairesi ve belediyenin ortak çalışma yaptığı gazetede yer almıştır.²⁶⁹

Romanya Krallığı ile Türkiye arasında Dobruca Türklerinin Türkiye’ye göçü konusundaki antlaşmanın imzalandığı duyurulmuştur. Antlaşmayı Türkiye adına Bükreş orta elçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver, Romanya adına ise Maliye Bakanı Mircea Cancicov imzaladığı belirtilerek, yirmi bir maddeden oluşan antlaşmanın 25 Ocak 1937 tarihinde onaylandığı açıklanmıştır. Antlaşmaya göre aşağıdaki şartlar belirlenmiştir.

“Dobruca’da oturan Türk Müslüman nüfus 5 sene içerisinde Romanya’yı terk edecek.

İlk sene onbeş bin kişi, ikinci sene Romanya Bulgaristan sınırı boyunca 8 kilometrelik alanda bulunan halk, üçüncü sene Pazarcık ve Kurupınar Türkleri, dördüncü sene Turtukaya, Acadanlar Türkleri, beşinci sene ise Silistre ve Dobruca’nın kalan kısmı Türkiye’ye göç edecektir.

Göç eden köylülerin gayrimenkulleri Romanya hükümetinde kalacak, Romanya hektar başına Türkiye’ye altı bin ley ödeyecektir.

Romanya bu parayı yedi sene içerisinde yüzde 5 faiz ile ödeyecektir.

Göçmenler şahsi eşyalarını, mücevher, nakit olarak bin ley, döviz olarak iki bin ley ve çiftlik hayvanlarını (bir aile 15 küçük baş, 5 büyük baş) yanlarına almakta özgürdürler.

Göçmenler şehirlerde bulunan gayrimenkullerini satabilir, Türkiye’ye kereste, petrol gibi listede belirtilmiş mallardan getirebilirlerdir.”²⁷⁰

Romanya’dan Kırklareli’ne ilk göç kafilesinin 13 Temmuz 1937 Salı günü geldiği, göçmenlerin Romanya’nın Valera köyünden geldikleri belirtilmiş, elli hane, yüz otuz altı yetişkin, yetmiş çocuk, otuz çift at, doksan sekiz öküz, inek, manda, iki yüz otuz beş koyun ile keçi ve otuz yedi araba ile Kırklareli’ne vardıkları ifade edilmiştir. Kızılay tarafından Marmara Ereğlisi’nde kurulan göçmen kampında her türlü ihtiyaçlarının giderildiği, oradan kara yolu ile Çorlu tren istasyonuna götürüldükleri, burada sağlık

²⁶⁸ “Babaeskide Bayındırlık”, *Trakyada Yeşilyurt*, 12 Birinci Teşrin 1936, No: 645, s. 2.

²⁶⁹ “Göçmenlere dükân”, *Trakyada Yeşilyurt*, 26 Birinci Teşrin 1936, No: 646, s. 1.

²⁷⁰ “Dobruca Türkleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 8 Şubat 1937, No: 663, s. 2.

muayenelerinin yapılıp, tren yolu Kırklareli'ne vardıkları dile getirilmiştir. Sakarya Gazoz Fabrikası sahibi Hasan Fehmi'nin göçmenlere gazoz ve belediye tarafından da etli pilav dağıtımının yapıldığı aktarılmış, göçmenlerin, iki gün boyunca merkezde kaldıkları, daha sonra Demirköy ve Koruköy'e nakledildikleri belirtilmiştir.²⁷¹

Cuma günü iki yüz elli kişilik göçmen kafilesinin daha trenle Kırklareli'ne geldiği, işlemleri yapıldıktan sonra Dereköy, Hediye, Osmancık ve İslambeyli köylerine yerleştirildikleri duyurulmuştur.²⁷²

1938'in Ocak ayında, Romanya'dan İstanbul'a bin yedi yüz göçmenin geldiği, İstanbul'da bir kaç gün kaldıktan sonra Silivri ve Tekirdağ'a gönderilecekleri, göçmen mevsimi olmamasına rağmen yetkililerin, gerekli hazırlıkları yaptıkları dile getirilmiştir.²⁷³

Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmek isteyen muhacirlerin, Bulgar hükümeti tarafından çeşitli zorluklarla karşılaştıkları bildirilmiştir. Mallarını ve arazilerini satmak konusunda birçok zorluk çıkarıldığı, Türkiye'ye gelen göçmenlerin birçoğu arazilerini ve taşınamaz mallarını bırakmak zorunda kaldıkları aktarılmıştır. Hükümetin duruma el koyduğu ve kısa süre içerisinde Bulgar hükümeti ile bir antlaşma imzalanacağı, Bulgaristan ile yapılacak antlaşma ile göçmenlerin arazilerini satma ve kişisel eşyalarını yanlarına alma hakkına sahip olacakları vurgulanmıştır. Başbakanın talimatı ile bir komisyonun kurulduğu ve yeni iskân bölgelerinin belirlendiği, mecliste yeni göçmen köyleri kurulması için üç milyon lira bütçe ayrılmasının gündeme gelmesinin beklendiği ifade edilmiştir.²⁷⁴

Gazetede bir okuyucu mektubu paylaşılmıştır. Bu mektup, Dere Mahallesi'nde yapımı devam eden göçmen evleri ile ilgilidir. Göçmen evlerini yapmakla görevli işçilerin açtığı oyuklara yağmur suyu dolması ile oluşacak bataklık, çamur ve pislik sebebiyle mahallenin hastalık kapmasının muhtemel olduğu belirtilmiştir.

“Göçmenler için Dere mahallesi'nde evler yapılmaktadır. Bunların kerpiçlerini hazırlayan ameleler dere boyunu öyle bir hale getirdikleri

²⁷¹ “İlk kabile Göçmenlerimiz Geldi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Temmuz 1937, No: 688, s. 1.

²⁷² “Yeni gelen göçmenlerimiz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Temmuz 1937, No: 688, s. 1.

²⁷³ “Yeni gelen göçmenler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 İkinci Kanun 1938, No: 719, s. 2.

²⁷⁴ “Bulgaristandaki Kardeşlerimiz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 31 İkinci Kanun 1938, No: 721, s.4.

açılan oyuklara dolup toplanacak olan yağmur ve dere sularının yapacağı bataklık, çamur ve pisliği şimdiden göz önüne getiriyoruzda mahallenin sıhhati namına korkuyoruz.

-YEŞİLYURT-

Bunu biz de gördük. Belediyemizin ve belediye doktorumuzun dikkat nazarını çekeriz.”²⁷⁵

2 Mayıs 1938’de TBMM tarafından göçmen meselesi görüşüldüğü ve bir program hazırlanması karar verildiği ifade edilmiştir. Bu programa göre, beş sene için elli milyon lira bütçe ayrılacağı ve bu beş yıl içerisinde Türkiye’ye iki milyon göçmenin geleceğinin tahmin edildiği belirtilmiş, göçmenlerin Romanya, Bulgaristan ve Yugoslavya’dan geleceği açıklanmıştır.²⁷⁶

Türkiye ile Yugoslavya hükümetleri arasında yapılan antlaşmaya göre iki yüz elli bin muhacirin Türkiye gelmesi kararlaştırıldığı, bu göç işleminin altı ay sonra yapılacağı, göçmenlerin satacakları arazi ve gayrimenkullerinin ücretlerinin Bulgar hükümeti tarafından belirleneceği belirtilmiştir.²⁷⁷

İstanbul-Çorlu-Edirne karayolu üzerinde iki yüz hanelik iki adet göçmen köyünün yapılmasının kararlaştırıldığı ve planlandığı duyurulmuştur.²⁷⁸

1938 yılında Türkiye’ye gelen göçmen sayısının otuz bin kişiyi bulduğu açıklanmıştır. Gelecek sene Yugoslavya’dan yüz bin göçmenin daha geleceği, bu konuda iki devlet anlaşığı ve Sırp meclisinin bu kararı onayladığı dile getirilmiştir.²⁷⁹

1939 yılında, Kırklareli İskân Dairesinin, hükümetin istimlak ettiği Arızbaba çiftliğinde iki yüz yeni göçmen evi yapımına başlayacağı duyurulmuştur.²⁸⁰

3657 numaralı İskân Kanunu ile Türkiye’ye gelecek göçmenlerin, yanlarında getirecekleri altı bin liraya kadar olan mallar ile değeri altı bin liraya kadar olan büyükbaş ve küçükbaş hayvanlara gümrük ücreti ödememesinin kararlaştırıldığı açıklanmıştır.²⁸¹

²⁷⁵ “Okuyucu Mektupları”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Mart 1938, No: 729, s. 1.

²⁷⁶ “Çok mühim bir program”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Mayıs 1938, No: 734, s. 1.

²⁷⁷ “Yugoslavyadan 250 bin muhkir gelecek”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Temmuz 1938, No: 752, s. 1.

²⁷⁸ “Yeni göçmen köyleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Temmuz 1938, No: 754, s. 4.

²⁷⁹ “Bu yıl ne kadar göçmen gelmiş”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Birinci Kanun 1938, No: 797, s.4.

²⁸⁰ “Yeni Göçmen evleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Temmuz 1939, No: 850, s. 2.

²⁸¹ “Muhacirlerin Getireceği mallar”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Birinci Teşrin 1939, No: 879, s.1.

Bulgaristan ve Romanya'dan gelen göçmenlerin kararlaştırılan bölgelere gönderilmeden önce karınlarını doyurulması amacıyla Kızılay tarafından Sirkeci ve Tuzla tren istasyonlarında aşhanelerin kurulduğu bildirilmiştir.²⁸²

14 Mart 1940 tarihinde, Bulgaristan, Yugoslavya, Romanya ve diğer Avrupa ülkelerinden göç eden üç bin yedi yüz altmış dört muhacirin Türk vatandaşlığına geçirildiği açıklanmıştır.²⁸³ 19 Aralık'ta da muhacir olarak ya da iltica yoluyla Türkiye'ye gelen dokuz bin sekiz yüz doksan iki Türk'ün, hükümet tarafından vatandaşlığa kabul edildiği belirtilmiştir.²⁸⁴

1941 yılında, sağlık Bakanlığınca, göçmen evlerini gezilerek, her ev için iki metre küp kereste dağıtılacağı ve ayrıca otuz bin lira da yardım yapılacağı, bu haberin göçmenler arasında sevinçle karşılandığı duyurulmuştur.²⁸⁵

²⁸² "Kızılay ve Göçmenler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Birinci Teşrin 1939, No: 880, s. 1.

²⁸³ "Tabiiyetimize Giren İrkdaşlarımız", *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Mart 1940, No: 920, s. 1.

²⁸⁴ "Vatandaşlığa KABUL", *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Birinci Kanun 1940, No: 1000, s. 1.

²⁸⁵ "Sihhat Vekaletimizin Vilayetimiz Muhacirlerine yardımları", *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Haziran 1941, No: 1048, s. 1.

3. BÖLÜM

TRAKYADA YEŞİLYURT GAZETESİNE GÖRE İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE TÜRKİYE (1939-1944)

3.1. İkinci Dünya Savaşı Öncesi İmzalanan Antlaşmalar (1934-1939)

1934-1939 yılları arasında Trakyada Yeşilyurt gazetesinde, Balkan Antantı, Şark Demiryollarının Türkiye tarafından satın alınması, Montrö Boğazlar Sözleşmesi, Sadabat Paktı, Hatay'ın anavatana katılması ve Türk-İngiliz-Fransız ortak deklarasyonları gibi antlaşmalar yer almıştır. Bu antlaşmaların ilki Balkan Paktı ile ilgilidir.

Balkan Antantı Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya arasında imzalanan güvenlik ve yardımlaşma antlaşmasıdır.²⁸⁶

Gazetenin 2 Temmuz 1934 yıllarından önceki sayıları elimizde olmadığı için Balkan Antantı ile ilgili önceki haberlere ulaşamıyoruz. Balkan Antantı ile ilgili gazetede çıkan iki haber de 29 Ekim 1934 tarihine aittir. Haberde şu ifadeler yer verilmiştir; *“Komşu Yunanistan, Romanya, Yugoslav devletleriyle yaptığımız Balkan misakını Büyük Millet Meclisimiz müttefikan kabul etmiştir.”*²⁸⁷

Aynı sayfada Yunanistan Dışişleri Bakanı Dimitrios Maximos ve Yugoslavya Dışişleri Bakanı Mösyö Yevtiç trenle önce İstanbul'a, ardından Ankara'ya geçecekleri, Cumhuriyet Bayramından sonra ise dört Balkan devletinin dışişleri bakanlarının toplantı yapacağı belirtilmiştir.²⁸⁸ 1940 yılında ise Balkan Paktı'na katılan devletlerin dışişleri bakanlarının Belgrat'ta üç gün süren bir konseye katıldıkları duyurulmuştur. Türkiye, Yugoslavya, Yunanistan ve Romanya Dışişleri Bakanları Güneydoğu Avrupa'sında barışın, düzenin ve güvenin korunması yolunda tedbirlerin devamına karar verildiği belirtilmiştir. Dört Balkan devletinin ekonomik

²⁸⁶ İsmail Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları Cilt-1 (1920-1945)*, Ankara; Türk Tarih Kurumu, 1983, s. 447.

²⁸⁷ “Balkan misakı”, *Trakyada Yeşilyurt*, 29 Teşrinievvel 1934, No: 539, s. 3.

²⁸⁸ “Yunan ve Yugoslav hariciye nazırları”, *Trakyada Yeşilyurt*, 29 Teşrinievvel 1934, No:539 s. 3.

ilişkilerinin daha da arttırılmasına ve Balkan Paktı'nın yedi yıl uzatılmasına karar verildiği ilan edilmiştir.²⁸⁹

Gazetede yer alan bir diğer antlaşma konusu Şark Demiryolları ile ilgilidir.

Osmanlı Devleti, yapılacak olan ilk demiryolunu 1800'lü yılların ikinci yarısında Balkanlarda milliyetçilik akımının etkisi ile çıkan isyanların bastırılması ve Rusya ile yapılacak olası bir savaşta asker taşınabilmesi için Rumeli'ye yapmayı düşünmüştür.²⁹⁰

17 Nisan 1869 tarihinde Maurice de Hirsch ile Avusturya sınırına kadar ulaşacak yaklaşık iki bin beş yüz kilometre uzunluğunda demiryolu hattı karşılığı, doksan dokuz yıllık bir imtiyaz anlaşması imzalanmıştır. Demiryolu hattının İstanbul'dan başlayarak, Edirne, Sofya ve Selanik gibi şehirlere uğrayarak Avusturya Demiryollarına ulaşması planlanmış, Hirsch'e kilometre başına on dört bin frank ödeme yapılması konusunda anlaşılmıştır.²⁹¹

Demiryolu hattının ilk bölümü, 4 Ocak 1871 tarihinde Yedikule-Küçükçekmece arasında açılmış, ilk seferler yapıldıktan sonra, başlangıç bölümünün Yedikule'den Sirkeci'ye uzatılmasına karar verilmiştir. Edirne-Dedeağaç, Banaluka-Avusturya ve Selanik-Üsküp hattı 1872 Haziran tarihinde kullanıma açılmıştır. İstanbul-Edirne-Sarımbey-Belova hattı 17 Haziran 1873'de, Üsküp-Mitroviçe ve Tırnova-Yanbolu hattı ise 1875 yılında hizmet vermeye başlamıştır. 1888 yılına gelindiğinde Belova-Vakarel-Üsküp ve İvronya hatları birleştirilmiş ve ünlü Şark Ekspresi ilk seferini 12 Ağustos 1888'de Sirkeci'den yapmıştır.²⁹²

1875 yılından itibaren Baron Hirsch ile Osmanlı Devleti arasında hatların yarım kalması nedeniyle sorunlar çıkmaya başlamıştır. Kurulan komisyon sonucunda hakem kararının Osmanlı Devleti lehine çıkmasıyla Baron Hirsch, Rumeli Demiryolları işinden çekilmeye karar vermiş, Rumeli Demiryolları

²⁸⁹ Ali Rıza Dursunkaya, "Belgrat Toplantısı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Şubat 1940, No: 909, s.1.

²⁹⁰ Vahdettin Engin, "Rumeli Demiryolu", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 37, İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi, 2008, s. 235.

²⁹¹ Ümit Sarıaslan, *Cumhuriyet Treninden Tanzimat Trenine*, Ankara: Kritik Kitaplar, 2007, ss. 188,194.

²⁹² Engin, "Rumeli Demiryolu", s. 236.

şirketinin hisse senetlerini bir Avusturya şirketine devretmiş ve şirket 1878 yılında Şark Demiryolları ismini almıştır.²⁹³

1909 yılında Bulgaristan bağımsızlığını ilan ettikten sonra Doğu Rumeli'deki demiryollarını kırk iki milyon frank karşılığı satın almıştır. 1912 yılında kırk altı kilometre uzunluğa sahip Kırklareli-Babaeski hattı kurulmuş, 25 Aralık 1936 yılında Türkiye, Şark Demiryolları şirketi ile anlaşarak hattı millileştirmiştir. Osmanlı Devleti'nin şirkete olan borçlarını ise 1954 yılına kadar Türkiye ödemeye devam etmiştir.²⁹⁴

Rumeli Demiryolları ya da gazetenin deyimiyle Şark Demiryolları ile ilgili ilk haber 10 Eylül 1934 tarihlidir. Yıllar boyunca Şark Demiryolları ile ilgili şikâyetlerin Trakya gazeteleri ve Trakya ticaret odaları tarafından belirtildiği fakat şirketin bu şikâyetlerin hiçbirine kulak asmadığı dile getirilmiştir. Bir vagon için normal fiyatının iki katı ücret verildiği, İstanbul'un iki yüz elli kilometre uzakta olmasına rağmen uygulanan yüksek fiyatlar nedeniyle gidip gelmekte zorlanıldığı, son zamanlarda kurulan otobüs seferleri ile İstanbul'a gidildiği ifade edilmiştir. Şirketin yüzde yirmi beşlik göstermelik bir indirim yaptığını ancak taşınan malın maliyetini kurtarmadığı dile getirilmiştir. Bayındırlık Bakanı'nın bu konuyla bizzat ilgilendiği, "*Şark şimendöferleri de Devlet demir yolları gibi tarifelerinde tenzilat yapacaktır!*" emrini verdiği duyurulmuş ve bakana bu emri için teşekkür edilmiştir.²⁹⁵

Bir sonraki haber Temmuz 1935 tarihlidir. Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya'nın açıklamasına göre Şark Demiryollarının, Türkiye tarafından satın alınacağı duyurulmuştur.²⁹⁶

1936 yılında konuyla ilgili haberlerin sayısı artmıştır. Şubat ayında Şark Demiryolları şirketi ile Bayındırlık Bakanlığının görüşmelere başladığı ve bu demiryolu hattının Türkiye'ye geçeceği açıklanmıştır.²⁹⁷

Şark Demiryollarının hükümet tarafından satın alınması için yapılan incelemelerde sona gelindiği ve Haziran ayına kadar satın alım işleminin

²⁹³ Vahdettin Engin, *Rumeli Demiryolları* (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 1992, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 24180), ss. 162-163.

²⁹⁴ Engin, "Rumeli Demiryolu", s. 237.

²⁹⁵ "Şark şimendöferleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 Eylül 1934, No: 532, s. 1.

²⁹⁶ "Şark Demiryolları", *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Temmuz 1935, No: 579, s. 1.

²⁹⁷ "Şark demir yolları", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Şubat 1936, No: 609, s. 1.

gerçekleşeceği iddia edilmiştir.²⁹⁸ Bir başka haber de ise Ekim ayı başında satın alma işinin gerçekleşeceği ifade edilmiştir.²⁹⁹

Demiryolunun hükümetçe satın alma işinin artık an meselesi olduğu, yakın zamanda Ankara’da Bayındırlık Bakanlığı ile şirket yöneticilerinin masaya oturacağı ve görüşmelere başlanacağı, 1936 yılının Cumhuriyet bayramına kadar bu meselenin hallolacağı iddia edilmiştir.³⁰⁰ Aralık ayında çıkan haberde şirket ile hükümet arasında yapılan görüşmelerin sona erdiği ve altı milyon lira karşılığında şirketin hükümete devrinin gerçekleştiği ilan edilmiştir.³⁰¹

21 Aralık tarihinde verilen haberde, Şark Demiryollarının artık Devlet Demiryolları olduğu belirtilmiş, kısa zaman içerisinde Bayındırlık Bakanlığının yeni tarifeleri açıklayacağı bildirilmiştir.

“Şark Demiryolları [Devlet Demiryolları] oldu. Bir, iki güne kadar Nafia Vekaleti Devlet Demiryolları tarifelerini tatbika başlayacaktır. Hükümetimizin bu muvaffakiyeti bütün Trakyalıları sevinç içinde bırakmıştır. Şark Demiryolları 15 yıldanberi Trakya iktisadiyatı için vurdum duymaz siyaseti ile çok zararlar vermiş, ağır tarifelerle halkımızı ezmişti.

Devlet; bu hatta mühim tarife değişiklikleri yapacaktır.”³⁰²

Devlet Demiryolları’na geçen İstanbul-Edirne hattının yeni ve ilk vagonlarının 31 Aralık 1936 tarihinde istasyona geldiği belirtilmiştir. Şark Demiryolları şirketinin Balkan Savaşları’ndan beri sıkıntılar çıkarttığı, vagonların çok eski olduğu, elektrik olmadığı, camların kırık olduğu ve kış aylarında içerisinin soğuduğu, artık o günlerin geride kaldığı ve Trakya halkının İsmet İnönü hükümetine minnettar olduğu dile getirilmiştir.³⁰³

“Sabah erken... Kırklareli istasyon binası al bayraklarımızla süslenmiş, halk muzikası çalıyor, halk bir gün evvelden gelen yeni ve temiz vagonları gezip ziyaret ediyorlar. Kırklareli istasyonunda baştan başa esen bir şetaret ve sevinç havası var.”

Trenin, Alpulu’ya hareket ettiği zaman İstiklal Marşının çalındığı ve halkın da şapkalarıyla treni selamladığı belirtilmiştir. Kavaklı, Taşağıl,

²⁹⁸ “Şarkdemir yolları”, *Trakyaada Yeşilyurt*, 11 Mart 1936, No: 614, s. 1.

²⁹⁹ “Şar Demiryolları”, *Trakyaada Yeşilyurt*, 22 Eylül 1936, No: 642, s. 1.

³⁰⁰ “Şark demir yolları”, *Trakyaada Yeşilyurt*, 19 Birinci Teşrin 1936, No: 646, s. 1.

³⁰¹ “Şark Demiryolları”, *Trakyaada Yeşilyurt*, 14 Birinci Kanun 1936, No: 655, s. 3.

³⁰² “Şark Demiryolları”, *Trakyaada Yeşilyurt*, 21 Birinci Kanun 1936, No: 656, s. 1.

³⁰³ Ali Rıza Dursunkaya, “ Memleket Sevinci”, *Trakyaada Yeşilyurt*, 4 İkinci Kanun 1937, No: 568, s. 1.

Babaeski ve Mandıra istasyonlarının bayraklarla süslendiği ve halkın treni karşıladığı aktarılmıştır. Alpullu istasyonunda İstanbul gelecek 16.10 trenin beklendiği belirtilerek, gelen trenin defne dalları ve bayraklarla donatılmış olduğu, Alpullu Şeker Fabrikasından İstiklal Marşının çalındığı vurgulanmıştır.³⁰⁴

Trakyada Yeşilyurt gazetesinin önem verdiği bir diğer konu Boğazlar Meselesi'dir.

24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan Barış Antlaşması ile beraber boğazların statüsünü belirleyen "Boğazlar Sözleşmesi" de imzalanmıştır. Bu antlaşmayı imzalayan devletler İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Rusya ve Yugoslavya olmuştur. Sözleşme ile beraber, Çanakkale ve İstanbul Boğazları ile Marmara Denizinden hava ve deniz geçişleri serbest bir hale gelmiştir. Ayrıca Boğazların iki tarafı ve Marmara Denizi adaları askersiz bölge ilan edilmiş, boğazların güvenliği Milletler Cemiyetine bağlı bir komisyona bırakılmıştır.³⁰⁵

Fakat ilerleyen yıllarda Milletler Cemiyeti'nin silahsızlanma ve ortak bir güvenlik sağlama konularında başarı sağlayamaması üzerine Türkiye, bu sözleşmenin değiştirilmesi için harekete geçmiştir. 1933 yılında yapılan Silahsızlanma Konferansında bu konu ilk kez dile getirilmiştir. Almanya'nın silahlanma çabasına girmesi ve devletlerarasında barışın bozulmaya başlamasıyla Türkiye, Boğazlar Meselesini 17 Nisan 1935 tarihinde Milletler Cemiyeti Konseyinde bir kez daha hatırlatmıştır. Almanya'nın Ren bölgesine asker çıkartması ve İtalya'nın Habeşistan'ı işgal etmesi Türkiye'yi bir kez daha harekete geçirmiş, 16 Nisan 1936 tarihinde 1926 Boğazlar Sözleşmesini imzalayan devletlere nota göndererek ülkenin güvenliği için boğazların silahlandırılmasını istemiştir.³⁰⁶

Türkiye'nin verdiği bu notaya İngiltere, Sovyetler Birliği, Fransa ve Balkan Devletleri olumlu, İtalya ise olumsuz yanıt vermiştir. İtalya

³⁰⁴ Ali Rıza Dursunkaya, "Trakyanın heyecanı ve bayramı", *Trakyada Yeşilyurt*, 4 İkinci Kanun 1937, No: 658, s. 2.

³⁰⁵ Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih 1789-1994*, İstanbul; Filiz Kitabevi, 1995, s. 579-580.

³⁰⁶ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995 Cilt 2*, İstanbul: Alkım Yayınevi, 2004, s. 177.

haricindeki devletlerin bu pozitif tutumu üzerine 22 Haziran 1936 tarihinde İsviçre'nin Montrö şehrinde boğazlar konulu bir konferans toplanmıştır. Konferansa Türkiye, Avustralya, İngiltere, Bulgaristan, Fransa, Yunanistan, Japonya, Romanya, Sovyetler Birliği ve Yugoslavya devletleri katılmıştır.³⁰⁷

20 Temmuz 1936 tarihinde Boğazların durumuna yeni bir şekil veren Montreux Boğazlar Sözleşmesi imzalanmıştır. Montreux Boğazlar Sözleşmesi ile; Boğazlar Türkiye tarafından silahlandırılmasına karar verilmiş ve savaş gemilerinin geçişi Türkiye'nin inisiyatifine bırakılmıştır. Türkiye olası bir savaş durumunda tarafsız ise boğazları savaş gemilerine kapatabilecek, Türkiye bir savaşa girerse boğazları açıp kapama hakkına sahip olacaktı. Ayrıca Karadeniz'e sınırı olmayan devletlerin savaş gemilerine büyüklük, cins ve tonaj sınırı getirilmiştir.³⁰⁸

Gazetede boğazlar ile ilgili ilk haber 16 Mart 1936 tarihinde yayınlanmıştır. Haberde İtalyanların Habeşistan'ı işgal ettiği, Almanların Versay ve Lokarno Antlaşmalarını bozdukları, önce Ren bölgesine silahlandırıp, Fransa ve Belçika sınırlarına asker çıkarttıkları belirtilmiştir. Milletler Cemiyeti'nin bu olaylara etkili bir yaptırımda bulunamadığı, Türkiye'nin kendi geleceği açısından Boğazları silahlandırması gerektiği, Lozan Antlaşması'nın boğazlarla ilgili maddelerinin artık yetersiz kaldığı dile getirilmiştir. Hükümetin, Milletler Cemiyeti'nin gelecek toplantısında bu durumu gündeme getireceği vurgulanmıştır.³⁰⁹

Boğazlar meselesinin, Türkiye için hayati bir öneme sahip olduğu, Türkiye'nin haklı gerekçelere dayanarak alacağı tedbirleri devletlere bildirdiği, İngiltere, Rusya, Balkan Antantı ülkeleri, Macaristan, Fransa ve Bulgaristan'ın, Türkiye'nin verdiği notayı olumlu karşıladıkları aktarılmıştır.³¹⁰

Dışişleri Bakanı Tefik Rüşti Aras'ın başkanlığındaki delegelerin 22 Haziran 1936 tarihinde Montrö'de olacağı bildirilmiştir.³¹¹ Konferansın birinci ve ikinci toplantılarının yapıldığı, Türkiye'nin boğazlar konusundaki

³⁰⁷ Uçarol, *Siyasi Tarih*, s. 582.

³⁰⁸ Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, s. 178.

³⁰⁹ "Emrivakiler ve Boğazlar", *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Mart 1936, No: 615, s. 1.

³¹⁰ Ali Rıza Dursunkaya, "Boğazları Kapayacağız", *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Nisan 1936, No:620, s. 1.

³¹¹ "Boğazlar Konferansı" *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Haziran 1936, No: 628, s. 1.

tezlerinin dinlendiği ve 6 Temmuz'da bir kez daha toplanılacağı haber verilmiş, on gün içerisinde de Türkiye'nin lehine bir sonucun çıkmasının beklendiği dile getirilmiştir.³¹²

Ali Rıza Dursunkaya yazdığı yazıda, Montrö Konferansının Türkiye lehine sonuçlandığını açıklayarak, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin sonucunun büyük bir sevinçle karşılandığına dikkat çekmiştir.³¹³

Sözleşmenin imzalandığı gün Kırklareli halkının Cumhuriyet meydanında bulunan Atatürk anıtı önünde toplandığını, radyodan gelen mutlu haber ile büyük bir sevinç yaşandığı belirtilmiştir. Ertesi gün CHP tarafından bir tören düzenlediği, günün anlamına yönelik valinin bir konuşma yaptığı, toplanan halkın “yaşa Atatürk ! yaşasın Türk ordusu, yaşasın millet !.” şeklinde bağırarak aktarılmıştır.³¹⁴

Montrö'de kazanılan zafer sonrası Cumhurbaşkanı Atatürk, Başbakan İsmet İnönü, Genelkurmay Başkanlığı, CHP genel sekreterliği ve Dışişleri Bakanlığına çekilen tebrik telgrafları ve bu telgraflara gelen cevaplar gazetede yer bulmuştur. Örnek olması açısından Atatürk'e yazılan telgraf aşağıda verilmiştir.

*“Cumhurbaşkanı Büyük önder Kemal Atatürk
İstanbul*

*Yüce ulusumuzun ve bununla beraber cihan sulhunun güveni bakımından çok önemli olan boğazların tahkimi için toplanan konferans günlerinden beri şuurlu bir ilgi ve hassasiyetle takip eden ve bu gece menfaatlerimize uygun bir muahedenin imza edildiğini sevinçle haber alan Kırklareli halkı Cumhuriyet alanında toplanarak coşkun şenlikler yaptıkları sırada milletin en acıklı günlerinde elini tutan ve senelerden beri her gün ulusumuzun büyük başarılarına ulaştıran siz ulu başkanımız ve önderimize en derin şükran ve bağlılıklarını arzulemek vazifesini bize verdiklerini sonsuz saygılarımızla yüce katunuza bildiririz
Büyük Atamız.³¹⁵*

Başbakan İsmet İnönü'nün tebrik telgraflarına verdiği cevap örnek olması açısından aşağıda yer almıştır.

*Kırklareli Vali ve C.H.P. Başkanı Koylan ve arkadaşlara
Büyük milli muzafferiyeti bende size muhabbetle tebrik ederim.
Başveki İsmet İnönü 22.7.936 Ankara”³¹⁶*

³¹² “Boğazlar Konferansı” *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Haziran 1936, No: 630, s. 1.

³¹³ Ali Rıza Dursunkaya, “Çanakkalemizin Bayramı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 20 Temmuz 1936, No: 633, s. 1.

³¹⁴ Ali Rıza Dursunkaya, “Vekarlı ve heyecanlı tezahürler!..”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Temmuz 1936, No: 634, s. 1.

³¹⁵ “Tebrik ve tazimat telgrafları” *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Temmuz 1936, No: 364, s. 5.

³¹⁶ “ATATÜRKÜN TEŞEKKÜRÜ” *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Temmuz 1936, No: 634, s. 1.

TBMM'nin, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni büyük bir sevinç içerisinde ve oy birliği ile onayladığı açıklanmış, İsmet İnönü ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın yaptığı konuşmaların alkışlar eşliğinde dinlediği belirtilmiştir.³¹⁷

Gazete yazarlarından Mustafa Şerif Alyanak, Montrö'den sonra yabancı basında Türkiye'yi öven birçok yazının çıktığını, yazılarda Türkiye'nin barışçıl bir siyaset izlediğini ve Atatürk'ün ileri görüşlü bir lider olduğunun onaylandığını dile getirmiştir.³¹⁸

Trakyada Yeşilyurt gazetesinde, Türkiye'nin komşuları ve dost devletler ile yaptığı siyasi antlaşmalara yer verilmiştir.

3 Mayıs 1937 tarihinde gazetede yer alan haberde İran ile Türkiye arasındaki dostluk ilişkilerini geliştirmeye yönelik bir antlaşmanın Tahran'da imzalandığı duyurulmuştur. Antlaşma ile birlikte İran Şahı Rıza Pehlevi ile Mustafa Kemal Atatürk arasında karşılıklı telgraflar çekildiği, Başbakanlar ve Dışişleri Bakanlarının da birbirlerine telgraflar çektiği, antlaşmanın imzalanması ile İran Dışişleri Bakanı Enayetullah Samiy'in, Türkiye delegesi olan Cemal Hüsnü Taray şerefine bir ziyafet verdiği açıklanmıştır.³¹⁹

Gazetede duyurulan bu antlaşma 14 Mart 1937 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi Arasında Hudut Mıntıkasının Emniyetine ve Mezkûr Mıntıkada Çıkan Hadise ve İhtilaflarının Tesviyesine Ait Mukavelename" olması kuvvetle muhtemeldir.³²⁰

Türkiye, İtalya'nın yayılmacı politikasından dolayı endişe içine girmiş, bu endişeleri İtalya'nın Habeşistan'a savaş açmasıyla perçinlenmiştir. Bu yüzden sınırlarını koruyabilmek için daha önce ikili antlaşmalar yaptığı dost devletler ile yeni bir antlaşma yapma yoluna gitmiştir. İran ile 1926 ve 1932'de, Irak ile 1926'da, Afganistan'la ise 1921 ve 1928 yıllarında ikili antlaşmalarda bulunmuştur. Bu ülkeler sömürge ve emperyalizme karşı olan ülkelerdendir. 3 Ekim 1935 tarihinde bu dört devlet Cenevre'de Dostluk ve

³¹⁷ "Kamutay VE BOĞAZLAR MUKAVELESİ", *Trakyada Yeşilyurt*, 4 Ağustos 1936, No:635, s. 1.

³¹⁸ Mustafa Şerif Alyanak, "Montröden sonra", *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Ağustos 1936, No:636, s. 2.

³¹⁹ "Türkiye-İran", *Trakyada Yeşilyurt*, 3 Mayıs 1937, No: 675, s. 1.

³²⁰ "Türkiye Cumhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında Tahrande 14 mart 1937 tarihinde aktedilen İkamet Mukavelenamesinin tasdikına dair kanun (3215 Sayılı Kanun)" Resmi Gazete, 3636 (07.06.1937).

Saldırmazlık paktı parafe edilmiş, bu pakt aynı zamanda Sadabat Paketi'nin temelini oluşturmuştur.³²¹ Bu antlaşma gazetede “ *Türkiye, Irak, Afganistan ve İran arasında dostluk ve ademi tecavüz andlaşması yapılmış ve imzalanmıştır.*” şeklinde duyurulmuştur.³²²

Gazetenin aynı sayısında Dışışleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın Bağdat'ı ziyaret edecek olması üzerine Irak'ta yayın yapan “El Irak” gazetesinin yazdığı yazı paylaşılmıştır.

*“Bütün Iraklılar hiç bir vakit Türk dostluğundan ayrılmamış ve geçen hadiseler iki millet arasındaki sağlam bağları gevşetmemiştir. Irak ; Türkiyenin kendisine en müşkül zamanlarında gösterdiği teveccühü unutmuyacaktır. Irakın İstiklalini ilk tanıyan Türkler oldu.”*³²³

İtalya'nın yayılmacı politikası ve ardından Habeşistan'a saldırması Türkiye ve Ortadoğu ülkelerini endişelendirmiştir. Devletler kendi aralarında belli başlı tedbirler almak durumunda kalmış, bu tedbirlerin ilki Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında 3 Ekim 1935 tarihinde Cenevre'de imzalanan Dostluk ve Saldırmazlık paktı olmuştur. 1937 yılında Türkiye İran ile İran ise Irak ile arasındaki sorunları antlaşmalar imzalayarak çözmüşlerdir.³²⁴

Tüm bu gelişmeler ışığında 8 Temmuz 1937 tarihinde İran'ın başkenti Tahran'da bulunan Sadabat Sarayı'nda bu dört devlet arasında Sabadat Paketi imzalanmıştır. Pakta göre birbirlerinin iç işlerine karışmayacaklar, sınırlara saygı gösterecekler, ortak çıkarlar söz konusu olduğunda birbirlerine danışacaklar ve birbirlerine saldırmayacaklardır.³²⁵

Gazetede konuyla ilgili yayınlanan ilk haberi Dışışleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras ve Ekonomi Bakanı Celal Bayar'ın Irak ve İran'a yaptığı ziyaretler olmuştur. Dışışleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın Tahran'da bulunduğu sırada Afganistan ve Irak Dışışleri bakanlarının da olduğu, bu dört devlet arasında bir doğu antlaşmasının imzalanacağı duyurulmuştur.³²⁶

Türkiye, Afganistan, İran ve Irak arasında Tahran'da yakın bir zamanda bir antlaşmanın yapılacağı açıklanmıştır.³²⁷ Sadabat Paketi'nin

³²¹ Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları*, s. 583.

³²² “Yeni andlaşma”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Birinci Kanun 1935, No: 600, s. 1.

³²³ “Iraklılar ve Biz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Birinci Kanun 1935, No: 600, s. 1.

³²⁴ Uçarol, *Siyasi Tarih*, s. 586.

³²⁵ Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, s. 179.

³²⁶ “Hariciye vekilimizin seyahatları”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Temmuz 1937, No: 684, s. 1.

³²⁷ “Tahran Görüşmeleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Temmuz 1937, No: 685, s. 1.

imzalanmasından sonra İran Şahı Rıza Pehlevi ile Mustafa Kemal Atatürk arasında çekilen telgraflara aşağıda yer verilmiştir.

*“Ekselans Kamal Atatürk
Türkiye Reiscümhuru*

Şark anlaşmasını tesbit ve tebliğ eden dört dost memleket arasında mün'akit Saadabad misakının imzası münasebetile, siz ekselansa, en hararetili tebriklerimizi bildirmekle bahtiyarız. Bundan sonra çözülmeyen bir bağla birleşmiş olan memleketlerimiz, bu hâdise yolu ile, samimi ve verimli işbirliklerini sulhun hizmetine koyabileceklerdir. Siz ekselansın saadeti ve Türk milletinin refahı hakkında en samimi temennilerimizi ifade için bu fırsattan istifade ediyoruz.

*İran Şehinşahi
Rıza Şah Pehlevi*

*İran Şehinşahi Âla Hazreti Hümayun aziz biraderim Rıza Şah Pehlevi
Tahran*

Dört dost devletlerimizin Saadabada imza ettikleri saadabahş şark misakı münasebetile göndermek lütfünde bulunduğunuz telgrafnamei hümayunlarım memnuniyetle aldım. Memleketlerimizin, sulh idealinde, müşterek bir esasi olan bu misakın hepimiz için ve dünya sulhu için kudsî olmasını dilerim. Bundan dolayı zatı Şehinşahilerini samimi tebrik ederken şahsî saadetiniz temennilerimi sunar ve büyük himmet ve irşad eseriniz olarak tarihte yeri belli muletinizi yükseltmekte muvaffakiyetinizi candan dilerim aziz, muhterem kardeşim Şehinşah Hazretleri.

K. Atatürk”³²⁸

1937 yılında İspanya iç savaşı devam ederken Akdeniz’de seyahat eden ticaret gemilerinin batırılması ve korsancılık faaliyetlerinin artması üzerine, Akdeniz’i güvene almak amacıyla Nyon Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşmaya İngiltere, Bulgaristan, Mısır, Fransa, Yunanistan, Romanya, Sovyetler Birliği, Yugoslavya ve Türkiye katılmıştır.³²⁹

İngiltere ve Fransa’nın Türkiye’yi daveti üzerine dokuz devletin 10 Eylül’de Cenevre yakınındaki Nyon’da toplandığı, Akdeniz’deki korsanlık faaliyetleri hakkında bir antlaşmanın imzalandığı bildirilmiştir. Antlaşma üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin olağanüstü toplandığı ve antlaşmanın kabul edildiği belirtilmiştir.³³⁰

Başyazar Ali Rıza Dursunkaya Türkiye’nin, Nyon Antlaşmasına katılarak, herhangi bir Avrupa savaşına karşı alınan tedbirlere el uzatmaktan kaçınmadığı ve savaşın getirdiği felaketlerden halkını uzak tuttuğunu

³²⁸ “Şark misakı”, *Trakya Yeşilyurt*, 12 Temmuz 1937, No: 687, s. 1.

³²⁹ Soysal, *Türkiye’nin Siyasal Andlaşmaları*, s. 523-526.

³³⁰ “Nyon Antlaşması”, *Trakya Yeşilyurt*, 20 Eylül 1937, No: 701, s. 1.

savunmuştur. Nyon Antlaşması'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce dakikalar süren alkışlar eşliğinde ve oy birliği kabul edilmesinin en büyük delil olduğunu dile getirmiştir.³³¹ Nyon Antlaşması'nın onaylandığını belirten 3266 numaralı kanun gazetesinde yayınlanmıştır.³³²

Trakya'da Yeşilyurt gazetesinin çok büyük önem verdiği bir diğer konu Hatay'ın anavatana katılması meselesidir.

Türkiye ile Fransa arasında 20 Ekim 1921 tarihinde imzalanan Ankara Antlaşması'na göre İskenderun Sancağı, Türkiye sınırlarının dışında kalmıştır. Türkiye'nin özel isteği ile İskenderun Sancağı'ndaki Türklerin çıkarlarını korumaya yönelik, bölgeye özerklik verilmesini sağlayacak maddeler konulmuştur.³³³

“Madde 7 - İskenderun bölgesi için özel bir yönetim rejimi kurulacaktır. Bu bölgenin Türk soyundan gelen halkı, kültürlerinin geliş-mesi için her türlü kolaylıktan yararlanacaktır. Türk dili orada resmi bir niteliğe sahip olacaktır.”³³⁴

Türkiye ve Atatürk bölgedeki gelişmeleri yakından takip etmiştir. Atatürk 15 Mart 1923 tarihinde Adana'ya yaptığı ziyaret esnasında yaptığı konuşmada *“Kırk asırlık Türk yurdu, düşman elinde esir kalmaz”³³⁵* sözü ile Hatay konusundaki tavrını net olarak belirtmiştir.

Avrupa'da meydana gelen gelişmeler (Almanya'nın silahlanması ve İtalya'nın Habeşistan'ı işgali) Fransa'yı harekete geçirmiş, Suriye ve Lübnan üzerindeki haklardan vazgeçtiğini açıklayarak, İskenderun'un tüm haklarını Suriye Hükümeti'ne bırakmıştır. Türkiye ise bu duruma büyük tepki göstermiş, Türkiye, 9 Ekim 1936 tarihinde Fransa'ya bir nota vererek İskenderun Sancağı'na bağımsızlık verilmesini istemiştir. Türkiye'nin bu baskısı sonucu Fransa sorunu Milletler Cemiyeti'ne götürmeye karar vermiştir.³³⁶

³³¹ “Dünya sulhu ve biz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 20 Eylül 1937, No: 701, s. 1.

³³² “Akdenizde korsanlık efaline karşı ittifaz edilecek müşterek tedbirler hakkın daki Nyon anlaşmasının ve zeylinin tasdikim dair kanun”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Birinci Teşrin 1937, No: 705, s. 2.

³³³ Uçarol, *Siyasi Tarih*, s. 587.

³³⁴ Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları*, s. 51.

³³⁵ Tayfur Sökmen, *Hatay'ın Kurtuluşu için Harcanan Çabalar*, Ankara: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, 1999, s. 104.

³³⁶ Uçarol, *Siyasi Tarih*, s. 588-589.

14 Aralık 1936 tarihinde Milletler Cemiyeti'nde İskenderun sorunu görüşülmüştür. İngiltere'nin de araya girmesi ile 27 Ocak 1937 tarihinde İskenderun Sancağı yeni bir statü kazanmış, bu statüye göre; İç işlerinde bağımsız, dış işlerinde Suriye'ye bağlı, kendisine ait anayasası olan "*Ayrı bir varlık*" haline gelmiştir. Ayrıca sancak, Hatay ismini almış, Hatay'a bir anayasa oluşturulması için komisyon kurulmuştur. Hazırlanan anayasa Milletler Cemiyeti Konseyi tarafından 29 Mayıs 1937 tarihinde kabul edilmiştir. Ayrıca Türkiye ile Fransa arasında Hatay'ın toprak bütünlüğünü koruyacak bir antlaşma imzalanmıştır.³³⁷

Fakat Fransızların engellemeleri sebebiyle bu yeni statü hemen uygulanamamıştır. Türkiye, Milletler Cemiyeti'ne başvurarak hazırlanan seçim sisteminin Türkiye'nin aleyhine olduğunu savunmuş, Ocak 1938 tarihinde Milletler Cemiyeti Türkiye'yi haklı bularak, yeni bir seçim sistemi oluşturmuştur. Fransa'nın sorun çıkartmaya devam etmesi sebebiyle Türkiye, Hatay sınırında askeri önlemlerini arttırmıştır. Fransa, dünyada ortaya çıkan gelişmeler sebebiyle katı tutumunu yumuşatarak, 6 Haziran 1938 tarihinde Abdurrahman Melek'i vali olarak tayin ettiğini belirtmiştir. 3 Temmuz 1938 tarihinde Fransa ile yapılan antlaşma ile Türk askeri ilk kez Hatay topraklarına girmiştir. Sorunların ortadan kalkmasıyla beraber Hatay Meclisi için seçimler yapılmıştır. 1 Ağustos 1938 tarihinde sona eren seçimlerde kırk milletvekilliğinden otuz dördünü Türkler kazanmış, yapılan ilk toplantıda sonucunda Hatay Cumhuriyeti ismi kararlaştırılmış ve resmi olarak Hatay Devleti meydana getirilmiştir. Cumhurbaşkanlığına Tayfur Sökmen, Başbakanlığa ise Abdurrahman Melek seçilmiştir.³³⁸

Sıra artık Hatay'ın anavatanına yani Türkiye'ye katılmasına gelmiştir. Hatay'da, Türkiye'nin uyguladığı Medeni Kanun ve Türk Ceza Kanunu gibi kanunlar ile Türk parasının kullanılmasına başlanmıştır. Geriye bir tek Hatay'ın anavatanına katılması için Fransa'nın ikna edilmesi kalmıştır. Dünyada yaşanan gelişmeler sebebiyle yumuşayan Fransa, Türkiye'nin teklifine olumlu cevap vermiş, 23 Haziran 1939'da Türkiye ile Fransa

³³⁷ Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, s. 180.

³³⁸ Uçarol, *Siyasi Tarih*, s. 590-591.

arasında imzalanan antlaşma ile Hatay'ın Türkiye'ye katılması resmen kabul edilmiştir.³³⁹

Gazetede, Hatay konusuna büyük önem verilmiştir. 1936 yılından 1944 yılına kadar toplam otuz beş haber yayınlanmıştır. Hatay meselesi ile ilgili ilk haber 29 Ekim 1936 tarihine aittir. Daha önce Lozan'da, bugün Montrö'de hakların kazanıldığı, yarın ise Hatay konusunda Türk milletinin haklarının kabul edileceği belirtilmiştir.³⁴⁰

Son günlerde hükümetin, küçükten büyüğe herkesi ilgilendiren Hatay meselesi hakkında ciddi girişimlerde bulunduğu, Hatay halkının da Suriye'nin himayesine girmek istemediği dile getirilmiştir. Yakın zamanda Hatay'ın bağımsızlık haberlerinin geleceği ve sevinçle karşılanacağı belirtilmiştir.³⁴¹

Hatay meselesini görüşmek üzere Cenevre'de yapılacak Milletler Cemiyeti toplantısına katılacak olan heyetin yola çıktığı duyurulmuştur. Başbakan, Bakanlar ve yabancı elçiler tarafından uğurlanan heyetin, yakın bir zamanda Hatay meselesini çözüme kavuşturacağı temenni edilmiştir.³⁴² Başbakan İsmet İnönü Yerli Malı haftası nedeniyle Ankara Halkevinde verdiği demeçte Milletler Cemiyeti'nde Hatay sorununun çözüme kavuşacağına inandığını belirtilmiştir.³⁴³

Başyazar Ali Rıza Dursunkaya hükümetin tüm enerjisiyle Hatay meselesini çözmek için uğraştığını belirterek, Hatay'ı Suriye'ye bırakmak isteyen Fransa'yı eleştirmiştir. Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın Hatay konusunda Fransızlara net cevaplar vererek, Ankara döndüğünü söylemiştir. Fransız kamuoyu ve basınının Türkiye'nin haklı davasını kabul edeceklerini, Hatay halkının çektikleri zulmün yakında biteceğini vurgulamıştır.³⁴⁴

Hatay meselesinin uzadıkça Türk halkının sabrının taşıdığı, üç yüz bin Türkün yaşadığı Hatay'ın Suriye'ye bırakılmak istenmesinin anlamsız olduğu belirtilmiştir. Milletler Cemiyeti tarafından oluşturulan bir heyetin Hatay'a

339 Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, s. 181.

340 "Antakya ve İskenderun", *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Birinci Teşrin 1936, No: 647, s.5.

341 "Antakya, İskenderun", *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 İkinci Teşrin 1936, No: 652, s.4.

342 "Antakya, İskenderun", *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Birinci Kanun 1936, No: 655, s.1.

343 "Büyük İsmet İnönü'nün Söylevleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Birinci Kanun 1936, No: 655, s.3.

344 "Antakya, İskenderun", *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Birinci Kanun 1936, No: 657, s.2.

gönderildiği fakat bu heyetin Fransızlar tarafından Hatay Türkleri ile görüştürülmediği vurgulanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin Hatay'ı bağımsızlığına kavuşturmak için çok çalıştığı, yakın zamanda bu konuda sevinçli haberlerin geleceğine inanıldığı bildirilmiştir.³⁴⁵

Cenevre'de devam eden Milletler Cemiyeti toplantısında Hatay'ın bağımsızlığına kavuşmasının an meselesi olduğu, Hatay için Fransızlarla yapılacak antlaşmanın son aşamalarının konuşulduğu duyurulmuştur.³⁴⁶

1 Şubat 1937 tarihinde, yirmi yıldır bağımsızlığı için uğraşan, çabalayan Hatay'ın sonunda bu amacına ulaştığı ve bağımsızlığına kavuştuğu duyurulmuştur.

“Türkün en büyüğünün Hatay ve Hataylılar için çarpan kalbi zelzeleler yarattı. Bu zelzeleden; bu haykırıştan yeni bir güneş doğdu. O güneş bir Hatay devleti kurdu. Dün bütün Türkiyede yapılan mitingler yeni Türk devletine saadetler ve muvaffakiyetler dilerken ulu öndere İsmet İnönüne, ve hariciyemize tazim ve teşekkürlerimiz sunuldu. Ve Hataylılar kalpden ve candan tebrik edildi.”³⁴⁷

Hatay'ın bağımsızlığına kavuşmasının Türk halkı tarafından büyük bir coşkuyla kutlandığı ve yurdun her yerinde mitingler yapıldığı dile getirilmiş, Kırklareli'de de coşkunun hâkim olduğu, dükkânların ve evlerin bayraklarla donandığı belirtilmiştir. Miting programına göre tüm halk Cumhuriyet meydanında toplanmış ardından tek bir ağızdan İstiklal Marşının okunduğu bildirilmiştir.³⁴⁸

Gazetede, Cumhurbaşkanı Atatürk, Başbakan İsmet İnönü, Genelkurmay Başkanlığı, CHP genel sekreterliği ve Dışişleri Bakanlığına, Miting heyeti ile Halkevi başkanı tarafından çekilen tebrik telgrafları yayınlanmıştır. Örnek olması açısından Atatürk'e çekilen telgraf aşağıdaki gibidir.

*“Atatürk – Cumur Başkanı
İstanbul*

Türk Hatayın istiklalini kutlamak üzere bugün Cumhuriyet alanında toplanan binlerce halk her milli işte olduğu gibi bu çetin davada da Türk üstünlüğünü temin eden Yüce Atasını sevgive saygı ile andı, çözülmez bağlılıklarını bir daha tekrarladı. İçten gelen bu temiz duyguları yüksek oronunuza onur duyarak sunuyoruz. Büyük Şefimiz.

³⁴⁵ “Hataylılar ve biz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 İkinci Kanun 1937, No: 659, s. 1.

³⁴⁶ “Antakya ve İskenderun istiklali”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 İkinci Kanun 1937, No: 659, s.1.

³⁴⁷ “Antakya ve İskenderun İstiklaline Kavuştu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Şubat 1937, No: 662, s. 4.

³⁴⁸ “Milli Hatay Mitingi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Şubat 1937, No: 662, s. 1,4.

17 Mayıs 1937 tarihinde, Hatay'ın bağımsız olması için bir kaç ayrıntının kaldığı, bu detayları ortadan kaldırmak için uzman bir heyetin kurulduğu ve heyetin çalışmalarını tamamladığı duyurulmuştur. Böylece Türkiye, Fransa ve Suriye arasında anlaşmazlıkların giderileceği bildirilmiştir.³⁵⁰

Ağustos ayına geldiğinde hala olumlu bir sonucun olmadığı, Hatay halkının üzüntü içerisinde umutlu haberi beklediği belirtilmiştir. Ayrıca, Türkler aleyhinde bir çetenin ortaya çıktığı, saldırılarda bulunduğu bu sebeple de bazı Türklerin, Dört Yol'a iltica etmek durumunda kaldığına dikkat çekilmiştir.³⁵¹

Kasım ayında, Hatay meselesi hakkında olumlu haberlerin geldiği duyurulmuştur. Hatay'da yeni rejimin uygulanmaya başlandığı, Hatay halkının sevinç gösterilerinde buldukları belirtilmiş, bu habere sadece Hatay halkının değil on sekiz milyonluk Türkiye'nin de büyük mutluluk yaşadığı aktarılmıştır. 1939 yılında Milletler Cemiyeti'nde başlayan müzakerelerin Hatay'ın bağımsızlığı ile sonuçlandığı vurgulanmış, Atatürk'ün Türkiye'yi olduğu gibi, Hatay'ı da bağımsızlığına kavuşturduğu belirtilmiştir. 1 Kasım 1936 tarihli TBMM oturumunda Atatürk'ün yaptığı konuşmaya da yer verilmiştir.

*"Bu esnada milletimizi gece gündüz meşgul eden başlıca büyük bir mes'ele, hakiki sahibi öz türk olan İskenderun - Antakya ve havalisinin mukadderatıdır. Bunun üzerinde ciddiyet ve kat'iyetle durmağa mecburuz."*³⁵²

1938 yılının Ocak ayında, Fransızların Hatay seçimlerinde usulsüzlükler yapmasının, Türk kamuoyunda öfke ile karşılandığı, Fransızların seçimlerde yaptıkları oyunların Milletler Cemiyeti'nde görüşüldüğü belirtilmiştir. Hükümetin büyük bir çaba ile Hatay'ın istiklali ve Hatay seçimleri için çalıştığı, Fransızların artık dost ülke olarak kendini göstermesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Milletler Cemiyeti Konseyi'nin Hatay seçimleri için çalıştığı, yakın zamanda seçim işinin karara bağlanacağı vurgulanmıştır.³⁵³

³⁴⁹ "Kırklareli miting heyetinin büyüklerimize çektiği şükran ve tazim telgrafları", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Şubat 1937, No: 662, s. 1.

³⁵⁰ "Hatay davamız", *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Mayıs 1937, No: 677, s. 8.

³⁵¹ "Hatayın ızdırabı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Ağustos 1937, No: 695, s. 1.

³⁵² "Hatayın milli bayramı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 İkinci Teşrin 1937, No: 712, s. 2.

³⁵³ "Hatay işi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 31 İkinci Kanun 1938, No: 721, s. 4.

Hatay’da seçimlerin başlamak üzere olduğu fakat Hatay’ın bağımsızlık kararının çıktığı günden beri birçok kötülükte bulunan Araplar tarafından kurulan İttihati Vatani Partisi’nin yine harekete geçtiği, Lübnanlı birçok kişiyi oy vermek için kamyonlarla Hatay’a getirildiği duyurulmuştur. Hatay meselesinin bir barut olduğu, eğer ateş alırsa Vatani partisinin Türkün gücünü göreceği vurgulanmıştır.³⁵⁴

Fransa’nın sömürgeci siyaseti yüzünden Hatay’da kanların döküldüğü, Türk halkının Hataylıların uğradığı zulme artık tahammülü kalmadığı, Fransa’nın Hatay seçimlerinde tarafsız olacağını vadetmesine rağmen sözünde durmadığı, türlü işlere giriştiği belirtilmiştir.

“Atatürkün sıhhati hakkında baştan aşağı yalan haberleri dünyaya duyurmak gibi bayağılıklara tenezzül eden Berut ve Fransız haberleri; Mersin seyahatında Adana ovalarında binlerce halkın tezahüratı arasında Büyük Şefimizi zinde, metin ve yarından çok emin bir neşe içinde olduğunu görerek haber alarak ağızlarını değiştirdiler.”³⁵⁵

Türkiye’nin Paris Büyükelçisi Suat Davaz ile Fransa Dışişleri Bakanı Georges Bonnet arasında on gündür müzakereler yapıldığı, yakın zamanda bir antlaşmanın yapılacağı, aynı zamanda Eylül ayında Bonnet’in Ankara’ya ziyarete geleceği bilgisi verilmiştir.³⁵⁶

7 Haziran 1938 tarihli TBMM toplantısında Başbakan Celal Bayar’ın Hatay meselesinin tarihçesi hakkında bilgi verdiği, Paris büyükelçimiz Suat Davaz ile Fransa Dışişleri Bakanı Georges Bonnet arasında süren görüşmeleri anlattığı ve Fransa’nın sözünde durduğu takdirde antlaşmanın yapılacağını söylediği aktarılmıştır.³⁵⁷

Fransız hükümetinin, Milletler Cemiyeti’nin Hatay konusunda aldığı kararı kabul edeceği ve Türkiye ile anlaşma imzalayacağı duyurulmuştur. Antlaşma yoluna gidilmemesi halinde, Türkiye’nin askeri gücünü kullanacağına, Hatay’a Türk bir valinin tayin edildiği, Araplara verilen silahların toplatıldığı, Araplar tarafından oy vermek için getirilen

³⁵⁴ “Hatay intihabı karşısında”, *Trakyaada Yeşilyurt*, 2 Mayıs 1938, No: 734, s. 1.

³⁵⁵ “Hatay işi”, *Trakyaada Yeşilyurt*, 6 Haziran 1938, No: 741, s. 1.

³⁵⁶ “Hatay Davamız”, *Trakyaada Yeşilyurt*, 9 Haziran 1938, No: 742, s. 1.

³⁵⁷ “Başvekilimizin Parti gurubundaki beyanati”, *Trakyaada Yeşilyurt*, 9 Haziran 1938, No: 742, s. 1.

Lübnanlıların sınır dışı edildikleri, kaymakam gibi idari makamlara Türklerin getirildiği ifade edilmiştir.³⁵⁸

Hatay'da ortamın yine gerildiği belirtilerek, şoför muavini Osman'ın öldürülmesi üzerine hükümetin bazı kişileri tutuklaması üzerine Hatay'da gerginlik çıktığı bildirilmiştir. Bazı provokatör kişilerin zanlıyı serbest bıraktırmak için adliye binasını taşıdığı, Türk jandarmasına saldırdıkları, jandarmanın ateşle karşılık verdiği açıklanmıştır.³⁵⁹

Başyazar Ali Rıza Dursunkaya köşe yazısında Hatay meselesinin uzadıkça uzadığı, Fransa'nın entrikalarına devam ettiği, Türk kamuoyunun artık sabrının kalmadığını vurgulamıştır. Hatay Türklerinin bayramın arifesinde olduğunu, güneşin Hatay için doğduğunu, doğan güneşin tüm düşmanların gözünü kararttığını öne sürmüştür.³⁶⁰

4 Temmuz 1938 tarihli haberde, TBMM'de konuşan Başbakan Celal Bayar'ın Hatay meselesi hakkın müjdeli haberi verdiği, Celal Bayar'ın "*Kahraman Hataylıları bu vaziyette bırakamayız. Bu, Türkiye Cumhuriyetinin ancak yapamıyacağı bir iştir*" sözleri gazetede yer almıştır. Bu konuşmanın ardından meclisteki alkış seslerinin tüm Türkiye'de yankılandığı, artık Hataylıların ıstıraplarının son bulduğu vurgulanmıştır. Hatay müzakerelerinin sona erdiği, Türkiye'nin şartlarının kabul edildiği, Türk ordusunun Hatay'a doğru yola çıktığı müjdesi verilmiştir.³⁶¹

Hataylıların Türk askerlerini sevinç ve gözyaşları eşliğinde karşıladığı, Hataylıların yirmi senedir bu günü bekledikleri, çok eziyet çektikleri vurgulanmıştır. Hatay halkının "*Yaşasın Atatürk*" şeklindeki tezahüratlarının duyulduğu, yalnızca Hatay'ın değil on sekiz milyon Türkün de bu zaferi büyük sevinç içerisinde kutladığı vurgulanmıştır.³⁶²

Hataylıların ve yurdun dört bir yanından Atatürk'e çekilen saygı telgrafına, Atatürk tarafından verilen cevaplar gazetede yayınlanmıştır. Hataylılara, "*Sizin için, artan refah ve seadet dilerim.*" şeklinde cevap

³⁵⁸ "Rejimimizin Mühim bir Zaferi daha", *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Haziran 1938, No: 743, s.1.

³⁵⁹ "Hatayda Vaziyet", *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Haziran 1938, No: 744, s. 1.

³⁶⁰ Ali Rıza Dursunkaya,, "Hatay işi ve son vaziyet", *Trakya'da Yeşilyurt*, 20 Haziran 1938, No: 745, s. 1.

³⁶¹ "Güzel Hatay Kulakların çınlasın", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Temmuz 1938, No: 749, s. 1.

³⁶² "Türk Ordusu Hatayda", *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Temmuz 1938, No: 750, s. 1.

verdiği, yurdun her köşesinden gelen telgraflara cevabının ise “*Hatay milli mes’elemizin dostça tedbirlerle müsbet neticeye ulaştırılmasından duyulan sevinç yerindedir..*” olduğu bildirilmiştir.³⁶³

Hataylıların gündüz gece kutlamalara devam ettiği, büyük sevinç içerisinde olduğu gazeteye yansımıştır. Hatay’ın her yerinde fener alaylarının yapıldığı, milli oyunların oynandığı, davul ve zurnaların çalındığı belirtilmiştir.³⁶⁴

Hatay meclisinin 2 Eylül 1938 tarihinde açılacağı ve açılış gününün milli bayram ilan edilerek, her sene kutlanacağı bildirilmiştir.³⁶⁵ 2 Eylül 1938 tarihinin, Hatay’ın kendi kendini resmen yönetmeye başladığı tarih olarak kayıtlara geçtiği, Hataylılar kadar Türkiye’nin de çok sevinçli olduğu vurgulanmıştır. Üç yüz binlik bir halka otuz dört kişilik bir Türk kabinesi ve Başbakan tarafından temsil edileceği, meclisin Atatürk’e bağlılıklarını bildirerek açıldığı ve Cumhurbaşkanlığına Tayfur Sökmen getirildiği aktarılmıştır. Devletin isminin Hatay olarak kabul edildiği duyurulmuştur.³⁶⁶

1939 yılında Hatay’da Türk kanunlarında sonra Türk parasının da kullanıldığı, ödemelerin artık Türk parası ile yapılmasına karar verildiği açıklanmıştır.³⁶⁷

Suriye fevkalâde komiseri Puaux’un, Ankara’da hükümet ile Hatay meselesini görüştüğü, daha sonra Paris’e gittiği bildirilmiştir. Fransa, Hatay’ın Türkiye’ye bağlanması konusunda onay vermişse de Türkiye boğazlarını Fransız ve İngiliz gemilerine açmaya sıcak bakmadığı aktarılmıştır.³⁶⁸

Hatay’ın kayıtsız ve şartsız bir biçimde anavatana katılmasının an meselesi olduğunu duyurulmuştur. “*Hatayın Anavatandan ayrı yaşamasına bizim kadar Hataylıların da tahammül edemediği en kestirme yolun Hatayın anavatana kavuşmasının bir gün meselesi haline geldiğini sevinçle öğrendik.*”³⁶⁹

³⁶³ “Hataylıların”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Temmuz 1938, No: 750, s. 1.

³⁶⁴ “Hatay hala Bayram yapıyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Temmuz 1938, No: 751, s. 1.

³⁶⁵ “Hatay meclisi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Ağustos 1938, No: 765, s. 3.

³⁶⁶ “Müstakil Hatay”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Eylül 1938, No: 767, s. 1.

³⁶⁷ “Hatayda türk parası”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Şubat 1939, No: 814, s. 3.

³⁶⁸ “Hatayın Türkiyeye terki kararlaştırılmış”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Nisan 1939, No: 827, s. 1.

³⁶⁹ “Hatayın Anavatana tamamen ve kayıtsız, şartsız kavuşması bir Gün mes’alesidir”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Mayıs 1939, No: 836, s. 1.

15 Haziran 1939'da Başbakan Refik Saydam'ın TBMM'de yaptığı konuşmada, Fransa ile Türkiye arasındaki antlaşmanın tamamlandığı ve yakın bir zamanda Hatay'ın anavatana katılacağını söylediği belirtilmiştir. Söz alan Kocaeli milletvekili İbrahim Dınlan'ın, Hatay konusundaki başarıları üzerine Edebi Şef Atatürk'e, Milli Şef İsmet İnönü'ye, hükümete, Başbakana ve Türk ordusuna teşekkür konuşması yaptığı vurgulanmıştır.³⁷⁰

Hatay'ın Türkiye'ye bağlanarak altmış üçüncü Türk vilayeti olduğu duyurulmuştur. Hataylıların Türk ordusunun Hatay'a girdiği 5 Temmuz gününü heyecanla bekledikleri, hazırlıklar yaptığı dile getirilmiştir.

“Türk Hatay artık mevcut 62 vilayetimize iltihak ederek 63 üncü vililiğimiz oldu. Fransızlarla yaptığımız müzakereler bitmiş ve dostlarımız Hatay üzerindeki sarı haklarımızı kabul etmişlerdir. Büyük Millet Meclisi Hatay ile hudut muamelelerini kaldıran bir kanun layıhasını müzakere ve tercihan kabul etti.”³⁷¹

Hatay'ın anavatana katılımını kabul eden Türkiye-Fransa Antlaşmasının, TBMM'de onaylanacağı duyurulmuştur. Yirmi senedir acılar içinde kaldıktan sonra Hatay'ın 5 Temmuz 1938 günü Türk askeri ile bulunduğu ve bağımsız olduğu, son olarak ise anavatana katılacağı bilgisi verilmiş, Hatay'ın Türkiye sınırının Akdeniz'e bakan yönünün güvenliği için oldukça önemli olduğu belirtilmiştir.³⁷²

5 Temmuz 1938'de Türk ordusunun Hatay'a girmesiyle bağımsızlığının müjdelendiği, 5 Temmuz 1939'da ise Hatay'ın anavatanına tamamen kavuştuğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bir parçası olduğu vurgulanmıştır. Edebi Şef Atatürk'ün, Türkiye'ye verdiği en son hediye olduğu, Milli Şef İsmet İnönü'nün ve hükümetinin yaptığı antlaşma Hatay'ı Türkiye'nin bir parçası yaptığı dile getirilmiştir. Hataylıların bu büyük bayramı büyük bir sevinç içerisinde kutladıkları belirtilmiştir.³⁷³

Başyazar Ali Rıza Dursunkaya kaleme aldığı yazısında 23 Temmuz 1939 tarihinin, yirmi senedir birçok eziyet görmüş olan Hatay'ın resmi ve kesin olarak anavatana katıldığı tarih olduğunu ifade etmiştir.³⁷⁴

³⁷⁰ “Başvekilimizin Büyük Bir Müjdesi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Haziran 1939, No: 845, s.1.

³⁷¹ “(Hatay) Türk Vilayeti”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Haziran 1939, No: 846, s. 4.

³⁷² “Hatayın en mesut günü”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Haziran 1939, No: 848, s. 1.

³⁷³ “Hatayın Büyük Bayramı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Temmuz 1939, No: 851, s. 1.

³⁷⁴ Ali Rıza Dursunkaya, “Üç Büyük Bayram Bir Arada”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Temmuz 1939, No: 856, s. 1.

12 Mayıs 1939 ve 23 Haziran 1939 tarihli Türk-İngiliz-Fransız ortak deklarasyonları Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı öncesi imzalanan imzaladığı son antlaşmalar olmuştur. Bu deklarasyonlar gazetede yayınlanmıştır.

1939 yılında Almanya'nın kendi sınır komşularına yaptığı emri vaki hareketler, İtalya'nın da Arnavutluk'u işgal etmesi, bu iki ülkenin yayılmacı politikaları, Türkiye'yi İngiltere ve Fransa'ya yakınlaştırmıştır. Rıfat Uçarol'a göre Almanya, bu yakınlaşmaya engel olabilmek için Von Papen'i Ankara büyükelçisi olarak atamıştır.³⁷⁵

Gazete çıkan haber bu görüşü destekler niteliktedir. Alman hükümetinin Ankara büyükelçi görevine Franz Von Papen'i atadığı bildirilmiş, Alman gazetelerde çıkan haberlere göre Popen'in Türkiye'yi çok iyi tanıdığı, Birinci Dünya Savaşı'nda General Von Sanders'e bağlı dördüncü Türk ordusunda görev aldığı yazılmıştır. Ankara'ya özellikle Popen'in gönderilmiş olmasının Hitler'in Türk-Alman ilişkilerine verdiği önemi gösterdiği vurgulanmıştır.³⁷⁶

Fakat bu hamlenin işe yaramadığı, Nisan ayında başlayan Türk-İngiliz görüşmelerinin 12 Mayıs tarihinde sonuçlandığı ve Akdeniz'de olası bir savaşa yol açacak bir durum halinde, iş birliği ve yardım deklarasyonu imzalanması konusunda anlaşmıştır. Bu antlaşmanın aynısı Fransa ile de yapılmak istense de o tarihlerde Hatay meselesi olması nedeniyle Fransa ile Temmuz ayında antlaşma yapılmıştır.³⁷⁷

Bu ortak beyanname gazetede “*Akdeniz Antlaşması*” başlığıyla duyurulmuştur. Başbakan Refik Saydam'ın TBMM'de beyanname metnini okuduğu ve oy birliği ile kabul edildiği açıklanmıştır. İtalya'nın Akdeniz'i hayat sahası olarak görmesi, Balkan topraklarına girerek Arnavutluk'u işgal etmesi gibi nedenler sebebiyle hükümetin tarafsızlık politikasını değiştirip dünya barışını koruyabilmek için İngiltere ile anlaştığı belirtilmiştir. Ayrıca Refik Saydam'ın konuşmasından bir bölüm kullanılmıştır. Konuşmasının ardından yedi maddelik beyannameyi okuduğu, daha sonra kürsüye Fethi Okyar'ın gelerek bir konuşma yaptığı bildirilmiştir. Konuşmasında İran, Irak,

³⁷⁵ Uçarol, *Siyasi Tarih*, s. 593.

³⁷⁶ “Almanyanın Ankara Büyük Elçisi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Nisan 1939, No: 830, s. 2.

³⁷⁷ Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları*, s. 592.

Balkan Devletleri ve Rusya ile barış içerisinde olduğu, fakat son zamanlarda yaşanan olayların iyiye işaret etmediği, Çekoslovakya'nın tarihe karıştığı, Romanya'ya ultimatö verildiği, Arnavutluk'un işgal edilmesini vurgulamıştır.³⁷⁸

Gazetede aynı zamanda Türkiye-İngiltere Beyannamesi'nin maddeleri yer almıştır.³⁷⁹ Fransa ile Hatay meselesinin çözümlenmesinden sonra ise 23 Haziran 1939 tarihinde İngiltere ile yapılan beyannamenin aynısı Fransa ile de imzalanmıştır.³⁸⁰ Bu beyanname de gazetede yayınlanmıştır.³⁸¹

3.2. İkinci Dünya Savaşı Öncesi Yurt Dışı Siyasi Haberler (1934-1940)

Trakyada Yeşilyurt gazetesinde, İkinci Dünya Savaşı öncesinde Yugoslavya, Yunanistan, Arnavutluk, Bulgaristan, Almanya, İtalya ve İspanya ile ilgili dış siyasi haberleri yer almıştır. Diğer ülkeler ile ilgili haberler verilmediği için çalışmamızda yer almamışlardır.

3.2.1. Balkan Devletleri ile İlgili Haberler

15 Ekim 1934 yılında gazetede Yugoslavya Kralı I. Aleksandar Karacorceviç'in ve Fransa Dışişleri Bakanı Louis Barthou'nun Marsilya'da suikasta kurban gittiği duyurulmuştur. Suikast karşısında Türkiye'nin büyük bir üzüntü içerisinde olduğunu belirtilerek, dost ülke Yugoslavya'ya baş sağlığı dilenmiştir. Kralın cenazesi katılmak üzere Türkiye Dışişleri Bakanının Belgrad'a gittiği, Yugoslavya halkının vefat eden krallarına karşı gösterdikleri bağlılık ve dik duruş sayesinde bu cinayetin amacına ulaşamayacağı dile getirilmiştir.³⁸²

Cinayetleri işleyen kişilerin Bulgar ve Hırvat oldukları, bu elim olayın arkasında ihtilal komitasının bulunduğu belirtilmiştir. Kralın tek suçunun Güney Slav devleti kurmak olduğu, bunu istemeyen Hırvat, Sloven ve

³⁷⁸ "Akdeniz Antlaşması", *Trakyada Yeşilyurt*, 15 Mayıs 1939, No: 836, s.1

³⁷⁹ "Müşterek Beyanname", *Trakyada Yeşilyurt*, 15 Mayıs 1939, No: 836, s. 1.

³⁸⁰ Uçarol, *Siyasi Tarih*, s. 593.

³⁸¹ "Müşterek Beyanname", *Trakyada Yeşilyurt*, 6 Temmuz 1939, No: 851, s. 2.

³⁸² "Marsilya cinayeti", *Trakyada Yeşilyurt*, 15 Teşrinievvel 1934, No: 537, s. 1.

Makedonya Bulgarlarının bu işi tertip ettiğini fakat fikirlere kurşunun işlemeyeceğini ifade edilmiştir.³⁸³

11 Mart 1935 tarihli haberde, Yunanistan'da Venizelos yanlısı bir isyan çıktığını duyurulmuştur. Halkın birbirini öldürdüğü, isyancıların Girit, Sisam ve Midilli adalarını ele geçirdikleri, Yunan Savaş Bakanı Yeoryos Kondilis'in Doğu Makedonya'daki isyancılara karşı harekete geçtiği fakat kış şartlarının hareketi aksattığı, mevcut hükümetin isyanı bastıracağını dile getirilmiştir.³⁸⁴

Yunan ordusunun bir bölümünün siyasete alet olması ve partici faaliyetlerde bulunması sonucu çıkan isyanın, Yunan hükümetinin harekete geçmesi sonucu on gün sonunda bastırıldığı belirtilerek, dost ve komşu ülke Yunanistan'a geçmiş olsun dilekleri iletilmiştir.³⁸⁵

İsyan girişiminden yaklaşık bir yıl sonra, 24 Mart 1936 tarihinde Venizelos'un öldüğü duyurularak, son otuz yıldır Balkan coğrafyasında izlediği aktif siyaset ile kendisini tüm dünyaya tanıttığı belirtilmiştir. Yunanistan'daki başarısız askeri darbeden sonra Fransa'ya kaçıp, burada öldüğü, ölümü nedeniyle Yunanistan'da üç gün yas ilan edildiği aktarılmıştır.³⁸⁶

İkinci Dünya Savaşı başlamadan önce Avrupalı devletlerin Balkanlarda bir takım faaliyetlerde bulunmuşlardır. 13 Nisan 1939'da yer alan haberde İngiltere ve Fransa'nın Akdeniz'de ortak güvenlik tedbirleri aldıkları ve donanmalarını Yunan adalarına gönderdikleri belirtilmiştir. İtalya hükümeti, İngiltere tarafından Yugoslavya ve Yunanistan'a teklif edilen antlaşmanın kendilerine karşı düşmanca bir hareket olarak algıladıkları, İngiliz hükümeti Doğu Avrupa'da ve Akdeniz'de herhangi bir saldırıyı, İngiltere'ye yapılacağını belirterek İtalya'yı uyardığı açıklanmıştır. Almanya ve İtalya'nın, Yugoslavya'nın İngiltere'nin yanında yer almasını engellemek için bu devleti ortadan kaldırmayı düşündükleri, Yugoslavya'nın ortadan kalkmasıyla İtalya'nın Dalmaçya ve Hırvatistan'ı, Almanya'nın ise Slovenya'yı alacağı ifade edilmiştir.³⁸⁷

³⁸³ Mustafa Şerif, "Fikir ve Salah", *Trakyada Yeşilyurt*, 22 Teşrinievvel 1934, No: 538, s. 1.

³⁸⁴ "Komşu Yunanistanda ayaklanma", *Trakyada Yeşilyurt*, 11 Mart 1935, No: 558, s. 1.

³⁸⁵ "Yedi günlük olan şeyler", *Trakyada Yeşilyurt*, 18 Mart 1935, No: 559, s. 1.

³⁸⁶ "Venizelos öldü", *Trakyada Yeşilyurt*, 24 Mart 1936, No: 616, s. 2.

³⁸⁷ "Dünya Haberleri", *Trakyada Yeşilyurt*, 13 Nisan 1939, No: 827, s. 1.

Arnavutluk'un İtalya tarafından işgal edilmesi Balkan Devletlerini, özellikle Yugoslavya, Yunanistan ve Romanya'yı derin endişelere sevk ettiği ve askeri tedbirler aldıkları belirtilmiştir. Arnavutluk'un işgaline kadar sessiz olan İngiltere'nin ise artık daha aktif bir siyaset izlediği ve Yunanistan ile antlaşma yaptığı bildirilmiştir.³⁸⁸

İtalya hükümetinin, Türkiye ve Yunanistan'ın İngiltere'nin sistemine girdikleri takdirde Ege ve Akdeniz'e karşı bir harekât düzenleyeceği tehdidinde bulunduğu iddia edilmiştir.³⁸⁹

İngiltere ve Fransa Başbakanlarının yaptıkları açıklamalar ile ortak siyaset içerisinde girdikleri ve varlığı tehlike altına giren devletlere güvence verdikleri belirtilmiştir. İngiliz ve Fransızların, Yunanistan ve Romanya'ya verdikleri güvence ile bu iki devlete yapılacak bir saldırı sonucunda bir dünya savaşının patlak vereceği gerçeğinin ortada olduğu, Amerika Birleşik Devletleri'nin bu olası bir savaş engel olmak için bazı adımlar attığı da belirtilmiştir.³⁹⁰

Bulgaristan'ın, Balkan Antantı'na girme şartı olarak Romanya'dan Dobruca, Yunanistan'dan Dedeoğaç'ı istediği açıklanmıştır. Yunanistan ise verdiği cevapta herhangi bir saldırı karşısında savunma hakkını kullanacağını, Bulgaristan'ın ikiye bölündüğü, bir tarafın Roma-Berlin mihverine, diğer tarafın ise İngiltere ile Fransa'nın olduğu gruba katılmak istediği vurgulanmıştır. Yugoslavya Dışişleri Bakanı'nın Venedik'te İtalya Dışişleri Bakanı Galeazzo Ciano ile görüştüğü daha sonra ise Berlin'e geçtiği, İtalya ve Almanya'nın Balkan Devletlerini kendi yanına çekmeye çalıştıkları, Fransa, İngiltere ve Rusya'nın da Balkan devletlerine büyük önem verdiği ifade edilmiştir. Macaristan'ın ise Roma-Berlin Mihverine katıldıktan sonra Yugoslavya ile yakınlaşmaya çalıştığı, Danimarka, Hollanda ve Belçika ise olası saldırılara karşı silahlı bir antlaşma yapıldığı açıklanmıştır.³⁹¹

İngiltere'nin zorunlu askerlik yasasını kabul ettiği, fakat bu kanunun kabulünün kolay olmadığı birçok kişinin karşı çıktığı belirtilmiştir. İngiltere Savunma Bakanlığı'nın Avrupa'da gelişen gelişmeler sebebiyle bu kararı

³⁸⁸ "Emniyetle Yarına İntizardayız", *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Nisan 1939, No: 827, s. 1.

³⁸⁹ "Son Haberler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Nisan 1939, No: 827, s. 1.

³⁹⁰ "Dünya vaziyeti ve Biz Türkler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Nisan 1939, No: 828, s. 1.

³⁹¹ "Dünya Vaziyeti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Nisan 1939, No: 830, s. 1.

aldığı, bir milyon İngiliz'in silahaltına alacağı dedikodusunun dünyaya yayıldığı iddia edilmiştir. Sovyet Rusya'nın Dışişleri komiser muavini Potemkin'in Bükreş ve Sofya'dan sonra Ankara'ya gittiği, Roma-Berlin Mihverinin Balkan Devletlerini saflarına çekmek istediği, Yugoslavya'nın müttefiki Romanya'yı ondan ayırmak, yalnız kalan Romanya'yı ise Dobruca vaadiyle kandıracakları Bulgaristan'a yem etmek niyetinde oldukları vurgulanmıştır. Daha sonra ise Yugoslavya ile Bulgaristan'ı Yunanistan'a saldırtma planı yaptıkları habere eklenmiştir.³⁹²

Bulgaristan'ın Başbakanı ve dışişleri bakanı olan Georgi Kyoseivanov'un istifa ettiği, yeni kabineyi ise Eğitim Bakanı Bogdan Filov'un kuracağı açıklanmıştır.³⁹³

3.2.2. Almanya ile İlgili Haberler

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Fransa ile imzalanan Versay Antlaşması ile Saar Bölgesi Fransa'ya bırakılsa da, on beş yıl sonra plebisit yapılarak hangi devlete ait olacağı kararlaştırılacaktı. 13 Ocak 1935 tarihinde Saar plebisiti yapılarak ve bu bölge Almanya topraklarına katıldı.³⁹⁴

Plebisit sonunda bölgenin Almanya'ya geçtiği, Fransa'nın ise çok az oy aldığı belirtilmiştir. Alman milletine övgüler dizilmiş, Almanların, Amerika'dan uzun bir yolculuk ve para harcamayı göze alarak oy vermek için geldikleri aktarılmıştır. Alman bir kadının "*Fransız idaresinde zengin yaşamakdansa; Alman bayrağı altında aç ölmeği tercih ederim*" sözüne yer verilerek, Alman milliyetçiliği, kültürü ve terbiyesi övülerek, hayatta kalmak isteyen bir milletin yapması gereken davranışın bu olduğu belirtilmiştir.³⁹⁵

11 Mart 1936 tarihinde, Almanya'nın, Lokarno Antlaşması'nı yok sayarak Ren bölgesine otuz bin askeri ile işgal ettiği belirtilmiştir. On yedi yıl önce silahsızlandırılan bu bölgeye Almanların girmesinin, Fransa ve Belçika'da şaşkınlık yarattığı ve askeri tedbirlerin alınmaya başladığı aktarılmıştır. Ayrıca Milletler Cemiyeti'nden de yardım talep ettikleri, dünya

³⁹²"Dünya Vaziyeti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Nisan 1939, No. 831, s. 1,2.

³⁹³"Köse Yuvanof kabinesi istifa etti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Şubat 1940, No: 913, s. 1.

³⁹⁴Uçarol, *Siyasi Tarih*, s. 510-535.

³⁹⁵"Alman vatanperverliği", *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Kanunusani 1935, No: 552, s. 2.

barışı hakkında endişelerin olduğu, ilerleyen dönemlerde bir savaşın çıkabileceğini vurgulanmıştır.³⁹⁶

Gazetede 6 Nisan 1936 tarihinde, Avrupa’da var olan genel durum hakkında bir değerlendirme yazısı yayımlanmıştır. Yazıda, ülkelerin askeri bütçelerini ve asker sayılarını arttırdığı, Almanların Ren bölgesini işgal etmesi Fransa ve Belçika’yı sınırlendirdiği, Rusya ile Fransa arasında yapılan antlaşmanın Almanların dikkatini çektiği belirtilmiştir. Avusturya’nın asker sayısını arttırdığı, Bulgaristan Nöyyi Antlaşması’nı yırtmak için gün saydığı ve İtalyanların ise Habeşistan’ı yerle bir etmeye devam ettiği ifade edilmiştir.³⁹⁷

14 Mart 1939 yılında verilen haberde, Alman ordusunun, Avusturya’yı işgal ettiği ve bin yıllık devlet olan Avusturya’nın tarihe karıştığı duyurulmuştur. Avusturya’nın, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra güçsüz bir devlet olarak bırakıldığı, bu duruma savaştan sonra ağır şartlarda antlaşma imzalatan devletlerin sebep olduğu belirtilmiştir. Almanya’nın üç sene önce de işgale giriştiği fakat İtalyanların engel olduğu, fakat bu kez İtalya ve Yugoslavya’nın müdahale etmediği ifade edilmiştir.³⁹⁸

Almanya’nın, Çekoslovakya’nın Südet dağlarının alt kısmında bulunan, Almanların yaşadığı bölgeyi istemesiyle başlayan gerginliğin arttığı aktarılmıştır. İngiltere Başbakanı Neville Chamberlain’in, bu konuyu Adolf Hitler ile görüşmek için Almanya’ya gittiği belirtilmiştir.

“Bir taraftan Çekler! ordularını tamamen seferber ederek hudutlara yığıldılar. Esasen Almanların bir milyona yakın toplanmış kuvvetleri hazır duruyor. Lehliler de kısmen seferberlik yaparak Çek hududuna asker yığıldılar. Macaristan seferberlik hazırlıkları yapmakla meşgul.”

Tüm Avrupalı diplomatların olası bir savaşın önüne geçmek için büyük çaba sarf ettiği belirtilmiştir. Savaş için ufak bir kıvılcımın yeteceği, Almanya’nın Çekoslovakya’ya bölgeden çekilmesi için on gün süre verdiği, eğer bu gerçekleşmez ise bir savaşın patlak vermesinin muhtemel olduğu duyurulmuştur.³⁹⁹

³⁹⁶ “Dünya karışıyor mu?”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Mart 1936, No: 614, s. 1.

³⁹⁷ “Dünya durumu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Nisan 1936, No: 618, s. 1.

³⁹⁸ “Avusturya Tarihe mal oldu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Mart 1938, No: 727, s. 1.

³⁹⁹ “Dünya Buhran Geçiriyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Eylül 1938, No: 774, s. 1.

İngiltere, Fransa ve İtalya Başbakanlarının Hitler ile görüşmek için Berlin'e gittikleri, Südet Krizini ele aldıkları, Çekoslovakya'nın Almanların yaşadıkları bölgeyi Almanya'ya vermesiyle olası bir savaşın önüne geçildiği bildirilmiştir. Südet bölgesinde yaşayan Almanların büyük sevinç gösterilerinde buldukları, Çek vatandaşların ise büyük üzüntü içerisinde oldukları dile getirilmiştir.⁴⁰⁰

Almanya'nın Çekoslovakya'yı tamamen işgal ettiği, Macaristan'ın Romanya ve Ukrayna'ya saldırdığı, ayrıca Romanya'ya ekonomik olarak teslim olması için bir nota verdiği belirtilmiştir. Tüm bu işgaller ve olaylar olduktan sonra İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Almanya'yı protesto ettikleri, dünya siyasetinin her geçen gün daha da karışık bir hal aldığı dile getirilmiştir.⁴⁰¹

Almanya Cumhurbaşkanı Adolf Hitler'in ellinci yaş günü dolayısıyla yaptığı konuşma özet şeklinde yayınlanmıştır. Almanya'nın hiçbir bölgeyi işgal etmediği, aksine alınan bölgelerin bin senelik Alman toprakları olduğu, diğer devletlerin İngiltere önderliğinde Almanya'nın çember içerisine alınmaya çalışıldığı bu sebeple de İngiltere ile yapılan deniz antlaşmasını iptal ettiğini duyurmuştur. Danzing'in bir Alman şehri olup, Almanya'ya katılmak istediğini bulunduğunu, Amerikan başkanı Roosevelt'in konferans talebini ise reddettiğini belirtmiştir.⁴⁰²

3.2.3. İtalya ile İlgili Haberler

1922 yılında İtalya'da Faşist Parti'nin başına Benito Mussolini'nin geçmesinin ardından, İtalya, "*Bizim Deniz*" adını verdiği Akdeniz'de hak iddia etmeye başlamıştır. Diğer sömürgeci devletler Ortadoğu'yu çok önceden aralarında pay ettikleri için, İtalya gözünü Kızıldeniz'e çevirmiş, bu amaçla daha önce sömürülmemiş ve yeraltı-yerüstü kaynaklar bakımından zengin olan Habeşistan'a 1935 yılının Ekim ayında saldırmıştır.⁴⁰³

Savaş, gazetede "*İtalyan Habeş savaşı*" başlığı ile duyurulmuştur. İngiltere ve Milletler Cemiyeti'nin çabalarının sonuç vermediği, İtalyanların

⁴⁰⁰ "Dış vaziyet", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Birinci Teşrin 1938, No: 775, s. 1.

⁴⁰¹ "Haftalık Siyaset", *Trakya'da Yeşilyurt*, 20 Mart 1939, No: 820, s. 1.

⁴⁰² "Her Hitlerin Nutku", "Dünya Vaziyeti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Mayıs 1939, No: 832, s.1.

⁴⁰³ Uçarol, *Siyasi Tarih*, ss. 552-553.

Afrika'ya saldırdığı ve binlerce kişinin hayatını kaybettiği, savaşın Avrupa'ya sıçramasından duyulan endişe dile getirilerek, diplomatların buna engel olmak için çalıştıkları bildirilmiştir.⁴⁰⁴

Savaşın on bir gündür sürdüğü belirtilerek, savaşa engel olmak isteyen devletlerin çabalarının yeterli olmadığı, Habeşlilerin yurtlarını savunmak için ellerinden geldiğinde mücadele ettiği vurgulanmıştır. İngiltere önderliğindeki elli iki devletin İtalyanları durdurmak için zorlayıcı önlemler alacağı, bu durumun Avrupa'da bir savaş çıkartabileceği öne sürülmüştür.⁴⁰⁵

28 Nisan 1936 tarihinde, İtalya'nın Habeşistan'ı yakıp yıktığı, Milletler Cemiyeti'nin hiçbir yaptırımında bulunmadığını ve her ülkenin kendi ordusuna güvenmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁴⁰⁶

Habeşistan halkının düşman işgaline gösterdiği direncin takdir edilmesi gerektiği fakat sadece maneviyatın yeterli olmadığı, düşmanla baş edebilmek için maddiyatın da çok önemli olduğu dile getirilmiştir. İngiltere'nin yardım vaatlerinin boş çıktığı ayrıca Habeş coğrafyasının bol yağmurlu olmasının düşmanı engelleyeceği düşüncesinin de gerçekleşmediği ifade edilmiştir. Habeşistan'ın uçak, top, tank ve düzenli bir askeri birliğinin olmadığı, İtalyanlarda ise her türlü askeri ve maddi gücün var olduğu belirtilmiştir. İtalyanların yasak olan zehirli gazları kullandığı, Milletler Cemiyeti'nin ise yaptırım yapmaktan aciz olduğu vurgulanmıştır.⁴⁰⁷

10 Nisan 1939 tarihinde, İtalyan ordularının iki günden beri Arnavutluk'a asker çıkarttığı duyurulmuştur. Arnavut askerlerinin İtalyanlara direndiği, kanlı çarpışmaların yaşandığı, tam teçhizatlı, savaşa hazırlıklı olan İtalya'ya karşı, bağımsızlığını ve topraklarını korumak için canla başla çırpının Arnavutluk halkının yanında olduklarını ifade etmiştir. Yirmi dokuz bin kilometrelik, bir milyon nüfuslu Arnavutluk'un düşmesi Adriyatik Denizi ve Yugoslavya'yı olumsuz etkileyeceği iddia edilmiştir. Balkan Savaşlarından

⁴⁰⁴ "İtalyan Habeş savaşı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Birinciteşrin 1935, No: 592, s. 1.

⁴⁰⁵ "İtalyan-Habeş savaşı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Birinciteşrin 1935, No: 593, s. 1.

⁴⁰⁶ Mustafa Şerif Tuna, "Büyük bir ders", *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Nisan 1936, No: 621, s. 1.

⁴⁰⁷ "Zavallı Habeşistan", *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Mayıs 1936, No: 622, s. 1.

sonra Osmanlı Devleti'nden ayrılan Arnavutluk'un yirmi altı sene sonra onu kuran devletlerden biri tarafından işgal edildiği vurgulanmıştır.⁴⁰⁸

3.2.4. İspanya İç Savaşı ile İlgili Haberler

1936 yılında, İspanya'da haftalardan beri iç karışıklıkların bulunduğu, aynı soy ve aynı kanı taşıyan İspanyol halkının birbirleri ile savaştığı belirtilmiştir. Türk halkının böylesi acıları iyi bildiği, İspanya'nın Don Kişot'un vatanı olduğu belirtilerek, romanın ana karakterinden olan Sancho Panza benzetmesi yapılmıştır.⁴⁰⁹

1939 yılında yayınlanan haberde, İspanya iç savaşının bütün acısıyla sürdüğü belirtilmiş, savaşın ortasında kalmış olan otuz dört bin çocuğun Barcelona'dan uzaklaştırıldığı duyurulmuştur. Çocuklardan sonra ise kadın ve yaşlıların sevkine başlanacağı, İspanya'nın hiçbir dış gücün saldırısına maruz kalmadan, kardeşin kardeşi, babanın oğlunu öldürdüğü kazananın da aslında kaybettiği bir savaşın yapıldığı vurgulanmıştır. General Franco'nun bu iç savaştan galip çıksa da kan ve gözyaşı ile gelen hükümdarlığın fayda getirmeyeceği ifade edilmiştir.⁴¹⁰

3.3. İkinci Dünya Savaşı Ve Kırklareli

İkinci Dünya Savaşı, 1 Eylül 1939 tarihinde Almanya'nın Polonya'ya saldırması ile başlamıştır. Savaş tüm dünyayı derinden sarsmış, siyasi, ekonomik ve sosyal olarak büyük etkiler bırakmıştır. Savaşta milyonlarca insan hayatını kaybetmiş, savaş katilsin katılmasın bütün ülkeler ekonomik olarak etkilenmiş ve birçok ülke savaş ekonomisi uygulamaya başlamıştır. Savaş ekonomisi uygulayarak, savaş zamanında ekonomiyi canlı tutmak amaçlanmıştır.⁴¹¹

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na girmeyerek savaşın yıkıcı tarafından uzak durmuş olsa da, aldığı tüm önlemlere rağmen ekonomik olarak oldukça

⁴⁰⁸ "Arnavutluk İtalyan Kuvvetleri tarafından işgal Ediliyor", *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Nisan 1939, No: 826, s. 1.

⁴⁰⁹ "Donkişot'un vatanında", *Trakyada Yeşilyurt*, 17 Ağustos 1936, No: 637, s. 1.

⁴¹⁰ "34000 Çocuk", *Trakyada Yeşilyurt*, 23 İkinci Kanun 1939, No: 805, s. 1.

⁴¹¹ Ceren Utkugün, *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Ekonomik Sıkıntıların Sosyal Hayata Etkileri (1939-1945)* (Doktora Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, 2016, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 447724), s. 486.

yıpranmıştır. Savaşa her an hazır bir ordunun meydana getirilmesi için seferberlik ilan edilmiş, silahaltına alınan asker sayısı ve askeri harcamalar arttırılmıştır. Savaştan önce ülke savunmasına harcanan para yüzde kırk iken, savaş döneminde yüzde altmışa kadar çıkarılmıştır. Ayrıca ordunun gıda ihtiyacının artması da ekonomiyi olumsuz etkilemiş, giderleri karşılamak için alınan vergiler ve borçlar yeterli olmamış ve enflasyon giderek büyümüştür.⁴¹²

İkinci Dünya savaşı ile beraber eldeki kaynakların birçoğunu askeri alana harcayan Türkiye’de, karaborsacılık artmış, temel tüketim maddelerinde azalma meydana gelmiştir. Hükümet, askeri ihtiyaçları karşılayabilmek, ekonomiyi düzene sokabilmek ve savaşın etkisini en aza indirebilmek amacıyla 18 Ocak 1940 tarihinde Milli Korunma Kanunu’nu çıkartmıştır. Milli Korunma Kanunu’yla hükümet üretilecek malın miktarını belirleme, işletmelere el koyma ve piyasa fiyatlarını belirleme yetkilerine sahip olmuştur.⁴¹³

İş gücünün üretimden çekilmesi nedeniyle tarımsal üretimde büyük miktarda azalmalar meydana gelmiş, tarımsal üretiminin düşmesiyle de un ve buğday ihtiyacı üst seviyelere ulaşmıştır. Ekmek bulmanın zorlaşacağını düşünen vatandaşların ekmeğe aşırı talepte bulunması üzerine fırıncılar ekmek fiyatlarını arttırmış veya kusurlu ekmek vermeye başlamışlardır.⁴¹⁴ İlerleyen yıllarda buğday ihtiyacı iyice doruğa çıkmış, hükümet bir takım önlemler alma yoluna gitmiştir. 1941 yılının sonlarına doğru vatandaşların ekmek tüketimine bir takım sınırlamalar getirmiş, bu yeterli olmayınca 13 Ocak 1942 tarihinde ekmek karnesi uygulamasına geçilmiştir. Şehir ve kasabalarda ekmek alımları karneye bağlanmıştır.⁴¹⁵

7 Temmuz 1942 tarihinde Başbakan Refik Saydam’ın vefatı üzerine yerine gelen Şükrü Saraçoğlu, ekonomiyi düzeltebilmek amacıyla bir takım önlemler almış, bu önlemlerin en önemlisi Varlık Vergisi uygulamasıdır.

⁴¹²Hasan Çetin, *İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Durumu (1939-1945)* (Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2007, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 204303), s. 69.

⁴¹³ Melek Ulusoy, *Milli Korunma Kanunu Çıkarılma Amacı, Sosyo-Ekonomik Etki ve Sonuçları* (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 419404), s. 145.

⁴¹⁴Ulusoy, *Milli Korunma Kanunu*, s. 104.

⁴¹⁵ Şinasi Sönmez, “İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Hükümetlerinin Temel. Gıda Maddelerinin Temini Konusunda Aldığı Tedbirler”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 47 (2011), s. 618.

Savaşın ekonomik etkilerinden faydalanarak alışılmışın dışında kazanç elde eden savaş zenginlerinden vergi alarak, toplumsal eşitliği sağlamak ve bütçe açığını kapatabilmek için 12 Kasım 1942 tarihinde Varlık Vergisi uygulamaya konulmuştur.⁴¹⁶

Savaşın Türkiye'ye sıçrama ihtimaline karşı çeşitli sivil savunma tedbirleri alınmaya çalışılmıştır. Bu tedbirler teorik ve pratik olarak ikiye ayrılır. *Hava Taarruzlarına Karşı Işıkların Söndürülmesi ve Karartılması Hakkında Nizamname* ile *Hava Taarruzlarına Karşı Pasif Korunma Talimatnamesi* ile teorik, pasif korunma ekiplerinin kurulması, bu ekiplere verilen eğitimler, zehirli gazlara karşı gaz maskelerinin dağıtımı, sığınak yapımları ve tatbikatlar ise pratik kısmını oluşturur.⁴¹⁷

3.3.1. Vurgunculuk, Karaborsa ve Ekmek Karnesi Uygulaması

Savaşın başlamasıyla birlikte vurguncuların ilk olarak İstanbul'da ortaya çıktığı, yolların kapanmasını bahane edilerek ithal edilen malların zamlandığı fakat zeytinyağı, sabun, peynir gibi ülkemizde yetişen ürünlerin de fiyatlarının arttığı hatırlatılmıştır. Yükselen fiyatlardan üreticinin eline para geçiyorsa sorun olmadığı, ancak köylüden ürünü ucuz alındığı halde savaş bahane ederek ürünlerin fiyatını yükseltenlere kanunların gereğini yapacağı vurgulanmıştır.⁴¹⁸

Vurguncuların, Birinci Dünya Savaşı'nda da var oldukları, savaş bitince ortadan kalktıkları düşünülse de yeni savaşla birlikte tekrar yuvalarından çıktıkları, hükümetin harekete geçerek vurgunculara karşı bir kanun yürürlüğe sokacağı ifade edilmiştir. İstanbul'un vurguncuların merkezi olduğu, oradan tüm ülkeye yayıldığı belirtilmiştir.⁴¹⁹

Hükümetin, ürünlerin fiyatlarının artmasına izin vermeyeceği, üreticiye her türlü yardımın yapılacağı ve köylüden buğday satın alınırken eski fiyatların uygulanacağı bildirilmiştir. Kırklareli'de ise köylülerin vadesi

⁴¹⁶ Utkugün, *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de*, ss. 133-134.

⁴¹⁷ Umut Karabulut, "Davetsiz Misafiri Beklerken İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde Pasif Güvenlik Önlemleri (1939-1940)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S. 28, (2014), s. 218.

⁴¹⁸ "Fırsat Düşkünleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Eylül 1939, No: 869, s. 2.

⁴¹⁹ Ali Rıza Dursunkaya, "İhtikar Yılanının Başı Ezildi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Eylül 1939, No: 870, s. 1,2.

gelmiş borçları olduğu için tarım hayvanlarını ve ürünlerini pazarda yok pahasına sattıkları belirtilmiştir.⁴²⁰

Ülkede karaborsa havası oluşturmak için bazı kimselerin mahalle bakkallarında bulunan makaraları bile topladıkları belirtilerek, bu kişiler hakkında en ağır ve şiddetli kanunların çıkması gerektiği vurgulanmıştır.⁴²¹

Kırklareli’de de karaborsanın var olduğu, yoğurttan kumaşa kadar fiyatların arttığı, yetkililerin Ticaret odası ve belediyeye bu konu hakkında talimat verdiği ve belediye doktoru, başkâtip, komiserden oluşan bir komisyonun kurulduğu açıklanmıştır. Bu komisyonun piyasadaki malların satış fiyatlarının araştırmasına başladığı açıklanmıştır.⁴²²

Ticaret odasının yaptığı incelemeler sonucunda, kahvecilerde çekilmiş kahvenin yarısına nohut katıldığı tespit edildiği, aynı zamanda yüksek fiyatlar istendiği, bu nedenle kahve satışlarının bir süreliğine yasaklandığı ifade edilmiştir.⁴²³

Kırklareli Ticaret ve Sanayi odasının vurgunculuğu önlemek amacıyla benzin, gazyağı ve motorin için belirlediği fiyatlar duyurulmuştur.

*“BENZİN Azami Satış Fiyatları
Çift büyük teneke: 720 Kuruş Dökme litresi: 19 Kuruş
GAZYAĞI Azami Satış Fiyatları
Çift büyük teneke: 640 Kuruş Dökme litresi: 95 Kuruş
MOTORİN Azami Satış Fiyatları
Çift büyük teneke: 450,59 Kuruş Dökme litresi: 13,10 Kuruş”⁴²⁴*

İstanbul’da herhangi bir ekonomik bir mesele olduğu zaman yankılarının birkaç gün içerisinde Trakya’ya yansıdığı, İstanbul’da ekmek krizinin çıktığı, krize elindeki unu saklayanlar kadar, fırınlardaki tüm ekmekleri bitirenlerin de sebep olduğu aktarılmıştır. Kırklareli’de de böyle bir krizin olabileceği çünkü Edirne’den un alınmadığı, son günlerde fırınlarda öğleden sonra ekmek bulmanın zorlaştığına dikkat çekilmiştir.⁴²⁵

⁴²⁰ Ali Rıza Dursunkaya, “Köylü Dayı Malını Yok bahasına Satma!”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Eylül 1939, No: 871, s. 1.

⁴²¹ Ali Rıza Dursunkaya, “İhtikar Canavarını tepeleyeceğiz!”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Birinci Kanun 1939, No: 896, s. 1.

⁴²² Ali Rıza Dursunkaya, “İhtikarla Mücadele”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Mayıs 1940, No: 942, s. 1.

⁴²³ “Ticaret Odasının Yerinde bir talebi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Mayıs 1940, No: 942, s. 1.

⁴²⁴ “Kırklareli Ticaret ve Sanayi Odasından:”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Mayıs 1940, No: 942, s. 1.

⁴²⁵ “Ekmek Meselesi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Eylül 1940, No: 972, s. 1.

İstanbul belediyesinin peynir fiyatlarının altı liradan sekiz buçuk liraya çıkmasının sebeplerini araştırdığı, yapılan araştırma sonucu fiyatların artmasını gerektirecek sebep olmadığına ulaşıldığı belirtilmiştir. Kırklareli’de de peynirin fiyatının arttığı ifade edilmiştir.

*“İlimiz peynirci memleketidir. Köylüden südün alındığı fiat malumdur. Tenekesinin kaç mal olduğu da santimine kadar bilindiği halde bakkallarda peynirin kilosunun 50-60 kuruşa yükselmesi köylüye 10 para fayda temin etmediği gibi peynir tüccarlarına normalin üstünde ve fakir halkın aleyhinde mühim karlar temin etmektedir.”*⁴²⁶

28 Temmuz 1941 yılında, Ticaret Bakanı Mümtaz Ökmen’in vurgunculuk ile ilgili yaptığı açıklama gazetede yayınlanmıştır. Ökmen, savaş zamanı vurgunculuk yapmak isteyen kişilerin önüne geçmek için fiyat denetleme komisyonları ve vurgunculukla mücadele teşkilatının kurulduğunu, kanunların hazırlandığını hatırlatarak, gereksiz fiyat artışları, piyasadaki malların gizlenmesi gibi hareketlerin takip edildiğini, bunları yapan kişilerin cezalandırıldığını belirtmiştir.⁴²⁷

4 Aralık 1941 tarihinde, Başbakan Refik Saydam’ın, gazeteye yansıyan konuşmasında, hükümetin vurgunculuk ile mücadelesinin devam edeceği, yeni kanunların çıkartılacağı, yalnızca vurguncuların davalarına bakacak mahkemelerin kurulacağı, vatandaşların da hükümete yardım etmesi gerektiğini açıklamıştır.⁴²⁸

2 Şubat 1942 tarihinde de Refik Saydam, milleti ve ülkeyi milli savunma ile ekonomik olarak güçlendirmek amacıyla 1940 yılında Milli Korunma Kanunu’nun çıkarıldığı belirtilerek, bu kanunun hükümete olağanüstü yetkiler tanıdığı, geçen on aylık süreçte yeni ihtiyaçlara göre yeniden düzenlendiğini aktarmıştır. Değişiklerin yapılış amaçlarının üretimi arttırmak, ithalat ve ihracatı dünya şartları ve ihtiyaçlara göre düzenlemek, ürünlerin adaletli dağıtımını sağlamak, son olarak ise vurgunculara yaşama hakkı vermemek olduğuna vurgu yapılmıştır.⁴²⁹

⁴²⁶ “Yine Peynir fiatlarının yükselişi”, *Trakya Yeşilyurt*, 30 Eylül 1940, No: 977, s. 1.

⁴²⁷ “Ticaret Vekilinin beyanati münasebetiyle”, *Trakya Yeşilyurt*, 28 Temmuz 1941, No:1062, s. 1.

⁴²⁸ Ali Rıza Dursunkaya, “Başvekilimizin son beyanati”, *Trakya Yeşilyurt*, 4 Birinci Kanun 1941, No: 1099, s. 1.

⁴²⁹ “Sayın Başvekilimiz Dr. Refik Saydamın Bu akşam 20,15 te radyoda yaptıkları Konuşma”, *Trakya Yeşilyurt*, 2 Şubat 1942, No: 1115, s. 1,2.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, 2 Kasım 1942 tarihinde yaptığı TBMM'nin altıncı dönem açılış konuşmasında vurgunculuk ile ilgili yaptığı açıklamalar gazetede yayınlanmıştır. İnönü, savaş nedeniyle hayat pahalılığının olduğunu, bu durumun Türkiye'yi olumsuz etkilediğini belirterek, yabancı devletler lehine çalışan politikacıların olduğu, bu politikacıların milleti soyduklarını iddia etmiştir.

*“Bulanık zamanı, bir daha ele geçmez fırsat sayan eski bataklı çiflik ağası, ve elinden gelse teneffüs ettiğimiz havayı ticaret metai yapmaya yeltenen gözü doymaz vurguncu tüccar ve bütün bu sıkıntıları politika ihtirasları için büyük fırsat sanan ve hangi yabancı milletin hesabına çalıştığı belli olmayan bir kaç politikacı, büyük bir milletin bütün hayatına küstah bir surette kundak koymaya çalışmaktadırlar Üç, beş yüz kişiyi geçmeyen bu insanların vatana kargı aşikâr olan zararlarını gidermek yolu elbette vardır. Ticaretin ve iktisadi faaliyetlerin serbestliğini bahane ederek milleti soymak hakkını hiç kimseye, hiç bir zümreye tanımamalıyız.”*⁴³⁰

Gazetede 21 Aralık 1943 tarihinde, vurgunculuk ve vurguncular ile başlatılan mücadelenin istenilen sonucu ulaşamadığı, Milli Korunma Kanunu'nun da karaborsacılığı azaltmadığı belirtilmiştir. Vurguncuların takip edilip yakalandığı fakat vurguncuların sayısının azalmadığı, bunun sebebinin cezaların çok hafif olmasından kaynaklandığı ve cezaların arttırılması gerektiği belirtilmiştir. Hükümetin vurguncular ile ilgili yeni bir kanun hazırladığı ve TBMM'ye gönderdiği, bu yeni kanunda malını saklayıp fiyat artışını bekleyen, piyasadan yüksek fiyata satan, hava parası isteyen kişilerin en üst sınırdan cezalandırılacağı dile getirilmiştir.⁴³¹

Gazeteye yansıyan bir diğer önemli konu Ekmek Karnesi'dir. 5 Ocak 1942 tarihinde, hükümetin savaş karşısında aldığı tedbirlere devam ettiği ve toprak mahsulleri için de bir takım önlemler aldığı, bu tedbirlerden ilkinin ekmek meselesi olduğu bildirilmiştir. Bazı valilerin Ankara'ya çağrılarak ekmek karnesi hakkında bilgi verildiği, yakın zamanda ekmek karnelerinin dağıtılacağı belirtilmiştir.⁴³²

⁴³⁰ “Cümhur Reisimizin Mühim Nutukları”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 İkinci Teşrin 1942, No:1192, s. 1,2.

⁴³¹ “Muhtekir asılacak mı?”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Birinci Kanun 1943, No: 1308, s. 1.

⁴³² Ali Rıza Dursunkaya, “Hükümetin Aldığı Tedbirler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 İkinci Kanun 1942, No: 1107, s. 1.

12 Ocak'ta, Ankara'dan gönderilen ekmek karnelerinin Kırklareli'ne ulaştığı, bu karnelerin herkes için ayrı ayrı, bir aylık geçerli olduğu ve ayın başında yeni karnelerin verileceği ifade edilmiş, karne uygulamasının resmi olarak ne zaman başlayacağını Bakanlar Kurulu tarafından ilerleyen günlerde kararlaştıracağı açıklanmıştır. Karne uygulamasını duyan bazı vatandaşların panik yaptıkları belirtilmiştir.

*“Karne ile ekmek alınacağı haberi üzerine telaşa düşen bazı vatandaşlar lüzumundan fazla ekmek aldıkları için fırınlar ihtiyacı karşılayamamaktadır. Bizce bu telaşa lüzum yoktur. Ve öyle tahmin ediyoruz ki karne ile alacağımız miktar her günkü normal miktardan aşağı olmayacaktır.”*⁴³³

22 Ocak 1942 tarihinden itibaren Kırklareli'de ekmeğin karne ile verilmesine başlandığı duyurulmuş,⁴³⁴ Kırklareli valisi Kazım Demirel tarafından ekmek karnesi hakkında bir bildiri yayınlan, bildiri hükümet tarafından halkın elinde bulunan un, buğday, çavdar ve mısırdan ihtiyaç fazlası olanlara el koyulacağı, ekmeğin gramının yaş ve yapılan işe göre verileceği açıklanmıştır.

“Ağır işçilerin beher nüfusa 750 gram (Yediyüz elli gram) ekmeğe mukabil 531 (Beşyüz otuz bir) gram un veya 558 (Beşyüz elli sekiz) gram ekmeçlik hububat. Büyük müstehliklerin beher nüfusuna 375 (Üçyüz yetmiş beş) gram ekmeğe mukabil 265 (İkiyüz altmış beş) gram un veya 279 (ikiyüz yetmiş dokuz gram ekmeçlik hububat. Küçüklerin (Altı yaş dahil yedi hariç) beher nüfusa 187,5 (Yüz seksen yedi buçuk) gram ekmeğe mukabil 132,5 (Yüz otuz iki buçuk) gram un veya 139 (Yüz otuz dokuz) gram ekmeçlik hububat üzerinde hesap olunan miktarın.
Kırklareli Valisi
*K. Dmirel”*⁴³⁵

Ağır işçilere verilecek olan yedi yüz elli gram ekmeğin kimleri kapsadığı konusunda kafa karışıklığı yaşandığı, bu karışıklığı giderebilmek için Ticaret Bakanlığı'nın yayınladığı bildiri gazetede yer almıştır.

*“1 – Orman koruma erleri, 2 – Gümrük muhafaza memurları, 3 – Motorlu ve yelkenli merakibi bahriyede daimi olarak bedenlen çalışanlar, 4 – Harp sanayi işçileri, 5 – Polis ve Jandarma erati, 6 – Mahalle ve kır bekçileri, 7 – Belediye ve temizlik işçileri amelesi, 8 – Şoför ve muavinleri, 9 – Hammallar, 10 – Mahkumlar, 11 – Posta v telgraf çavuşları, 12 – Balık avlamayı meslek edinen işçiler.”*⁴³⁶

⁴³³ “Ekmek Karneleri Geldi”, *Trakyada Yeşilyurt*, 12 İkinci Kanun 1942, No: 1109, s. 1.

⁴³⁴ “Ekmek karne ile verilmeğe başladı”, *Trakyada Yeşilyurt*, 22 İkinci Kanun 1942, No:1112, s. 1.

⁴³⁵ “Kırklareli Vilayet Makamından:”, *Trakyada Yeşilyurt*, 9 Şubat 1942, No: 1117, s. 2.

⁴³⁶ “Ticaret Vekaletinin bir tefliği”, *Trakyada Yeşilyurt*, 16 Şubat 1942, No: 1119, s. 1.

1942 yılının Mart ayında Ticaret Bakanlığının emri ile yetişkin vatandaşlara verilen ekmeği gramının üç yüze, çocuklara verilen ekmeği gramının ise yüz elliye düşürüldüğü bildirilmiştir. Ağır işçilerin ise eskisi gibi yedi yüz elli gram ekmek alacağı belirtilmiştir.⁴³⁷

Ekmeğin karneye bağlanması ile birlikte vatandaşların karnelerini kaybettiklerine dair işe müdürlüğüne başvuruların arttığı, fakat doğru olup olmadığının tam olarak tespit edilebilmesi için karnelere numara verilmesine karar verildiği aktarılmıştır.⁴³⁸ Bu tarihten itibaren gazetede karne kaybeden kişilerin ilanları yayınlanmaya başlamıştır.⁴³⁹

3 Haziran'dan itibaren tüm Türkiye'de her gün büyüklere üç yüz, çocuklara yüz elli, ağır işlerde çalışanlara altı yüz gram ekmek verileceği açıklanmıştır.⁴⁴⁰

19 Ekim 1942 tarihinde, hükümetin ekmek konusunda aldığı yeni karar gazetede ilan edilmiştir. Karara göre İstanbul, Ankara ve İzmir'de diğer iller gibi serbest piyasadaki belediyelerin vereceği buğday ile ekmeklerin dağıtılacağı, halkın ekmek ihtiyacının belediyeler tarafından tedarik edileceği bildirilmiştir. Tanzim satışlarının yapılacağı, isteyen kişilerin ekmek ve buğdayı on günlük alabilecekleri belirtilmiştir.⁴⁴¹

Şeker satışlarında bazı tüccarların vurgunculuk yapmaya çalışmalarının hükümeti tedbirler almaya ittiği belirtilmiştir. Şekerlerin satılmayarak saklanması, yüksek fiyat istenmesi gibi vurgunculuk faaliyetlerinin halkın ihtiyaçlarını aksattığı, bu sebepler nedeniyle hükümetin tıpkı ekmek gibi şekeri de karne ile vermeye başlayacağı, nüfus başına yarımşar kilo şeker verileceği ifade edilmiştir.⁴⁴²

3 Aralık 1942'de, herhangi bir iş için İstanbul'a gidecek kişilerin, orada geçici ekmek kartlarını kolaylıkla alabilmesi için belediyelerden ve nahiye

⁴³⁷ "Dünden itibaren büyüklere 300 Gram Ekmek verilmeğe başlandı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Mart 1942, No: 1123, s. 1.

⁴³⁸ "Karne kaybedenler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 25 Mayıs 1942, No: 1147, s. 1.

⁴³⁹ "Zayi Ekmek karnesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 25 Mayıs 1942, No: 1147, s. 2.

⁴⁴⁰ "Ekmek istihkakları tamam verilmeğe başlandı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Haziran 1942, No:1150, s. 1.

⁴⁴¹ "Ekmek hakkında Hükümetin verdiği son karar", *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Birinci Teşrin 1942, No: 1188, s. 1.

⁴⁴² "Şeker karne ile satılacak", *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Birinci Teşrin 1942, No: 1188, s. 1.

müdürlüklerinden seyahat kartı almaları zorunlu hale getirilmiştir. İstanbul valiliğinin bu konu hakkındaki bildirisi gazetede yayınlanmıştır.

*“Bütün vatandaşların bu tedbirden haberdar olmaları için tebliğ tarihinden itibaren 15 gün müddet konmuştur. Bu müddetin hitamından sonra İstanbul’a geleceklere behemehal bu belgeyi hamil olmaları, aksi takdirde bu gibilere ekmek kartı verilemeyeceği tebliğ olunur.”*⁴⁴³

14 Ocak 1943’de, İcra Vekiller Heyeti’nin aldığı karara göre sabit gelirli vatandaşlara olduğu gibi dar gelirli vatandaşlara da hükümet tarafından ekmek ve ekmeklik buğday dağıtımının yapılacağı, yapılan araştırmaya göre beş yüz bin dar gelirli vatandaşın olduğu tespit edilmiştir.⁴⁴⁴

Ticaret Bakanlığınca alınan karara göre 1 Ekim 1944 tarihinden itibaren yetişkin vatandaşlara ile küçük çocuklara verilen ekmeğin üç yüz yetmiş beş grama, ağır işçilere verilen ekmeğin ise yedi yüz elli grama çıkarılacağı duyurulmuştur.⁴⁴⁵

5 Aralık 1944 tarihinde, on gündür İstanbul, Ankara ve İzmir gibi tüketimin bol olduğu ilçelerde ekmek karnesinin kaldırılacağı haberleri geldiği, Kırklareli belediyesinin bir süre önce bu konu hakkında Ticaret Bakanlığına yaptığı başvurunun reddedildiği ve ekmeğin karne ile verilmesinin devam edildiği vurgulanmıştır.⁴⁴⁶

3.3.2. Pasif Korunma Tedbirleri

1938 yılında, henüz savaş patlak vermeden önce, olası hava saldırılarına karşı Hava Taarruzlarına Karşı Korunma Kanunu’nu çıkarılmıştır. Kanuna göre, on beş yaşından altmış yaşına kadar her vatandaş hava taarruzlarına karşı korunma kanununa uymak ve otuz saat ders görmek zorunda olacak, kanuna uymayanlar on beş günden altı aya kadar hapis cezası alabilecekler, hava saldırılarına karşı kendisine verilmiş eşyayı kaybeden kişiler hakkında da hapis cezaları verilebilecekti.⁴⁴⁷

⁴⁴³ “İstanbul’a gidecekler vesika alacaklar”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Birinci Kanun 1942, No:1201, s. 1.

⁴⁴⁴ “Hükümetin Mühim Bir Kararı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 İkinci Kanun 1943, No:1213, s.1.

⁴⁴⁵ “Ekmek istihkakı Arttırılacak”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Eylül 1944, No: 1389, s. 1.

⁴⁴⁶ “Ekmek karnesinin kaldırılması”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Birinci Kanun 1944, No: 1406, s.1.

⁴⁴⁷ “Hava tehlikesine karşı korunma kanunu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Birinci Kanun 1938, No: 795, s. 1.

13 Şubat 1939 tarihinde çıkartılan Hava Taarruzlarına Karşı Pasif Korunma Talimatnamesi'nin tüm maddeleri üç sayı boyunca yayınlanmıştır.⁴⁴⁸

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla her milletin zehirli gazlara karşı korunma önemleri aldığı, zehirli gazlardan korunma önemlerinin yanı sıra sığınaklar da korunma açısından büyük rol oynadığı, hava saldırılarına karşı etkili bir korunma yöntemi olduğu vurgulanmıştır. Büyük şehirlerde ve birçok yerde sığınaklar yapılması birinci derecede önem arz ettiği, evlerde yapılacak sığınaklarda amacın bina yıkıldığı zaman enkaz altında kalmamak ve şarapnel parçalarından korunmak olduğu dile getirilmiştir. Sığınakların yıkılmaması için bir mühendis tarafından ve nizamnameye uygun yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur.⁴⁴⁹

18 Kasım 1941 tarihinde, Kırklareli'de kırk dakika süren pasif korunma tatbikatı yapıldığı bildirilmiştir. Saat sabah sekiz on beşte alarm ile birlikte itfaiye, gaz temizleme ve ilk yardım ekiplerinin harekete geçtikleri, farazi uçakların şehrin üzerine hardal gazı ve yangın bombaları attığı, yangınların çıktığı, ilgili ekiplerin müdahalede buldukları, kırk dakika süren tatbikata halkın da katıldığı açıklanmıştır.⁴⁵⁰

Bakanlar Kurulu tarafından *Hava Taarruzlarına Karşı Işıkların Söndürülmesi ve Karartılması Nizamnamesinin* yayınladığı duyurulmuştur. Bu tedbirin düşman savaş uçaklarının gece baskınlarında hedeflerini bulamaması ve doğru rotada gitmelerini engellemek için alındığı, şehir, kasaba, köy ve çiftliklerin bu kanuna uyması gerektiği hatırlatılmıştır. Türkiye'nin savaşa katılmasa da savaşın tüm koşullarına hazır olmasının lazım gerektiği dile getirilmiştir. Kanuna uymayan kişilerin on beş günden altı aya kadar hapis cezası alabileceği de belirtilmiştir.⁴⁵¹ Gazetede, Hava Taarruzlarına Karşı Işıkların Söndürülmesi ve Karartılması Nizamnamesinin

⁴⁴⁸ "Hava Taarruzlarına Karşı Pasif Korunma Talimatnamesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Eylül 1939, No: 871, s. 2. , 18 Eylül 1939, No: 872, s. 1., 2 Birinci Teşrin 1939, No: 876, s. 2.

⁴⁴⁹ Ali Rıza Dursunkaya, "Evlerde yapılacak Sığınaklar Nasıl olmalıdır", *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Eylül 1940, No: 977, s. 1.

⁴⁵⁰ "Dünkü Pasif korunma tecrübeleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 İkinci Teşrin 1940, No: 991, s. 1.

⁴⁵¹ "Işıkların söndürülmesi ve karartılması", *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 İkinci Teşrin 1940, No:992, s. 1.

nasıl uygulanacağı hakkın bilgi yazısı yer almış, kararnamenin maddeleri yayınlanmıştır.⁴⁵²

Yugoslavya'nın Belgrat şehrinin uğradığı hava saldırılarının şehir halkını büyük bir felakete sürüklediği ve birçok kişinin hayatını kaybettiği, Almanya'nın İngiltere'ye yaptığı hava harekâtları karşısında İngiliz hükümetinin ve halkının korunma tedbirlerine verdiği önem sayesinde çok fazla kayıp yaşamadığı ifade edilmiştir. Olası bir hava saldırısına maruz kalındığında hazırlıksız yakalanmamak için Kırklareli Valiliği tarafından Hava Taarruzlarına Karşı Korunma Tedbirleri gazetede kendisine yer bulmuştur.⁴⁵³

Kırklareli'de, 16 Mayıs 1944 tarihinde akşam yedi ile dokuz buçuk saatleri arasında pasif korunma tatbikatının yapılacağı duyurulmuştur. Tatbikatta ilk yardım ekipleri, yardımcı ekipleri ve hava saldırılarına karşı korunma araçlarının hazır bulunacağı, maskeleye ve korunma gibi önlemlerin kontrolünün yapılacağı, tatbikata uymayanların cezalandırılacağı vurgulanmıştır.⁴⁵⁴

Kırklareli'de iki gecedir ışıkları karartma tatbikatının yapıldığı fakat kenar mahallelerde bu tatbikata uyulmayarak ışıkların açık bırakıldığı, bu gibi sebepler dolayısıyla valiliğin halka bir bildiri yayınladığı ifade edilmiştir.⁴⁵⁵

Bildiride, şehir, kasaba, köy, çiftlik ve evlerde tüm ışıkların istisnasız karartılacağı, ışıkların dışarı yansımaması için tüm kapı ile pencerelerin maskeleneceği, motorlu vasıtalar, arabalar ve trenlerin ışıklarını söndüreceği, motorlu nakil araçları koyu mavi kalın kâğıtlarla gizleneceği, tüm bu önlemlerin denetlenmesinden vali, kaymakam, muhtar ve ihtiyar heyetinin sorumlu olduğu belirtilmiştir.⁴⁵⁶

Tüm uyarılara rağmen, ışıkları karartma tatbikatının bazı vatandaşlar tarafından anlaşılamadığı veya becerilemediği, halkın bu konu hakkında iyice

⁴⁵² "Hava taarruzlarına karşı ışıkların söndürülmesi ve karartılması hakkında kararname", *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 İkinci Teşrin 1940, No: 994, s. 1.

⁴⁵³ "Hava Taarruzlarına Karşı Koruma Tedbirleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Haziran 1941, No:1046, s. 1,2.

⁴⁵⁴ "Pasif korunma Tecrübeleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 Mayıs 1944, No: 1350, s. 1.

⁴⁵⁵ "DÜN AKŞAMDAN İTİBAREN BÜTÜN IŞIKLAR KARARTILDI", *Trakya'da Yeşilyurt*, No: 1374, 8 Ağustos 1944, s. 1.

⁴⁵⁶ "KIRKLARELİ SAYIN HALKINA", *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Ağustos 1944, No: 1374, s.1.

bilgilendirilmesi gerektiği, daha sonra cezai yaptırımların uygulanmasının icap ettiği vurgulanmıştır.⁴⁵⁷

14 Ağustos 1944 tarihinde Şehir, Kasaba ve Köylerin Lüzumunda Tahliye veya Seyrekleştirilmesi Hakkında Kanun'un maddeleri gazetede yayınlanmıştır.⁴⁵⁸

3.3.3. Sıkıyönetim İlanı ve Halkın Anadolu'ya Göçe Teşvik Edilmesi

22 Mayıs 1940 tarihinde, sıkıyönetim kanununun ilan edildiği ve resmi gazetede yayınlandığı açıklanmıştır. Olağanüstü tedbirlerin alındığı kanuna göre, kişilerin üstleri gece-gündüz aranabilecek, üstlerinden çıkan radyo, telefon, telsiz gibi eşyalara el konulabilecek, gazete, kitap vb. ithali yasaklanacak veya sansürlenebilecek, kapalı ve açık yerlerde toplanmak yasaklanacak, kahvehane, birahane, sinema vb. yerler kapatılabilecek ve geceleri sokağa çıkma yasağı uygulanacaktı. Sıkıyönetim bölgesi ilan edilen yerlere rütbe olarak en az kolordu komutanlığı yapmış bir komutanın atanacağı ilan edilmiştir.⁴⁵⁹

1940 yılının Kasım ayında İstanbul, Kırklareli, Edirne, Tekirdağ, Çanakkale ve Kocaeli'de sıkıyönetim ilan edildiği duyurulmuş, sıkıyönetim komutanlığına Korgeneral Ali Rıza Artunkal'ın getirildiği açıklanmıştır.

“Umumi siyasi vaziyetin gösterdiği lüzum ve icapları mutalea eden İcra vekiller heyeti, teşkilatı esasıye kanununun 86 ncı maddesi hükmüne tevfikan İstanbul, Kırklareli, Edirne, Tekirdağ, Çanakkale ve Kocaeli vilayetleri hudutları içinde ilan tarihinden itibaren bir ay müddetle örfi idare ilanına 20/11/940 tarihli ictimaında karar vermiştir.”⁴⁶⁰

Falih Rıfki Atay'ın Ulus gazetesinde yazdığı köşe yazısı gazetede yayınlanmıştır. Yazıda sıkıyönetim ilanının İtalya'nın saldırılarına karşı alındığı, ayrıca benzin tasarrufu yapmak için otomobil trafiğinin sınırlandırıldığı açıklanmıştır.⁴⁶¹

⁴⁵⁷ “Karartmaya riayet etmeyenler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Ağustos 1944, No: 1375, s. 1.

⁴⁵⁸ “Yeni iki kanun”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Ağustos 1944, No: 1377, s. 2.

⁴⁵⁹ “Örfi İdare Kanunu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Mayıs 1940, No: 942, s. 1,2.

⁴⁶⁰ “Başvekaletin tebliği”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 25 İkinci Teşrin 1940, No: 993, s. 1.

⁴⁶¹ “Birbirini Tamamlayan Tedbirler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Birinci Kanun 1940, No: 995, s. 1.

Sıkıyönetim kanununun tüm maddeleri beş sayı boyunca gazetede yayınlanmıştır.⁴⁶²

20 Mart tarihinde sıkıyönetimin üç ay uzatıldığı duyurulmuştur. TBMM’de gerçekleşen görüşmeler sonucunda altı ilde sıkıyönetimin üç ay daha uzatılmasını için tezkere verildiği ve oybirliği ile kabul edildiği,⁴⁶³ 30 Haziran tarihinde sıkıyönetimin altı ay daha uzatılması kararının TBMM tarafından kabul edildiği açıklanmıştır.⁴⁶⁴ 15 Haziran 1942 tarihinde Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çanakkale ve Kocaeli’nde sıkıyönetimin altı ay daha uzatılmasının TBMM tarafından kabul edildiği duyurulmuştur.⁴⁶⁵ 3 Aralık 1942 tarihinde sıkıyönetimin altı ilde altı ay daha uzatılmasına karar verildiği gazetede ilan edilmiştir.⁴⁶⁶

14 Nisan 1941 tarihinde, Ulus gazetesi yazarı Falih Rıfkı Atay’ın yazısından alınan bilgilere göre, hükümetin bildirisinde İstanbul’daki nüfus yoğunluğunu azaltmak için İstanbul’dan ve Trakya’dan Anadolu’ya gitmek isteyen kişilerin yanına elli kilo eşya alabilecekleri ve yolculuk ücretlerinin hükümet tarafından ödeneceği belirtilmiştir. Bu durumun mecburi olmadığı, olası bir savaş durumunda Trakya ve İstanbul’da yaşayan halkı korunması, bu bölgelerde bulunan askerlerin iâşe problemini önlenmesi için olduğu açıklanmıştır.⁴⁶⁷

Sıkıyönetim komutanlığı tarafından kara ve deniz yolu vasıtasıyla Anadolu’ya gitmeyi kabul eden kişilerin düzenli bir şekilde gönderilmeleri için bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiride, sıkıyönetim bölgeleri olarak belirlenmiş İstanbul, Kırklareli, Edirne, Tekirdağ ve Çanakkale’den Anadolu’ya gitmek isteyen vatandaşların, kişi başına elli kilo eşya ile gidebileceği ifade edilmiştir.⁴⁶⁸

⁴⁶² “Örfi idare Kanunu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Birinci Kanun 1940, No: 995, s. 2., 9 Birinci Kanun 1940, No: 997, s. 1., 12 Birinci Kanun 1940, No: 998, s. 1., 16 Birinci Kanun 1940, No: 999, s. 4.

⁴⁶³ “Radyo Servisleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 20 Mart 1941, No: 1025 s. 1.

⁴⁶⁴ “Örfi idare Altı ay daha temdit edildi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Haziran 1941, No: 1063, s. 1.

⁴⁶⁵ “Örfi idare”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Haziran 1942, No: 1153, s. 1.

⁴⁶⁶ “Millet Meclisi Örfi İdare kanunu Altı ay daha temdit etti”, 3 Birinci Kanun 1942, No:1201, s. 1.

⁴⁶⁷ “Trakya ve İstanbul hakkındaki tedbir”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Nisan 1941, No: 1032, s.1.

⁴⁶⁸ “Örfi idare Komutanın Tebliği”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Nisan 1941, No: 1032. s. 1.

Kırklareli valisi İhsan Aksoy tarafından, hükümetin Trakya'nın tahliyesine karar verdiği şeklinde yalan dedikodular yayanlar hakkında bir bildiri yayınlanmış, hükümetin Anadolu'ya gitmek isteyen kişilere kolaylık gösterdiği, diğer tüm haberlerin yalandan ibaret olduğu bildiride açıklanmıştır.⁴⁶⁹

Hükümetin gösterdiği kolaylık sonucu İstanbul'dan Anadolu'ya gidecek vatandaşlar hakkında İstanbul valiliğinin bir bildiri yayınladığı duyurulmuştur. Bildiriye göre, ilk kafilenin 1 Mayıs 1941 Perşembe günü hareket edeceği, Karadeniz iskele ve istasyonlara gidecekler için vapurların hazırlandığı, vardıkları iskelelerden diğer şehirlere ulaşmaları için ise trenlerin hazır bulunduğu belirtilmiştir.⁴⁷⁰

3.3.4. Varlık Vergisi

16 Kasım 1942 tarihinde, Varlık vergisi kanunun resmi gazetede yayınlanarak, yürürlüğe girdiği açıklanmış, vergi mükelleflerinden alınacak vergi miktarının belirlenmesi için oluşturulan komisyonun birkaç gün içerisinde Kırklareli'de kurulacağı bildirilmiştir.

“Varlık vergisi kanunu resmi gazetede çıkmış ve yürürlüğe girmiştir. Mükelleflerden alınacak vergi miktarını tespit edecek komisyonun bugün, yarın vilayetimize intihap ve faaliyete geçmesi beklenmektedir. Bu kanuna göre belediye ve ticaret odasından ikişer zat seçilerek valinin reisliği altında ve defterdarda dahil olduğu halde toplantılarını yapacaklardır.”⁴⁷¹

Yapılan seçim sonucunda belediyeden Haşim Peksöz ve Emin Kavaf, Ticaret odasından Şevki Güre ve Ahmed Ziya Çetintaş, Ziraat odasından ise Ali Rıza Dursunkaya ve Yakup Gürel'in seçildikleri ilan edilmiştir.⁴⁷²

Şehir merkezinde ve kazalarda komisyonların kurulduğu, bu komisyonların on beş gün içerisinde incelemelerini bitirmesi gerektiğinden, merkezlerde valinin kazalarda da kaymakamların başkanlığında geç saatlere kadar çalışıldığı vurgulanmıştır. Bu komisyonlardan çıkan kararın itiraz ve

⁴⁶⁹ “TEBLİĞ”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Nisan 1941, No: 1032, s. 1.

⁴⁷⁰ “İstanbuldan Anadoluya Gidecekler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Nisan 1941, No: 1036, s. 1.

⁴⁷¹ “Varlık vergisi kanunu yürürlüğe girdi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 16 İkinci Teşrin 1942, No:1196, s. 1.

⁴⁷² “Varlık vergisi kanunu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 İkinci Teşrin 1942, No: 1197, s. 1.

temyiz evreleri bulunmadığı için komisyonun en ince noktaya kadar araştırdığı belirtilmiştir.⁴⁷³

Varlık vergisi kanununun tüm maddelerine gazetede yer verilmiştir.⁴⁷⁴

Kırklareli merkezde yapılan komisyon çalışmaları sonucunda vergi miktarının belirlendiği açıklanmıştır.

“Vilayetimizin her tarafında varlık vergisine ait komisyonların çalışmaları sona ermek üzeredir. Kırklareli merkez kazasının defterinin asılma müddeti bugün bitecektir. Bu deftere göre merkezde 150-160 bin liralık bir vergi tahakkuk etmiştir.”⁴⁷⁵

Varlık vergisi kanununa göre Aydın merkezi altı yüz otuz iki bin lira, Bozdoğan kazası yetmiş iki bin lira, Nazilli iki yüz yetmiş bir bin lira, Söke iki yüz beş bin, Çine yüz sekiz bin lira ve Aydın ili bir milyon üç yüz seksen dokuz bin altı yüz otuz ve Edirne merkez kazası altı yüz kırk sekiz bin sekiz yüz seksen altı lira, Edirne ili sekiz yüz bin lira ödeyeceği bildirilmiştir.⁴⁷⁶

Varlık vergisi kanununa göre İzmir’de yirmi yedi milyon, Ankara’da on dört milyon ve Adana’da sekiz buçuk milyon toplanacağı ifade edilmiştir.

“Diğer vilayetlerde de vergilere ait listeler asılmağa başlamıştır. Bu verginin İzmirde 27, Ankarada 14, Adanada 8,5 milyon lirayı bulduğunu İstanbulun da bugünlerde defterlerinin asılacağını öğrendik.”⁴⁷⁷

3.4. İkinci Dünya Savaşında Türkiye’de Yaşanan Gelişmeler

4 Eylül 1939 tarihli sayıda, İkinci Dünya Savaşı’nın başladığı duyurulurken, aynı zamanda savaş karşısında Türkiye’nin izleyeceği dış politika hakkında da fikir yürütülmüştür. Türkiye’nin başında ülkeyi uçurumdan kurtaran ve devleti kurtaran iki milli kahramandan biri olan İsmet İnönü’nün olduğu, devletin başında bulunan insanların oldukça tecrübeli isimlerden oluştuğu vurgulanmıştır. Türk ordusunun en son savaşın galip kumandanı Mareşal Fevzi Çakmak’ın elinde olduğu, Türkiye’nin

⁴⁷³ Ali Rıza Dursunkaya, “Trakya’da Yeşilyurt, 23 İkinci Teşrin 1942, No: 1198, s. 1.

⁴⁷⁴ “Varlık Vergisi hakkında Kanun”, Trakya’da Yeşilyurt, 19 İkinci Teşrin 1942, No: 1197, s. 1,2., 26 İkinci Teşrin 1942, No: 1199, s. 1,2., 30 İkinci Teşrin 1942, No: 1200 ,s. 1,2., 3 Birinci Kanun 1942, No: 1201 ,s. 2.,

⁴⁷⁵ “Varlık Vergisi”, Trakya’da Yeşilyurt, 10 Birinci Kanun 1942, No: 1203, s. 1.

⁴⁷⁶ “Varlık vergisi tahakkukları”, Trakya’da Yeşilyurt, 14 Birinci Kanun 1942, No: 1204, s. 1.

⁴⁷⁷ “Varlık Vergisi”, Trakya’da Yeşilyurt, 17 Birinci Kanun 1942, No: 1205, s. 1.

müttefiklerine ve dostlarına büyük bir güven duyduğu, onların Türkiye'ye ihtiyacı olduğu kadar Türkiye'nin de onlara ihtiyacı olduğu ifade edilmiştir.⁴⁷⁸

15 Temmuz 1940 tarihinde, Başbakan Refik Saydam TBMM'de yaptığı konuşma gazeteye yansımıştır. Son günlerde, yabancı bir haber ajansında Türkiye aleyhinde bir takım yazıların çıktığı ve Türkiye'nin samimiyetsizlikle itham edildiğini hatırlatarak, hiçbir zaman amaçlarına ulaşamayacakları, Türkiye'nin itibarını zedelemeye çalışanlara verilecek tek cevabın, nefretle baş çevirmek olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'nin dostlarına sadık, kendi özgürlüğünü korumaya kararlı bir halde olduğu, herhangi bir saldırı karşısında Türk milletinin silaha sarılıp, ülkesini sonuna kadar savunacağı dikkat çekmiştir.⁴⁷⁹

23 Ocak 1941 tarihli haberde, Türkiye'nin her ihtimale karşı Trakya'da önemli sayıda asker topladığı ve hazır vaziyette beklediği belirtilmiştir. Trakya çelikten bir kaleye benzetilerek, her türlü düşman kuvvetinin mağlup edileceği, Türkiye'nin savaşın ne demek olduğunu iyi bildiği, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşında bunu gösterdiği ifade edilmiştir.⁴⁸⁰

27 Şubat 1941'dei İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden ve Genelkurmay Başkanı John Dill'in Ankara'ya geldikleri duyurulmuştur. Ulus gazetesinden alınan haberde, İngiltere'nin tarihin en sert savaşında mücadele ettiği, dost-düşman herkesin İngilizlerin iradesine hayran olduğunu, Türkiye ile İngiltere'nin ittifak halinde bulunduğu, bu ittifakın amacının savaş önlemek, eğer bu durum mümkün olmazsa savaş ülkelere yaklaştırmamak üzerine kurulu olduğu ifade edilmiştir. Savaşın Balkanlara sığmamış olmasında Türkiye-İngiltere ittifakının büyük payının olduğu öne sürülmüştür.⁴⁸¹

26 Şubat 1941 tarihinde İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden'in, Ankara'da İsmet İnönü, Refik Saydam, Şükrü Saraçoğlu ve Fevzi Çakmak ile görüştüğü, görüşmeler sonucunda Türk-İngiliz ittifakına tam bağlılık kararı

⁴⁷⁸ "İkinci Cihan harbi Başlarken...", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Eylül 1939, No: 868, s. 1.

⁴⁷⁹ "Sayın Başvekilimizin Büyük Millet Meclisi Huzurundahi Beyanatı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Temmuz 1940, No: 955, s. 1.

⁴⁸⁰ Ali Rıza Dursunkaya, "Trakya Çelik bir Kaledir", *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 İkinci Kanun 1941, No: 1009, s. 1.

⁴⁸¹ "İngiltere Hariciye Nazırı ve İmparatorluk Genel kurmay Başkanı Ankara'da", *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Şubat 1941, No: 1018, s. 1,2.

alındığı açıklanmıştır.⁴⁸² Türkiye'nin ve İngiltere'nin ortak menfaatlerini yakından ilgilendiren Balkan meseleleri konusunda da görüşmeler yapıldığı belirtilmiştir.⁴⁸³

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile Almanya büyükelçisi Von Papan'ın 6 Mart 1941'de Çankaya köşkünde görüşmeleri, görüşmede Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nun da bulunduğu, Von Papan'ın İsmet İnönü'ye, Hitler'in kişisel mesajını iletmediği belirtilmiştir.⁴⁸⁴

7 Temmuz 1941 tarihinde, Başbakan Refik Saydam'ın iç ve dış meseleler ile ilgili TBMM'de yaptığı konuşma gazetede yer almıştır. Türkiye-Almanya arasında yapılan antlaşmanın ilişkileri arttıracığı, Irak-Suriye konusuna değinerek Irak sorununun kan dökülmeden halledilmesi teşebbüslerinin olumsuz sonuçlandığını, Alman-Sovyet savaşında Türkiye'nin durumunun, tarafsızlık olduğunu vurgulamıştır.⁴⁸⁵

Beyrut limanında bulunan Vichy hükümetine bağlı on adet Fransız savaş gemisinin İskenderun limanına sığındıkları haberi verilmiştir. İçlerinden bir geminin on bin tonluk petrol nakliye gemisi olduğu, filo komutanının Türkiye iltica ettiklerini söylediği, gemilerin silahtan arındırıldıkları ve mürettebatın gözaltına alındığı bildirilmiştir. Suriye'deki karışıklıktan kaçan kişilerin pasaportları ile Antakya'ya gelmeye devam ettikleri dile getirilmiştir.⁴⁸⁶

İngiliz Times gazetesinde Türkiye hakkında çıkan bir yazı paylaşılmıştır. Yazıda limanlara iltica eden Fransız gemilerine karşı alınan önlemlerden, Suriye'ye Türkiye üzerinden asker göndermek isteyen devletlere verilen olumsuz cevaptan bahsedilmiştir. Türkiye'nin savaşta tarafsız kalma politikasının ısrarla sürdüğü, Almanya ile yapılan antlaşmanın da bunun en önemli örneklerinde olduğu ifade edilmiştir.⁴⁸⁷

1 Kasım 1941 yılında TBMM'nin altıncı yılının açılış konuşmasını Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün yaptığı belirtilmiştir. İnönü konuşmasında, savaşın gidişatı hakkında bilgi vererek, Avrupa, Asya ve Afrika'ya kadar

⁴⁸² "Son Günlerin Siyasi Vak'aları", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Mart 1941, No: 1020, s. 1.

⁴⁸³ "Resmi Tebliğ", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Mart 1941, No: 1020, s. 1.

⁴⁸⁴ "Hitlerin Cümhur Reisimize Gönderdiği Mesaj", *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Mart 1941, No: 1021, s. 1.

⁴⁸⁵ "Başvekilimizin Nutku", *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Temmuz 1941, No: 1056, s. 1,2.

⁴⁸⁶ "Fransız Harp gemileri Türkiyeye iltica ettiler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Temmuz 1941, No: 1058, s. 1.

⁴⁸⁷ "Dürüst Siyasetimiz", *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Temmuz 1941, No: 1061, s. 1.

genişlediğini, Türkiye'nin tüm bu savaşın ortasında barışçıl politikasına devam ettiğini hatırlatmıştır. Almanya'nın Türkiye'ye dostluğunu gösterdiği ve 18 Haziran 1941 tarihinde Türk - Alman Saldırmazlık Antlaşmasının imzalandığını, yakın zamanda da bir ticaret antlaşmasının imzalanacağını duyurmuş, Türkiye'nin kara gün dostu olduğunu belirtmiştir.⁴⁸⁸

Türkiye'nin Berlin büyükelçisi Saffet Arıkan'ın Türkiye'nin Almanya'dan savaş malzemeleri alınmak istediği sözleri gazetede yer almıştır.

*“Türkiye-Alman münasebetleri samimi ve dostanedir. Evvelce yapılan anlaşmalara tevfikian harp malzemesi satın almak maksadile Almanya, Hükümetimiz emrine 100 Milyon Marklık bir kredi açtığına dair Anadolu Ajansının gazetelere verdiği okumuş olacağınız.”*⁴⁸⁹

2 Şubat 1942 tarihinde, Başbakan Refik Saydam'ın gündem hakkında radyodan yaptığı konuşmanın tam metni gazetede yayınlanmıştır. Yaptığı konuşmada Türkiye'nin dış politikasında herhangi bir değişiklik olmadığı, savaşın 1939 Eylül'ünde Avrupa'da başladığı, daha sonra Afrika, Asya ve Amerika'ya kadar sıçrayarak dünya savaşı haline geldiğini ifade etmiştir. Savaşın büyük bir buhran yarattığı, bu buhranın savaşa girmemiş ülkeleri derinden etkilediğini, bu sıkıntıları tarafsız olan Türkiye'nin de çektiğinin altını çizmiştir.⁴⁹⁰

19 Mart 1942'de, İngiliz savaş uçaklarının yanlışlıkla Muğla'nın Milas'ın bombalandığı, İngiltere büyükelçisinin Dışişleri Bakanlığına gelerek olay hakkında malumat verdiği, gereken soruşturmanın yapılacağı ve Türkiye hükümetine derin üzüntülerini bildirdiği aktarılmıştır. Bombalama sonucu zarar gören evlerin ve kişilerin zararlarının giderileceği açıklanmıştır.⁴⁹¹

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 1942 yılında TBMM'nin altıncı dönemini açan konuşması gazetede yayınlanmıştır. Bu yılda savaşın kanlı bir şekilde sürdüğü, bir antlaşmanın yapılabilmesi için herhangi bir umudun olmadığı bu sebeple savaşın 1943 yılında da devam edeceğine dikkat

⁴⁸⁸ “Büyük Millet Meclisinin açılışı münasebetile Milli Şefimizin söyledikleri mühim nutuk”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 İkinci Teşrin 1941, No: 1091, s. 2.

⁴⁸⁹ “Berlin büyük elçimizin beyanati”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 İkinci Kanun 1943, No: 1210, s. 1.

⁴⁹⁰ “Sayın Başvekilimiz Dr. Refik Saydamın Bu akşam 20,15 te radyoda yaptıkları Konuşma”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Şubat 1942, No: 1115, s. 1.

⁴⁹¹ “Milas bombardımanı ve İngiltere”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Mart 1942, No: 1128, s. 1.

çekmiştir. Türkiye'nin antlaşmalara, ittifaklara ve dostluklara sadık kalmaya devam edeceği, şiddetlenen savaş karşısında tarafsızlık politikasının hükümet için gün geçtikte yorucu hale geldiği ama dürüstlük politikasına devam edileceğini ifade etmiştir.⁴⁹²

İngiltere Başbakanı Winston Churchill'in 30-31 Ocak 1943 tarihinde Türkiye'de İsmet İnönü ile görüştüğü ve tarihe Adana Görüşmesi olarak geçen toplantı gazetede yer bulmuştur. Churchill'in Türkiye'nin davetlisi olarak Adana'ya geldiği, burada Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile bir görüşme gerçekleştirdiği belirtilmiş, toplantıda Türkiye'ye yapılacak yardımın konuşulduğu ifade edilmiştir.

“Türk devlet adamları, son buhranlı seneler esnasında güdülen Türk politikasının cereyan seyrini izah etmişler ve Başvekil Churchill, Majeste Kral Hükümetinin bu politikayı sempati ve tam bir anlayışla takip ettiğini kendilerine temin eylemiştir.

Büyük Britanya ile Birleşik Amerika Devletlerini Türkiyenin umumi bakımından tedafül emniyetini kuvvetlendirmek için malzeme itibarile yapabilecekleri yardımın şekli üzerinde mutabık kalınmış ve bu mevzu üzerinde iki taraf askeri mütehassısları arasında görüşmeler vuku bulmuştur.

Harp sonunda zuhur edebilecek olan meseleler de incelenmiş ve bu noktalar üzerinde de aynı görüş birliği müşahade edilmiştir.”⁴⁹³

Churchill'in kendi oğlu tarafından kullanılan liberatör uçağı ile Adana havalimanına iniş yaptığı belirtilerek, havalimanında Başbakan Şükrü Saraçoğlu, Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak tarafından karşılandığı bildirilmiştir. Daha sonra Yenice'ye gidilerek burada İnönü-Churchill görüşmesinin gerçekleştiği aktarılmıştır.⁴⁹⁴

1943 yılı Ekim ayında gerçekleşen Moskova Konferansı'nın ardından Mısır'a dönen İngiltere Dışişleri Bakanı Eden'in, Türkiye Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu'nu Kahire'ye davet ettiği duyurulmuştur. Bu davetin ardından Menemencioğlu'nun yanında Büyükelçi Cevad Açıkalın ile beraber uçak ile Kahire'ye gittiği ve görüşmelerde bulunduğu açıklanmıştır.⁴⁹⁵

⁴⁹² “Cümhur Reisimizin Mühim Nutukları”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 İkinci Teşrin 1942, No:1192, s. 1.

⁴⁹³ “Churchill Türkiye'yi Ziyaret Etti”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Şubat 1943, No: 1219, s. 1.

⁴⁹⁴ “Churchill'in Gelişi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Şubat 1943, No: 1219, s. 1.

⁴⁹⁵ “Moskova Konferansı ve Kahire Buluşması”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 İkinci Teşrin 1943, No: 1296, s.1.

Kahire görüşmelerinin gizlilik içerisinde devam ettiği, görüşmelere Türkiye'nin İngiltere büyükelçisinin de katıldığı ifade edilmiştir. Görüşmenin içeriği ile ilgili bir takım iddiaların ortaya atıldığı, bunlardan birinin Türkiye'nin savaşa sokulmak istendiği iddiası olduğu vurgulanmıştır.⁴⁹⁶

Numan Menemencioglu'nun TBMM parti grubunda Kahire görüşmesiyle ilgili konuşmada bulunduğu belirtilmiştir.

“Kahire konferansında neşrolunan tebliğde söylenildiği gibi iki vekil arasında dostluk ve ittifak havası içinde milletler arası vaziyet müteleva olduğu gibi ittifak muahedesi icabı olan meseleler de görüşülmüştür. Türkiye Hariciye Vekili İngiltere ile ittifak muahedesinin icaplarını muhafaza ederek malumat alarak müzakere ettikten sonra hükümetin hareketini ittifakla tasvip etmiştir.”⁴⁹⁷

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile Dışişleri Bakanı Numan Menemencioglu'nun Kahire'ye giderek, burada Amerika Başkanı Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Churchill ile görüşmelerde bulunduğu açıklanmıştır.⁴⁹⁸

21 Nisan 1944 tarihinde, Krom ve bazı ticaret mallarının Mihver Devletlerine gönderilmesinin yasaklanması hakkında İngiltere ile Amerika'nın tarafsız ülkelere birer nota gönderdikleri açıklanmıştır. TBMM'de Dışişleri Bakanı Numan Menemencioglu'nun bu konu hakkında yaptığı açıklama gazetede yayınlanmıştır. Türkiye'nin İngiltere ile müttefik olduğu, verilen notayı tarafsız bir devlet olarak değil, müttefik devlet olarak kabul edileceği ve böylece Almanya ve diğer Mihver devletlere krom satışının durdurulduğunu açıklamıştır.⁴⁹⁹

6 Haziran 1944 tarihinde verilen haberde, Karadeniz'den yola çıkan Alman savaş gemilerinin ticaret gemisi şekline alarak Çanakkale Boğazı üzerinden Ege Denizi'ne geçtikleri, bu durumun İngiltere için kabul edilemez olduğu ve Türkiye'ye bir nota gönderdikleri aktarılmıştır. Altı adet geminin boğazı geçtiği, bu gemilerin küçük gemiler olduğu ve hepsinin silahsız olduğu belirtilmiş fakat İngiliz kaynakların bu gemilerin Karadeniz'deki savaşta kullanıldığına emin olduğu ifade edilmiştir. İngiltere verdiği notada

⁴⁹⁶ “Kahire görüşmeleri ve Tefsirleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 İkinci Teşrin 1943, No: 1297, s. 1.

⁴⁹⁷ “Parti grubu toplantısı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 İkinci Teşrin 1943, No: 1300, s. 1.

⁴⁹⁸ “Milli şefimizin Ruzvelt ve Çörçille görüştüğü bildiriliyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Birinci Kanun 1943, No: 1305, s. 1.

⁴⁹⁹ “Mihver devletlerine krom verilmeyecek”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Nisan 1944, No: 1343, s. 2.

bu gemilerin boğazlardan geçmesinin Montrö Boğazlar Sözleşmesine aykırı olduğunu iddia etmiştir.⁵⁰⁰

Amerikalı gazetelerin, son zamanlarda Türkiye'nin Müttefik devletlere yaklaştığı ile ilgili haberler verdiği belirtilmiştir. Türkiye'nin önce Almanya'ya ihraç ettiği krom miktarının yarı düşürdüğü daha sonra ise tamamen durdurduğu, Boğazları da Alman gemilerine kapattığı hatırlatılmıştır. Türkiye'nin Müttefiklerin yanında savaşa girmesiyle boğazların açılacağı böylece Sovyetlere kolayca yardım gideceği, Bulgaristan'ın etki altına alınacağı, Amerikan uçaklarının Rusya'ya ulaşacağı gibi maddeler verilmiştir. İsmet İnönü'nün Müttefikler yanında savaşa girse bütün Türklerin destek vereceği iddia edilmiştir. Alman kaynakların ise Müttefiklerin Türkiye'yi savaşa sürüklemek istedikleri, Türkiye'nin savaşa girmemek için direndiği, Roosevelt ve Churchill'in seçimler için Türkiye'yi savaşa sokarak diplomatik başarı elde etmek amacıyla oldukları iddia edilmiştir.⁵⁰¹

4 Ağustos 1944 tarihinde yer alan haberde, Başbakan Şükrü Saraçoğlu TBMM'de yaptığı konuşmada Almanya ile siyasi ve ekonomik tüm ilişkilerin kesildiğini ilan etmiştir. Bu karar ile birlikte savaşın başından beri devam ettirilen tarafsızlık politikasından vazgeçerek, Müttefik kuvvetlerin yanında olduğu belirtilmiştir.

“Müttefikimiz İngiltere ittifak çerçevesi dahilinde bizden Almanya ile siyasi ve iktisadi bilcümle münasebetimizin kesilmesini istemiştir. Birleşik Amerika hükümeti İngiliz talebini desteklemiştir. Hükümetiniz bu talebi inceden inceye tetkik ederek bunun ittifak çerçevesi dahilinde ve haklı bulunduğunu görmüştür ve müsbet cevabını Meclisin kabulüne arz etmeği kararlaştırmıştır.”

TBMM'nin oy birliği ve alkışlar eşliğinde alınan kararı kabul ettiği bildirilmiştir.⁵⁰²

Almanya ile siyasi ve ekonomik ilişkilerin kesilmesinin ardından İngiltere Parlamentosuna çekilen dostluk telgrafı aşağıda yer almıştır.

“Bütün samimiyetiyle milletle rarası hürriyet ve istiklâl davasına merbut olan ve harp başlangıcındanberi İngiltere ile ittifakına sadık

⁵⁰⁰ “İngilterenin protestosu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Haziran 1944, No: 1356, s. 1.

⁵⁰¹ “Türkiye hakkında son günlerdeki neşriyat”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Temmuz 1944, No:1368, s. 1.

⁵⁰² “Almanlarla Siyasi, İktisadi Münasebetlerimizi kestik”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Ağustos 1944, No: 1373, s. 1.

klan Türk milletinin Almanya ile iktisadi ve siyasi münasebetlerini keserek müttefikinin yanında daha faal vaziyet alması münasebetile Türkiye Büyük Millet Meclisi İngiliz parlamentosuna selam ve muhabbetlerini göndermekle kendini bahtiyar adeder.”⁵⁰³

Almanya'nın Bulgaristan, Romanya ve Macaristan'dan, Türkiye ile olan siyasi ilişkilerini kesmelerini istediği fakat bu üç devletin de bu talebi reddettikleri açıklanmıştır.⁵⁰⁴

12 Eylül 1944'de, Trakya sınırından Türkiye'ye sığınmak isteyen sivil ve askerler için bir kanun yayınlandı, kanunda Mihver devletleri vatandaşlarının ülkeye sokulmayacağı bildirilmiştir. Bulgaristan'da esir olarak bulunup serbest bırakılan Müttefik kuvvetlere mensup yüz otuz beş Amerikalı subay, yüz yetmiş beş Amerikalı er, iki İngiliz, yirmi bir İngiliz eri ve üç Hollandalı subayın Edirne üzerinden İstanbul'a gittikleri açıklanmıştır. İçlerinden otuz dokuz askerin yaralı geldiği, yaralılarından altısının durumunun ağır olduğu aktarılmıştır.⁵⁰⁵

Trakya sınırlarına Bulgaristan'dan çok fazla ilticaların olduğu, alınan karar gereği ülkeye girenlerin geri iade edildikleri, Türkiye'ye iltica eden Bulgaristan İçişleri Bakanı'nın iade edildiği, İçişleri Bakanının Bulgaristan'a girer girmez intihar ettiği açıklanmıştır.⁵⁰⁶

3.4.1. Pera Palas Otel Patlaması

13 Mart 1941 İstanbul'da bulunan ünlü Pera Palas otelinde⁵⁰⁷ bir bombanın patladığı duyurulmuştur. Anadolu Ajansından alınan habere göre Bulgaristan'dan gelen iki çantadan birinin patladığı, diğer çantanın şüpheler üzerine etkisiz hale getirildiği, patlamada üç kişinin öldüğü, yirmi iki kişinin yaralandığı bildirilmiştir. İstanbul savcılığında yapılan açıklama da gazetede

⁵⁰³ “Türkiye Büyük Millet Meclisinden müttefik İngiliz parlamentosuna selam ve muhabbet telgrafı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Ağustos 1944, No: 1373, s. 1.

⁵⁰⁴ “Türkiye ile siyasi münasebetleri kesmek istemiyen Hükümetler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Ağustos 1944, No: 1376, s. 1.

⁵⁰⁵ “Yurdumuza iltica edecek Teb'alıları hakkında”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Eylül 1944, No:1384, s. 1.

⁵⁰⁶ “İltica edenler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Eylül 1944, No: 1387,s. 1.

⁵⁰⁷ Ünlü Şark Ekspresi 1888 yılında İstanbul-Paris seferlerine başladığında yolcuların İstanbul'da konaklayabilecekleri lükste bir otel bulunmuyordu. Bu eksikliği giderebilmek için 1892'de yapımına başlanan Pera Palas Otel, 1895 tarihinde de hizmete açılmıştır. Pera Palas Oteli İstanbul'un Beyoğlu ilçesine bağlı Tepebaşı semtinde bulunmaktadır. Özgü Çilli, *Tanzimat Sonrası Osmanlı Otel Mimarisi ve Pera Palas* (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2009, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 257640), ss. 40,41.

yer almıştır. Pera Palas'ta patlayan bomba haberini yayınlarak, soruşturmayı engelledikleri gerekçesiyle Yeni Sabah, Vatan, Hakikat, Halksesi, Vakit, Tan, Son Posta ve Akşam gazetelerinin üç gün kapatıldığı duyurulmuştur.⁵⁰⁸

İstanbul savcısı Hikmet Unat, Pera Palas otelinde patlayan bomba hakkında bir açıklama yapmıştır.

“Bombanın konulduğu valizde bir Türk gazetesi bulunduğu ve bunun da La Repoblik gazetesi olduğu söyleniyor. Elimizde bulunan diğer valizde gazete yoktur. Mevzuubahs gazete pathyan valizde imiş. Yaptığımız incelemede LaRepoblik gazetesinin biri Varnada ve o biri Sofyada olmak üzere 12 aboneli olduğu tespit edilmiş ve abonelere muntazaman gazete gönderdiği anlaşılmıştır.”

Bulgar haber ajansının patlama ile ilgili açıklaması da gazetede yer almıştır. İngiliz heyetinin Sofya'dan ayrılmadan önce korumalarının arttırıldığı, ayrıca elçilik önünde sekiz atlı polisin devriye gezdiği, bavulların kontrolünün elçilik görevlileri tarafından yapıldığı ve bavullara trende herhangi bir şey konulmasının mümkün olmadığını açıklamıştır.⁵⁰⁹

3.4.2. Refah Şilebi Faciası

3 Temmuz 1941 tarihinde verilen haberde, Türkiye'ye ait Refah vapurunun Akdeniz'in doğusunda batırıldığı açıklanmıştır. İngiltere yaptığı açıklamada bu olayda hiçbir denizaltısının ilgisinin bulunmadığını, Almanya ise İngiltere'yi suçlayarak olayın ardından yaptığı açıklamayı eleştirmiş, bir denizaltıdan nasıl bu kadar çabuk haber aldığını sorgulanmıştır. Almanya ve İtalya da yaptıkları açıklamada bu olayla ilgilerinin bulunmadığını açıklamışlardır.⁵¹⁰

Milli Savunma Bakanı Saffet Arıkan'ın Refah vapuru faciası ile ilgili TBMM'de yaptığı konuşma gazetede yer almıştır. Arıkan, İngiltere'ye sipariş edilen gemilerin teslim alınması için Refah vapurunun 23 Haziran 1941 Pazartesi tarihinde Mersin'den Mısır'a doğru yola çıktığını, aynı gün akşam saat 22.30'da battığını, 25 Haziran sabahı vapurdan sağ kurtulan 28 kişinin

⁵⁰⁸ “Perapalasta Evvelki Gece Bir Bomba İnfilak Etti”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Mart 1941, No: 1023, s. 1,2.

⁵⁰⁹ “Perapalastaki infilak Hadisesi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Mart 1941, No: 1024, s. 1.

⁵¹⁰ “Refah Vapuru Faciası”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Temmuz 1941, No: 1055, s. 1.

haber vermesi ile facianın haber alındığını, vapurun mayın ile mi yoksa bir saldırı sonucu mu battığı ile ilgili soruşturmanın sürdüğünü belirtmiştir.

“36 saat gibi mühim bir zaman geçmiş olduğu ve infilâk tesiri ile geminin telsizinin de islemez bir hale geldiği içindir ki, bu çok güzide ve kahraman arkadaşlarımızın imdadına yetişmek müyesser olamamıştır. 19 subay, 63 erbaş, 68 er denizden ve bir subay, 20 talebe havadan ve 28 kişi de gemi mürettebatından mürekkep işbu 200 kişilik güzide kafileden, 28 kişi yukarıda arzettiğim can kurtaranla ve 4 kişi de yapılan tarama neticesinde 4 ü deniz subayı, 15 deniz erbaş, 5 i deniz eri ve bir hava subayı, dördü hava talebesi ve üçü de gemi mürettebatıdır. Ceman 32 si kurtulabilmiş, büyük ekseriyet maalesef vatan ve vazife uğrunda şehit olmuşlardır.”

Saffet Arıkan'ın konuşmasından sonra milletvekillerinden Hilmi Oran ve Nakiye Ergün'ün de söz aldığı ifade edilmiştir. Hükümet tarafından başlatılan soruşturmanın bir an önce yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Konuşmaların sonunda hayatını kaybedenler için beş dakikalık bir saygı duruşunun yapıldığı aktarılmıştır.⁵¹¹

Refah vapurunun batırılması olayıyla ilgili yapılan soruşturmada yüksek rütbeli subay ve memurların bulunması sebebiyle Milli Savunma Bakanı Saffet Arıkan ve Ulaştırma Bakanı Cevdet Kerim'in soruşturmanın selameti için istifa ettikleri duyurulmuştur. Milli Savunma Bakanlığına emekli korgeneral Ali Rıza Artunkal ve Ulaştırma Bakanlığına da emekli amiral Fahri Engin'in getirildiği bildirilmiştir.⁵¹²

Ankara Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davanın sonuçlandığı ve suçlanan kişilerin hepsinin beraat ettiği açıklanmıştır.⁵¹³

3.4.3. Von Papen'e Suikast Girişimi

6 Nisan 1942 tarihinde, Almanya'nın Ankara büyükelçisi Von Papen'e bir suikast girişimi olduğu duyurulmuştur. Olayın faillerinin İstanbul ve Ankara emniyet müdürlüklerinin çalışmasıyla yakalandığı, suikastı yapmaya çalışan kişinin ise bomba ile beraber patlayarak öldüğü ifade edilmiştir. Parçalara ayrılan cesedin tekrar bir araya getirildiği ve bu sayede suç ortaklarının yakalandığı, zanlılar arasında dört kadın, iki Yahudi ve Rus

⁵¹¹ “REFAH HADİSESİ”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Temmuz 1941, No: 1055, s. 1,2.

⁵¹² “Yeni Vekillerimiz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 İkinci Teşrin 1941, No: 1093, s. 1.

⁵¹³ “Refah vapuru muhakemesi sona erdi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 İkinci Kanun 1944, No:1315, s. 1.

vatandaşının bulunduğu, zanlılardan birinin Almanya ile Türkiye arasındaki ilişkileri bozmak için böyle bir suikast yapıldığını itiraf ettiği iddia edilmiştir.⁵¹⁴

4 Haziran 1942’de suikast zanlılarının mahkemelerinin devam ettiği, sanıklardan Abdurrahman Sayman ve Süleyman Savul’un savunmalarını yaptıkları belirtmiştir. Sayman’ın avukatı yaptığı açıklamada, mahkemenin vereceği kararın tarihi bir karar olacağı, müvekkilinin Yugoslavya’da bulunduğu sırada komünizme yöneldiği, diğer sanıklarla tanışmasının tesadüften ibaret olduğu, diğer sanıklar tarafından kandırıldığını ifade etmiştir.

Süleyman Savul’un da savunmasında suçsuz olduğunu belirterek beraatını istediği, Rus zanlı Kornilof ve Yorgi Pavlof ise savunmasını Rusça olarak hazırladığı, sesli olarak okuyup Türkçesini daha sonra mahkeme heyetine vereceği, mahkeme heyetinin ise bu isteği reddettiği ve savunmanın Türkçesinin tercüme edilmesi gerektiği kararının çıktığı belirtilmiştir.⁵¹⁵

17 Haziran’da yapılan duruşmanın ardından zanlılara verilen cezaların açıklandığı aktarılmıştır. Pavlof ve Kornilof’un suçları sabit görülerek yirmişer yıl, Abdurrahman ve Süleyman’ın da onar yıl ceza aldıkları açıklanmıştır.⁵¹⁶ Süleyman, Pavlof ve Kornilof’un reddi hakim taleplerinin uygun görülmediği ve bu isteğin mahkeme tarafından reddedildiği belirtilmiştir.⁵¹⁷

3.5. İkinci Dünya Savaşı Sırasında İmzalanan Antlaşmalar (1940-1944)

Türkiye, savaş başlamadan hemen önce 12 Mayıs 1939’da İngiltere ve 23 Haziran 1939’da Fransa ile ortak deklarasyonlar yayımlayarak, kendisini güvence altına almayı amaçlamıştır. 19 Ekim 1939 tarihinde de, daha önce yapılan ortak deklarasyonların devamı niteliğinde olan Karşılıklı Yardım Antlaşması’nı imzalamıştır.

⁵¹⁴ Ali Rıza Dursunkaya, “Bomb hadisesi ve Türk zabıtasının muvaffakiyeti”, *Trakya da Yeşilyurt*, 6 Nisan 1942, No: 1133, s. 1.

⁵¹⁵ “Suikast Muhakemesi”, *Trakya da Yeşilyurt*, 4 Haziran 1942, No: 1150, s. 1.

⁵¹⁶ “Suikast muhakemesi bitti”, *Trakya da Yeşilyurt*, 18 Haziran 1942, No: 1154, s. 1.

⁵¹⁷ “Suikast muhakemesi”, *Trakya da Yeşilyurt*, 19 İkinci Teşrin 1942, No: 1197, s. 1.

Ankara’da imzalanan Türk, İngiliz ve Fransız ortak antlaşmasının Akdeniz ve Balkanlardaki endişeli durumu ortadan kaldırdığı belirtilmiştir. 19 Ekim 1939 tarihinde Dışişleri Bakanlığı binasında Başbakan Refik Saydam ile Fransa Büyükelçisi Massigli ve Büyük Britanya Büyükelçisi Hugessen arasında herhangi bir saldırıya karşı ortak hareket antlaşması imzalandığı duyurulmuştur. Bu antlaşmanın Türkiye’de büyük sevinçle karşılandığı, dünya da ise takdir edildiği, Türk-İngiliz-Fransız antlaşmasının bu üç devlet arasında samimiyeti ve dostluğu arttırdığı, Akdeniz ile Balkanlarda ise bir barış havası ortaya çıkarttığı üzerinde durulmuştur.⁵¹⁸

İkinci Dünya Savaşı tüm hızıyla ilerlerken İtalya Yunanistan’a saldırmış, Almanya ise tüm Balkanları tehdit eder noktaya gelmiştir. Bulgaristan ise toprak kapabilmek amacıyla Almanya ile yakınlaşmaya başlamıştır. Türkiye ise Almanya’nın Romanya’yı kullanarak güneye inmesinden çekindiği için İstanbul ve Trakya askeri hazırlıklarda bulunmuş ve sıkıyönetim ilan etmiştir. Bulgaristan ise tüm bu önlemlerin kendisine alındığı düşünmüş, iki devlet arasındaki güven duygusunu tazelemek amacıyla Bulgaristan’ın girişimiyle 17 Şubat 1941 tarihinde Ankara’da bir ortak beyanname yayınlanmıştır. Ortak beyanname de bu iki devlet birbirlerine saldırmamayı garanti etmiştir.⁵¹⁹

Gazete bu beyannameyi “Ankara Antlaşması” başlığıyla duyurmuştur. Haberin içeriğinden, bir süredir devam eden görüşmelerin 17 Şubat’ta hayırlı bir sonuca ulaştığı, Balkanlardaki tehlikeli durumlar karşısında imzalanan beyannamenin tüm dünyada olumlu etki yaptığı belirtilmiştir. Türkiye’nin aldığı askeri tedbirler Bulgar hükümetini alıncırdığı ve korktuğu, Türkiye’nin ise böyle bir durumun olmadığı yalnızca ülkesini korumak ve barışı sağlamak için adımlar attığını ve Bulgaristan’ı ikna ettiği, imzalanan beyannamenin hem Bulgaristan’da hem de Türkiye’de sevinçle karşılandığı ifade edilmiştir.⁵²⁰

Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu’nun Ulus gazetesine verdiği beyanat gazetede yayınlanmıştır. Türkiye’nin ittifaklara sadık olduğunu, komşularıyla

⁵¹⁸ Ali Rıza Dursunkaya, “Büyük Eser karşısında Dünya efkarı”, *Trakya’da Yeşilyurt*, 23 Birinci Teşrin 1939, No: 889, s. 1.

⁵¹⁹ Soysal, *Türkiye’nin Siyasal Andlaşmaları*, s. 631.

⁵²⁰ “Ankara Antlaşması”, *Trakya’da Yeşilyurt*, 20 Şubat 1941, No: 1017, s. 1.

iyi geçinmek niyetinde olduğu, toprak bütünlüğüne ve bağımsızlığına yapılacak her türlü saldırıya silahla karşılık vereceğine dikkat çekmiştir.

*“Türkiye Bulgaristan antlaşması hiç bir yerde hiç bir taarruz emeli olmadığını söyleyen ve sulhlarını korumak gayesini güden iki komşu devletin samimiyetle el sıkması ve sözleşmesidir. Türkiye bu tarzda ve bu manada uzanacak her eli sıkmağa daima amadedir.”*⁵²¹

Sovyet Rusya'nın 1939 yılının Ağustos ayında Almanya ile Saldırmazlık Paktını imzalamasıyla Türkiye ile ittifak antlaşması yapmasını zora sokmuştur. Türkiye her ne olursa olsun antlaşma için gerekli çabayı göstermiş ve Ankara'da Sovyet Rusya büyükelçisi ile bir antlaşma tasarısı meydana getirilmiştir. Ayrıca Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu da 15 Eylül 1939 tarihinde antlaşmanın detaylarını görüşüp, imzalamak için Moskova'ya gitmiştir. Fakat araya Almanya'nın girmesi ve Stalin'in de boğazlar konusundaki yersiz istekleri sonucu görüşmeler tıkanmış, Saraçoğlu ülkeye geri dönmüştür.⁵²²

Şükrü Saraçoğlu'nun Moskova görüşmeleri gazetede kendisine geniş yer bulmuştur. Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu, Rusya Ankara Büyükelçisi ile beraber Rusya'ya gittiği, Rusya ile olan ilişkileri geliştirmek ve daha da arttırmak için bu ziyaretin gerçekleşeceği belirtmiştir.⁵²³

10 Ekim 1939 tarihli TBMM toplantısında Başbakan Refik Saydam, Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nun Moskova görüşmeleri hakkında meclisi bilgilendirdiği, sorulan sorulara gerekli cevapları verdiği bildirilmiştir.⁵²⁴

17 Ekim 1939 tarihli TBMM toplantısında Başbakan Refik Saydam, Moskova'da devam eden görüşmelerin sona erdiği ve yapılan görüşmeler sonunda herhangi bir antlaşma yapılmadığını ifade etmiştir. Görüşmelerin sonuçsuz kalmasında Sovyetlerin Boğazlar konusundaki taleplerinin etkisi olduğunu, olumsuz sonuca rağmen Sovyetlerle olan ilişkilerin eskisi gibi dostane şekilde süreceğini belirtmiştir.⁵²⁵

⁵²¹ “Hariciye vekilimizin bayanatı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Şubat 1941, No: 1018, s. 1,4.

⁵²² Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları*, s. 594.

⁵²³ “Hariciye Vekilimiz Rusyada”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 25 Eylül 1939, No: 874, s. 1.

⁵²⁴ “Moskova Müzakereleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Birinci Teşrin 1939, No:879, s. 1.

⁵²⁵ “Türk-Sovyet Müzakereleri Moskovada Neticelenemedi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Birinci Teşrin 1939, No: 881, s. 1.

Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nun görüşmelerin sona ermesiyle Moskova'dan Ankara'ya doğru yola çıktığı belirtilmiştir. Yirmi üç gün süren görüşmelerden sonuç alınmadığı, Saraçoğlu'nun görüşmelerin detaylarını hükümete sunacağı ve iki ülkenin de görüşmelerde ortaya attığı fikirlerin inceleneceği bilgisi verilmiştir.⁵²⁶

21 Ekim sabahı Ankara'ya vardığı bildirilen Şükrü Saraçoğlu'nu, Meclis başkanı, Başbakan, milletvekilleri ve İngiliz, Fransız, Balkan devletleri büyükelçileri ile beraber kalabalık bir halk kitlesi tarafından karşılandığı bildirilmiştir.⁵²⁷

1940 yılının son çeyreğine gelindiğinde ise İtalya'nın Yunanistan'a saldırması, Almanya'nın Romanya'ya ordularını yerleştirmesi, 1 Mart 1941'de ise Bulgaristan'ın Mihver devletlere katılması gibi nedenlerle Sovyet Rusya yeniden Türkiye ile yakınlaşmıştır. İngiltere'nin de yardımları ile 24 Mart 1941 günü ortak bir bildiri yayınlanmıştır.⁵²⁸

Türkiye ile Sovyet hükümetleri Ankara'da Türkçe, Moskova'da Rusça olarak bir bildiri yayınladıkları açıklanmıştır. Yabancı basında çıkan Türkiye'nin bir savaşa girmesi durumunda Sovyetlerin Türkiye'nin bu durumundan faydalanıp Türkiye'yi işgal edeceği haberleri yalanlanmış ve Sovyet hükümetinin Türkiye'ye bu konuda güvence verdiği duyurulmuştur.⁵²⁹

İngiliz Avam Kamarasında Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Rab Butler'e Türk-Sovyet Paktı hakkında sorulan bir soruya cevap olarak Butler şunları söylemiştir:

*“Avam kamarası hatırlarki İngiliz-Türk karşılıklı yardım muahedesinin protokolü mucibince Türkiye'nin aldığı taahhütler, Sovyetler birliği silahlı ihtilale girmesini intaç edecek bir harekette bulunmaya Türkiyeyi icbar edemez. Son deklarasyonla böyle bir ihtimal daha ziyade ortadan kalkmışa benzemektedir.”*⁵³⁰

Sovyet Rusya'ya bir saldırı planında olan Almanya ve Hitler, Türkiye'nin tarafsızlığını beklemiştir. Türkiye de Balkanları ele geçirmiş olan Almanya ile İngiltere ve Fransa'yla yaptığı ittifakı bozmadan ve savaşa girmeden bir

⁵²⁶ “Hariciye Vekilimiz geliyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Birinci Teşrin 1939, No: 881, s. 1.

⁵²⁷ “Hariciye Vekilimizin Avdeti”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 Birinci Teşrin 1939, No: 882, s. 1.

⁵²⁸ Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları*, s. 634.

⁵²⁹ “Sovyet Rusya Türkiyeye yeni teminat verdi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Mart 1941, No:1027, s. 1.

⁵³⁰ “İngiliz Avam Kamarasında Türk-Sovyet Deklerasyonu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Nisan 1941, No: 1029, s. 2.

antlaşma yapmak istemiştir. Bu şartlar altında Almanya'nın Sovyet Rusya'ya saldırmasından dört gün önce, 18 Haziran 1941 tarihinde Ankara'da Türk-Alman Saldırmazlık Paktı imzalanmıştır.⁵³¹

Gazetede paktın on yıllık olduğu duyurulmuş ve detaylarını paylaşmıştır. Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu ile Almanya'nın Ankara Büyükelçisi Franz Von Papen arasında imzalanan bu antlaşma ile iki ülke birbirlerinin toprak bütünlüğüne saygı gösterecekler, doğrudan veya dolaylı olarak birbirlerine karşı olumsuz bir harekette bulunmayacaklar, birbirlerini ilgilendiren bir mesele olduğu zaman dostane bir şekilde görüşecek ve antlaşma on yıl süreyle geçerli olacaktır.⁵³²

CHP Meclis grubunda yaptığı konuşmada, paktın imzalanması teklifi verilmiş, antlaşmanın oy birliği ve alkışlar arasında kabul edildiği belirtilmiştir.⁵³³ Saldırmazlık paktının ardından İsmet İnönü ve Adolf Hitler arasında çekilen telgraflarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Ekselans Adolf Hitler
Alman Reich'i Führer Şansölyesi*

Berlin

Türkiye ile Almanya arasında samimi ve hakiki dostluğu temhir eden muahedenin imzası münasebetile, Ekselansınıza tam memnuniyetimin ifadesini bildirmekle bilhassa bahtiyarım.

Bugün, iki memleketimiz ve milletimiz, karşılıklı bir itimat devresine, daima ortak kalmak kati azmile giriyorlar.

Bu mesut fırsattan bilistifade, size dostluğumun teminatını yolluyorum. Bay Şansölye

Ankara, 18 Haziran 1941

İsmet İnönü

Ekselans İsmet İnönü

Türkiye Reisicümhuru

Ankara

İki memleketimiz arasındaki samimi dostluğu teyit eden Alman Türk muahedesinin imzası münasebetile, benim de muahedenin akdinden dolayı en büyük memnuniyeti hissetmekte olduğumu, dostane telgrafınıza cevaben, Ekselansınıza bildiririm. Ben de iki memleketimizin bundan böyle devamlı bir karşılıklı itimat devresine girdiği hususundaki kanaatinize iştirak ediyorum.

Dostane hissiyatınızın teminatından dolayı size teşekkür eder ve ben de size aynı dostane hislerini en hararetli bir surette tekrarlarım.

Berlin: 19 Haziran 941

⁵³¹ Soysal, Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları, s. 637.

⁵³² “TÜRK-ALMAN DOSTLUK PAKTI İMZALANDI”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Haziran 1941, No: 1050, s. 1.

⁵³³ “C.H.P. GRUPU”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Haziran 1941, No: 1050, s. 1.

Birkaç haftadır Ankara'da yürütülen Türk-Alman ekonomik görüşmelerinin imza aşamasına geldiği açıklanmıştır. 9 Ekim 1941 tarihinde Almanya adına Almanya Büyükelçisi Von Papen ve Alman heyet başkanı Claudius, Türkiye adına ise Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu ve büyükelçi Numan Menemencioglu'nun imzaladığı belirtilmiştir. Antlaşmanın 31 Mart 1943 yılına kadar geçerli olacağı, iki ülke arasında 100.000.000 liralık ihracatın yapılacağı, Almanya tarafından sanayi, demir, savaş malzemesi verileceği, Türkiye'nin de pamuk, tütün ve zeytinyağı vereceği açıklanmıştır.⁵³⁵

3.6. İkinci Dünya Savaşı Haberleri (1939-1944)

İkinci Dünya Savaşı, 1 Eylül 1939 tarihinde Almanya'nın Polonya'yı işgali ile başlamış, 2 Eylül 1945 tarihinde Tokyo Limanı'ndaki anlaşma ile son bulmuştur. Birçok devletin katılmış olması, altı yıl sürmesi ve çok büyük bölgeye yayılmasından dolayı, dünyayı inanılmaz derecede etkileyen bir savaş olmuştur. İngiltere-Fransa tarafına "Müttefik Devletler", Almanya ve ortaklarına ise "Mihver Devletler" denilmiştir. Savaşın sebebi olarak Birinci Dünya Savaşı'nda İttifak Grubuna uygulanan ağır koşullu anlaşmalar gösterilmiştir.⁵³⁶

Almanya, 1 Eylül 1939 tarihinde Polonya'yı işgal etmiş, 1940 ilkbaharında da Danimarka ve Norveç'i ele geçirmiştir. Almanya, İngiltere'ye yaptığı hava saldırılarının ardından, rotasını kendisine ideolojik olarak da zıt bulduğu SSCB'ye çevirmiştir. Fakat Almanya, SSCB'nin işgalinden önce Yugoslavya ve Yunanistan'ı işgal ederek, 22 Haziran 1941 gecesinde SSCB'ye saldırmıştır. Birçok Rus askerinin Almanlar tarafından esir alınmasına rağmen, SSCB'nin direnişi ve soğuk havanın da yaklaşması ile Almanların Rus topraklarında ilerlemesi durmuştur.⁵³⁷

⁵³⁴ "Milli Şefimizle Alman Devlet Reisi arasında teati edilen dostluk telgrafları", *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 Haziran 1941, No: 1052, s. 1.

⁵³⁵ "Türkiye ile Almanya arasında bir Ticaret anlaşması imza edildi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Birinci Teşrin 1941, No: 1084, s. 1.

⁵³⁶ Tolga Uslubaş, Sezgin Dağ, *İlk Çağlardan Günümüze Dünya Tarihi Ansiklopedisi*, İstanbul: Karma Kitaplar, 2000, s.372.

⁵³⁷ William H. McNelill, *Dünya Tarihi*, Ankara: İmge Kitapevi, 2002, ss.782-784.

Almanya'nın müttefiki olan Japonya, 7 Aralık 1941 tarihinde ABD'nin deniz üssü Pearl Harbor'a saldırmış, bu saldırı sonucu ABD savaşa girmiştir. 1942 senesinde ABD savaş ekonomisine inanılmaz derecede hâkim olarak, Japonya'yı yavaşlatmıştır. 1942 senesinin Kasım ayında başlayan İngiliz-ABD saldırılarının sonucunda, Almanya ve İtalya, Kuzey Afrika topraklarından çıkarılmıştır. ABD ve İngiltere ordusunun Sicilya ve Güney İtalya'ya ulaşması sonrasında Mussolini iktidardan düşerek, İtalya savaştan çekilmiştir.⁵³⁸

Almanya, SSCB'ye yaptığı saldırılardan başarısız olarak geri çekilmeye başlamış, SSCB savunma tarafından saldırı tarafına geçmiştir. İlerlemeye devam eden Ruslar, 1944 senesinde Berlin'e doğru yönelmiştir. 1945 senesinin Nisan ayına kadar Almanya, ABD-Rusya ve İngiltere'ye karşı direniş göstermiş, fakat 1 Mayıs 1945 tarihinde Adolf Hitler intihar etmesi ile birlikte teslim bayrağını çekmiştir. Savaşın sonunda Almanya, Federal Alman Cumhuriyeti ve Demokratik Alman Cumhuriyeti olarak ikiye ayrılmıştır. Federal Alman Cumhuriyeti'nde İngiltere, ABD ve Fransa etkiliyken, Demokratik Alman Cumhuriyeti'ne SSCB etkili olarak, bu kısım komünizm ile yönetilmeye başlanmıştır.⁵³⁹

İkinci Dünya Savaşı'nda toplam elli milyon insan yaşamını yitirmiştir. Yaşamını yitiren elli milyon insanın otuz beş milyondan fazlasını siviller oluşturmaktaydı.⁵⁴⁰ Savaşın ardından Avrupa toparlanma sürecine girmeye başlamış, 1949 senesinde Avrupa ekonomisi eski canlı günlerine dönerek, savaş yaralarını sarmıştır.⁵⁴¹

3.6.1. 1939-1941 Yılları Arası Savaş Haberleri

4 Eylül 1939 tarihli sayıda "*Harp Patladı*" başlığıyla İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı duyurulmuştur. Papa'nın, Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Avrupalı devletlerin tüm barış tekliflerine, Almanya Cumhurbaşkanı Adolf Hitler'in Polonya'ya saldırarak cevap verdiği aktarılmıştır. Polonya'ya daha önce güvence veren İngiltere ve Fransa'nın

⁵³⁸ McNelill, *Dünya Tarihi*, ss.784-785-786.

⁵³⁹ McNelill, *Dünya Tarihi*, ss.787-788.

⁵⁴⁰ Emma Marriott, *Bir Nefeste Dünya Tarihi*, İstanbul; Maya Kitap, 2014, s.167.

⁵⁴¹ McNelill, *Dünya Tarihi*, s.788.

savaşa girmesinin an meselesi olduğu, İtalya'nın şu an için tarafsız kaldığına vurgu yapılmıştır.⁵⁴²

İngiliz uçaklarının Almanya üzerinde uçarak, Alman halkına uyarı niteliğinde, üç milyon beyanname attıkları bildirilmiştir. Polonya'ya ait otuz sekiz savaş uçağının Berlin'i bombaladığı, İngiliz donanmasının iki Alman ticaret gemisini, Alman donanmasının ise bir İngiliz ticaret gemisini batırdığı, Fransa'da çıkartılan bir kanunla kırk yaşından büyük milletvekillerinin savaşa katılmasının resmileştiği duyurulmuştur.⁵⁴³

18 Eylül'de, Sovyet Rusya'nın askerlerini harekete geçirerek Polonya topraklarını işgale başladığı duyurulmuştur. Leh halkının, hem Almanlar hem de Ruslar ile savaşmak zorunda kaldığı, toprağını kahramanca korumaya çalıştığı, Rusların, Polonya'ya saldırısının ardından İngiltere ve Fransa'nın ne yapacağı sorgulanmıştır.⁵⁴⁴

2 Ekim tarihinde Anadolu Ajansı'ndan alınan haberde, Almanya'nın Polonya'nın başkenti Varşova'ya girdiği, Sovyetlerin de Polonya'yı işgale devam ettiği belirtilmiştir.⁵⁴⁵

Rusya Dışişleri Bakanı Molotov'un Ekim ayının ortasında Berlin'e gideceği ve burada Balkan Bloku konferansına katılacağı bildirilmiştir.⁵⁴⁶ Anadolu Ajansının verdiği bilgiye göre, Fransa hükümetinin Fransa Komünist Parti'sini kapattığı, ülkede komünistlere karşı Paris, Marsilya, Toulouse gibi şehirlerde hareketlilikler yaşandığı, komünist Homanite gazetesine de soruşturma açıldığı belirtilmiştir.⁵⁴⁷

11 Nisan 1940 tarihinde, Batı cephesinde süregelen hareketsizliğin yedi ay sonunda bozulduğu, Fransa'nın bir savaş kabinesi kurduğu, İngiltere'nin yeni önlemler almaya başladığı, bu iki devletin Almanya'nın üzerine gideceği belirtilmiştir. Almanya'nın ise ablukadan kurtulmak için yıldırım savaşı taktiği ile Danimarka ve Norveç'e saldırdığı, Danimarka'yı savaşmadan işgal ettiği, Norveç ile çatışmaların devam ettiği bildirilmiştir. Müttefiklerin

⁵⁴² Ali Rıza Dursunkaya, "Harp Patladı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Eylül 1939, No: 868, s. 1.

⁵⁴³ "HARİCİ HABERLER", *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Eylül 1939, No: 869, s. 1.

⁵⁴⁴ "Harp Vaziyeti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Eylül 1939, No: 872, s. 1.

⁵⁴⁵ "Cephelerde Vaziyet", *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Birinci Teşrin 1939, No: 876, s. 1.

⁵⁴⁶ "Berlinde Balkan Bloku Konferansı mı Toplanacak?", *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Birinci Teşrin 1939, No: 876, s. 1.

⁵⁴⁷ "Fransada Komünist partisi kaldırıldı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Birinci Teşrin 1939, No:876, s. 1.

Londra’da yaptığı toplantı sonrası Norveç’e yardım kararı çıktığı ve Alman denizaltılarına saldırılar gerçekleştirdiği bilgisi verilmiştir.⁵⁴⁸

13 Mayıs’ta yer alan haberde, Almanya’nın savaşta tarafsız olan devletleri gözüne kestirdiği, Hollanda ile Belçika’nın tarafsız olmasına rağmen Alman savaş uçakları ve kara hareketi ile işgal edildiği belirtilmiştir. Sadece beş yüz askeri bulunan Lüksemburg’un da işgal edildiği, Belçika topraklarında savaşın devam ettiği, İngiliz ve Fransız ordularının da Belçika’ya yardım sağladığı, dünyanın üç büyük ordusunun karşı karşıya geldiğine vurgu yapılmıştır.⁵⁴⁹

Almanya’nın ardından İtalya’nın da harekete geçtiği Korsika ve Tunus’u resmen istediği, Müttefik kuvvetlerin bu durum karşısında donanmalarını Akdeniz’e gönderdiği belirtilmiştir. İtalya Dışişleri Bakanı Galeazzo Ciano’nun Arnavutluk’a gitmeden önce yaptığı İtalya’nın genişleme politikası güdeceğine dair açıklama ile savaşa gireceğinin ipuçlarını vermiş olduğu iddia edilmiştir. İtalya’nın savaş girmesi durumunda Fransa sınırından Almanya’ya yardım mı edeceği yoksa Mısır, Tunus ve Fas gibi yerleri işgal mi edeceği soruları sorulmuş, ayrıca Arnavutluk üzerinden Balkanlara saldırma ihtimalinin de olduğuna dikkat çekilmiştir.⁵⁵⁰

Fransa’ya bağlı Scarpe bölgesinin Doğu tarafına yapılan Alman saldırısının Müttefik kuvvetler ve Belçika’nın yardımıyla durdurulduğu, İngiliz hava kuvvetlerinin Almanların yığınaklarına ve geçtiği yollar üzerine saldırılar düzenlediği bildirilmiştir. Alman ordularının Fransa’nın içlerine kadar ilerlediği aktarılmıştır.⁵⁵¹

Batı cephesinde, Almanların tanklar ve savaş uçakları ile saldırılarını arttırdığı, Fransa’nın ise bu saldırıları savunmaya çalıştığı dile getirilmiştir. Müttefiklerin hava saldırıları ile Ren bölgesine, Münih uçak fabrikasına ve Alman petrol depolarına bombardıman düzenlediği, Almanların birçok kayıp verdiği ifade edilmiştir.⁵⁵²

⁵⁴⁸ Ali Rıza Dursunkaya, “Harp Genişliyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Nisan 1940, No: 928, s.1.

⁵⁴⁹ “Bitarafliğin Manası Ezilmek”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Mayıs 1940, No: 937, s. 1.

⁵⁵⁰ “Büyük Harp Vaziyeti ve İtalya”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 Mayıs 1940, No: 940, s. 1.

⁵⁵¹ “HARP VAZİYETİ”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 Mayıs 1940, No: 940, s. 1.

⁵⁵² “Almanlar Garp Cephesinde Taarruza Geçtiler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Haziran 1940, No: 944, s. 1.

6 Haziran 1940'ta, Fransa Bakanlar Kurulunun istifa ettiği, yeni hükümeti Paul Reynaud'un kuracağı, Başbakan Paul Reynaud'un aynı zamanda Dışişleri ve Savunma Bakanlığı görevlerini de üstlendiği belirtilmiştir.⁵⁵³

Savaşın Fransa topraklarında olağan hızıyla devam ettiği, Aisne nehri bölgesinde Almanları ile Fransızlar arasında zorlu çarpışmaların olduğu ve Fransızların Alman taarruzunu kırdığı bilgisi verilmiştir.⁵⁵⁴

17 Haziran'da, Başbakan Paul Reynaud'un istifa ettiği, yerine Philippe Pétain'in başbakan seçildiği bilgisi gazetede yer almıştır. Fransa Başbakanlığını en zor durumda devralması nedeniyle Cumhurbaşkanı tarafından teşekkür edildiği, yeni kurulan hükümette Milli Savunma Bakanı Maxime Weygand'nın seçildiği dile getirilmiştir.⁵⁵⁵ Yeni hükümetin yaptığı toplantıda, Almanlara barış teklifinde bulunulduğu, İngiltere'nin ise kesin zafer kazanana kadar savaş devam edeceği açıklanmıştır.⁵⁵⁶

Paul Reynaud'un ABD'ye yaptığı yardım çağrısına Amerika Başkanı Franklin Roosevelt'ten olumlu cevap geldiği, Roosevelt yaptığı açıklamada Fransa'nın topraklarını savunmasına devam ettikçe uçak ve mühimmat gönderimini iki katına çıkaracağı bildirilmiştir.⁵⁵⁷

Almanya, Fransa'nın barış talebi karşısında Benito Mussolini ile bir araya geldiği ve antlaşma şartlarını belirledikleri, Fransız delegelerin müzakerelerde bulunmak için yola çıktığına ve aşağıdaki üç şartın belirlendiğine vurgu yapılmıştır.

“1 – Fransanın kaytsız ve şartsız teslim olması.

2 – Harp nihayetine kadar Fransız topraklarının Alman işgalinde bulunması.

3 – Fransanın silahlarından tecridi”⁵⁵⁸

Sovyet Rusya'nın, Romanya'ya bir ultiatom vererek Moldova ve Bukovina bölgelerini istediği, Romanya'nın bu isteğini kabul ettiği ve Sovyet ordularının herhangi bir müdahaleye uğramadan bu bölgeleri işgal ettiği

⁵⁵³ “Fransız Kabinesinin istifası”, *Trakyada Yeşilyurt*, 6 Haziran 1940, No:944, s. 1.

⁵⁵⁴ “Harp vaziyeti”, *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Haziran 1940, No: 945, s. 1.

⁵⁵⁵ “Fransız Kabinesi İstifa Etti”, *Trakyada Yeşilyurt*, 17 Haziran 1940, No: 947, s. 1.

⁵⁵⁶ “Son haberler”, *Trakyada Yeşilyurt*, 17 Haziran 1940, No:947, s. 1.

⁵⁵⁷ “Amerikanın Müttefiklere Yardımı”, *Trakyada Yeşilyurt*, 17 Haziran 1940, No: 947, s. 1.

⁵⁵⁸ “Fransa-Almanya Sulh Müzakereleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 20 Haziran 1940, No: 948, s.1.

duyurulmuştur. Romanya'nın diğer iki bölgesi olan Dobruca'yı Bulgaristan'ın, Erdel'i ise Macaristan'ın istediği, Bulgaristan'ın Dedeağaç ve hatta Doğu Trakya'yı da işgale düşündüğü, ordularını Romanya ve Türkiye sınırlarına sevk ettiği ifade edilmiştir. Romanya'nın kara, deniz ve hava kuvvetlerini hazırlayarak, ülkede seferberlik ilan ettiği açıklanmıştır.⁵⁵⁹

1 Temmuz'da, İngilizlerin Libya üzerine yaptığı hava saldırısı sonucunda Libya Genel Valisi İtalyan Italo Balbo'nun öldüğü, Faşist İtalya'nın önemli bir ismi olan Balbo'nun ölümü sebebiyle Mussolini'nin talimatıyla bayrakların yarıya indirildiği açıklanmıştır.⁵⁶⁰

Fransa'nın teslim olması ile imzalanan Almanya-İtalya-Fransa ateşkes antlaşması ile Fransa'nın donanmalarını Almanya ve İtalya'ya bıraktığı belirtilmiştir. Fakat dünyanın üçüncü büyük donanması olan Fransa donanmasının Mihver devletlerin eline geçmesini istemeyen İngiltere'nin, Cezayir'de bulunan Fransız donanmalarına teslim olmamalarını ya da kendilerini batırma talebinde bulunduğu açıklanmıştır. Talepleri kabul etmeyen Fransız donanması ile İngiliz donanması arasında bir savaşın çıktığı, bazı Fransa gemilerinin battığı bazısının da İngiltere'nin eline geçtiği, bir diğer önemli haberin ise Fransızların geri çekilerek Almanlara bıraktığı yerlerde gizli belgelerin ele geçirildiği, bu belgelerde ortaya çıkan bilgilerin Türkiye-Sovyet Rusya ilişkilerini bozacak nitelikte olduğu bildirilmiştir.⁵⁶¹

18 Temmuz tarihinde, Almanya ile İtalya'nın Fransa'yı işgal ettikten sonra, sıradaki hedefin İngiltere olduğu ifade edilmiştir. İtalyan gazetelerinde ise bir saldırıdan önce İngiltere'ye barış teklifinde bulunulacağı, Galeazzo Ciano'nun İtalyan gazetelerine verdiği beyanatta, İngiltere'den kayıtsız şartsız teslim olmasının isteneceği, ordusunun silahtan arındırılacağı, Avrupa'da kurulacak olan yeni düzende demokrasinin olmayacağı, sosyalizm ve faşizmin hâkim olacağını ifade etmiştir.

İngiltere'nin ise bu beyanatı Mihver devletlerin daha öncede ettikleri boş tehditlerden biri olarak gördüğü belirtilmiş, İngilizlerin ünlü gazetesi The Daily Telegraph alınan yazı servis edilmiş, yazıda şunlara dikkat çekilmiştir.

⁵⁵⁹ "Son Günlerin Hadiseleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Temmuz 1940, No: 951, s. 1.

⁵⁶⁰ "Mareşal Balbo Tayyaresile yanarak düştü", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Temmuz 1940, No:951, s. 1.

⁵⁶¹ "Haftanın iki Mühim Hadisesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Temmuz 1940, No: 953, s. 1.

“İngiltere'nin teslim olmasını istemek, harikulade gülünç ve aynı zamanda hazin bir şeydir. Kuvvetli olan hücum eder, zapteder, aciz vaziyete sokar ve sonra böyle konuşur. Alman hücumunu hiç çekinmeden bekliyoruz. Bu hücum ne kadar nüthiş olursa olsun, ona, aynı şiddetle mukabele edeceğiz. İngiltere teslim olmayacaktır ve hatta istila da edilemeyecektir.”⁵⁶²

Hitler'in Reichstag'ta yaptığı konuşmanın önemli bölümleri gazetede kendisine yer bulmuştur. Konuşmasında askeri ve siyasi gelişmeler hakkında bilgi verdiği, Nazizm'in hedefini ve Danzing bölgesinin geri alma çabalarından bahsettiği belirtilmiştir. Almanya'nın uzun süreli bir savaşa hazır olduğu, Sovyet-Alman gerilimi bekleyenlerin hayal kırıklığına uğrayacağı, İngiltere'ye bir barış antlaşması teklif edeceği, İngiltere'nin kabul etmemesi durumunda saldırılara şiddetle devam edeceğinden bahsedilmiştir.⁵⁶³

İngiltere'nin Almanya'ya yaptığı hava saldırıları sonucu Ruhr bölgesi, Essen ve Hamburg şehirlerinin yerle bir olduğu ve fabrikaların tamamen durduğu, ayrıca İngiliz savaş uçaklarının Manş Denizi sahillerine yaptıkları bombardımanlarla Almanların saldırı hazırlıklarını geciktirdiği belirtilmiştir.⁵⁶⁴

Romanya ile Bulgaristan arasındaki sorunları çözülebilmesi için Almanya'nın önerisiyle antlaşma yoluna gidileceği, antlaşma görüşmelerinin Bükreş'te olacağı açıklanmıştır. Romanya'nın toprak vermek istemediği fakat Dobruca'daki Bulgar halkının belirlenen bir bölgeye yerleştirilmesi ve bu halka kültürel-ekonomik bazı hakların tanınması konusunda adım atılacağı bildirilmiştir.⁵⁶⁵

19 Ağustos 1940 tarihli haberde, Arnavutluk sınırında Davut Hoca adında birinin çıkarttığı olaylar sebebiyle Bulgaristan'ın sınıra asker gönderdiği, Yunanistan'a ait Elli kruvazörünün torpillenerek batırıldığı duyurulmuştur. Almanya'nın savaşı Balkanlardan uzak tutarak, erzak ambarı yapma düşüncesinde olduğu, bu nedenle de Romanya'yı Macaristan ve Bulgaristan ile antlaşmaya zorladığı, Yunanistan'ın İtalyan saldırısına karşı denizden İngiltere korumasında olduğu iddia edilmiştir.⁵⁶⁶

⁵⁶² “Sulh Taarruzu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Temmuz 1940, No: 956, s. 1.

⁵⁶³ “HİTLERİN NUTKU”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Temmuz 1940, No: 957, s. 1.

⁵⁶⁴ “Garbi Almanyadaki bir çok şehirler boşaltılıyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Temmuz 1940, No: 957, s. 1.

⁵⁶⁵ “Rumen-Bulgar Müzakereleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Temmuz 1940, No: 957, s. 1.

⁵⁶⁶ “Günün Hadiseleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Ağustos 1940, No: 965, s. 1.

Yunanistan'a ait iki bin yüz on beş tonluk Elli adındaki kruvazörün henüz hangi milletten olduğu bilinmeyen bir denizaltı tarafından batırıldığı belirtilmiştir. Üç torpil atılarak batırılan kruvazördeki mürettebattan bir kişinin öldüğü, yirmi dokuz kişinin ise yaralanmış olduğu bildirilmiştir.⁵⁶⁷

Amerika'dan Afrika'ya giden iki Yunan ticaret gemisinin torpille batırıldığı, bir başka Yunan gemisinin İtalyanlar tarafından Palermo'ya zorla getirildiği, Yunanistan hükümeti Yunan gemilerine karasularını terk etmeme emri verdiği ve tüm bahriyelilerin izinlerinin iptal edildiği açıklanmıştır.⁵⁶⁸

2 Eylül 1940 tarihli haberde, Almanya'nın Polonya'ya saldırısı ile başlayan İkinci Dünya Savaşı'nın birinci senesini doldurduğu duyurularak, Almanya'nın yıldırım taktiği ile Fransa'ya kadar ilerlediği, Fransa'yı işgal ettikten sonra da İngiltere'ye saldırılar düzenlediği hatırlatılmıştır. İngilizlerin başarıyla karşı koyması üzerine savaşın uzadığı, bu durumun Almanya'yı olumsuz etkileyeceği, iki ayda ele geçirmeyi planladıkları İngiltere'nin hala direnç göstermesi ve gittikçe güçlenmesi savaşın daha da uzayacağına işaret ettiği belirtilmiştir.⁵⁶⁹

Romanya'nın yapılan antlaşma sonucu kırk beş bin kilometrelik toprağını Macaristan'a bıraktığı, ayrıca Erdel'in işgal altında olması sebebiyle muhalefet hareketlerinin başladığı belirtilmiştir. Romanya hükümetinin bu durum karşısında olağanüstü önlemler aldığı, yeni bir hükümeti kurulduğu ve başa Ion Antonescu'un geldiği, diktatörlük seviyesinde yetkiler verildiği ifade edilmiştir.⁵⁷⁰

Romanya ile Bulgaristan'ın Dobruca meselesinde antlaşma yoluna gittiği ve kan dökülmeden bu meselenin hallolduğu fakat Macaristan ile olan Erdel bölgesi sorununun çözümünün kolay olmayacağı bildirilmiştir. Viyana Konferansında Romenlerin Erdel'in bırakılmasını reddettiği ve sonucunda Romanya Kralının tahtını kaybettiği, ülkede karışıklıkların baş gösterdiği, birçok kişinin tutuklandığı ifade edilmiştir. Dobruca'nın Bulgaristan'a bırakılması, Bulgaristan'da büyük bir coşkuyla karşılandığı, Bulgar

⁵⁶⁷ "Yunanın Helle kruvazörü torpillendi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Ağustos 1940, No: 965, s.4.

⁵⁶⁸ "Yunan hükümeti izinli bahriyelilere derhal vazife başına koşmalarını emretti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Ağustos 1940, No: 965, s. 4.

⁵⁶⁹ "Harbin Birinci senesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Eylül 1940, No: 969, s. 1.

⁵⁷⁰ "Romanya Vaziyeti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Eylül 1940, No: 970, s. 1.

ordusunun 20 Eylül'de Güney Dobruca'ya gireceği sonrasında ise iki ülke arasında göçlerin başlayacağı duyurulmuştur.⁵⁷¹

Amerika Birleşik Devletleri başkanlığına aday olan Wendell Willkie'nin yaptığı mitingde seçildiği takdirde ülkesini savaşa sokmayacağını söylediği ifade dılmıştır. *“Ben hiçbir zaman bu memleketi bir abluka harbine sokmayacağım ve bunu çok samimi söylüyorum.”*⁵⁷²

İngilizlerin Almanya üzerine hava saldırılarına devam ettiği, Berlin ve Reichstag'ın zarar gören şehirlerden oldukları belirtilmiştir. İngiltere Başbakanı Winston Churchill, yaptığı açıklamalarda Almanların sivil halk gözetmeksizin saldırılarda bulunduğu fakat fazla hasar veremedikleri, İngiltere'nin gün geçtikçe güçlendiği vurgusunda bulunduğu dikkat çekilmiştir.⁵⁷³

Almanya'nın, İngiltere'yi işgal edebilmek için gece-gündüz Londra'ya hava saldırıları düzenlediği, İngilizlerin ise bu saldırılara karşı direndikleri ve Norveç ile Fransa sahillerinde bulunan Alman üslerini bombaladıkları bildirilmiştir. Almanya'nın savaştaki taktığının, İngilizlerin inançlarını yıkarak kolayca işgal etmek üzerine olduğu, fakat İngilizlerin güçlü inançları sayesinde halkı birlikte ile ülkelerini savundukları ifade edilmiştir. İtalyanların Mısır topraklarını işgal ettiği, buradan İskenderiye'ye geçerek Süveyş kanalını ele geçirmeyi amaçladıkları, İngilizlerin bu duruma engel olmak için deniz ve kara ordularını Mısır'a naklettiği ve Mısır ordusuna savaş eğitimleri verdikleri açıklanmıştır.⁵⁷⁴

Senegal'e bağlı Dakar'da devam eden çarpışmalar sonucu yüz seksek beş kişinin öldüğü, üç yüz altmış üç kişinin yaralandığı belirtilmiştir. Japonya'nın Hindi Çin'ine saldırması sebebiyle Amerika'nın Japonya'ya gidecek petrol ürünlerine ambargo uygulayacağı, İtalyan kaynaklardan alınan habere göre, İngilizlerin Tobruk ve Kenya'da sivil yerleşim yerlerine saldırdığı, hastaneleri bombaladığı bildirilmiştir.⁵⁷⁵

⁵⁷¹ “Dobrice Meselesi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Eylül 1940, No: 971, s. 1.

⁵⁷² “Anadolu ajansının Son Tebliğleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Eylül 1940, No: 971, s. 1.

⁵⁷³ “Anadolu ajansının Son Tebliğleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Eylül 1940, No: 972, s. 1,4.

⁵⁷⁴ “Vaziyet!”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Eylül 1940, No: 972, s. 1.

⁵⁷⁵ “Anadolu ajansının Son Tebliğleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Eylül 1940, No: 976, s. 1,4.

Amerikan Deniz Kuvvetleri Bakanı'nın yaptığı açıklamaya göre, Amerika'nın savaşa girmek istemediği fakat Almanya-Japonya-İtalya arasında yapılan üçlü paktın Amerika'yı zor durumda bırakmak için imzalandığı belirtilmiştir. *“Biz harp etmek taraftarı değiliz. Fakat icbar edilerek hazırız. Üç taraflı pakt Amerikayı ürkütmek için tertip edilmiştir. Fakat bu gayret beyhudedir.”*⁵⁷⁶

10 Ekim tarihli haberde, Mihver devletleri tarafından yapılan Brenner Görüşmesi sonucunda Almanya'nın Romanya'ya ile anlaştığı ve Alman askerlerinin Romanya topraklarına girdiği, Romanya'da kral değiştikten sonra Alman yanlısı bir tutum izlendiği ve ülkesini savunmadan Almanlara bıraktığı ifade edilmiştir.⁵⁷⁷

ABD başkanlığına aday olan Wendell Willkie'nin İngiltere'nin dünyada özgürce yaşamak isteyen tüm ülkeler adına savaştığı ve İngiltere'ye yardım etmeye devam edileceğini söylediği belirtilmiştir.⁵⁷⁸

Almanya'nın İngiltere'yi işgal planının İngilizlerin yoğun direnci karşısında bozulduğu, Almanya'nın yıldırım taktiği ile ülkeyi işgal etmek istediği, bu amaçla dokuz milyon kişinin yaşadığı Londra'ya geceli gündüzlü hava saldırısı düzenlediği fakat İngiliz halkının yılmadığı ifade edilmiştir. İngiltere'nin bu güçlü tutumu onu Amerika'ya yaklaştırdığı ve yardımları arttırdığı, Almanların hava saldırılarının tamamen sona ermediği, bombardımanın devam ettiği ancak İngiliz direncini kıramadığı vurgulanmıştır. İngiltere'nin bir yandan savunma yaparken bir yandan da Alman üslerine ve Afrika'daki İtalyan mevzilerine saldırdığı bildirilmiştir.⁵⁷⁹

Amerika Başkanı Roosevelt yaptığı açıklamada, Amerika deniz ve hava kuvvetlerinin Batı Yarımküreye yetecek kuvvette olduğunu ve savaşa girmeden İngiltere'ye yardıma devam edeceklerini, diktatörlerden korkmadıkları, demokrasiye inandıklarını, İngiliz halkının kahramanca savaştığını sözlerine eklediği açıklanmıştır.⁵⁸⁰

⁵⁷⁶ “Radyo Servisleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 7 Birinci Teşrin 1940, No: 976, s. 4.

⁵⁷⁷ “Siyasi Durum”, *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Birinci Teşrin 1940, No: 980, s. 1.

⁵⁷⁸ “Radyo Servisleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Birinci Teşrin 1940, No: 980, s. 1.

⁵⁷⁹ “İngiliz Müdafaası ve Neticeleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 14 Birinci Teşrin 1940, No: 981, s. 1.

⁵⁸⁰ “Radyo Servisleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 14 Birinci Teşrin 1940, No: 981, s. 1,4.

Almanya Cumhurbaşkanı Hitler ile Fransa Başbakanı Pierre Laval'ın barış antlaşması şartlarının belirlenmesi için bir görüşme yaptıkları duyurulmuştur.⁵⁸¹

29 Ekim tarihinde, İtalya'nın Yunanistan'a bir nota göndererek, Yunanistan'da askeri üsler istediği, bu isteğin reddedilmesi üzerine iki ülkenin birbirlerine savaş ilan ettiği açıklanmıştır. Yunanlıların Korfu adasına asker çıkartma hareketinin başarısız olduğu, Arnavutluk sınırına yaptıkları saldırıda küçük bir karakol alabildikleri bildirilmiştir. İngiltere ise Yunanistan'a her türlü yardım yapacağını açıklamıştır.

*“İtalyan Atina seferinin General Metaksasa verdiği 3 saatlik bir nota ile Yunanlılardan askeri üsler istediği ve bu talebi Yunan hükümetinin, derhal reddetmesi ve seferberlik ilan etmesi üzerine dün sabah saat altıdanberi Yunan-İtalyan hükümetleri arasında harp başlamıştır.”*⁵⁸²

Gazetede İtalya karşısında direnen Yunanistan'ı övülerek, İtalyanların Yunan süngülerini aşamadığı, yıldırım savaşı taktiğinin işe yaramadığı öne sürülmüştür. Yunanistan'ın özgürlük ve yurt sevgisiyle donanmış olduğu ve şerefi olmadan yaşamaktansa yurdunu savunarak ölmeyi göze aldıkları ifade edilmiştir.⁵⁸³

İngiltere tarafından İtalya'ya, İtalyan savaş uçaklarının Atina'ya saldırması halinde, İngiltere'nin de Roma'yı bombalayacağı uyarısının yapıldığı bildirilmiştir. Ağustos ayında batırılan Yunanistan'ın Elli kruvazörünün İtalya tarafından batırıldığı Atina haber ajansı tarafından açıklandığı duyurulmuştur.⁵⁸⁴

İtalya'nın kısa bir süre içerisinde kendisinden küçük bir ülke olan Yunanistan'ı işgal edeceğinin öngörüldüğü fakat bunun gerçekleşmediği belirtilmiştir. İtalya-Yunanistan savaşında on günün geride kaldığı, İtalyanların herhangi bir ilerleme kaydedemediği, Yunan halkının İtalyanlara geçit vermediği, İtalya'nın askeri güç olarak daha üstün olmasına rağmen Yunanistan'ın vatan aşkıyla mücadele ettiği vurgulanmıştır.⁵⁸⁵

⁵⁸¹ “Radyo Servisleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 24 Birinci Teşrin 1940, No:984, s. 1.

⁵⁸² “Yunan-İtalya harbi”, “Radyo Servisleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 29 Birinci Teşrin 1940, No:985, s. 4.

⁵⁸³ “Kahraman Yunanistan”, *Trakyada Yeşilyurt*, 31 Birinci Teşrin 1940, No:986, s. 1.

⁵⁸⁴ “Son Haberler”, *Trakyada Yeşilyurt*, 31 Birinci Teşrin 1940, No: 986, s. 1.

⁵⁸⁵ “Yunan-İtalyan Harbi”, *Trakyada Yeşilyurt*, 7 İkinci Teşrin 1940, No: 988, s. 1.

İtalya-Yunanistan savaşının başlangıcından beri ölü ve yaralı Yunan halkının kayıpları açıklanmıştır. “*Atina – Harbin başladığı tarihten beri hava akınları yüzünden Yunanistan’da 290 kişinin öldüğü ve 680 kişinin yaralandığı resmen bildirilmiştir.*” İtalyanların Korfu adasına hava saldırısı düzenlediği, atılan bombaların binalara hasar verdiği belirtilmiştir.⁵⁸⁶

İngilizlerin, İtalya’nın Taranto şehrine denizden ve havadan yaptıkları saldırılar sonucu bir İtalyan savaş gemilerinin büyük hasara uğradığı ve battığı, altı adet zırhlı gemisinin kullanılamaz hale geldiği belirtilmiş, İtalya’nın kullanabileceği üç adet zırhlı gemisi kaldığı iddia edilmiştir. İngiltere Başbakanı Winston Churchill Avam Kamarasında yaptığı açıklamada bu olayın müjdesini verdiği, Akdeniz’de hâkimiyetin İngilizler lehine geliştiğini açıklamıştır.⁵⁸⁷

25 Kasım tarihli haberde, İtalyan-Yunan savaşının ilk evresinin İtalyanlar için hezimetle sonuçlandığı ve geri çekilmeye başladığı bilgisi verilmiştir. Savaşın Yunan topraklarında sone erdiği, Arnavutluk topraklarında devam edeceği, Görüce’nin Yunanistan’ın eline geçtiği böylece savaşın ilk evresinin sona erdiği belirtilmiştir.⁵⁸⁸

İngiliz savaş uçaklarının İtalya’nın Torino şehrine hava harekâtı düzenlediği ve şehre büyük hasara uğrattıkları, İngilizlerin Marsilya’yı bombaladığı, bu saldırının ardından Vichy Hükümetinin İngiltere’yi protesto ettiği bildirilmiştir. Romanya’da ise suçlu bulunan generaller ve eski hükümet üyelerinden altmış kişinin idam edildiği açıklanmıştır.⁵⁸⁹

İtalya’nın Yunanistan’a yaptığı saldırılar sonucu binlerce kişinin öldüğü ve yaralandığı açıklanmıştır. Gazetede İtalya sert bir şekilde eleştirilmiş, öldürmenin yerinin savaş sahası olduğu, cephelerde başarı sağlayamayan İtalya’nın acısını masumlardan çıkarttığını belirtilmiştir.

“Bu bir ay içinde vatan müdafaası gibi en mübeccel vazifesini cidden kahramanca yapan Yunanlılar karşısında yüzgeri eden İtalyanların hava akınları ile sivil halktan 1674 kişiyi öldürmüş ve

⁵⁸⁶ “Radyo Servisleri”, *Trakya Yeşilyurt*, 7 İkinci Teşrin 1940, No: 988, s. 1.

⁵⁸⁷ “Radyo Servisleri”, *Trakya Yeşilyurt*, 14 İkinci Teşrin 1940, No: 990, s. 1.

⁵⁸⁸ “Birinci safha”, *Trakya Yeşilyurt*, 25 İkinci Teşrin 1940, No: 993, s. 1.

⁵⁸⁹ “Dış Haberler”, *Trakya Yeşilyurt*, 28 İkinci Teşrin 1940, No: 994, s. 1.

yaralamış olduklarını ve bunların 698 ini kadın, 267 sini çocuk, 590 nı meme çocuğu olduğunu ajanslar dünyaya bildirdi.”⁵⁹⁰

Yunan ordusunun, zorlu hava şartlarına rağmen ilerlemesinin sürdüğü, İtalyanların Arnavutluk cephesinde geri çekildikleri ve birçok stratejik öneme sahip yerleri bıraktıkları bildirilmiştir. İtalya'nın Mısır'ın başkenti Kahire'ye hava saldırısı düzenlemesi üzerine, Mısır'ın bu durumu protesto ettiği ve İtalya'ya savaş açmak üzere olduğu, İngiliz savaş uçaklarının büyük toplarla donatıldıkları, bu topların Alman uçaklarında kullanılan toplardan daha hızlı ve dakikada üç yüz adet iki buçukluk mermi attığı ifade edilmiştir.⁵⁹¹

Habeşistan'ın işgali etmesi ile ünlenen General Pietro Badoglio'nun Yunanistan'a karşı uğranılan hezimet sonrası görevinden istifa ettiği, Yunanistan'ın Arnavutluk'ta bulunan Görice, Ergiri ve Sarande'yi ele geçirdiğine vurgu yapılmıştır.⁵⁹²

Atina haber ajansından alınan habere göre Başbakan Mateksas, Yunan Başkumandanı Papagos bir tebrik telgrafı çekmiştir. *“Ergirinin işgali münasebetile sizi, emriniz altındaki ordu ve bilhassa Ergiriyi işgal eden kıt'atı hararetle tebrik ederim.”* Telgrafı gelen cevap ise; *Ergirinin işgali münasebetile tarafınızdan gönderilen tebriklere hararetle teşekkür ederim. Ordumuzun birbirini takip eden zaferleri on dört sene içinde Yunanistan için sarfettiğiniz tükenmez ve vatanperverane gayretlerin semeresidir”* şeklinde olmuştur. Elde edilen zafer karşısında Yunan halkının ülkede şenlikler ve kutlamalar yaptıkları dile getirilmiştir.⁵⁹³

İtalya'da, Yunanistan karşısında alınan hezimetin sorumlularının arandığı ve İtalyan tarihinin en zor dönemini geçirdikleri ifade edilmiştir. Önce Yunanistan'a, ardından da Afrika'da İngilizlere karşı ağır yenilgiler almış olan İtalya'nın artık çöküş içerisine girdiği, Faşist parti ile ordunun fikir ayrılıklarına düştüğü, barış isteyen kişileri tasfiye çalışmalarının başladığı vurgulanmıştır. İtalyanların önünde üç yol olduğu; *1 – Arnavutluktan çekilerek Afrikada muharebeye devam etmek, 2 – Almanlardan yardım*

⁵⁹⁰ “Er Meydanında Muvaffak Olamayınca”, *Trakyada Yeşilyurt*, 2 Birinci Kanun 1940, No: 995, s. 1.

⁵⁹¹ “Harp Haberleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 5 Birinci Kanun 1940, No: 996 s. 1.

⁵⁹² “Badogliodan Sonra”, *Trakyada Yeşilyurt*, 9 Birinci Kanun 1940, No: 997, s. 1.

⁵⁹³ Metaksas Orduyu Tebriki”, *Trakyada Yeşilyurt*, 12 Birinci Kanun 1940, No: 998, s. 1.

*isteyerek Romanya vaziyetine düşmek 3 – Sulh yoluyla harbe nihayet vermek*⁵⁹⁴ ifade edilmiştir.

19 Aralık'ta, Afrika'da savaşın tüm hızıyla devam ettiği, İtalyanların Mısır topraklarından tamamen çıktıkları, İngilizlerin Bingazi'de çatışmaya devam ettikleri belirtilmiştir. İngilizlerin Kapusso ve Sallum'u ele geçirdikleri ayrıca Sidi-Ömer-Shefferzen kalelerini de aldıkları, Hindistan, Yeni Zelanda ve Avustralya'dan gelen askerlerin büyük yarar sağladığı vurgulanmıştır.⁵⁹⁵

6 Ocak 1941 tarihinde verilen haberde, İngilizlerin, İtalyanların elinde bulunan Nepal'deki Bardiya bölgesini ele geçirdiği ve on beş bin İtalyan askerini esir aldığı, İngiliz ordusunun sonraki hedefinin ise Tobruk olduğu, oradan Bingazi'ye ulaşarak Afrika'daki savaşı sona erdirmek olduğu savunulmuştur.⁵⁹⁶

Afrika'da devam eden savaşta, İtalyanların bir aydan kısa bir süre içinden birçok ölü ve esir verdikleri, bu sayının Birinci Dünya Savaşı'nda İngiltere ve Almanya'nın verdiği kayıptan çok daha fazla olduğu belirtilmiştir.

*“Bir aydan daha az bir müddet içinde İtalyanlar bir çok ölüden başka da 80 bin esir vermişlerdir. Halbuki İngilizlerin 1914-1918 harbinde Mısırda ve Filistinde öğradıkları zayıat 54 bindir. Almanlardan ise 1918 son teşrininde alınan esir sayısı 71997 idi.”*⁵⁹⁷

Almanya'nın, İngiltere'ye büyük bir saldırı hazırlığında olduğu, İngiliz kamuoyunun ise gerekli önlemleri almaya başladığı belirtilmiştir. Almanya'nın, Bulgaristan ve Yugoslavya üzerine de bir harekât düşündüğü, bu iki devletinde ülkelerini korumak için savaşacağı, İtalya'nın Afrika'da uğradığı hezimet üzerine Almanların Afrika'ya savaş uçaklarını göndereceği ifade edilmiştir.⁵⁹⁸

İngiliz ordusunun Bingazi'yi ele geçirdiği, Ecnebiye'ye doğru ileri harekâta geçtiği bildirilmiştir. Eritre'de ilerlemenin sürdüğü, Gondar'da ise

⁵⁹⁴ “Ayakları Suya erer Gibi oldu”, *Trakyada Yeşilyurt*, 16 Birinci Kanun 1940, No:999, s. 1.

⁵⁹⁵ “Akşamki tebliğlere nazaran Harp Vaziyeti”, *Trakyada Yeşilyurt*, 19 Birinci Kanun 1940, No: 1000, s. 1.

⁵⁹⁶ “Bardiyanın Zaptı”, *Trakyada Yeşilyurt*, 6 İkinci Kanun 1941, No: 1005, s. 1.

⁵⁹⁷ “Anadolu ajansı servisi”, *Trakyada Yeşilyurt*, 16 İkinci Kanun 1941, No: 1007, s. 1.

⁵⁹⁸ “Almanyanın Teşebbüsleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 6 Şubat 1941, No: 1013, s. 1.

İtalyanların döşedikleri mayınlar sebebiyle ilerlemenin yavaşladığı belirtilmiştir.⁵⁹⁹

İngiltere Başbakanı Winston Churchill'in gazeteyle yansıyan açıklamasında, Romanya'da bulunan Alman ordularının Bulgaristan hava üslerini ele geçirdiği ve Bulgaristan üzerinden Yunanistan'a saldırı düzenleyeceğini, Almanların ise İngilizlerin, Balkanlarda yeni bir cephe açmak istediği ileri sürülmüş fakat Almanların bir yeri işgal etmeden önce böyle iddiaları ortaya attığı belirtilmiştir. Türkiye'nin tüm bu olaylar karşısında tüm savunma hazırlıklarını yaptığı, eli silahta askerlerin sınırdaki beklediğine vurgu yapılmıştır.⁶⁰⁰

Yunanistan'ın Arnavutluk cephesinde yüz otuz kilometrelik alanda saldırıya geçtiği, İtalyan kuvvetlerini tüm mevzilerden çıkartmayı başararak, aralarında subaylarında da olduğu yedi bin İtalyan askerini esir aldıkları bilgisi verilmiştir.⁶⁰¹

Bulgaristan Başbakanı ve Dışişleri Bakanının 1 Mart günü Viyana'ya giderek Almanya-İtalya-Japonya üçlü paktına katıldığı duyurularak, Bulgar hükümetinin kendilerini Alman nüfuzuna kaptırdıkları ifade edilmiştir.⁶⁰²

Sovyet Rusya'nın savaşın başından beri pek aktif olmadığı ve tarafsız kaldığı fakat Bulgaristan'ın topraklarını Almanya'ya açması üzerine sesini çıkarttığı belirtilmiştir. Bu beyanat ile Sovyetlerin savaşın Balkanlara sıçramasını istemediği ve Bulgar gazetelerinde çıkan, Almanların Bulgaristan'a girmesinde Rusların da izni var şeklinde haberleri yalanladığı ifade edilmiştir. Bulgaristan nüfusunun yüzde doksanın Rus taraftarı olduğu ve mecliste muhaliflerin olduğu bildirilmiştir.⁶⁰³

6 Mart 1941'de, İngiltere'nin, Bulgaristan ile tüm diplomatik ilişkilerinin kestiğini açıkladığı, İngilizlerin Sofya büyükelçisinin Bulgaristan hükümetine bir nota vererek ilişkilerin kesilme nedenlerini belirttiği dile getirilmiştir.⁶⁰⁴

⁵⁹⁹ "Harp Vaziyeti", *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Şubat 1941, No: 1017, s. 1.

⁶⁰⁰ "Chorchilin Nutku Karşısında", *Trakyada Yeşilyurt*, 13 Şubat 1941, No: 1015, s. 1.

⁶⁰¹ "7000 esir daha", *Trakyada Yeşilyurt*, 17 Şubat 1941, No: 1016, s. 1.

⁶⁰² "Son Günlerin Siyasi Vak'aları", *Trakyada Yeşilyurt*, 3 Mart 1941, No: 1020, s. 1.

⁶⁰³ "Sovyet Rusyanın Bir ihtarı", *Trakyada Yeşilyurt*, 6 Mart 1941, No: 1021, s. 1.

⁶⁰⁴ "İngiliz-Bulgar Münasebeti", *Trakyada Yeşilyurt*, 6 Mart 1941, No: 1021, s. 1.

Amerika Başkanı Roosevelt'e İngiltere'ye yardım konusunda daha fazla yetki verecek kanunun Amerika meclisinde otuz bir ret oyuna karşılık altmış oyla kabul edildiği açıklanmıştır. Bu kararın kongreye sunulacağı, kongreden geçmesi halinde yasalaşacağı belirtilmiştir.⁶⁰⁵

Yunanistan'ın saldırılara devam ettiği, çok şiddetli geçen çatışmalar sonucunda binden fazla esirin alındığı, otomatik silah ve havan toplarının ele geçirildiği, Trablusgarp, Eritre ve Habeşistan'da savaşların devam ettiği ve İngilizlerin ilerlemesinin sürdüğü bildirilmiştir.⁶⁰⁶

ABD'nin Müttefiklere yapacağı yardımın resmen onaylandığı, kara, hava, deniz araçları ve malzemelerinin yapılacak yardımlar arasında olduğu, bu yardıma karşı olanların son yaşanan gelişmeler üzerine muhalefetten vazgeçtikleri ve yardıma onay verdikleri bildirilmiştir.⁶⁰⁷

İtalyanların Yunanistan cephesinde hiçbir başarı kazanamadığı, birçok komutan ve asker değişimine rağmen sonucun değişmediği, son olarak ise Mussolini'nin kendisinin askerlere komutanlık etmek için cepheye gittiği, altı gün süren şiddetli çarpışmalardan sonra Yunanistan'ı geçemedikleri, başarısız oldukları bildirilmiştir.⁶⁰⁸

17 Mart tarihinde, ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt'in açıklamaları gazetede yer almıştır. Almanya'nın demokrasiyi tehdit ettiği, Nazilerin dünyadaki seçilmiş hükümetleri yıkmak istediği, Amerikan halkının buna engel olarak İngiltere'ye yapılacak yardım kanununu onayladığı bildirilmiştir. Yardımların İngiltere, Yunanistan ve Çin'e tüm hızıyla zafer kazanılana kadar devam edeceği ifade edilmiştir.⁶⁰⁹

Almanya'nın denizaltı, kruvazör ve savaş uçakları ile İngiltere'ye yapılacak harekâtın hazırlıklarını bitirdiği ve Atlas Okyanusunda saldırılara başladığı duyurulmuştur. İngiltere Başbakanı Winston Churchill yaptığı açıklamada "*Atlantik meydan muharebesini kat'i surette kazanmamız lazımdır. Adamızın etrafında aman vermez bir mücadele devam etmektedir. Bunları bütün kuvvetimizle karşılayacağız.*" dediği belirtilmiştir.

⁶⁰⁵ "Amerikalıların kararı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 Mart 1941, No: 1022, s. 1.

⁶⁰⁶ "Harp Haberleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 Mart 1941, No: 1022, s. 4.

⁶⁰⁷ "Amerika Yardımı Başladıktan sonra", *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Mart 1941, No: 1023, s. 1.

⁶⁰⁸ "İstiklal Savaşı böyle Olur", *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Mart 1941, No: 1024, s. 1.

⁶⁰⁹ "Mister Rozveltin Nutku", *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Mart 1941, No: 1024, s. 1.

Almanya'nın hedefinin Amerika'dan İngiltere'ye savaş mühimmatı ve gıda yardımı taşıyan gemileri batırarak İngiltere'yi zor durumda bırakmak olduğu, Almanya'nın Amerika'ya ait bir gemiyi batırması durumunda Amerika'nın ne yapacağını kestirilemediği aktarılmıştır.⁶¹⁰

İngiltere'nin Çin büyükelçisi Çin'in asla işgal edilemeyeceğini savunmuş, Büyükelçi aşağıdaki açıklamayı yapmıştır;

*"Londra- 19 –Çin yüksek bir şefe malik olduğundan dolayı Allaha şükür etmektedir. Sizin nasıl bir Çörcünüz ve Amerikaluların Rozvelti varsa bizim de Mareşal Şankay şefimiz vardır. Çin Japonya ile harbe başladığındanberi askeri kudretimiz artmıştır."*⁶¹¹

24 Mart'ta, Yugoslavya'nın Mihver devletler ile anlaşmak istemesi üzerine hükümetten üç kişinin istifa ettiği, istifalar üzerine görev teklif edilen yaklaşık otuz kadar kişinin ise kabul etmediği, birçok subayın da Yunanistan'a geçtiği belirtilmiştir.⁶¹²

Afrika'da savaşın devam ettiği, İngilizlerin yüz otuz İtalyan askerini esir aldığı, Habeşistan şehri Negelli'nin İngilizlerin eline geçtiği ve bu cephede gidişatın İngiltere'nin lehine geliştiği bildirilmiştir.⁶¹³

Yugoslavya'nın aniden Mihver devletlerin safına katılma kararı aldığı fakat bu kararın alınmasından sonra ülkede ayaklanmaların çıktığı duyurulmuş, halkın özgürlüklerini tehlikeye atan bu paktı tanımadıkları, Almanların müdahalesine rağmen karşı koyacakları belirtilmiştir.⁶¹⁴

Yugoslavya'da askeri bir darbenin yaşandığı, kral ve hükümetin devrildiği açıklanmıştır. Krallığa 17 yaşındaki II. Petar'ın geçtiği, Başbakanlığa ise Dragiša Cvetković yerine Dušan Simović getirildiği, yeni hükümetin bir beyanname yayınlayarak halkı sükûnete ve kralın etrafında birleşmeye çağırdığı aktarılmıştır. Haberin devamında yeni hükümetin Türkiye ile olan ilişkilerini sıklaştırmaya ve işbirliği yapılmak istendiği ifade edilmiştir.⁶¹⁵

Akdeniz'de devam eden deniz savaşlarında İngilizlerin, İtalyanlara ait olan Yugme, Pula, Zera kruvazörleri ile Vincenzo Gioberti ve Maestrale

⁶¹⁰ "Atlantik Denizinde", *Trakyada Yeşilyurt*, 20 Mart 1941, No: 1025, s. 1.

⁶¹¹ "Radyo Servisleri", *Trakyada Yeşilyurt*, 20 Mart 1941, No: 1025, s. 1.

⁶¹² "Yugoslavya neyapacak!", *Trakyada Yeşilyurt*, 24 Mart 1941, No: 1026, s. 4.

⁶¹³ "Afrikada harp", *Trakyada Yeşilyurt*, 24 Mart 1941, No: 1025, s. 4.

⁶¹⁴ "Sırp Milleti Bunu Yapamaz!", *Trakyada Yeşilyurt*, 27 Mart 1941, No: 1026, s. 1.

⁶¹⁵ "Yugoslavyada Vaziyet", *Trakyada Yeşilyurt*, 31 Mart 1941, No: 1027, s. 4.

destroyerlerini batırdıkları, Eritre’de ise altmış sekizi subay üç bin yedi yüz yetmiş beş İtalyan askerin esir alındığı aktarılmıştır.⁶¹⁶

Eritre’de bulunan Musavva liman şehrinde bulunan 4188 tonluk bir Alman ticaret gemisinin İngilizler tarafından yakalandığı, Musavva şehrinde kaçan 1526 tonluk İtalyan savaş gemisinin İngiltere donanması tarafından batırıldığı, İngilizlerin Eritre’nin başkenti Asmara’yı ele geçirdiği ve İtalyan başkomutanının kaçtığı belirtilmiştir.⁶¹⁷

Amerika tarafından Yunanistan’a gönderilecek yardımın başladığı, önemli miktarda yetmiş beşlik top ve askeri malzemelerin gemilerle beraber yola çıktığı, Doğu Akdeniz’de kontrolün tamamen İngilizlere geçtiği ve İtalyan tehlikesinin ortadan kalktığı ifade edilmiştir.⁶¹⁸

7 Nisan 1941’de yer alan haberde, savaşın Balkanlara sıçradığı, Almanya’nın Yunanistan ve Yugoslavya’ya saldırdığı duyurulmuştur. Yunanistan ordusunun Struma vadisinde Alman saldırılarına direndiği ve düşmana birçok kayıp verdirdiği, İngilizlerin Habeşistan’ın başkenti Addis Ababa’yı ele geçirdiği, Habeşistan’da savaşın sona ermek üzere olduğu ve İtalyan Afrika İmparatorluğunun yıkıldığı bildirilmiştir. İngiltere’nin bir yandan da Yunanistan ve Yugoslavya’ya askeri yardım da buldukları, ayrıca Amerika’nın da bu iki ülkeye yardıma başlayacağı açıklanmıştır.⁶¹⁹

Yugoslavya savaş uçaklarının Bulgaristan şehirleri Sofya ve Köstendil’e saldırdığı ve birçok kayıp verdirdiği, Bulgaristan hükümetinin ise Almanya’nın saldırısına Bulgar ordularının katılmadığını belirterek, Yugoslavya’nın bu saldırısını protesto ettiği aktarılmıştır.⁶²⁰

İngiltere’nin Kuzey Afrika’da başarı kazanan ordularını ve hava kuvvetlerini Yunanistan ve Yugoslavya sınırına sevk ettiği ve bu orduya Avustralya ile Yeni Zelanda’dan da askerlerin ekleneceği bildirilmiştir.⁶²¹

Yunanistan Kralı II. Georgios yayınladığı beyannamede zaferden emin olduğunu belirterek “Muharebemiz ağır, fakat amansız olacaktır. Hiç bir

⁶¹⁶ “Radyo Servisleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 31 Mart 1941, No: 1027, s. 4.

⁶¹⁷ “Radyo Servisleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 3 Nisan 1941, No: 1029, s. 1.

⁶¹⁸ “Radyo haberleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 3 Nisan 1941, No: 1029, s. 2.

⁶¹⁹ “Nihayet Balkanlar da Ateşlendi”, *Trakyada Yeşilyurt*, 7 Nisan 1941, No: 1030, s. 1.

⁶²⁰ “Bulgaristanın Sofya, Köstendil şehirleri şiddetle bombalandı”, *Trakyada Yeşilyurt*, 7 Nisan 1941, No: 1030, s. 1.

⁶²¹ “Muzaffer Nil ordusu Balkanlarda”, *Trakyada Yeşilyurt*, 7 Nisan 1941, No: 1030, s. 4.

düşman karşısında boyun eğmeyeceğiz. Hiç bir fedakarlıktan çekinmeyeceğiz yöreceyeceğimiz uzun yolun ucunda zafer bizi bekliyor” şeklinde ifade etmiştir.⁶²² Yunan hükümeti de bir beyanname yayınlamış, beyannamede Alman işgaline karşı orduyu ve halkı mücadele etmeye çağırdığı vurgulanmıştır.⁶²³

Almanya'nın Balkanlar'da taarruzunun şiddetle devam ettiği, Yunanistan ve Yugoslavya'nın da aynı şekilde karşılık verdiği, Almanların Selanik'i işgal ettiği, Yugoslavya'nın ise İşkodra'yı ele geçirdiği haberi verilmiştir.⁶²⁴ İngiliz savaş uçaklarının Sofya'da bulunan Alman yığınaklarını, demiryolu istasyonunu ve depoları bombaladıkları ve birçok hasar verdikleri bildirilmiştir.⁶²⁵

İngilizlerin Habeşistan'ın başkenti Addis Ababa'yı ele geçirdikten sonra Musavva'yı da aldıkları, böylece Doğu Afrika'nın tamamen İtalyan kuvvetlerden temizlendiği vurgulanmıştır.⁶²⁶ Derne'nin ise İtalyan ve Alman kuvvetleri tarafından işgal edildiği bildirilmiş,⁶²⁷ Afrika'da bulunan İtalya ve İngiltere ordularının kayıpları açıklanmıştır.

“Londra 8 (AA) – “Havas radyo,, İtalyanların Afrikadaki zayıtı, esir, ölü ve yaralı olmak üzere 283,000 kişiye baliğ olmaktadır. 23 Şubat tarihine kadar İngiliz zayıtı 604 ölü ve 2262 yaralıdan ibarettir.”⁶²⁸

Bulgaristan'ın hava saldırılarına karşı bir takım önlemler aldığı ve aldığı bu önlemleri halka duyurduğu, Sokakta yürüyen kişilerin ortadan yürümeleri, sokakta gazete okumaları, yedi yaşından küçük çocukların sokağa çıkması yasaklanmıştır. Sokakta grup halinde yürümenin de yasaklandığı, ayrıca tramvayların saatlerinde değişiklikler yapıldığı bildirilmiştir.⁶²⁹

Yunanistan kralı II. George'nin Yunan halkına hitaben bir bildiri yayınladığı belirtilmiştir. Bildiride, kralın başkent Atina'yı terk etmek

⁶²² “Yunan Kralın Beyannamesi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Nisan 1941, No: 1030, s. 4.

⁶²³ “Yunan Hükümetinin Beyannamesi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Nisan 1941, No: 1030, s. 4.

⁶²⁴ “Harp Vaziyeti”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 Nisan 1941, No: 1031, s. 1.

⁶²⁵ “Bulgaristan üzerinde İngiliz Tayyareleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 Nisan 1941, No: 1031, s. 1.

⁶²⁶ “Şarki Afrikada Roma İmparatorluğu Tarihe Karışmıştır”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 Nisan 1941, No: 1031, s. 1.

⁶²⁷ “Afrika Harekatı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 Nisan 1941, No: 1031, s. 1.

⁶²⁸ “Afrikada İtalyan zayıtı müthiştir”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 Nisan 1941, No: 1031, s. 1.

⁶²⁹ “Bulgaristanda Hava taarazlarına karşı alınan tedbirler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Nisan 1941, No: 1032, s. 4.

durumunda kalarak Girit'e geçtiği, Yunan halkının İngilizlerin de yardımıyla Alman saldırılarına karşı koyduğu, halkı cesarete davet ettiği ifade edilmiştir.⁶³⁰ Yunanistan'ın Sofya büyükelçisi Bulgaristan Dışişlerine verdiği nota ile Yunanistan'ın Bulgaristan ile tüm siyasi ilişkilerini kestiğini bildirmiştir.⁶³¹

Alman ordusunun Thermopylae hattında ilerleyişini sürdürdüğü, İngiliz askerlerinin bu ilerleyişi zorlaştırmaya çalıştığı belirtilmiştir. Almanların Yunanistan'ın Patron ve Mora şehirlerini işgal ettiği, 27 Nisan tarihinde Alman ordularının Atina'ya girdiği ve gamalı haçlı bayrağı diktikleri duyurulmuştur.⁶³²

Almanya'nın savaşa girmesi konusunda yoğun baskısına uğrayan İspanya Başbakanı General Franco'nun, yiyecek yardımı olmadan savaş girse halkının açlıktan ölebileceğini söyleyerek Almanları oyaladığı, İspanya'nın Mihver devletlere katılımının an meselesi olduğu da belirtilmiştir.⁶³³

Yunanistan Başbakanı Emmanouil Tsouderos'ın, Girit'te yaptığı konuşma gazetede kendisine yer bulmuştur. Yunanistan'ın azimle savaş devam edeceğini ve zafere ulaşacaklarını vurgulamıştır.⁶³⁴

İngiltere ile Irak arasında bir savaşın patlak verdiği duyurulmuştur. Yapılan açıklamada İngilizlerin büyük bir savaştayken Irak'a girmesinin nedeninin bir hükümet darbesi ile yönetimi ele geçirmiş olan Alman yanlısı Reşid Ali Geylani'yi tahtan indirmek olduğu, İngiliz ordusunun havadan ve karadan Irak'ı bombardımana devam ettiği ve Irak hava kuvvetlerinin yarısının ortadan kaldırıldığı bildirilmiştir.⁶³⁵ İngiltere'nin Irak üzerine saldırılarının aynı şiddetle devam ettiği, Irak topçu kuvvetlerinin birçoğunu tahrip ettikleri ve Basra'ya asker çıkarttıkları aktarılmıştır.⁶³⁶

⁶³⁰ "Kıral Jorjun Beyannamesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Nisan 1941, No: 1035, s. 2.

⁶³¹ "Yunanistan Bulgaristanla siyasi münasebatını kesti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Nisan 1941, No:1035, s. 2.

⁶³² "Yunanistanda Alman orduları ilerliyor", *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Nisan 1941, No: 1036, s. 1.

⁶³³ "İspanyayı üçlü paktımı almak istiyorlar", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Mayıs 1941, No: 1037, s. 1.

⁶³⁴ "Yunan Başvekilinin Nutku", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Mayıs 1941, No: 1037, s. 1.

⁶³⁵ "İngiliz-Irak Muharebesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Mayıs 1941, No: 1038, s. 1.

⁶³⁶ Ali Rıza Dursunkaya, "Irak-İngiltere İhtilafı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Mayıs 1941, No:1039, s. 1.

8 Mayıs tarihinde, Türkiye'nin Irak ile İngiltere'yi uzlaştırmak için teklif yaptığı duyurulmuştur. Anadolu Ajansının Londra'dan aldığı bilgiye göre; İngiliz hükümetinin bu teklif karşısında memnun olduğu, antlaşmanın yapılabilmesi için Irak kuvvetlerinin Habbaniye'den çekilmesi gerektiği ifade edilmiştir.⁶³⁷ Mısır hükümetinin de İngiltere ile Irak arasındaki anlaşmazlığın barış yoluyla çözülmesini sağlamak için iki devlete de bir mesaj göndereceği açıklanmıştır.⁶³⁸

Alman kuvvetlerinin otuz gemiyle Girit adasına yaptıkları taarruzlarda dört bin kayıp verdikleri, Girit'i almanın yolunun donanma kuvvetinden geçtiği, Yunanistan kadınlarından oluşun bir askeri birlik kurulduğu ve bu kadınların Alman paraşütçülere birçok kayıp verdirdiği belirtilmiştir.⁶³⁹

İngiltere İşçi Partisinin her yıl yaptığı toplantının bu yıl da yapıldığı, toplantıda İngiltere'nin savaş devam etme durumunun oylandığı açıklanmıştır. *"Bu mühim işçi partisi harbe devam muhtarasını 19000 reye karşı 234000 gibi kahir bir çoklukla kabul etmiştir."*

İşçi Partisi lideri Clement Attlee'in "hükümet, gördüğü arızalara umumi çareler tatbikine çalışmaktadır. Hükümetin bütün azası bu harbi zaferle neticelenecek şekilde sevk ve idare azminde katiyen müttehittir. Yolumuzda ne durabilir, ne de müzakere edebiliriz. Hitlerizmin tahrip ve imhasından başka çıkar bir yol yoktur." dediği, ayrıca İtalya'nın Almanya için artık bir avantaj olmadığı ve Hitler'in yardımına muhtaç durumda olduğu şeklinde beyanat verdiği aktarılmıştır.

Roosevelt'in başdanışmanı Harry Hopkins, Almanların gerçek bir deniz kuvvetine sahip olmadığı, hava üstünlüğünü de kaybettiği, ekonomik olarak da yeterli kaynağı olmadığı, Hitler'in gayri resmî kazandığı ekonomik, siyasi ve ahlaki tüm faaliyetlerin Amerikan menfaatine uymadığına dikkat çekmiştir.⁶⁴⁰

⁶³⁷ "TÜRKİYE Irakla İngiltereyi uzlaştırmak için bir teklif yaptı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Mayıs 1941, No: 1039, s. 1.

⁶³⁸ "Mısır Hükümeti de İngiltere-İrak ihtilafına tavassut edecek", *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Mayıs 1941, No: 1039, s. 1.

⁶³⁹ "Radyo Haberleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Mayıs 1941, No: 1044, s. 1.

⁶⁴⁰ "Bay [Attlee] ve [Hopkin]in nutukları, *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Haziran 1941, No: 1047, s. 1.

5 Haziran'da, Irak'ta ise İngilizlerin Musul'u ele geçirdiği bildirilmiştir.⁶⁴¹ İngiliz hava kuvvetlerinin Suriye, Lübnan ve Şam'a hava saldırıları düzenlediği, Almanların Suriye'ye herhangi bir mukavemet olmadan girdikleri vurgulanmıştır.⁶⁴²

Almanya'nın ve Vichy Fransa'sının Girit'i ele geçirdikten sonra gözünü Suriye'ye dikmesi üzerine İngiltere'nin Suriye'ye asker çıkartmaya başladığı bildirilmiştir. İngilizlerin Şam ve Beyrut'u ele geçirdikleri, İngiltere'nin Suriye girme nedenlerinin, Suriye'nin bağımsızlığı ve ayrıca uygulanan ablukayı kaldırarak Suriye halkına gıda ulaştırmak olduğunu belirtmiştir.⁶⁴³

Anadolu Ajansından alınan habere göre, İtalya Başbakanı Benito Mussolini Türkiye hakkında aşağıdaki konuşmayı yapmıştır;

“Türkiye'ye gelince şimdiye kadar bütün İngiliz davetlerini reddetmiştir. Reisicümhur İnönü, İngiltereye herhangi bir surette güvenen bütün milletleri feci bir akibetia beklemekte olduğunu görmüştür.

Fakat, bu fırsattan istifade ederek Reisicümhur İnönü'ye şunu söylemek isterim ki İtalya, Türkiye'ye karşı 1928 de başlanan ve bizim için daima baki olan anlayış ve işbirliği siyasetini takip etmek azmindedir.”⁶⁴⁴

Aynı haberin devamında ise, Hitler Almanya'sının Sovyet Rusya'yı işgale başladığı şu satırlarla duyurulmuştur;

“Dün sabah radyosu Alman devlet reisi Her Hitlerin bir beyannamesile Karadenizden Baltık denizine kadar 2500 kilometrelik bir cephe tutan Rus hudutlarından Alman, Romen ve Fin ordularının tecavüze geçmeleri emrini verdiğini bildiriyordu.”

23 Haziran tarihinde, Moldova'nın işgal edildiği, Kiev, Moskova ve Leningrad'ın ise bombalandığı, Almanya'nın hem Batı Avrupa'da hem de Afrika'da savaşırken yeni bir cephe açmasının sebebinin siyasi ve askeri olduğu vurgulanmıştır.⁶⁴⁵

Anadolu Ajansından alınan habere göre, Türkiye'nin bu iki devletin savaş durumu karşısında tarafsızlığını koruyacağı belirtilmiştir.

⁶⁴¹ “Radyo Haberleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Haziran 1941, No: 1047, s. 2.

⁶⁴² “Radyo Haberleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Haziran 1941, No: 1048, s. 2.

⁶⁴³ Ali Rıza Dursunkaya, “Suriye hareketi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Haziran 1941, No: 1049, s. 1,2.

⁶⁴⁴ “İNÖNÜ'YE MUSSOLİNİNİN HITABI”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Haziran 1941, No:1049, s. 1.

⁶⁴⁵ Ali Rıza Dursunkaya, “Alman-Rus Harbi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 Haziran 1941, No:1052, s. 1.

“Ankara 22 (a.a) resmi tebliğ:
Cümhuriyet hükümeti, Almanya-Sovyetlerbirliği harbi dolayısıyla
hasıl olan vaziyet muvacehesinde Türkiyenin bitarafılığına ilana karar
vermiştir”.⁶⁴⁶

Alman-Sovyet savaşında iki yüz tümen Rus askerinin ve yüz yetmiş tümen Alman askerinin karşı karşıya geldiği aktarılmıştır. Uçak, tank ve zırhlı araçların on binlerce olduğu, bu sayıların daha da artabileceği, iki tarafın da asker sayısının on beş milyona yakın olduğu ifade edilmiştir. İngiltere ve Amerika'nın Rusya'ya maddi ve manevi yardım etmeye karar verdiği, bu yardımın Ruslara yakın olduklarından değil, Almanları yıpratmak amacıyla yapılacağı dile getirilmiştir.⁶⁴⁷

22 Haziran sabaha karşı Sovyet topraklarına Alman saldırılarının başladığı, bu saldırıların Kızıl Ordu tarafından başarıyla durdurulduğu belirtilmiştir. Macaristan'ın Sovyetler ile siyasi ilişkilerini kestiği aktarılmıştır. “Romadan İstefani ajansının bildirdiğine göre Macar hükümeti Sovyetlerbirliğiyle siyasi münasebetlerini kesmeğe karar vermiştir.”⁶⁴⁸

Alman-Rus savaşının tüm şiddeti ile havadan, karadan, denizden ve süngü süngüye devam ettiği, Rusların, Almanlara karşı yüksek direnç gösterdiği bu yüzden de kanlı çatışmaların yaşandığı belirtilmiştir.⁶⁴⁹

Suriye'de, İngiltere ve Özgür Fransa ordularının ilerleyişinin sürdüğü, Sabaa Biyar, Cebele, Sadiye, Esseyri, Şehim ve Mazbut şehir ve kasabalarını ele geçirdikleri, İngilizlerin insan ölümlerine ve şehirlerin harap olmasına engel olmak için yıldırım taktiği uygulamadığı ve sabırla saldırılarına devam ettiği vurgulanmıştır. Habeşistan'da da Densi şehrinde bin yüz İtalyan askerinin esir alındığı bildirilmiştir.⁶⁵⁰

Alman ordusunun Riga ve Vaduz'u işgal ettiği, Finlandiya ve Macaristan ordularının da Ruslara karşı Alman ordularına katıldıkları açıklanmıştır.⁶⁵¹

⁶⁴⁶ “Alman-Sovyet Harbi karşısında Vaziyetimiz”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 Haziran 1941, No:1052, s. 1.

⁶⁴⁷ “Dünyanın En büyük Kuvvetleri Çarpışıyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Haziran 1941, No:1053, s. 1.

⁶⁴⁸ “Alman-Rus Harbi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Haziran 1941, No: 1053, s. 1,2.

⁶⁴⁹ “Alman-Rus harbi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Haziran 1941, No: 1054, s. 1.

⁶⁵⁰ “Habeşistanda, Suriyede neler oluyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Haziran 1941, No: 1054, s. 1,2.

⁶⁵¹ “Alman-Rus Harbi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Temmuz 1941, No: 1055 s. 1,2.

10 Temmuz'da, Fransız Vichy hükümetine bağlı Saint Didier isimli geminin Antalya limanında İngiliz savaş uçakları tarafından batırıldığı, gemide bulunan iki yüz seksen kişiden yirmi beş kişinin hayatını kaybettiği duyurulmuştur. Türkiye'nin kendi karasularında yaşanan bu olay karşısında İngiltere'yi protesto ettiği bildirilmiştir.⁶⁵²

Almanya'nın İzlanda'yı savaş bölgesi ilan etmesinin ardından Amerika'nın İzlanda'yı işgal ettiği, bu gelişmenin Amerika'yı savaşa bir adım daha yaklaştırdığı bildirilmiştir. Polonya ile Sovyet Rusya arasında bir barış antlaşmasının imzalanacağı, bu antlaşmaya göre Rusya'da bulunan esirlerin silahlandırılarak Almanlara karşı savaşmasının kararlaştırıldığı açıklanmıştır.⁶⁵³

Suriye'de Vichy hükümeti ile İngiltere'nin ateşkes antlaşması yapmak için antlaştıkları ve detayların görüldüğü bildirilmiştir. Alman ordusunun Stalin hattını aşarak Kiev'e ulaştıkları, Leningrad'a doğru ilerledikleri, savaş uçaklarının ise demiryollarını tahrip ettikleri aktarılmıştır.⁶⁵⁴

Tüm hızıyla devam eden Alman-Rus savaşında geride kalan beş haftada üç milyon kişinin hayatını kaybettiği açıklanmıştır.⁶⁵⁵ Sovyet Rusya'nın Londra büyükelçisi yaptığı açıklamada Rus-İngiliz dostluğundan bahsettiği, iki ülkenin Almanlar karşısındaki zafere inancına vurgu yaptığı belirtilmiştir.⁶⁵⁶

Bulgaristan'da Genelkurmay Başkanı Nikola Hadzhipetkov'ın emekliye ayrıldığı yerine kralın eski yaveri Konstantin Lukash'ın getirildiği duyurulmuştur.⁶⁵⁷

İngiltere büyükelçisi M. Hughe Knatchbull Hugessen ve Sovyetler Birliği büyükelçisi M. Vinogradef Türkiye'ye bir nota vererek Türkiye'nin toprak bütünlüğüne ve Montrö Boğazlar Sözleşmesine saygılı olacakları ve herhangi

⁶⁵² "Antalya önlerinde bir Fransız gemisi batırıldı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 Temmuz 1941, No: 1057, s. 1.

⁶⁵³ "Harp haberleri hulasası", *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 Temmuz 1941, No: 1057, s. 1.

⁶⁵⁴ "HARP HABERLERİ", *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Temmuz 1941, No: 1058, s. 1.

⁶⁵⁵ "Dehşet!", *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Temmuz 1941, No: 1062, s. 1.

⁶⁵⁶ "Harp haberleri hulasası", *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Temmuz 1941, No: 1062, s. 1.

⁶⁵⁷ "Bulgar Yüksek Kumanda Heyeti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Ağustos 1941, No: 1067, s. 1.

bir Avrupalı devletin saldırısına uğradığı takdirde yardımda bulunacağını açıkladıkları duyurulmuştur.⁶⁵⁸

Almanya'nın planının, Ağustos ayı içerisinde Rusya harekâtını sonlandırmak olduğu fakat Ağustos ayının sonuna gelinmiş olmasına rağmen hala başarı elde edemedikleri iddia edilmiştir.⁶⁵⁹

İngiltere'nin isteğiyle Kuzeyden Rus orduları, Güneyden de İngiliz ordularının İran'a girdikleri duyurulmuştur. İran'ın savaşta tarafsızlığını ilan etmesine rağmen işgale uğramasının sebebinin Kafkas petrolünün varlığı olduğu, Almanların Odesa'dan sonra gözünü Kafkasya'ya dikmesi üzerine İngiliz ve Rusların bu önlemi aldıkları ifade edilmiştir.⁶⁶⁰

1 Eylül 1941 tarihinde verilen haberde, savaşın ikinci yılını doldurduğunu belirtilerek, iki sene içerisinde birçok devletin yıkıldığı, şehirlerin harap olduğu ve milyonlarca insanın öldüğü hatırlatılmıştır.⁶⁶¹

Rus ordusunun Leningrad'a düzenlediği harekât sonunda Almanların şehirden beş kilometre geri çekildikleri açıklanmıştır.⁶⁶²

İngiliz ve Amerikan gazetelerinde çıkan Almanya'nın Türk-Bulgar sınırına asker yığdığı haberlerinin, Alman Dışişleri Bakanlığı sözcüsü tarafından yalanlandığı belirtilmiştir. Yapılan açıklamada bu haberlerin Türk-Alman ilişkilerini bozmak istediği ayrıca dikkatleri İran ve Suriye olan olaylardan uzaklaştırmak için yapıldığı vurgulanmıştır.⁶⁶³

Sovyet paraşütçülerin Bulgar topraklarına girmesini Bulgaristan hükümetinin protesto ettiği bildirilmiştir. Sovyet paraşütçülerinin 15 Eylül'den beri hafif makineli silahlar ve üstlerinde Bulgar paraları ile Bulgar topraklarına indikleri, çıkan çatışmada Sovyet paraşütçülerin bir kısmının öldürüldüğü kalanının ise esir edildiği ifade edilmiştir.⁶⁶⁴

⁶⁵⁸ "İngiliz ve Sovyet Elçileri Hükümetimize Birer Nota Verdiler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Ağustos 1941, No: 1067, s. 1.

⁶⁵⁹ "İngilizlerin görüşü", *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Ağustos 1941, No: 1069, s. 1.

⁶⁶⁰ "İngiliz ve Rus orduları İran topraklarında", *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Ağustos 1941, No:1071, s. 2.

⁶⁶¹ "Dünya harbi iki Senesini bitirdi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Eylül 1941, No: 1072, s. 1.

⁶⁶² "Ajans haberleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Eylül 1941, No: 1073, s. 1.

⁶⁶³ Ali Rıza Dursunkaya, "Bulgaristan vaziyeti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Eylül 1941, No: 1076, s. 1.

⁶⁶⁴ "Sovyet paraşütçüleri Bulgar topraklarında", *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 Eylül 1941, No:1078, s. 3.

Almanya ile Rusya arasında Azak denizinin Kuzeyinde büyük bir meydan savaşı yaşandığı, Almanların dokuzuncu Sovyet ordusunun kurmay heyetini esir aldığı aktarılmıştır. Alman hava kuvvetlerinin Rostov'da bir silah fabrikasını, Moskova ve Leningrad'da askeri tesisleri vurduğu belirtilmiştir.⁶⁶⁵ Alman ordusunun Kırım'a yaptıkları saldırıların durdurulduğu ifade edilmiştir.⁶⁶⁶

Alman ordusunun Moskova'nın kırk beş kilometre kadar yakına geldiği açıklanmıştır. Japonya'da hükümetin değiştiği, yeni hükümetin Sovyetlere ve Hollanda Hindistan'ına göz diktiği ifade edilmiştir.⁶⁶⁷

Bulgaristan ile Rusya'nın savaş durumunda olmamasına rağmen, Mihver kuvvetlerin Bulgar topraklarını yığınak olarak kullanmaları bu iki devlet arasında gerginliklere neden olduğu belirtmiştir. Rusların Varna ile Pomorie arasına paraşütçülerini yolladığı ayrıca Burgas körfezine de denizaltılarını gönderdikleri, Rusya'nın amacının Bulgaristan'daki komünistleri ayaklandırmak, fabrika, köprü, askeri tesisleri bombalamak, hükümetten bazı kişileri öldürmek ve Bulgaristan'da ayaklanma çıkartarak Almanya'nın arkasında bir güvensizlik yaratmak olduğu ifade edilmiştir.⁶⁶⁸

İngiltere'nin üç Mihver devleti olan Finlandiya, Romanya ve Macaristan'a savaş ilan ettiği, İngiltere'nin ardından Çekoslovakya ve Kanada'nın da bu üç devlete savaş ilan ettiği belirtilmiştir.

“Londra 6 (A.A) “Resmen bildiriliyor,,:

İngiltere bugünkü Cumartesi saat 24ten itibaren “GreenWich saati,, Finlandiya, Romanya ve Macaristanla kendini harp halinde addedecektir. Finlandiya, Macar, ve Rumen hükümetlerinden kendilerine geçen hafta verilen notalara tatmin edici hiçbir cevap almamadığından dolayı bu üç hükümete, harp halinin mevcudiyetini intaç edecek tebliğlerde bulunmuştur.”⁶⁶⁹

8 Ocak 1941'de verilen haberde, Amerika başkanı Roosevelt Japonya'nın Hawaii adasına saldırdıklarını duyurmuştur.⁶⁷⁰ 11 Aralık 1941 tarihinde,

⁶⁶⁵ “Alman Tebliği”, *Trakyada Yeşilyurt*, 9 Birinci Teşrin 1941, No: 1083, s. 1.

⁶⁶⁶ “Sovyet Tebliği”, *Trakyada Yeşilyurt*, 9 Birinci Teşrin 1941, No:1083, s. 1.

⁶⁶⁷ “Dünya harbine bir bakış!”, “Alman Tebliği”, *Trakyada Yeşilyurt*, 20 Birinci Teşrin 1941, No: 1086, s. 1.

⁶⁶⁸ Ali Rıza Dursunkaya, “Bulgar komşumuz ve Sovyet Rusya”, *Trakyada Yeşilyurt*, 20 İkinci Teşrin 1941, No: 1095, s. 1.

⁶⁶⁹ “İngiltere üç mihver devlete harp ilan etti”, *Trakyada Yeşilyurt*, 8 Birinci Kanun 1941, No: 1100, s. 1.

⁶⁷⁰ “Ajans Haberleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 8 Birinci Kanun 1941, No: 1100, s. 1.

ABD'nin ve Japonya'nın savaş girdiği açıklanmıştır. Üç Mihver devleti ile Amerika, Rusya ve İngiltere'nin karşı karşıya geleceği, barış bekleyenlerin savaşın yıkıcı durumuna karşı gözlerini Amerika'ya diktiği fakat Japonların Amerika'ya saldırmasıyla bu durumun hayale uğradığı belirtilmiştir.⁶⁷¹

Yaşanan tüm bu gelişmeler üzerine, Bulgaristan'ın Amerika ve İngiltere'ye savaş ilan ettiği aşağıdaki satırlarla duyurulmuştur.

“13 Birincikanun ajansları şu haberi verdiler. Bulgar hükümeti Amerika ve İngiltere devletlerine harp ilan etmiş. Bu; Bulgarların bir müddettenberi takip ettikleri mihver siyasetinin fiilen açığa vurulmuş olmasından başka bir şey değildir.”

Bulgaristan bu iki devlete savaş açsa da orduların fiilen karşılaşma ihtimalinin aradaki mesafeler nedeniyle pek mümkün olmadığı, bu savaş ilanının askeri olmaktan çok siyasi bir karar olduğu ifade edilmiştir. Bulgaristan'ın Rusya'ya savaş açmamasının dikkate değer olduğu, bunun nedenin Bulgar halkının Rusya'yı geçmiş yıllardan kurtarıcı olarak görmesi savunulmuştur. Dünyanın iki bloğa ayrıldığı, bir tarafta Almanya, İtalya, Japonya, diğer tarafta ise İngiltere, Amerika ve Rusya'nın olduğu, öte yandan Japonya'nın Amerika ve İngiltere'ye savaş ilan etmesine rağmen Rusya'ya savaş ilan etmediği de dile getirilmiştir.⁶⁷²

3.6.2. 1942-1944 Yılları Arası Savaş Haberleri

Bulgaristan'ın, Rusya'ya savaş ilan etmese de Almanların isteğiyle ilerleyen zamanlarda Ruslara karşı kuvvet gönderebileceği, Almanya'nın ilkbaharda Rusya üzerine saldırı planladığı, bu yüzden daha önce Macarlardan ordu istediği gibi Bulgarlardan da isteyebileceği aktarılmıştır.⁶⁷³

1942 yılının Mart ayında beklenenin gerçekleştiği ve Almanya'nın Bulgaristan'dan Rusya seferi için asker istediği, Kral Boris'in isteği kabul etmesine rağmen Başbakan Bogdan Filov'un karşı çıktığı ve istifa ettiği bildirilmiştir.⁶⁷⁴

⁶⁷¹ Ali Rıza Dursunkaya, “Tam bir Dünya harbi”, *Trakyada Yeşilyurt*, 11 Birinci Kanun 1941, No: 1101, s. 1.

⁶⁷² “Bulgarlar da Harp ilan etti”, *Trakyada Yeşilyurt*, 15 Birinci Kanun 1941, No: 1102, s. 1.

⁶⁷³ “Bulgarların Durumu”, *Trakyada Yeşilyurt*, 26 İkinci Kanun 1942, No: 1113, s. 1.

⁶⁷⁴ Ali Rıza Dursunkaya, “Bulgaristanın Durumu”, *Trakyada Yeşilyurt*, 26 Mart 1942, No:1126, s. 1.

Mareşal Erwin Rommel önderliğindeki Alman ordularının Tobruk'tan sonra Mersa Matruh'u da ele geçirdikleri, İtalyan ve Alman kuvvetlerinin Mısır'da ilerleyişini sürdürdükleri, İskenderiye önündeki El-Alameyn'da İngilizlere karşı taarruza geçtikleri belirtilmiştir. İngiltere'nin İskenderiye-Kahire arasına bir savunma hattı kuracağı, Suriye ve Irak'taki askerlerini bu bölgeye aktarmaya başladığı bildirilmiştir.⁶⁷⁵

6 Temmuz 1942 tarihli Anadolu Ajansı'nın Berlin kaynaklı haberine göre, Sivastopol'un Alman ordularının eline geçtiği aşağıdaki satırlarla açıklanmıştır.

*“Berlin 6 (AA) – Alman tebliği: Sivastopolun cenup batısında son düşman gurupları da çetin bir müdafaadan sonra imha veya esir edilmiştir. Bu suretle Sivastopol muharebesi sona ermiş bulunuyor. Esir ve ganimetler son sayı sonrası bildirilecektir.”*⁶⁷⁶

İkinci Dünya Savaşı'nın en büyük yükünü Sovyet Rusya ve Çin'in çektiği, Çin'de yirmi beş milyon insanın askere çağrıldığı, bir an önce Çin'e gerekli yardım yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Sovyet Rusya'nın ise Sivastopol'un işgali ve Almanların Rostov'a kadar gelmesi üzerine İngiltere'nin yardımıyla ikinci bir cephe açarak savaş yükünü hafifletmek istediği, Almanya'nın Kafkaslarda ilerleyerek Kafkas petrolünü ele geçirme isteğinde olduğu ve yeni bir cephenin açılmasının zaruri olduğu belirtilmiştir.⁶⁷⁷

22 Temmuz 1942 tarihli, Anadolu Ajansı'nın Washington kaynaklı haberine göre, Brezilya'nın Amerika büyükelçisinin, Brezilya'nın Almanya ve İtalya'ya savaştığını Amerikan hükümetine bildirdiği duyurulmuştur.

“Vaşington 22 (a.a) – Brezilya büyük elçisi, Brezilya ile Almanya ve İtalya arasında harp halinin mevcut olduğunu haber veren hükümetin hususi bir mesajını Birleşik Amerika hükümetine tevdi etmiştir. Bu karar diğer cenubi Amerika devletlerine de bildirilmiştir.”

Alman ve Rumen ordularının Kuban bölgesine bağlı Kriamanskaya ve Kurganskaya şehirlerini işgal ettiği aktarılarak,⁶⁷⁸ Stalingrad Muharebesi'nin kanlı çatışmalarla sürdüğü ve dünya kamuoyunun dikkatinin burada olduğu, Stalingrad'ın en büyük tren garının Alman ordularının eline geçtiği,

⁶⁷⁵ “Cephelerdeki Vaziyetin Hulasası”, *Trakyada Yeşilyurt*, 2 Temmuz 1942, No: 1158, s. 1.

⁶⁷⁶ “Radyo Haberleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 6 Temmuz 1942, No: 1159, s. 1.

⁶⁷⁷ “İkinci Cephe”, *Trakyada Yeşilyurt*, 23 Temmuz 1942, No: 1164, s. 1.

⁶⁷⁸ “Ajans haberleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 24 Ağustos 1942, No: 1173, s. 1,4.

Stalingrad Muharebesi'nin Almanya lehine bitmek üzere olduğu iddia edilmiştir.⁶⁷⁹

16 Kasım 1942 tarihinde, İngiliz savaş uçaklarının Bingazi'ye saldırı düzenledikleri bildirilmiştir.⁶⁸⁰ İngilizlere ait sekizinci ordunun Alman askerini takibe devam ettiği ve Bingazi'nin yüz on iki kilometre yakınına geldiği, sekizinci ordunun Bingazi'ye yaklaştığı ve Alman Mareşal Rommel'in bir savunma hazırlığında olduğu dile getirilmiştir.⁶⁸¹

26 Kasım'da, Stalingrad'da Rus ordularının Alman kuvvetlerini geri püskürtmeye başladığı ve otuz bir Alman tankının ve otuz üç zırhlı otomobilin imha edildiği, üç bin Alman askerinin esir alındığı bildirilmiştir. Rus ileri harekâtında altıncı günün geride kaldığı ve Rus ordusunun Stalingrad'ın batısından kırk kilometre ilerlediği, Yugoslav çetelerinin iki İtalyan taburuna saldırı düzenledikleri, iki yüz İtalyan askerinin öldürüldüğü, beş yüz askerinin esir alındığı belirtilmiştir.⁶⁸²

10 Aralık 1942'de, İngiliz savaş uçaklarının İtalya üzerine hava saldırısı düzenledikleri, hava saldırılarına alışık olmayan İtalya'nın tedbirler aldığı ve büyük şehirlerde yaşayan halkını iç kesimlere doğru tahliye ettiği belirtilmiştir. Faşistlerin merkezi olan Roma'nın neden bombalanmadığının cevabı için ise Papa'nın orada yaşadığı fikri olduğu öne sürülmüştür.⁶⁸³

Mihver devletlerin Kuzey Afrika'da uğradıkları yenilgi ve ayrıca Rusların şiddetli saldırı sebebiyle Bulgaristan'da tekrar karışıklıkların çıktığı, orduda çok sayıda firar vakalarının yaşandığı ve halka yirmi dört saat sokağa çıkma yasağı konduğu bildirilmiştir. Almanya'nın Bulgaristan'a, Rusya'ya savaş açması için zorladığı bilgisi verilmiştir.⁶⁸⁴

18 Ocak 1943 tarihinde, Kızıl Ordunun Güney Kafkasya'da ilerleyişinin sürdüğü, General Valenin komutasındaki Rus ordularının Rostov'a yüz otuz

⁶⁷⁹ "Stalingrad muharebesi" *Trakyada Yeşilyurt*, 17 Eylül 1942, No: 1180, s. 1.

⁶⁸⁰ "İngiliz tebliği", *Trakyada Yeşilyurt*, 16 İkinci Teşrin 1942, No: 1196, s. 2.

⁶⁸¹ "Radyo Haberleri", *Trakyada Yeşilyurt*, 19 İkinci Teşrin 1942, No: 1197, s. 1.

⁶⁸² "Ajans Haberleri", *Trakyada Yeşilyurt*, 26 İkinci Teşrin 1942, No: 1199, s. 1.

⁶⁸³ "İtalyan Şehirleri Üzerine Saldırış", *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Birinci Kanun 1942, No:1203, s. 1.

⁶⁸⁴ "Bulgar Ordusunda kütle halinde firar vakaları oluyormuş", *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Birinci Kanun 1942, No: 1203, s. 1.

kilometre uzaklıkta bulunan Don Nehri'nin Kuzey kıyısına ulaştığı bildirilmiştir.⁶⁸⁵

Rostov bölgesinde Rus ordularının Alman saldırılarını püskürttüğü, kırk Alman tankının, top ve mühimmat yüklü iki trenin ele geçirildiği, süngü ve bomba savaşı için Rusya'nın bir buçuk milyonluk yeni bir ordu teşkil edileceği bildirilmiştir.

*“Moskova (A.A) 10 – Radyo süngü ve el bombası muharebesi için hususi surette hazırlanan bir buçuk milyonluk yeni bir Rus ordusunun pek yakında hazır olacağını bildiriyor.”*⁶⁸⁶

18 Şubat 1943 tarihinde, Bulgar General Hristo Lukov'un Sofya'da evinin önünde bir suikasta kurban gittiği açıklanmıştır. Bulgar gazetelerinden alınan bilgiye göre, Lukov'un Bulgaristan'da Başbakan olabilecek sayılı kişilerin başında geldiği, bu sebeple düşmanlarının kendisini öldürdüğü belirtilerek, Lukov'un Alman yanlısı bir general olduğu, cinayetin komünistler tarafından işlendiği iddia edilmiştir.⁶⁸⁷

25 Mart 1943 tarihli haberde, İngiltere Başbakanı Winston Churchill, Avam Kamarasında Almanlara karşı yapılan Tunus harekâtının başladığını duyurduğu belirtilmiştir.⁶⁸⁸

Bulgaristan'da siyasi cinayetlerin işlenmeye devam ettiği ve son olarak da Albay Atanas Pantev'in suikasta kurban gittiği, Sofya'da askerlerin sokaklarda gezdiği ve sokağa çıkma yasağı konulduğu, bu cinayetin komünistler tarafından işlendiği iddia edilmiştir.⁶⁸⁹

27 Mayıs 1943 tarihinde, Tunus savaşının sona erdiği ve üç buçuk yıldır süren İkinci Dünya Savaşı'nda İngiltere'nin ilk kez galip geldiği ifade edilmiştir. Mısır önlerine kadar dayanan Mihver devletleri ordularının Tunus'a kadar geri püskürterek büyük bir başarı kazandıkları, savaştan sonra buradaki Amerikan ve İngiliz ordularının Balkanlara ya da İtalya'ya mı gideceği sorusu sorulmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nda İtilaf Devletlerinin Balkanlara asker çıkartarak zafer elde ettikleri, Winston Churchill'in Amerika'ya gittiği ve burada yapılacak görüşmeler sonucunda yeni kararların

⁶⁸⁵ “Ajans Haberleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 18 İkinci Kanun 1943, No: 1214, s. 2.

⁶⁸⁶ “Ajans Haberleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 11 Şubat 1943, No:1221, s. 1.

⁶⁸⁷ “Bulgaristandaki hadiseler”, *Trakyada Yeşilyurt*, 18 Şubat 1943, No: 1223, s. 1.

⁶⁸⁸ “Ajans Haberleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 25 Mart 1943, No: 1233, s. 1.

⁶⁸⁹ “Son Sofya cinayeti VE Bulgar Hükümetinin şiddetli tedbirleri”, *Trakyada Yeşilyurt*, 6 Mayıs 1943, No: 1245, s. 1.

alınabileceği vurgulanmıştır.⁶⁹⁰ 27 Mayıs'ta, Winston Churchill ve Franklin Roosevelt görüşmesinin sona erdiği ve bu iki devlet adamının yakın zamanda kısa bir deklarasyon yayınlayacakları duyurulmuştur.⁶⁹¹

İngiliz ordularının İtalya'nın Pantelleria adasını denizden ve havadan on gündür bombaladığı, Lampedusa ve Linosa adalarının da işgal edildiği belirtilmiştir. Bu üç adanın işgaliyle birlikte Sicilya boğazının tamamen Müttefik Devletlerin eline geçtiği, İngiltere'nin bir sonraki hedefinin Sicilya ve Sardunya adaları olacağı, İngilizlerin İtalya'yı yenilgiye uğratarak onları Almanya'dan koparmak ve Avrupa kıtasında güvenle hareket etmek istediği ifade edilmiştir.⁶⁹²

Çeşitli kaynaklardan barış yapılacağı haberlerinin geldiği, fakat bu haberlerin hem Müttefik hem de Mihver devletler tarafından çok geçmeden yalanlandığı aktarılmıştır. Reuters haber ajansının Cezayir'den aldığı habere göre, şehre İtalya'dan barış antlaşması yapmak için ekip gönderildiği, bu isimlerin arasında veliaht Prens II. Umberto ve İtalyan komutan Pietro Badoglio'nun da olduğu iddia edilmiştir. Moskova kaynaklı bir habere göre, Almanya ile Rusya arasında Stockholm'de yapılacak barış görüşmelerinin gerçekleştiği öne sürülmüş, ancak çıkan bu haberlerin Londra ve Moskova tarafından yalanlandığı, Almanya'nın ise sessiz kaldığı ifade edilmiştir.⁶⁹³

Alman ordusunun Doğu Cephesi'nde Ruslara karşı yeni bir saldırı harekâtına giriştiği duyurulmuştur. Almanya'nın bu hareketinin amacı iki maddeye ayrılmıştır. “1 – Müttefiklerin Avrupaya ihraç teşebbüsünden evvel Rusların işini bitirmek, 2 – Rusların hazırladığı büyük kuvvetlerle taarruza geçmeden Alman taarruzile bunu önlemek.”

Müttefik kuvvetlerinin Sicilya adasının dörtte üçünün işgal ettikleri ve İtalya'ya yaklaştıkları, Mussolini'nin görevden alındığı, İtalya'da askeri bir diktatörlüğün kurulduğu ve üç kişinin yan yana gelmesinin bile yasaklandığı, tüm bu yasaklara rağmen faşizm aleyhinde gösterilerin yaşandığı aktarılmıştır.

⁶⁹⁰ “Dünya harbi nereye doğru gidiyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Mayıs 1943, No: 1247, s. 1.

⁶⁹¹ “Ruzvelt-Çorcil Deklarasyonu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Mayıs 1943, No: 1251, s. 2.

⁶⁹² “Anglosaksonlar İtalyan adaları”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Haziran 1943, No: 1256, s. 1.

⁶⁹³ “Sulh taarruzları”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Haziran 1943, No: 1258, s. 1.

Yirmi yıldır suskun olan, sesleri çıkmayan beş partinin birleştiği ve beyannameler yayınladıkları, beyannamelerde; “*Mosolini ile yüksek faşist erkânının mahkeme altına alınmaları ve şiddetle cezalandırılmaları ayrıca yeni hükümeti istemedikleri*” ifade edilmiştir. İtalya’nın iki seçeneğinin olduğu, ya toparlanıp savaşa devam edecekleri ya da Müttefik kuvvetlere teslim olarak barış antlaşması imzalayacakları belirtilmiştir.⁶⁹⁴

9 Ağustos 1943’te, İtalya’da Mussolini’nin ve Faşist partisinin yıkılmasının ardından Müttefik kuvvetlerin yaptığı barış teklifine verilecek cevaba kadar ateşkesin yaşandığı ifade edilmiştir. Ancak İtalya Başbakanı Pietro Badoglio’nun savaş devam kararı vermesi üzerine, Müttefiklerin Torino kalesini ele geçirdiği ve Sicilya’da İtalyanların geri çekilişinin başladığı bildirilmiştir. İtalya’da iç karışıklıkların yaşandığı, halkın bazı kesimlerinin Badoglio hükümetinin barışı kabul etmesi için gösteriler yaptığı duyurulmuştur.⁶⁹⁵

2 Eylül 1943 tarihinde, İkinci Dünya Savaşı’nın dördüncü yılını bitirerek beşinci yılına ulaştığı belirtilerek, dört yılın yarısının Alman zaferleri ile geçtiği ancak savaş uzadıkça İngilizlerin hazırlanmak ve saldırıya geçmek için zaman kazandığı aktarılmıştır. Doğu cephesinde Rusların karşı saldırıya geçtiği ve ilerleyişinin sürdüğü, İtalya’nın her an savaş dışı durumunda kalabileceği, dört yıllık savaşta birçok insanın öldüğü, şehirlerin yakılıp yıkıldığından bahsedilerek, bundan büyük üzüntü duyulduğu dile getirilmiştir.⁶⁹⁶

İtalya’nın, Müttefik kuvvetlerine kayıtsız ve şartsız teslim olduğu, İtalyan ordularının teslimiyetini Amerikan General Dwight Eisenhower’ın da doğruladığı aktarılmıştır. Başbakan Badoglio’nun radyodan yaptığı konuşma da gazetede yer almıştır.

“Düşmanın ezici kudretine karşı gayri müsavî şartlar dahilinde mücadeleye devam etmenin imkansızlığını takdir eden İtalyan hükümeti millete daha büyük fenalık gelmesine mani olmak gayesile İngiliz, Amerikan müttefik kuvvetleri başkomutanı Eisenhovver’den mütareke istemiştir. Bu talep kabul edilmiştir. Bu sebeble İtalyan kuvvetleri

⁶⁹⁴ “İtalyada”, *Trakya Yaşilyurt*, 29 Temmuz 1943, No: 1269, s. 1.

⁶⁹⁵ “Harp vaziyeti”, *Trakya Yaşilyurt*, 9 Ağustos 1943, No: 1272, s. 1.

⁶⁹⁶ “İkinci dünya harbi beşinci yılına girdi”, *Trakya Yaşilyurt*, 2 Eylül 1943, No: 1278, s.2.

İngiliz-Amerikan kıt'alarına karşı her yerde muhasamata nihayet vereceklerdir".⁶⁹⁷

İtalya'nın savaşa girmesinin hiçbir nedeni olmadığı ve savaşın başında savaşan taraflara ihracat yaparak büyük paralar kazandığını, Fransa'nın, en güçsüz anında İtalyanların saldırısına uğradığı, İtalyan kuvvetlerin Mısır önlerine kadar dayandığı, şimdi ise vatanlarının işgale uğradığı, yeni Başbakan Badoglio'nun ülkeyi daha fazla kötü akıbeta sürüklememek için teslim olduğu ifade edilmiştir.⁶⁹⁸

7 Ekim 1943 tarihinde, Bulgaristan vatanseverlerinin bir beyanname yayımlayarak Bulgar ordusu ve Bulgar halkının Almanya ile ilişkilerini kesmelerini, ayrıca Bulgar hükümetinin Rusya, İngiltere ve Amerika ile görüşmelere başlamasını istedikleri bildirilmiştir.⁶⁹⁹

İngiltere ve Amerika'nın, İtalya'nın savaştan önceki emperyalist isteklerini kabul etmesinin söz konusu olmadığı, Yunanistan ve Yugoslavya'nın İtalya'nın elinde bulunan bazı bölgeleri geri istedikleri, Yugoslavya'nın Adriyatik kıyılarını, Yunanistan'ın ise Arnavutluk'un bir kısmı ile on iki adayı istedikleri belirtilmiştir.⁷⁰⁰

14 Ekim 1943 tarihinde, İtalya'da yeni kurulan hükümetin Almanya'ya savaş ilan ettiği duyurulmuştur. Kayıtsız ve şartsız teslim olan Başbakan Badoglio'nun halkı savaştan henüz kurtaramadığı, Mussolini'nin bir cumhuriyet rejimi kurarak yeni bir savaşa giriştiği, yakın zamanda İtalyan topraklarında büyük ve kanlı bir savaşın meydana geleceği aktarılmıştır.⁷⁰¹

Moskova'da, Müttefik devletlerin dışişleri bakanlarının katıldığı bir konferans düzenlendiği duyurulmuştur. Konferansın mümkün olan en iyi şartlarda başladığı, Batı cephesinde hava savaşlarında elde edilen zaferler, Amerikan ve İngiliz ordularının İtalya'da, Rus ordularının Doğu cephesinde elde ettiği başarılar örnek gösterildiği, üç Müttefik devleti basınının da

⁶⁹⁷ "İtalyanlar, müttefiklerin ağır basan Taarruzları önünde kayıtsız ve şartsız teslim oldular", *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Eylül 1943, No: 1280, s. 2.

⁶⁹⁸ "İtalya diz çöktü", *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Eylül 1943, No: 1280, s. 2.

⁶⁹⁹ "Bulgaristanda gizli Beyannameler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Birinci Teşrin 1943, No: 1288, s. 2.

⁷⁰⁰ "Türkiye ve İtalya Mes'elesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Birinci Teşrin 1943, No:1289, s. 1.

⁷⁰¹ "Harbin cilvelerinden", *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Birinci Teşrin 1943, No: 1290, s. 1.

Almanya'yı bir an önce ezmek için her türlü iş birliğine hazır olduğunu belirttikleri açıklanmıştır.⁷⁰²

Birleşik Krallık Dışişleri Bakanı Anthony Eden, Rusya Dışişleri Bakanı Vyacheslav Molotov ve ABD Dışişleri Bakanı Cordell Hull'un görüşmelere devam ettiği, kısa bir konuşma yapan Molotov'un bu konferansın hazırlanmış olmasından dolayı Sovyet hükümetinin çok memnun olduğunu dile getirdiği aktarılmıştır.⁷⁰³

4 Kasım'da, Moskova Konferansı'nın sona erdiği ve konferansta yapılacak barışın esaslarının tespit edildiği, şimdiye kadar eksik olan İngiliz, Amerikan, Rus hükümetleri arasındaki realist iş birliğinin sağlandığı, ayrıca Avusturya'nın Alman işgalinden kurtarılmasının kararlaştırıldığı bildirilmiştir.⁷⁰⁴

İtalya'ya hava üslerini kurmuş olan Müttefik devletlerin, savaş uçakları vasıtasıyla Bulgaristan'ın başkenti Sofya'ya hava saldırıları düzenledikleri ve bu saldırılarda iki yüz bomba atıldığı bildirilmiştir. Pazar günü yapılan bombardımana yüz otuz uçağın katıldığı, birçok insanın öldüğü veya yaralandığı, Bulgar hükümetinin zarar gören her kişiye otuz bin leva tazminat vereceği ve yıkılan evlerin yeniden yapılmasına karar verildiği belirtilmiştir.⁷⁰⁵

Pazar günü gerçekleştirilen hava saldırılarında Sofya'ya iki yüz otuz sekiz bomba atıldığı, yüz seksen evin harap olduğu ve elli altı kişinin de öldüğü bildirilmiştir.⁷⁰⁶ Sofya Üniversitesi'ndeki öğrencilerin Bulgaristan'ın Mihver devletlerle iş birliğini bırakarak, Rusya ile anlaşılmasını istedikleri ve gösterilerde buldukları, gösteriler nedeniyle üniversitenin kapatıldığı belirtilmiştir.⁷⁰⁷

18 Kasım 1943 tarihinde, Rus ordularının Romanya sınırına yaklaştıkları ve Romanya'da panik halinin arttığı, Romen polisinin bin beş yüz kişiyi

⁷⁰² "Moskova konferansı ve Müttefikler basını", *Trakyada Yeşilyurt*, 21 Birinci Teşrin 1943, No: 1292, s. 1.

⁷⁰³ "Ajans Haberleri", *Trakyada Yeşilyurt*, 21 Birinci Teşrin 1943, No: 1292, s. 1.

⁷⁰⁴ "Moskova konferansı VE Kahire buluşması", *Trakyada Yeşilyurt*, 4 İkinci Teşrin 1943, No: 1296, s. 1.

⁷⁰⁵ "Bulgaristana hava akını", *Trakyada Yeşilyurt*, 15 İkinci Teşrin 1943, No: 1299, s. 1.

⁷⁰⁶ "Balkanlar ve Harp", *Trakyada Yeşilyurt*, 18 İkinci Teşrin 1943, No: 1300, s. 2.

⁷⁰⁷ "Bulgar Üniversite talebesi nümayiş yapmış", *Trakyada Yeşilyurt*, 18 İkinci Teşrin 1943, No: 1300, s. 2.

tutukladığı, Hitler'in Romanya Başbakanı Ion Antonescu'ya şiddetli bir ulti-matom vererek panik havasının bastırılmasını istediği vurgulanmıştır.⁷⁰⁸

Sofya'nın bir kez daha bombalandığı, bombalamaya altmış bomba ve kırk avcı uçağının katıldığı, yapılan saldırı sonucu Sofya şeker fabrikasının hasara uğradığı açıklanmıştır.⁷⁰⁹ Sofya'nın tahliyesine devam edildiği, yirmi beş bin kişinin şehirden ayrıldığı, Müttefik kuvvetlerinin uçaklarının şehre beyannameler atarak bombardımanın devam edeceğini belirttikleri ifade edilmiştir.⁷¹⁰

Amerika'dan yapılan açıklamada, mağlup edilecek ilk ülkenin Almanya olacağı, Almanya'dan sonra hedefin Japonya olduğu, bütün kaynakların Japonya'ya karşı kullanılacağı dile getirilmiştir.⁷¹¹

17 Aralık 1943 tarihinde, Müttefik kuvvetlerin Yunanistan'ı kurtarmak için harekete geçtiği, üç yüz Amerikan savaş uçağının Atina'daki hava üslerini ve Pire limanını bombaladığı, bu saldırının Balkanlara yapılan en büyük hava saldırısı olduğu vurgulanmıştır.⁷¹²

Bulgaristan'da milletvekillerinin şehir şehir dolaşarak halkı savaşmaya ikna etmeye çalıştıkları, ayrıca yurt dışında okuyan gençlerin ülkeye çağrıldığı belirtilmiştir. Bulgar halkının Ruslara karşı savaşmak konusunda isteksiz olduğu, Rusya'nın Bulgaristan'ın koruyucusu olduğuna inandıkları, hükümetin İngilizlere savaş ilan etse de Ruslara savaş ilan etmediği hatırlatılmıştır.⁷¹³

18 Ocak 1944'te, Tass haber ajansında alınan bilgiye göre, İber Yarımadasında iki İngiliz görevli ve Alman Dışişleri Bakanı Von Ribbentrop'un barış antlaşması meselesini görüştükleri iddia edilmiştir.⁷¹⁴ Bu haberin İngiltere'de büyük bir tepkiye sebep olduğu, Amerikan kamuoyunda ise böyle bir haberin çıkış sebebinin Baltık denizi, Polonya ve Balkanlarda,

⁷⁰⁸ "Romanyada telaş", *Trakyada Yeşilyurt*, 18 İkinci Teşrin 1943, No: 1300, s. 2.

⁷⁰⁹ "Sofyanın İkinci bombardımanı", *Trakyada Yeşilyurt*, 25 İkinci Teşrin 1943, No: 1302, s.2.

⁷¹⁰ "Sofya tahliye ediliyor", *Trakyada Yeşilyurt*, 2 Birinci Kanun 1943, No: 1304, s. 2.

⁷¹¹ "Japonyaya ne zaman umumi taarruz edilecek?", *Trakyada Yeşilyurt*, 2 Birinci Kanun 1943, No: 1304, s. 2.

⁷¹² "Yunanistana yapılan çok şiddetli hava akını", *Trakyada Yeşilyurt*, 17 Birinci Kanun 1943, No: 1307, s. 1.

⁷¹³ "BULGARİSTANDA", *Trakyada Yeşilyurt*, 21 Birinci Kanun 1943, No: 1308, s. 1.

⁷¹⁴ "Çok mühim bir haber", *Trakyada Yeşilyurt*, 18 İkinci Kanun 1944, No: 1316, s. 1.

Sovyetlerin planlarına müdahale edilmemesi için Roosevelt ve Churchill'e bir uyarı olduğu vurgulanmıştır.⁷¹⁵

25 Ocak 1944 tarihinde, Bulgaristan'da akşam altıdan sonra sokağa çıkmanın yasaklandığı, sokağa çıkmak isteyenlerin hükümetten izin belgesi alması gerektiği, caddenin ortasından ellerinde belge ile geçmek zorunda oldukları, polis durdurduğunda ellerini cebine sokmadan belgeyi göstermeleri, bunları yapmayan kişilerin polis tarafından vurulacağı bildirilmiştir. Alınan tedbirlerin Sofya'da hırsızlıkları önlemek ve komünist faaliyetlere engel olmak olduğu vurgulanmıştır.⁷¹⁶

ABD başkanı Roosevelt'in, Amerikan halkının orduya yaptığı yardımlar sayesinde Berlin ve Tokyo'ya saldırabilmek için gereken silahların sağlandığını, Almanya ve Japonya'nın kayıtsız-şartsız teslim olması için tüm gayretin gösterildiğini söylediği ifade edilmiştir.⁷¹⁷

2 Mayıs 1944 tarihinde, Müttefik kuvvetlerin Avrupa'da yeni bir cephe açma hazırlıkları içerisinde oldukları, bu haberin Almanlar tarafından da doğrulandığı, yeni açılacak olan cephenin Balkanlar, Norveç veya Fransa üzerinden mi olacağı sorularını yöneltmiştir. Alman hava filosunun olası saldırıya karşı savaş vaziyet aldığı ve limanlardaki gemilere el koyduğu belirtilmiştir.⁷¹⁸

Bulgaristan Başbakanı Dobri Bozhilov'un istifa ettiği fakat yeni bakanlar kurulunun hala oluşturulamadığı bildirilmiştir. Hitler'in Bulgaristan'a bir ultimatoma verdiği aktarılmıştır. "*1 – 1 Hazirana kadar Alman-Bulgar siyasetini sağlayacak kabinenin kurulması, 2 – Sovyet Rusya le siyasi münasebetlerin kesilmesi.*" Ordu içerisinde yüksek rütbeli subayların komite kurarak faaliyete geçtikleri, kırk bir Bulgar kurmay subayın görevden el çektiği, biri general beşi yüksek rütbeli subay olmak üzere toplam yirmi sekiz Bulgar askerinin de Türkiye'ye iltica ettikleri açıklanmıştır.⁷¹⁹

⁷¹⁵ "İngiliz ve Amerikalıları sınırlendiren gizli sulh haberi", *Trakyada Yeşilyurt*, 21 İkinci Kanun 1944, No: 1317, s. 1.

⁷¹⁶ "Bulgaristandaki fevkalade tedbirler", *Trakyada Yeşilyurt*, 25 İkinci Kanun 1944, No:1318, s. 1.

⁷¹⁷ "Mr. Roosevelt 62 Yaşında", *Trakyada Yeşilyurt*, 1 Şubat 1944, No: 1320, s. 2.

⁷¹⁸ "Avrupa İstilasası", *Trakyada Yeşilyurt*, 2 Mayıs 1944, No: 1346, s. 1.

⁷¹⁹ "Bulgaristan", *Trakyada Yeşilyurt*, 2 Haziran 1944, No: 1355, s. 1.

Müttefik kuvvetlerin İtalya'ya karşı 11 Mayıs 1944'de başlattıkları ilerleyişin sürdüğü ve 4 Haziran tarihinde Roma'yı ele geçirdiği, Alman kuvvetlerin Roma'nın on kilometre kuzeyine çekildikleri duyurulmuştur.⁷²⁰

Ağır giden İtalya harekâtının birden şiddetlendiği ve Roma'nın, Müttefiklerin eline geçtiği, bu zaferin askeri zaferden daha çok siyasi ve manevi olarak kıymetli bir zafer olduğu, Roma'nın ele geçirilmesi ile beraber Müttefik kuvvetlerin hava ve deniz yoluyla Fransız sahillerine bir çıkarma harekâtı yapacağı duyurulmuş, Almanya'ya karşı üç cepheli bir savaşın başladığı belirtilmiştir.⁷²¹ Fransa'ya yapılacak çıkarma için Müttefik kuvvetlerin paraşütçü tümenler, on binlerce savaş uçakları ve beş bin civarında savaş gemisini hazırladığı ifade edilmiştir.⁷²²

30 Haziran 1944 tarihinde, Türkiye sınırına yakın Bulgaristan köylerine Müttefik kuvvetlerin uçakları tarafından beyannamelerin atıldığı, bu beyannamelerde Müttefiklerin kazandıkları zaferlerden söz edilmekte ve Almanya'dan ayrılmaları istenmekte olduğu aktarılmıştır.⁷²³

Fransa İstihbarat Bakanı Philippe Henriot'un teröristler tarafından dokuz kurşun sıkılarak öldürüldüğü duyurulmuştur.⁷²⁴

Bulgar hükümetinin Rusya'nın isteğine uyarak Varna ve Burgaz limanlarında bulunan Alman ordularının ülkeyi terk etmelerini istediği, ancak bu hamlenin yetmeyeceği, Bulgarların işgal ettikleri Sırp ve Yunan topraklarından da çıkması gerektiği ifade edilmiştir.⁷²⁵

Türkiye'nin Almanya ile ilişkilerini kesmesi üzerine Bulgaristan hükümetinin toplandığı ve sekiz saat süren toplantı sonucunda, Almanya'nın Sofya elçisine bir nota vererek, Almanya'nın Türkiye'ye olası saldırısı sırasında Alman ordularının Bulgar topraklarından geçmesini istemedikleri bildirilmiştir.⁷²⁶

Bulgaristan'da Nazilerin propaganda faaliyetlerine yer veren gazetelerin kapatıldığı, Alman yanlısı memurların işten çıkarıldığı ve propaganda

⁷²⁰ "Müttefikler Romaya Girdiler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 6 Haziran 1944, No: 1356, s. 1.

⁷²¹ "Avrupa kıtasına çıkarma", *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Haziran 1944, No: 1357, s. 1.

⁷²² "Günün en büyük konusu", *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Haziran 1944, No: 1357, s. 1.

⁷²³ "Müttefik tayyareleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Haziran 1944, No: 1363, s. 1.

⁷²⁴ "Fransa istihbarat nazırı öldürüldü", *Trakya'da Yeşilyurt*, 30 Haziran 1944, No: 1363, s. 2.

⁷²⁵ "Bulgar hükümetinin bir isteği," *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Ağustos 1944, No: 1372, s. 1.

⁷²⁶ "Bulgaristanın Notası ve Balkanlar", *Trakya'da Yeşilyurt*, 8 Ağustos 1944, No: 1374, s. 1.

müdürlüğünün kaldırıldığı bildirilmiştir. Alman ordularının Bulgaristan'dan çekilmeye başladıkları, Sofya ile Moskova arasından gerçekleşen görüşmelerin sonucunda Almanya'ya yapılan ihracatın sona erdirilmesi kararının çıktığı aktarılmıştır.⁷²⁷

15 Ağustos 1944 tarihinde, Müttefik kuvvetlerin Fransa ilerlemesine devam ettiği, İngiliz askerinin Kanada askerleri ile irtibatının sağlandığı ifade edilmiştir. Amerikan, İngiliz ve Fransız kuvvetlerinin Güney Fransa'da karaya çıktıkları, ilk çıkarmanın Fransa'nın Caen şehrine yapıldığı, Fransa'da kıskaç içerisine alınan Alman ordularının geri çekilmeye başladıkları ve ele geçirilen Alman esirlerin aç, bitkin bir halde oldukları dile getirilmiştir.⁷²⁸

Bulgaristan Başbakanı İvan Bagryanov'un Bulgar meclisinde yaptığı konuşma gazetede yayınlanmıştır. Başbakan Bulgaristan'ın savaşa girmenin bedelini ağır ödediğini söyleyerek, Sofya'nın şu anki halini örnek göstermiş, yeni hükümetin savaşın yıkıcı etkilerini ortadan kaldırmak için elinden geleni yapacağını ifade etmiştir.⁷²⁹ Bagryanov, milletin bu savaşa istemeyerek katıldığı, Bulgaristan'ın bu savaşa katılmak istemediği, eski hükümetlerin ve kralın yanlış politikalarının Bulgar halkına eziyet çektirdiği üzerinde durmuştur.⁷³⁰

Bulgaristan'ın ardından Romanya'da da Almanlara karşı yeni adımların atıldığı belirtilmiştir. Kral tarafından Romen diktatör Ion Antonescu'nun görevden alındığı, Romen kralın ülkesini Alman askerlerinden temizlemek için düne kadar omuz omuza savaştığı Mihver kuvvetlerle savaş halinde olduğu, Macaristan ve Slovakya'da da bazı olayların çıktığı ifade edilmiştir.⁷³¹

Bulgaristan'da Vatan Cephesi tarafından bir darbe ile hükümetin devrildiği, Gospodin Simon başkanlığında yeni bir hükümetin kurulduğu, Bulgaristan'ı savaş sokan devlet adamlarının tutuklandıkları ifade

⁷²⁷ "Bulgaristanın Durumu", *Trakya'da Yeşilyurt*, 11 Ağustos 1944, No: 1375, s. 1.

⁷²⁸ "Ajans Haberleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 Ağustos 1944, No: 1376, s. 1.

⁷²⁹ "Bulgar Başvekilinin Nutku", *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Ağustos 1944, No: 1377, s. 1.

⁷³⁰ "Bulgarlar kat'i kararını verdiler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 18 Ağustos 1944, No: 1377, s. 1.

⁷³¹ "Balkan işgal Hakimiyeti yıkılıyor", *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Eylül 1944, No: 1381, s. 1.

edilmiştir.⁷³² 12 Eylül'de Sovyet ordularının Bulgaristan'ın başkenti Sofya'ya doğru ilerledikleri bilgisi verilmiştir.⁷³³

19 Eylül 1944 tarihinde, Yugoslavya Federasyonu dâhilinde bir Makedonya devletinin kurulduğu açıklanmıştır. Yeni kurulan bu devlette din, kültür ve milliyet ayrımı yapılmayacağı, mektep ve ibadethane açmanın serbest olacağı bildirilmiştir.⁷³⁴

Bulgar düzenli ordusuna bağlı bazı birliklerin Yunanistan'ın Mikropoli kasabasında, çetecilere yardım etmek suçundan iki yüz elli sekiz evi yakıp, yüz Yunan vatandaşını öldürdükleri belirtilmiştir. Norveç'te bulunan Alman kuvvetlerinin Oslo'da sokak savaşlarına hazırlandıkları, mevziler kazdıkları, yer altına karargâhlar kurdukları ve yolları kapattıkları bilgisi verilmiştir.⁷³⁵

Bulgaristan'ın daha önce ateşkes antlaşması istediği, fakat hükümetin değişmesi ve Sovyetlerin Bulgaristan'a savaş ilan etmesi ile beraber bu durumun gerçekleşmediği, daha sonra Bulgaristan'ın Rusya'nın yanında yer alarak Almanya'ya savaş ilan ettiği, ülkede siyasi ve askeri vaziyetin tamamen değiştiği ifade edilmiştir. Sovyet Rusya, İngiltere ve Amerika'nın yeni kurulan hükümete bir mektup göndererek ateşkes antlaşmasına başlayabilmek için Yugoslavya ve Yunanistan topraklarında bulunan Bulgar askerlerinin on beş gün içerisinde çekilmesi şartını koştukları açıklanmıştır. Bulgar hükümetinin verdiği cevapta Yunan topraklarında bulunan askerlerin çekilmeye başladığı, Yugoslav topraklarında bulunan askerlerin ise düşmanla savaşa devam ettiği ve bu kuvvetlerin orada kalmaya devam edeceği aktarılmıştır.⁷³⁶

Bulgaristan'ın ardından Macaristan hükümetinin de Müttefik Devletlere ateşkes antlaşması teklifinde bulunduğu haberi verilmiştir. "*Londradan alınan habere atfen Anadolu ajansının bildirdiğine göre Macaristan hükümeti de müttefiklere mütareke teklifinde bulunmuştur.*"⁷³⁷

⁷³² "Yeni Bulgar Hükümeti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Eylül 1944, No: 1384, s. 1.

⁷³³ "Ajans Haberleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Eylül 1944, No: 1384, s. 1.

⁷³⁴ "Müstekil Makedonya Devleti", *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 Eylül 1944, No: 1386, s. 1.

⁷³⁵ "Ajans Haberleri", *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Eylül 1944, No: 1389, s. 1.

⁷³⁶ "Bulgaristan Mütarekesi", *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Birinci Teşrin 1944, No: 1393, s. 1.

⁷³⁷ "Macaristanda Mütareke istemiş", *Trakya'da Yeşilyurt*, 13 Birinci Teşrin 1944, No: 1393, s. 1.

20 Ekim 1944 tarihinde yer alan haberde, Yunanistan'ın Alman işgalinden kurtulduğu duyurulmuştur. Ülkede, Alman işgali sırasında dört yüz bin kişinin açlıktan öldüğü ve hala bir milyon kişinin de yoksulluk, sefalet içerisinde olduğu aynı zamanda verem hastalığına tutuldukları, 1941 yılının ardından ilk kez İngiltere kuvvetlerinin Atina'ya girdikleri bildirilmiştir.⁷³⁸

Yunanistan'ın işgalden kurtulduğu, aç Yunan halkı için vapurlarla ihtiyaç malzemeleri gönderildiği, Yunan iç işlerinde ise henüz istikrar sağlanamadığı vurgulanmıştır. Hükümet tarafından ELAS isminde Yunan Halk Kurtuluş Ordusu denilen yapının ortadan kaldırıldığı, Fakat ELAS'ın bu kararı tanımadığı, başlarında bulunan Aris Velouchiotis'in Yunanistan'da hala faşizmin temizlenmediği gerekçesiyle dağılma kararına karşı çıktığı aktarılmıştır.⁷³⁹

Yugoslav meclisinin aldığı karara göre, yeni bir federal Yugoslavya devletinin kurulduğu, Londra'da sürgün hükümeti kuran kral II. Petar hükümetinden tüm yetkilerin geri alındığı ve Kral Petar'ın ülkeye dönmesinin yasaklandığı açıklanmıştır.⁷⁴⁰

12 Aralık 1944 tarihinde, Fransa ile Sovyet Rusya arasında bir ittifak antlaşmasının imzalandığı duyurulmuştur. Fransız geçici hükümeti şefi Charles de Gaulle ile Stalin ve Molotov arasında gerçekleşen görüşmeler sonucunda antlaşmanın yapıldığı, savaşın sevk ve idaresi, barışın teşkilatlanması ve Almanya'nın yenilgiye uğratılması konusunda görüş birliğine varıldığı ayrıca işbirliği yapılmasına karar verildiği belirtilmiştir. Avrupa'da ise Yunanistan'daki ihtilalin kanlı bir şekle büründüğü, Atina ve Pire'de şiddetli çatışmaların yaşandığı aktarılmıştır.⁷⁴¹

Yunanistan Başbakanı Georgios Papandreou Yunan iç savaşıyla ilgili yaptığı açıklamada, tek çarenin asilerin silahlarının hükümete teslim etmesi olduğu, plebisit ve seçimlerin daha sonra olacağını ifade etmiştir. *“İktidar mevkiine geldiğim zamandanberi birçok defalar istifaya hazır bulundum.*

⁷³⁸ Ali Rıza Dursunkaya, “Kurtulan Yunanistana bizden Selam ve muhabbet!”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 20 Birinci Teşrin 1944, No: 1395, s. 1.

⁷³⁹ “Yunanistan halî”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 İkinci Teşrin 1944, No: 1402, s. 1.

⁷⁴⁰ “Yugoslav Meclisinin Kararları”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 İkinci Teşrin 1944, No: 1404, s. 2.

⁷⁴¹ Ali Rıza Dursunkaya, “Günün Siyasi Hadiseleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 12 Birinci Kanun 1944, No: 1408, s. 1.

Eğer benim istifa etmeğlim memlekete zararlı olmasaydı istifaya yine hazır olurdum."⁷⁴²

Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELAS)'a bağlı sayıları on beş bin ila yirmi bin arasında değişen kuvvetlerin Yunanistan'ın kuzeybatısında "Hür Demokratik Yunan Ordusu" (EDES)'e saldırarak iki şehri ele geçirdiği belirtilmiştir. EDES kuvvetleri ise İngilizlerin yardımını bekledikleri, Başbakan Papandreou, EDES'in hükümetin tarafını tutmasından dolayı mutlu olduğunu dile getirmiştir.⁷⁴³

⁷⁴² "Yunanistanda dahili harp devam ediyor", *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Birinci Kanun 1944, No: 1412, s. 2.

⁷⁴³ "Dahili Harpler", *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Birinci Kanun 1944, No: 1412, s. 2.

4. BÖLÜM

TRAKYADA YEŞİLYURT GAZETESİNE GÖRE MUSTAFA KEMAL ATATÜRK VE İNKILAPLAR (1934-1944)

4.1. Trakya'da Yeşilyurt Gazetesine Göre Mustafa Kemal Atatürk

Trakya'da Yeşilyurt gazetesinde, 1934-1938 yılları arasında Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili birçok haber yer almıştır. 1935 yılında Atatürk'e yapılan suikast girişimi, yurtiçinde yaptığı seyahatler, rahatsızlığı, vefatı ve vefatının ardından yapılacak anıtkabir ile ilgili haberler sıklıkla gazetede işlenmiştir.

4.1.1. Mustafa Kemal Atatürk'e Suikast Girişimi (1935)

Atatürk'e bir suikast düzenleneceği bilgisi, İngiltere Dışişleri Bakanı Samuel Hoare'nin, İngiltere'nin Türkiye Büyükelçisi Sir Percy Loraine'ye 14 Ağustos 1935 tarihinde çektiği ihbar telgrafı ile ortaya çıkmıştır. Telgrafta, suikastçıların 30 Temmuz günü Beyrut'tan gemi ile Türkiye'ye geleceği bilgisi verilmiştir.⁷⁴⁴

Hükümet, gelen ihbar sonucu, güney sınırında geniş güvenlik önemleri alarak, derinlemesine tahkikat yapılabilmesi için Ekim ayı ortalarına kadar bu haberi basından ve halktan gizlemiştir.⁷⁴⁵

Gazetede, bu suikast girişimi nefretle kınanmış, sadece Atatürk'e değil Türk milletine yönelik alçakça bir girişim olduğunu belirtilmiştir. Bu girişimin arkasında, yüz ellilikler listesinde yer alan Çerkez Ethem ile kardeş Reşit'in olduğu ve tetikçi Çarşambalı Yahya'nın yakalandığını, şüpheliler arasında Urfa Milletvekili Ali Saip Ursavaş'ın de olduğu, milletvekilinin dokunulmazlığı kaldırılarak tutuklandığı bildirilmiştir.⁷⁴⁶

⁷⁴⁴Ufuk Erdem, "Yeni Bilgi ve Belgeler Işığında Atatürk'e Suikast Girişimi", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.33 (2016), s. 278.

⁷⁴⁵Ali, Dikici, "Polis Arşiv Belgelerine Göre Atatürk'e ve Diğer Devlet Adamlarına Yönelik Suikast Girişimleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S.90 (2014), ss. 26-27.

⁷⁴⁶"Mel'un bir çete", *Trakya'da Yeşilyurt*, 21 Birinciteşrin 1935, No: 594, s. 1.

Anadolu Ajansını kaynak gösterilerek verilen haberde, Ürdün'ün başkenti Amman'da Çerkez Ethem ve kardeşi Reşit'in tutuklandığını bildirilmiştir.

“A.A, 16 Amanan

Atatürke karşı yapılan suikast teşebbüsüne ilgili olarak açılan tahkikat üzerine Maveraişeria polisi Ammanda Türk istiklal harbi esnasında düşmana geçen Etemle kardeşlerinden birini tevkif etmiştir.”⁷⁴⁷

Suikast girişimi haberi karşısında Kırklareli halkının büyük bir öfke duyduğu, halkın ve kurumların Halkevinde toplanarak çektikleri telgrafta hainleri kınadığı ve Atatürk'e sonsuz sağlık dileklerinde buldukları ifade edilmiştir.⁷⁴⁸

19 Ekim 1935 günü İzmir'de üç yüz elli bin kişinin katılımıyla bir miting gerçekleştiği, “Kahrolsun hainler” sloganlarının atıldığı belirtilmiştir. İzmir Cumhuriyet Halk Partisi başkanı Avni Doğan'ın konuşmasından sonra genç bir işçinin kürsüye çıkarak şu sözleri söylediği vurgulanmıştır; “Bu yurdun babasını bombalamak isteyen haini bana veriniz gözleriniz önünde parçalıyayım.”⁷⁴⁹

İsmet İnönü'nün Anadolu Ajansı'na yaptığı konuşma gazetede yer almış, İnönü konuşmasında halkın Cumhuriyete duyduğu bağlılıktan ve yurdun her yanından gelen telgraflardan bahsetmiştir.⁷⁵⁰

Ağabeyimin Köşesi adlı bölümde, bu olayın Türklüğe, Türk inkılaplarına ve Türk'ün kendisine yapılan bir girişim olduğu, yurdun dört bir yanında mitingler yapıldığı, Ata'ya telgraflar çekildiği ve hainlere verilecek cezayı bekledikleri, son olarak Atatürk'ü öldürebilmek için önce on sekiz milyon Türk'ü öldürmeleri gerekeceğinin altı çizilmiştir.⁷⁵¹

23 Ekim 1935 tarihinde Lüleburgaz'da Atatürk'e suikast girişimini lanetlemek için bir miting düzenlendiği, bütün Lüleburgaz halkının Atatürk'e olan bağlılığını bir kez daha gösterdiği aktarılmıştır. Cumhuriyet meydanında binlerce kişinin toplandığı, İstiklal Marşı'nın hep bir ağızdan söylendiği,

⁷⁴⁷ “Çerkez Etem yakalandı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Birinciteşrin 1935, No: 595, s. 2.

⁷⁴⁸ “Atatürkümüze suikat haberi ve Kırklareli”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Birinciteşrin 1935, No: 595, s. 1.

⁷⁴⁹ Hadi Can Balkan, “İzmir Mektubu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Birinciteşrin 1935, No: 595, s. 2.

⁷⁵⁰ “Başdakan İnönünün teşekkürleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Birinciteşrin 1935, No: 595, s.2.

⁷⁵¹ “Ulu öndere suikatsmı?”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 Birinciteşrin 1935, No: 595, s. 2.

Kaymakam Hayri Erdil'in etkili konuşmasından sonra, Atatürk'e, Başbakanlığa, TBMM ve Halk partisi genel sekreterliğine telgraflar çekildiği ifade edilmiştir.⁷⁵²

Suikast ile ilgili bir sonraki haber 4 Şubat 1936 yılında yayınlanmış, Anadolu Ajansı'ndan alınan haberde sanıkların mahkemesine devam edildiği ve mahkemenin 6 Şubat'a ertelendiği aktarılmıştır.⁷⁵³

6 Şubat'ta yapılan mahkeme ile birlikte sanıkların yargılamalarının sona erdiği ve nihai kararın 15 Şubat'ta açıklanması uygun bulunduğu bildirilmiştir.⁷⁵⁴ Suikast ile ilgili gazetede başka bir haber yer almamıştır.

4.1.2. Mustafa Kemal Atatürk'ün Yurtiçi Gezileri

Mustafa Kemal Atatürk, uzun yıllar savaşmış, ihmal edilmiş, yorgun Anadolu halkına umut aşılama, yenilikleri benimsetmek ve halkın ihtiyaçlarını öğrenmek amacıyla yurtiçi gezilerine çıkmıştır. Atatürk tarafından yapılan bu geziler sıradan geziler olmayıp, siyasi, toplumsal, iktisadi ve kültürel alanlarda atılacak adımlar yerinde incelenmiştir.⁷⁵⁵ Trakyada Yeşilyurt gazetesi de bu gezilerin bazılarını yer ayırmıştır.

11 Ocak 1937 yılında, Mustafa Kemal Atatürk'ün İstanbul'dan yola çıkarak Konya, Kayseri ve Niğde Ulukışla'yı ziyaret edip, Ankara geçtiği, burada Bakanlar Kurulu ile toplantı yaptığı aktarılmıştır.⁷⁵⁶

Mustafa Kemal Atatürk'ün 5 Haziran 1937 Cumartesi günü İstanbul'a gittiği, tüm İstanbul halkının büyük bir sevinç ve heyecanla Atatürk'ü karşıladıkları vurgulanmıştır.

“Atatürkü zırhlılarımız toplanarak selamlarken yüzlerce uçaklarımızda havadan selam ve hürmetler gönderiyor, binlerce ağızdan yaşa Atamız, varol! sadaları her taraf çin çin öttürüyordu. Atamızın bu defaki İstikbalcileri arasında Hatay türkleri, müstakil Hatay bayrağı da vardı. Büyük şefin, yüksek iradesile, azmle kurtulmuş, istiklalini almış yeni türk devletinin bayrağında şefi selamlıyor ve minnet borçlarını ödüyordu.”

⁷⁵² “Lüleburgazda Miting”, *Trakyada Yeşilyurt*, 28 Birinciteşrin 1935, No: 595, s. 3.

⁷⁵³ “Atatürkümüze Suikast maznunları Muhakemesi”, *Trakyada Yeşilyurt*, 4 Şubat 1936, No:609, s. 1.

⁷⁵⁴ “Atatürke suikastçıların Muhakemesi”, *Trakyada Yeşilyurt*, 10 Şubat 1936, No: 610, s. 2.

⁷⁵⁵ Muhittin Gül, “Atatürk'ün Yurt Gezilerinin Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8, S: 3 (2006), s. 52.

⁷⁵⁶ “Atatürk”, *Trakyada Yeşilyurt*, 11 İkinci Kanun 1937, No: 659, s. 1.

7 Haziran 1938 tarihinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün yurdu inceleme seyahatine çıkacağı belirtilerek, Ata'nın Kırklareli'ne gelip gelmeyeceğini sorgulanmıştır. Trakya halkının, üç yıl önceki ziyaretten bu yana Trakya için çok çalıştığı ve geliştirdiği, Trakya halkının Atatürk'ü görmek istediği dile getirilmiştir.⁷⁵⁷

Atatürk'ün Trabzon'u ziyaret ettiği, vali, kaymakam ve CHP binasına uğradığı belirtilmiştir.⁷⁵⁸ 10 Kasım 1937'de, Mustafa Kemal Atatürk'ün Doğu illerine inceleme ziyaretinde bulunacağı, Atatürk'e Başbakan Celal Bayar, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya'nın eşlik edeceği duyurulmuştur.⁷⁵⁹

Atatürk'ün yurtiçi inceleme seyahatinin başladığı, Başbakan Celal Bayar, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya ile beraber ilk ziyaret edilen yerin Sivas olduğu belirtilmiştir. Atatürk'ün Sivas'ta binlerce kişi tarafından sevinç gösterileri ile karşılandığı, Atatürk'ün Sivas Kongresi'nin yapıldığı liseyi ziyaret ettiği ifade edilmiştir. Bayındırlık Bakanlığının yaptırmakta olduğu lokomotiflerde kullanılan cer motoru atölyesinde incelemelerde bulunduğu, bu atölyenin altı ay içerisinde biteceği ve yılda sekiz yüz vagon imal edileceği, Sivas'ın ardından Malatya'ya geçildiği ve gezinin on beş gün daha süreceği bildirilmiştir.⁷⁶⁰

22 Kasım 1937'de, Atatürk'ün doğu illerine yaptığı inceleme seyahatlerini bitirerek Ankara'ya döndüğü bildirmiştir. Seyahatlerde halkın en ufak ihtiyaçlarına kadar incelemelerde bulunduğu, doğudaki yaşam şartları üzerinde büyük önemle durarak gerekli emirleri verdiği ifade edilmiştir.

*“20 yıl önce içilecek suyu daha bulunmayan Diyarbakır bugün bir mamure olmuştur. Yalnız Diyarbakır değil, El'aziz, Mardin, ve bütün Türk ili 15 senelik Cumhuriyet feyzinin altın ışıklarile parlıyor, medeni hamlelerle daima ileri, ileri gidiyor”.*⁷⁶¹

1938 yılında da gezilerine devam eden Atatürk'ün, Bursa'yı ziyaret ettiği, Bursa halkı tarafından büyük bir heyecanla karşılandığı dile getirilmiştir.

⁷⁵⁷ Ali Rıza Dursunkaya, “Atatürk İstanbulu şenlendirdiler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Haziran 1937, No: 680, s. 1.

⁷⁵⁸ “Atatürk avdet buyurdular”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Haziran 1937, No: 681, s. 1.

⁷⁵⁹ “Büyük Şefin Seyahatları”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 10 İkinci Teşrin 1937, No: 709, s. 1.

⁷⁶⁰ “Atatürk şark seyahatında”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 15 İkinci Teşrin 1937, No: 710, s. 1.

⁷⁶¹ “Büyük Şef Ankaraya Döndüler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 22 İkinci Teşrin 1937, No: 711, s.1.

Gece yarısına kadar fener alayları ve sevinç gösterilerinin sürdüğü, Atatürk'ün Merinos fabrikasının açılışına katılıp, fabrikanın hatıra defterine duygularını aktardığı, Bursa'da bulunan Çelikpalas otelinin kendisine ait olan otuz dört bin sekiz yüz otuz Türk lirasını belediye bıraktığını bildirilmiştir.⁷⁶²

Atatürk'ün gezileriyle alakalı bir sonraki haber 29 Mayıs 1938 tarihlidir. Büyük Şef Atatürk'ün Mersin'den Adana'ya geçtiği, Adana'da binlerce Adanalı tarafından büyük bir coşku ve heyecanla karşılandığı, bir buçuk saat Adana'da kaldıktan sonra hususi tren ile tekrar Ankara'ya döndüğü belirtilmiştir.⁷⁶³ Atatürk bu ziyareti Hatay sorununun iyice hararetlendiği günlerde, hastalığına rağmen gerçekleştirmiştir.

Atatürk'ün tüm varlıklarını millete bıraktığı haberi “Büyük Şefimiz Atatürk, bütün çiftliklerini, hayvanlarını, fabrikalarını millet hazinesine hediye etmişlerdir.” şeklinde duyurulmuştur.⁷⁶⁴

4.1.3. Mustafa Kemal Atatürk'ün Rahatsızlığı, Vefatı ve Anıtkabir

30 Mart 1938 tarihli Anadolu Ajansı'nın duyurusunda, Atatürk'ün rahatsızlandığı, hastalığına bir tanım konulması amacıyla Fransız Doktor Fiessinger'in davet edildiği, Fiessinger'in yaptığı tetkikler sonucu endişe verici bir hastalığın olmadığı, Atatürk'e bir buçuk ay kadar istirahat tavsiyesi verildiği bildirildikere, Atatürk'e gönülden iyilik ve sağlık dileklerinde bulunulmuştur.⁷⁶⁵

20 Ekim 1938 tarihinde yine Anadolu Ajans kaynaklı, Atatürk'ün sağlık duruma ile ilgili iki adet bildiri yayınlanmıştır. İlk bildiri aşağıdaki gibidir;

“18 Birinci teşrin sabahı saat 10da verilen Rapor

Riyaseti cümhur Umumi katipliğinden:

1 – Risicümhur Atatürkün sıhhi vaziyetleri hakkında müdavi ve müşavir tabipleri tarafından bu sabah saat 10 da verilen rapor ikinci maddededir.

2 – Atatürkün umumi vaziyetinde büyük bir değişiklik yoktur. Geceyi daha iyi geçirdiler. Nabız 90-100 arasında, teneffüs 18, hararet derecesi 36,4 dür.

İkinci Tebliğ :

Riyaseti cümhur Umumi katipliğinden :

⁷⁶² “Büyük Şefin Bursalılara Armeğanı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 7 Şubat 1938, No: 722, s. 1.

⁷⁶³ “Atatürk Ankaraya Döndüler”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Mayıs 1938, No: 739, s. 1.

⁷⁶⁴ “Atatürk'ün Millete hediyeleri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 Haziran 1937, No: 681 s. 1.

⁷⁶⁵ “Atatürkün Rahatsızlığı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 4 Nisan 1938, No: 730, s. 1.

1 - Reiscümhur Atatürkün sıhhi vaziyetleri hakkında müdavi ve müşavir tabipleri tarafından bu akşam saat 20 de verilen rapor ikinci maddedir.

2 - Reiscümhur Atatürkün rahatsızlığı aynı halde devam etmektedir. Nabız 120, teneffüs 22, hararet derecesi 38 dir.”

İkinci raporda, ateşinin otuz altı nokta dört olduğu belirtilerek, durumunda değişiklik olmadığı ifade edilmiştir.

“1 – Reiscümhur Atatürkün sıhhi vaziyetleri hakkında müdavi ve müşavir Doktorlar tarafından bu sabah saat 10 da verilen rapor ikinci maddededir.

2 – Umumi vaziyette değişiklik yoktur. Geceyi rahatça geçirmişlerdir. Nabız muntazam 88, teneffüs 18, hararet derecesi! 36,4tür. “⁷⁶⁶

Gazetenin bir sonraki sayısında Atatürk’ün sağlığına kavuştuğu ve artık günlük olarak sağlık raporlarının basılmayacağı bildirilmiştir.

“1 – Reiscümhur Atatürkün sıhhi vaziyetleri hakkında müdavi ve müşavir Doktorlar tarafından bu akşam saat 20 de verilen rapor ikinci maddededir.

2 – Bir hafta evvel zuhur eden arazlar tamamilen geçmiştir. Nabız: muntazam, kuvvetli 80; teneffüs: 19; hararet derecesi; 36,8dir. Hastalık normal seyrine avdet etmiştir. Günlük tebliğ neşrine lüzum kalmamıştır.

MÜDAVİ DOKTORLAR: Prof. Dr. Neşet ömer İrdelp, Prof. Dr. M. Kemal Öke, Dr. Nihat Reşat Belger

MÜŞAVİR DOKTORLAR: Prof. Dr. Akil Muhtar Özden, Prof. Dr. Hayrullah Diker, Prof. Dr. Süreyya Hidayet Serter, Dr. Abravaya Marmaralı, Dr. Mehmet Kamil Berk.”⁷⁶⁷

Gazete Mustafa Kemal Atatürk’ün vefat haberini 14 Kasım 1938 tarihli sayısında “Büyük Ölünün karşısında Ağlıyan Yurt” başlığıyla duyurmuştur. Atatürk’ün ölüm haberine oldukça geniş yer ayıran gazete Aralık ayına kadar her sayıda Atatürk’ten bahsetmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk’ün ölümü nedeniyle Türk ve Dünya uluslarının büyük acı ve matem içerisinde olduğu belirtilmiş, bu tarifsiz acıyı ve on yedi milyon Türkün feryatlarını gazetenin satırlarına sığdıramayacaklarını vurgulamıştır. Türk halkının onun eserlerine bakarak, “Hayır; Atatürk ölmemiştir ve O işte bütün canlılığıyla gözlerimizin önünde yaşıyor,,” dediği aktarılmıştır.⁷⁶⁸

⁷⁶⁶ “Atatürkün Sıhhatı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 20 Birinci Teşrin 1938, No: 780, s. 1.

⁷⁶⁷ “ATATÜRK İYİLEŞTİ”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Birinci Teşrin 1938, No: 781, s. 1.

⁷⁶⁸ “Büyük Ölünün karşısında Ağlıyan Yurd”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 İkinci Teşrin 1938, No:786, s. 1,2.

Atatürk'ün vefat haberinin Kırklareli'nin kurtuluşunun on altıncı yılı kutlamaları esnasında alındığı, saat 11.00'da bayram töreninin başladığı ve herkesin bir bayram sevinci içerisinde olacağı halde herkeste bir burukluk hissi olduğu belirtilmiştir.

*“Resmi tebliğin akşam saat 17 de gelmiş olmasından geç vakit ilimizde resmen de teyyüt ediyor. Bütün halk mahzun; bütün millet müteellim. Kurtuluş münasebetile hazırlanmış sinema, fener alayları vesaire hep birden bir yerden, bir kaynaktan emir almış gibi duruyor. Halk; kendi kendine, kendi şuurile bu büyük ölünün manevi varlığı etrafında matemli göz yaşlarını dökmek üzere dağılıyor.”*⁷⁶⁹

Cumhuriyet gazetesi yazarı Abidin Daver'in yazısından parçalar yayınlanmış, kısaca şöyle denilmiştir; Atatürk'ün yalnızca Türkiye ve Türklerin değil, tüm medeni dünyanın büyüklerinden biri olduğu, böyle büyük kişilerin fani değil ebedi oldukları, insanlık var oldukça onların yaşayacakları vurgulanmıştır. Elli yedi yıllık kısa hayatında, bir kaç yüzyıllık büyük işlere imza attığı, tarihin seyrini değiştiren, yeni bir devlet kuran, inkılapçı ve dahi bir kişi olarak anılacağı dile getirilmiştir.⁷⁷⁰ İstanbul Üniversitesi gençliğinin Taksim anıtına gözyaşları içerisinde çelenk bıraktıkları, Büyük Ata'nın emanetini sonsuza kadar koruyacaklarına dair yemin ettikleri bildirilmiştir.⁷⁷¹

18 Kasım tarihinde Atatürk'ün cenazesinin Dolmabahçe sarayından Yavuz zırhlısına halkın gözyaşları eşliğinde kaldırılacağı ve Ankara'ya nakledileceği, bu hazin ölüm karşısında tüm ülkenin bir haftadır kadın, erkek, yaşlı ve genç herkesin mateme büründüğü ifade edilmiştir.⁷⁷²

Mustafa Kemal Atatürk'ün cenaze töreni için Kırklareli'den gazete başyazarı Ali Rıza Dursunkaya, avukat Tahir Bey'in ve belediye başkan vekili Haşim Peksöz'ün katılacağı açıklanmıştır.⁷⁷³

Kırklareli'de Atatürk'ün hatırasını yüceltmek için 21 Kasım 1938 tarihinde şehrin sinema salonunda bir tören düzenlendiği, törenin Halkevi bandosunun İstiklal Marşını çalmasıyla başladığı, kültür müdürü Cemal

⁷⁶⁹ Ali Rıza Dursunkaya, “Kara haber”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 İkinci Teşrin 1938, No: 786, s. 2.

⁷⁷⁰ “O Yaşıyor”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 İkinci Teşrin 1938, No: 786, s. 2.

⁷⁷¹ “Üniversite Gençliğinin Andı”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 14 İkinci Teşrin 1938, No: 786, s. 3.

⁷⁷² Ali Rıza Dursunkaya, “Büyük Yolcu!..”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 İkinci Teşrin 1938, No:787, s. 1.

⁷⁷³ “Kırklarelinden Heyet”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 İkinci Teşrin 1938, No: 787, s. 1.

Atacı'nın Atatürk'ün hayatını anlatan bir konuşma yaptığı ifade edilmiştir. Ardından Çanakkale Şehitleri şiiiri ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesinin gözyaşları içerisinde okunduğu, üç dakikalık saygı duruşunun ardından törenin sona erdiği belirtilmiştir.

“Öğleden sonra saat 14 de memur, subay, öğretmen ve okullar talebeleri, spor gençliği ve halk anıt etrafında toplandı. Park tamamen dolmuş asfalt yolun yaya kaldırımları da Atatürk anıtının önü ordunun, partinin, gençliği ve okulların halkın çelenklerle dolmuştu. Saat 14de Halkevi bandosunun çaldığı İstiklal marşile törene başlandı. İstiklal marşını müteakip tümen bandosu Şopen ve Bethofenin matem havasını çalıyor.”

Çeşitli kişilerin yaptığı duygu yüklü konuşmaların ardından saat 16.00'da çalan sirenler ile beraber üç dakikalık saygı duruşunda bulunduğu ve meşaleler yakıldığı duyurulmuştur.⁷⁷⁴

Aynı matem töreninin Lüleburgaz'da yapıldığı, Lüleburgaz Halkevinde başlayan törenin ardından Atatürk büstüne gidildiği, üç dakikalık saygı duruşunda bulunduğu belirtilmiştir. Büyükkarıştıran, Ahmedbey, Hamitabad ve Evrensekiz'de de aynı törenlerin düzenlendiği, Atatürk'ün saygı ve sevgilerle anıldığı ifade edilmiştir.⁷⁷⁵

Başyazar Ali Rıza Dursunkaya, Atatürk'ün cenaze töreni için önce İstanbul'a daha sonra Ankara gitmiş ve yaşadıklarını “Ankara Mektubu” isimli yazı dizisi halinde anlatmıştır.

“Bu 12 gün içinde 12 yıl kadar üzüntü, ızdırap geçiren koca Türklük alemi; yalnız Türklük alemi değil insanîyet alemi dünyanın en büyük adamını ihtiramla eller üzerinde ebediyete götürürken ona Dolmabahçeden başlayıp Ankaraya kadar uzanan bir matem şeridi üzerinde hiç bir İmparatora, hiç bir cihangire, hiç bir kumandana nasip olmamış tekrim ve tevkirlerle dolu gözyaşları dökerken ben de ağlayan, yas tutan; binbir ızdırapla parça parça olmuş kalbimin hissiyatını; gözümün gördüğü canlı ve hakiki sevgi ve muhabbet levhalarını dökmek, yazmak istiyorum.”⁷⁷⁶

Dolmabahçe Sarayında Atatürk'ün na'sının Ankara'ya doğru yola çıktığını, binlerce kişinin Ata'yı uğurlamak için orada olduğu ve gözyaşlarının durmadığını ifade etmiştir.

⁷⁷⁴ “Ebedi Şefimize Yapılan Son İhtiram”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 İkinci Teşrin 1938, No: 789, s. 1.

⁷⁷⁵ “Ebedi Şefe Yapılan Son İhtiram”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 İkinci Teşrin 1938, No: 789, s. 1.

⁷⁷⁶ Ali Rıza Dursunkaya, “Ankara Mektubu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 İkinci Teşrin 1938, No:789, s. 1.

Sarayburnunda zafer torpidosuna tevdi edilen büyük emanet, yollara dökülmüş, hıçkıran haykıran bayılan yüzbinlerce İstanbullunun gözyaşları arasında yavaş yavaş Yavuza doğru ilerlerken İstanbul ufuklarını en hazin en matemli bulutlar kaplamış, Atasından ebediyen ayrılan İstanbulun hıçkırıkları gürleyen Yavuzun selam ve ihtiram toplarının seslerini bastırarak raddeye gelmişti.

Artık büyük yolcu Marmaranın sakin ve sessiz sinesinde kayarak ilerleyen Yavuzun kış taretinde en büyük bir ihtiram havası içinde anayurda doğru gidiyor, ilerliyor. 777

Dolmabahçe'den ayrılarak tren ile Ankara'ya doğru yola çıktığını, yüzbinlerce kişinin Adalet Sarayı önünden Ulus Meydanına kadar yürüdüğünü belirtmiştir.

“Cümhur reisimiz; Vekiller heyetimiz, meb’uslarımız ve vilayetlerden gelen heyetler Millet Meclisi önünde Ecnebi heyetler, sefirler karşısındaki Ankarapalas önünde mevki aldılar. Geçit resmine girecek Türk ve ecnebi askerleri de Ulus Meydanında Büyük ölü 12 saylavımızın elleri üzerinde top arabasına kaldırıldı.”778

Yazı dışının devamında cenaze törenini detaylı bir şekilde anlatmış, törenin bitişi ile beraber havanın da bozduğu ve yağmurun başladığını belirterek, âdete halk ile beraber ağladığını sözlerine eklemiştir.

Ankaraya veda ederek ayrılırken altı meş’alenin aydınlattığı müzenin içindeki dünyanın en büyük adamına, Türkün ebedi ve ölmez Şefine gene gözlerimizden boşanan acı yaşlarla minnet yolluyoruz. Sevgiler sunuyoruz. Hareket eden tiren bizim maddi cismimizi sürüklüyor, manevi varlığımız, ruhumuz gene orada onun başı ucunda. Sade bizim mi? hayır 18 milyonun benliği bu mihrabı milli önünde ebedlere kadar yaşayacak; ebedlere kadar onu minnetler ve saygılar sunacak.779

1 Aralık 1938 tarihli haberde, Mustafa Kemal Atatürk'ün vasiyetinin açıldığı, açılış merasimi esnasında Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Boysan, Adalet Bakanı Hilmi Uran, Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu ve İçişleri Bakanı Refik Saydam'ın bulunduğu belirtilmiştir. Sulh hâkimi resmi olarak görevine başlamadan önce cübbesiz olarak Atatürk'ü anan bir konuşma yaptığı, daha sonra cübbesini giyerek vasiyetnamenin açılışını yaptığı bildirilmiştir. Üzerinde çeşitli mühürler ve Atatürk'ün imzasının bulunduğu

777 Ali Rıza Dursunkaya, “Ankara Mektubu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 28 İkinci Teşrin 1938, No:789, s. 1.

778 Ali Rıza Dursunkaya, “Ankara Mektubu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Birinci Kanun 1938, No:790, s. 1.

779 Ali Rıza Dursunkaya, “Ankara Mektubu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 5 Birinci Kanun 1938, No: 791, s. 1.

zarfın zapta geçirerek açıldığı, zarfın içerisinde ikinci bir zarfın çıktığı, hâkimin noter tarafından tutulan bu zaptı okuduğu belirtilmiştir.

“Bugün 6 Teşrinievvel 1938 saat 11 i 10 geçerek dairemde işle meşgul iken Atatürk’ün beni çağırdığını tebliğ ettiler. Saraya gittim. Huzurlarına çıktım. Orada Genel Sekreter Hasan Rıza Soyak ile Dr. Neşet Ömer İrdelp hazır olduğu halde Atatürk’ün üstü kapalı ve mühürlü bu zarfi bana uzattı.

‘Bu benim vasiyetnamemdir. Size teslim ediyorum. Kanuni icabatını icra edersiniz.’

Dedi. İşbu zaptı huzurlarında tanzim etti, altını hem Atatürk, hem de hazır bulunan Hasan Rıza Soyak ile Dr. Neşet Ömer İrdelp benimle birlikte imza ettiler.,”

Bu zaptın içindekilerinin mahkeme tutanağına geçirildikten sonra ikinci zarfın açılışına geçildiği, zarfın içerisinde Atatürk’ün kendi el yazısı ile yazdığı vasiyetnamesinin çıktığı ifade edilmiştir. Vasiyetname hâkim tarafından okunup, tutanağa geçirdikten sonra oturumu sonlandırdığı açıklanmıştır.

“Malik olduğum bütün nuket ve hisse senetleriyle Çankaya’daki menkul ve gayrimenkul emvalimi Cumhuriyet Halk Partisi’ne atideki şartlarla terk ve vasiyet ediyorum:

1 - Nuket ve hisse senetleri, şimdiki gibi, İş Bankası tarafından nemalandırılacaktır.

2 - Her seneki nemadan, bana nisbetleri şerefi mahfuz kaldıkça, yaşadıkları müddetçe, Makbule’ye ayda bin, Afet’e 800, Sabiha Gökçen’e 600, Ülkü’ye 200 lira ve Rukiye ile Nebile’ye şimdiki yüzer lira verilecektir.

3 - Sabiha Gökçen’e bir ev de alınabilecek ayrıca para verilecektir.

4 - Makbule’nin yaşadığı müddetçe Çankaya’da oturduğu ev de emrinde kalacaktır.

5 - İsmet İnönü’nün çocuklarına yüksek tahsillerini ikmal için muhtaç olacakları yardım yapılacaktır.

6 - Her sene nemadan mütebaki miktar yarı yarıya, Türk Tarih ve Dil kurumlarına tahsis edilecektir.

K. Atatürk”⁷⁸⁰

19 Ocak 1939 tarihinde yayınlanan haberde, CHP parti grubunda Atatürk için yaptırılacak anıtkabir hakkında görüşmelerin olduğu, yer tespiti için kurulan özel komisyonun Rasattepe’yi önerdiği ve bu önerinin oy çokluğu ile kabul edildiği açıklanmıştır.⁷⁸¹

24 Kasım 1944 tarihinde, TBMM’nin Anıtkabir’in projesine ait kanun önergesini onayladığı açıklanmıştır.

⁷⁸⁰ “Atamızın Vasiyetnamesi”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 1 Birinci Kanun 1938, No: 790, s. 1.

⁷⁸¹ “Atatürk Anıt-Kabiri”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 19 İkinci Kanun 1939, No: 795, s. 1.

“Yeni gelen bir haber, T.B.M.M. nin ATATÜRK’e yapılacak Anıt Kabir Projesine ait kanun layihasının kabul ettiğini bildirmektedir. Bununla inşaatın tahmini on milyon Lira olarak tesbit edilmiştir.”⁷⁸²

4.2. Trakya'da Yeşilyurt Gazetesine Göre Atatürk İnkıpları

İnkılap arapça kökenli bir kelime olup, “Bir toplumda ekonomik, toplumsal, kültürel alanda kısa sürede meydana getirilen ani değişiklik; kökten değişim; devrim⁷⁸³ anlamına gelmektedir. Atatürk inkıpları denildiği zaman, Türkiye’yi çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarabilmek amacıyla ülke içerisinde yapılan köklü değişiklikler kastedilmektedir. Saltanatın kaldırılması, Cumhuriyet rejiminin ilan edilmesi, halifeliğin kaldırılması ve yapılan diğer yenilikler bu kavramının içerisine girmektedir. Atatürk inkıpları durağan değil, her zaman dinamik niteliklidir.⁷⁸⁴

Trakya'da Yeşilyurt gazetesinde, Soyadı Kanunu; Lakap ve Unvanların Kaldırılması, Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesi ve Ulusal Bayram ve Tatil Günleri'nin Değişmesi gibi genellikle toplumsal alanda yapılan inkıplara yer verilmiştir.

4.2.1. Soyadı Kanunu; Lakap ve Unvanların Kaldırılması

Soyadı Kanunu, Atatürk İnkıplarının en önemli aşamalarından biri olup, sosyal alanda yapılan yeniliklerin adeta tamamlayıcısı niteliğindedir. Osmanlı Devleti'nde, sadece öz ismin, aileden gelmiş olan adların ya da doğum yerlerinin ismin başına getirilmesi nüfus kaydı karışıklıklarına, askerlik işlerinde aksamalara ve ekonomik ilişkilerde zorluklara sebep olmaktaydı. Yukarıda zikredilen karışıkları önleyebilmek amacıyla 2525 sayılı Soyadı Kanunu, 21 Haziran 1934 tarihinde kabul edilmiştir. Kanun ile her vatandaş kendi isminden başka aile tarafından belirlenecek bir soyadı almak zorundaydı.⁷⁸⁵ 24 Kasım 1934 tarihinde de 2587 no'lu Kanun ile, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Bey'e, “Atatürk” soyadı verilmiş ve bu kanun gazetede yayınlanmıştır. Soyadları ile ilgili gazetede yer alan haberler kronolojik olarak aşağıdaki gibidir.

⁷⁸² “Anıt-Kabre Başlarken”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 İkinci Teşrin 1944, No: 1404, s. 1.

⁷⁸³ Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük*, s. 2184.

⁷⁸⁴ Özkaya, “Atatürk Dönemi ve Atatürk İnkıpları”, s. 657.

⁷⁸⁵ Yasemin Doğaner, “Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Sosyo-Kültürel Değişim”, 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi ,C. 1 (2001), s. 250.

5 Temmuz 1934 tarihinde 2576 sayılı Gizli Nüfusların Yazımı Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir.⁷⁸⁶ Bu kanunla beraber daha önce nüfusa yazılmayan kişilerin nüfusa yazdırılması, evlenip bunu bildirmeyenlerin kayıt altına alınması, ölen veya kayıp olan kişilerin ise nüfustan silinmesi kararlaştırılmıştır. Bu kanunun bazı maddeleri gazetede yayınlanarak, halka ilan edilmiştir.⁷⁸⁷

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Mustafa Kemal Paşa'ya Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından "Atatürk" soyadının verildiği duyurulmuştur. "*Büyük önderimiz M.Kemal, hazretlerine (Atatürk) soy adı verilmesi hakkındaki kanun teklifi Büyük Millet Meclisinde ittifakla kabul edilmiştir.*"⁷⁸⁸ Aynı zamanda kanunun tüm maddeleri gazetede yayınlanmıştır.⁷⁸⁹

"*Paşa, Hazretleri, bey, hanım, Hacı, Hoca, Molla gibi ünvanlar ve lakaplar kalktı*" başlıklı haber ile beraber lakap ve ünvanların kaldırıldığı açıklanmıştır.⁷⁹⁰ İlerleyen sayılarda ise bu kanunun ilgili maddeleri gazetenin birinci sayfasında yayınlanmıştır.⁷⁹¹

Gazete yazarı Mustafa Tuna lakap ve ünvanların kalkması ile ilgili kendisinin başından geçen olayları paylaşarak, karşısındaki kişiye nasıl hitap edeceği konusunda zorlandığını vurgulayarak, yasanın çıkmasından dolayı mutluluk duyduğunu dile getirmiştir.⁷⁹²

Soyadı Kanunu ile ilgili gazetede yayınlanan ilk haber 3 Aralık 1934 tarihlidir. Soyadı almış olan kişilerin isimleri gazetede açıklanmış, şehirde ilk soyadı alan kişilerin belediye başkanı, vali ve savcı olduğu belirtilmiştir.⁷⁹³ Sonraki sayılarda soyadı alanların listesi gazetede yer almaya devam etmiş,

⁷⁸⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 4, İçtima: 3, Cilt: 23, s. 978,979.

⁷⁸⁷ "Köylü, Kasabalı Halkımız eyi Okusun", *Trakya'da Yeşilyurt*, 27 Ağustos 1934, No: 529, s. 1.

⁷⁸⁸ "AtaTürk", *Trakya'da Yeşilyurt*, 26 Teşrinisani 1934, No: 543, s. 1.

⁷⁸⁹ "Kemal öz atlı Cümhur Reisimize verilen soy adı, hakkında kanun", *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Kanunuevvel 1934, No: 546, s. 2.

⁷⁹⁰ "Paşa, Hazretleri, bey, hanım, Hacı, Hoca, Molla gibi ünvanlar ve lakaplar kalktı", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Kanunuevvel 1934, No: 544, s. 1.

⁷⁹¹ "Efendi, Bey, Paşa gibi lakap ve ünvanların kaldırıldığına dair kanun", *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Kanunuevvel 1934, No: 546, s. 1.

⁷⁹² Mustaf Tuna, "«Bey»den sonra" *Trakya'da Yeşilyurt*, 31 Kanunuevvel 1934, No: 548, s.1.

⁷⁹³ "Belediye Başkanımızın soyadı ve Soyadı alanlar", *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Kanunuevvel 1934, No:544, s. 1.

Kırklareli sınırları içinde yaşayan ve gazeteye ilan veren herkesin soyadları isimleri ile birlikte gazetede duyurulmuştur.

24 Aralık 1934 tarihinde Soyadı Kanunu'nun TBMM tarafından kabul edildiği ve kanunun tüm maddelerinin yayınlanacağı duyurulmuştur.⁷⁹⁴ Elli beş maddelik bu kanun, 24 Aralık 1934 tarihinden 4 Şubat 1935 tarihine kadar gazetede yayınlanmıştır.

Aynı tarihli sayıda, Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin isminin değiştiği ve Çocuk Esirgeme Kurumu ismini aldığı duyurulmuştur. *“H. etfal kurumunun büyük koruyucusu AtaTürk, bu kuruma (Çocuk Esirgeme kurumu) adını vermiştir.”*⁷⁹⁵

Şehirde Süvari Kaymakamı olarak görev yapan Aziz Bey neden Tuna soyadını aldınız şeklindeki soruya şu cevabı vermiştir;

*“Gerek karımın; gerek benim babalarımız; büyük babalarımız Yıldırım Bayazıt zamanındanberi, bulgaristanda yaşamışlar, Tuna boylarında muhtelif muharebelere iştirak etmiş adamlardır. Bu sebeple hem onları kalbimizde yaşatmağa hem de torunlarımıza amaç (hedef) göstermek maksadile bu soyadını seçtik.”*⁷⁹⁶

Soyadı Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle köylerde de soyadı alma yarışı olduğu, herkes özenli bir şekilde soyadı düşündüğü, köylerdeki tek konunun bu olduğu gazetede yazılmıştır.⁷⁹⁷

Tablo 8: Soyadı Alan Bazı Kişiler

Meslek	İsim	Aldığı Soyadı
Belediye Başkanı	Mehmet Can	YENİLEY
Vali	Faik	ÜSTÜN
Müddei Umumi	Asım	SOYSAL
İktisat Vekili	Celal	BAYAR
Ziraat Vekili	Muhlis	ERKMEN

⁷⁹⁴ “Soy adı Kanunu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Kanunuevvel 1934, No: 547, s. 2.

⁷⁹⁵ “Himayietfale Ata Türkün verdiği ad”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Kanunuevvel 1934, No:547, s. 1.

⁷⁹⁶ “Soyadı alanlar”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 17 Kanunuevvel 1934, No: 546, s. 2.

⁷⁹⁷ “Köylerde Yeşilyurt”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Kanunuevvel 1934, No: 547, s. 3.

Muallim	Halide Nusrat	TUNA
Maarif Müdürü	Osman Rahmi	KAYITGAN
Baş Muharrir	Ali Rıza	DURSUNKAYA

1936 yılının Mart ayında gazetede, soyadı almayan veya tescil ettirmeyen kişilerin bir an önce bu işlerini halletmesi gerektiği, verilen sürenin bitmesine az bir vakit kaldığı uyarısı yapılmıştır.⁷⁹⁸

Gazete ilerleyen sayılarında da bu uyarılarına devam etmiştir. *“Dedelerden gelen adları nüfus kütüğüne yazdırmak ve ebediyen aile adını yaşatmak için bu kanun yapıldı. Kanunun müddeti bitiyor en iyi ve içtimai bir hakkınızı hemen kullanın.”*⁷⁹⁹

Mart 1936 yılından itibaren gazetede çerçeve içerisinde *“Yurddaş; Soyadı almadı isen al ve tescil ettir”* yazılı uyarılar basılmıştır.

9 Haziran 1936 tarihinde, soyadı almış olanların soyadlarını kaydetmeleri için son tarihin 2 Temmuz 1936 olduğu, kayıt işlemlerini yaptırmayanların beş liradan on beş liraya kadar para cezasına çarptırılacağı, ayrıca soyadı seçimi yapmayan kişilerin soyadlarını vali veya kaymakamların vereceği uyarısı yapılmıştır.⁸⁰⁰

23 Haziran 1936’da, Nüfus Müdürlüğünden alınan bilgiye göre nahiyeler dâhil olmak üzere Kırklareli’nin yüzde sekseninin soyadı işlemlerini tamamlandığı, verilen son tarihe kadar tüm işlemlerin biteceği belirtilmiştir.⁸⁰¹

4.2.2. Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesi

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren kadın hakları konusunda köklü adımlar atılmaya başlanmıştır. 1930 yıllarının başında Türk kadını sosyal ve ekonomik haklarına kavuşmuş, sıra siyasi haklarını elde etmeye gelmişti. Türk kadınına ilk kez 1930 yerel seçimlerinde seçme ve seçilme hakkın verilmiş, 26 Ekim 1933 tarihinde de muhtar ve ihtiyar meclisi seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı elde etmişlerdir. Son olarak da 5 Aralık 1934

⁷⁹⁸ “Soyadı alınız”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Mart 1936, No: 613, s. 2.

⁷⁹⁹ “Soyadı alınız!”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 24 Mart 1936, No: 616, s. 1.

⁸⁰⁰ “Soyadı almamış olanlara”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 9 Haziran 1936, No: 627, s. 1.

⁸⁰¹ “Nüfus müdüriyetinden”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 23 Haziran 1936, No: 629, s. 5.

tarihinde, siyasal anlamda en büyük haklardan olan milletvekili seçme ve seçilme hakkı Türk kadınına tanınmıştır.⁸⁰²

5 Aralık 1934 tarihinde kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı verilmesini, Kırklareli hanımlarının büyük bir sevinçle karşıladığı, Kırklareli’de bulunan Başbakan İsmet İnönü’ye bir heyet gönderildiği, aynı zamanda Mustafa Kemal Atatürk’e, TBMM’ye ve CHP’ye telgraflar çekilerek teşekkürlerinin iletildiği belirtilmiştir.⁸⁰³

Gazetenin ikinci sayfasında TBMM’nin anayasada ve milletvekili seçim yasasında yapılan değişiklik ile kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı verildiği duyurulmuştur.

“Büyük Millet meclisinin teşkilatı esasiye ve meb’us seçimi kanunlarında yaptığı tadilatla Türk kadınına meb’us seçmek ve seçilmek hakkını vermiştir.

Bu kanun yurt içinde ve dışında layık olduğu büyük ehemmiyetle karşılanmıştı ve Türk kadınına içtimai ve siyasi hayatta diğer milletler kadınlarından üstün bir mevki vermiştir.”⁸⁰⁴

Bu hakkın kendilerine verilmesini büyük bir sevinçle karşılayan Kırklareli hanımlarının, öğretmen Halide Nusrat önderliğinde Kırklareli’yi ziyarete gelmiş olan Başbakan İsmet İnönü’yü ziyaret ettikleri, kadınlar tarafından Atatürk’e, TBMM’ye ve CHP’ye teşekkür telgrafları çekildiği bir kez daha belirtilmiştir.⁸⁰⁵

4.2.3. Ulusal Bayram ve Tatil Günleri’nin Değişmesi

1930 yılının başında devletçilik sistemine geçilmesiyle, sanayi gelişmiş, bir işçi sınıfı meydana gelmiş ve bir takım sosyal politikalar uygulamaya konmaya başlamıştır. Bu yüzden de 1935 yılında Ulusal Bayramlar ve Genel Tatiller Kanunu yürürlüğe sokulmuştur. Yurtiçinde Cuma günü uygulanan resmi tatilin, yurtdışında Pazar günü olması, yapılan uluslararası ticareti geciktirdiği için, 1935 yılında tatil günü Cuma gününden Pazar gününe alınmıştır. Ulusal Bayramlar ve Genel Tatiller Kanunu ile aynı zamanda 29

⁸⁰² Saime Yüceer, “Demokrasi Yolunda Önemli Bir Aşama : Türk Kadınına Siyasal Haklarının Tanınması”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.9, S. 14 (2008), s. 131.

⁸⁰³ “Türk kadını sevinç içinde”, *Trakya Yeşilyurt*, 10 Kanunuevvel 1934, No: 545, s. 1.

⁸⁰⁴ “Türk kadını ve MEB’US SEÇİMİ”, *Trakya Yeşilyurt*, 10 Kanunuevvel 1934, No:545, s. 2.

⁸⁰⁵ “Kadınlarımız”, *Trakya Yeşilyurt*, 17 Kanunuevvel 1934, No: 546, s. 4.

Ekim, 30 Ağustos, 23 Nisan gibi milli bayramlar ile Ramazan ve Kurban Bayramı gibi dini bayramlar tatil günü olmuştur.⁸⁰⁶

Ulusal Bayramlar ve Genel Tatiller Kanunu gazetede olduğu gibi yayınlanmış⁸⁰⁷ ve Cumartesi öğleden sonraların TBMM tarafından tatil edildiği, bu haberin şehirde mutlulukla karşılandığı belirtilmiştir.

*“Büyük kamutaydan çıkan kanun mucibince Cumartesi öğleden sonra daireler tatil edilmiştir. Bu kanun muhitimizde çok iyi karşılanmıştır.”*⁸⁰⁸

⁸⁰⁶ Önder Deniz, “Cumhuriyet Döneminde Tatil Kavramı ve 1935 Tarihli Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 11, S. 23 (2011), ss. 64-65-66.

⁸⁰⁷ “Ulusal Bayramı ve Genel tatiller Kanunu”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Haziran 1935, No: 570, s. 1-3.

⁸⁰⁸ “Pazar tatili”, *Trakya'da Yeşilyurt*, 3 Haziran 1935, No: 570, s. 1.

SONUÇ

Trakya'da Yeşilyurt gazetesi, Ali Rıza Dursunkaya tarafından 31 Ağustos 1925 tarihinde yayın hayatına başlatılan ve kısıtlı imkanlara rağmen günümüze kadar devam ederek Kırklareli halkını bilgilendiren en önemli iletişim aracı olmuştur. Gazetede, siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal haberler, sağlık ve tarım gibi her konuda halkı ilgilendiren haberler yer almış, gazetede yayınlanan kanunlar, kararlar, yönetmelikler ve ilanlar sayesinde yöre halkı bilgilendirilmiştir.

Gazetede başta Ali Rıza Dursunkaya olmak üzere başka yazar ve şairlerin yazılarına ve şiirlerine yer verilmiştir. Başyazar Ali Rıza Dursunkaya, yazdığı köşe yazıları ile halkı bilgilendirmeyi ve eğitmeyi amaçlamıştır. Yayınlanan haberlerde kaynakların büyük çoğunluğu Anadolu Ajansı, Anadolu Ajansının yabancı kaynaklardan aldığı bilgiler, radyo haberleri ve Ulus, Cumhuriyet, Tan gibi gazetelerdir. Sadece Kırklareli'ni ilgilendiren gelişmeler değil, ulusal ve uluslararası haberler de gazetede yer almış, dönemin zorluklarına ve şartlarına rağmen çeşitli kaynaklardan alınan haberler okuyucuya ulaştırılmıştır. Kırklareli şehrindeki güncel sorunlar ağırlıklı olarak ele alınarak, şehirdeki eksiklerin giderilmesi ve şehrin gelişmesine çalışılmıştır.

Sosyal, kültürel, toplumsal haberlerin de verildiği gazetede, konumuz gereği yurtiçi ve yurtdışı siyasi haberler incelenmiştir. Siyasi haberler genel olarak gazetenin ilk sayfasında yer almıştır. İlk sayfaya sığmayan haberler ise gazetenin diğer sayfalarında kendisine yer bulmuştur. Gazetede incelenen ilk konu, 1934 Trakya Olayları'dır. Gazete, olayları kendi bakış açısından yorumlamış ve olayların ortaya çıkmasında Yahudi vatandaşlarının da pay sahibi olduğunu savunmuştur. Yahudi vatandaşların Trakya'da ticareti elinde bulundurdukları, Türklere yardımcı olmadıkları, Türkçe konuşmadıkları gibi nedenler öne sürülmüştür. Olaylarla ilgili, yetkililerle yapılan röportajlara ve hükümetin aldığı tedbirlere de gazetede yer almıştır.

1934-1943 yılları arasında üç yerel ve üç genel seçim yapılmıştır. Bu seçimler gazetede detaylı bir şekilde işlenmiş ve seçmenlerin sandıklara gidip oy kullanmaları her fırsatta dile getirilmiştir. Sadece Kırklareli merkezde değil, Lüleburgaz, Babaeski, Üsküp, Vize, Pınarhisar ve Demirköy'de yapılan seçim çalışmaları ve seçim sonuçları da gazetede yer almıştır. Genel

seçimler de yerel seçimler kadar gazetede yer bulmuş, milletvekilliğine aday olan kişiler hakkında bilgi verici yazılar, seçim kanunları ve dönemin başbakanlarının seçimle ilgili konuşmaları yayınlanmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin belirli aralıklarla yaptığı kurultaylar gazetede yer alan bir başka konudur. 1935 yılında yapılan Dördüncü Büyük Kurultay için özel bir sayı çıkarılmış, Mustafa Kemal Atatürk'ün açılış konuşması ve çekilen tebrik telgrafları gazete sütunlarındaki yerini almıştır. Atatürk'ün vefatı nedeniyle 1938 yılının Aralık ayında toplanan Olağanüstü Kurultay'a katılacak Kırklareli temsilcilerinin isimleri, Mustafa Kemal Atatürk'e "Edebi Şef", Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye "Milli Şef" unvanı verilmesi ve İsmet İnönü'nün konuşması gazetede yer almıştır. 1939 yılında gerçekleşen Beşinci Büyük Kurultay'da bulunmak ve izlenimlerini aktarmak üzere başyazar Ali Rıza Dursunkaya Ankara'ya gitmiş ve bu izlenimleri okuyucularla paylaşmıştır. Gazetede yer alan son kurultay 1943 tarihli Altıncı Kurultay'dır. Bu kurultayda şehri ilgilendiren, ortaokul, lise, kız enstitüsü ve sanat okullarının açılması, şehrin su sıkıntısının giderilmesi ve son olarak Ergene nehrinin taşmasının önlemesi gibi istekler dile getirilmiştir.

Trakyada Yeşilyurt gazetesi yerel bir gazete olması sebebiyle şehri ilgilendiren siyasi haberlere sıklıkla yer verilmiştir. Bu siyasi haberlerin ilki Kırklareli merkezinin Lüleburgaz'a taşınma iddialarıdır. Bu iddia zaman zaman gazetede haber olarak verilmiş ise de hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Taşınma konusuna gazetede her zaman karşı çıkılmış, şehri yapılan yatırımın azalabileceği, merkezin taşınması üzerine Kırklareli'nin kaza haline geleceği, bu durumun şehrin gelişimini durdurarak, görev yapan memurların ekonomik hayata yaptığı katkıların kesilmesine neden olacağı savunulmuştur. Gazetede belirli aralıklarla çıkan bir diğer haber ise Pınarhisar'ın kaza (ilçe) yapılması ile ilgilidir. Pınarhisar'ın nüfusunun artması ve bulunduğu konum itibarıyla kaza olma nitelikleri kazandığı öne sürülse de, bu iddia da gerçekleşmemiştir. Ayrıca söz konusu yıllarda şehirde üç kez vali değişimi yaşanmış, Hasip Koylan, İhsan Aksoy ve Kazım Demirel şehre atanan valiler olmuşlardır. Belediye meclisi tarafından 1937 yılında bazı köylerin yabancı isimlere sahip olmalarından ötürü isimlerinin değiştiği, 1944 yılında da

Kırklareli merkezde bulunan yedi mahallenin sınırlarının belirlendiği gazetede yer alan diğer yerel siyasi meselelerdir.

1929 dünya ekonomik buhranı ve Balkanlarda ortaya çıkan tek bir etnik yapı oluşturmaya yönelik politikalar Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya gibi ülkelerde bulunan Türk vatandaşların Türkiye'ye iltica etmelerine neden olmuştur. Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya gibi Balkan ülkelerinden gelen göçmenlerin iskan edildiği yerlerden biri de Kırklareli'dir. Bu nedenle Trakyada Yeşilyurt gazetesi, gelen göçmenlere önemli bir yer ayırarak, göçmenler hakkında birçok haber yayınlamıştır. Göçmenlerin temel ihtiyaçlarının giderilmesi, Kırklareli merkezi, Babaeski ve Lüleburgaz'da göçmen evlerinin yapımı, üretime katkı sağlamaları için yapılan yardımlar sık sık gazetede yer almıştır.

Türkiye'nin savaş öncesi ve savaş sırasında imzaladığı antlaşmalara büyük önem verilmiş, imzalanan tüm antlaşmalar gazetede yayınlanmıştır. Şark Demiryollarının satın alınması, Montrö Boğazlar Sözleşmesi ve Sadabat Paktının imzalanması, Hatay'ın anavatana katılması gibi konular gazetenin büyük önemle üzerinde durduğu konular olmuştur. Savaş sırasında Bulgaristan, Sovyet Rusya ve Almanya ile imzalanan saldırmazlık paktları ile Almanya ile imzalanan ticaret antlaşması da gazetede yer verilen gelişmelerdir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Balkan Devletlerinde, Almanya, İtalya, İspanya gibi ülkelerde meydana gelen suikast, işgal ve iç savaş gibi siyasi olaylar gazeteye yansımıştır. Yugoslavya Kralı I. Aleksandar Karacorceviç'in öldürülmesi, Yunanistan'da meydana gelen darbe girişimi, İtalya'nın Arnavutluk'u işgali, Almanya'nın Saar bölgesini plebisit sonucu alması, Ren ile Südet bölgelerini ve Avusturya'yı işgal etmesi, İtalya'nın Habeşistan'a saldırısı ve İspanya iç savaşı okuyuculara aktarılmıştır.

Yaklaşan İkinci Dünya Savaşı karşısında Türkiye'nin dünya barışından yana olduğu, barışı korumak için gerekli her adımı attığı ve atacağı, komşu ülkeleri ile iyi ilişkiler içerisinde olduğu ve Mustafa Kemal Atatürk'ün "Yurtta Barış Dünyada Barış" düsturuna gönülden bağlı olduğu haberleri sıklıkla gazetede yer almıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'nin

tarafsızlık ve tüm ülkelerin toprak bütünlüğüne saygılı bir dış politika izlediği her fırsatta dile getirilmiştir.

Türkiye İkinci Dünya Savaşı'na girmemesine rağmen savaşın yıkıcı ve yıpratıcı etkisini özellikle ekonomik olarak oldukça ağır şekilde hissetmiştir. Fiyatların artması, vurgunculuk ve karaborsa ile mücadeleye girişin Türkiye, önce Milli Korunma Kanunu daha sonra ise Ekmek karnesi ve Varlık vergisi uygulamalarına gitmek zorunda kalmıştır. Trakyada Yeşilyurt gazetesi savaş boyunca alınan tüm bu önemleri sayfalarına taşıyarak, halkı bilinçlendirmeye çalışmıştır. Aynı zamanda pasif korunma tedbirleri, sıkıyönetim ilanı gibi hükümetin aldığı kararlar gazetede savaş boyunca işlenmiştir. Kırklareli şehrini ilgilendiren haberlerin dışında tüm Türkiye'yi etkileyen Pera Palas Otelı patlaması, Refah Şilebinin batırılması, Almanya'nın Ankara Büyükelçisi Von Popen'e yönelik suikast girişimi gibi haberleri satırlarına taşımıştır. Savaşın Kırklareli şehrine ve Türkiye'ye olan siyasi, ekonomik ve sosyal etkileri gazetede ayrıntılı olarak görülebilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'nda yaşanan dış siyasi gelişmeleri okuyucularına mümkün mertebe duyurmaya çalışmış ve bunda başarılı olmuştur. Başyazar Ali Rıza Dursunkaya tarafından savaşı değerlendiren ve bilgi veren yazılar sıklıkla yer almıştır. Almanya, İngiltere, İtalya, Sovyet Rusya, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Yunanistan, Bulgaristan, Yugoslavya ile ilgili savaş haberleri sıklıkla yer alarak, okuyucuların savaşın gidişatı hakkında bilgi sahibi olması sağlanmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili haberlere gazetede büyük bir önem verilmiştir. 1935 yılında Atatürk'e suikast girişiminde bulunulması, Atatürk'ün yaptığı yurtiçi gezileri, rahatsızlığı ve vefat haberlerine gazetede geniş bir yer ayrılmıştır. Vefatından sonra da Atatürk ile ilgili haberler yayınlanmaya devam etmiş, Anıtkabir hakkında bilgiler verilmiştir.

Trakyada Yeşilyurt gazetesinin yayın hayatına başladığı 1925 yılında, diğer bir çok şehirde yerel gazetelerin olmaması, Trakyada Yeşilyurt gazetesinin önemini ve şehre kattığı değeri göstermektedir. Her türlü maddi ve teknolojik sıkıntılara rağmen 1934-1944 yılları arasında oldukça kaliteli bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Gazetenin yansıttığı bilgiler tarih çalışmaları ve Trakya bölgesi araştırmaları için önemli bir kaynak ve bölgenin

hafızası özelliğine sahiptir. Çalışmamızın, Kırklareli ve Trakya bölgesi hakkında yapılacak olan araştırma ve çalışmalara yol gösterici nitelikte olacağı düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Dursun Ali. “Saltanatın Kaldırılması ve Sonuçları”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 16, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- AKIN, Veysi. “Kırklareli Adının Tarihçesi”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.2 (1997), ss. 9-12.
- ALEMDAR, Nur. *İkinci Dünya Savaşı Başlarken Trakya'da Yeşilyurt Gazetesine Göre Kırklareli (1940)*. Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırklareli, 2018, Yüksek Öğretim Kurulu: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 509485).
- ARMAOĞLU, Fahir. *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995 Cilt 2*, İstanbul: Alkım Yayınevi, 2004.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2006.
- AYDOĞAN, Erdal ve MAHMUTOĞLU, Tansu Barış. “Mustafa Kemal Atatürk Döneminde Yapılan Seçimler ve Karakteristik Özellikleri”, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S: 10 (2013), ss. 113-142.
- AYDOĞAN, Erdal. “Yeni Belgeler Işığında 1934 Trakya Yahudi Olayları”, *Belgi Dergisi*, C.2, S.16 (2018), ss. 878-894.
- AYSAL, Necdet. “Tek Parti Döneminde Cumhuriyet Halk Partisi Dördüncü Büyük Kurultayı (9-16 Mayıs 1935)”, *Journal of History Studies*, C.9, S.1 (2017), ss. 21-45.
- BALİ, Rıfat N. *1934 Trakya Olayları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2008.
- CHP IV. Büyük Kurultayı Görüşmeler Tutulgası, Ankara: Ulus Basımevi, 1935.
- Millet Hizmetinde 40 Yıl, Ankara: Ankara Basım ve Ciltevi, 1963.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar. *Ötüken Türkçe Sözlük C.2*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2017.

- ÇETİN, Hasan. *İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Durumu (1939-1945)*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa, 2007, Yüksek Öğretim Kurulu: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 204303).
- DENİZ, Önder. “Cumhuriyet Döneminde Tatil Kavramı ve 1935 Tarihli Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 11, S. 23 (2011), ss. 57-72.
- DİKİCİ, Ali. “Polis Arşiv Belgelerine Göre Atatürk’e ve Diğer Devlet Adamlarına Yönelik Suikast Girişimleri”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S.90 (2014), ss. 1-48.
- DOĞANER, Yasemin. “Atatürk Dönemi Türkiye’nde Sosyo-Kültürel Değişim”, *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, C. 1 (2007), ss. 235-260.
- DOĞRUÖZ, V. Türkan. “İkinci Dünya Savaşı Sırasında Kırklareli’nde Sosyal Yardımlaşma Faaliyetleri”, *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C.9, S. 17 (2019), ss. 24-53.
- DÜZGÜN, Mücahit. “Cumhuriyetin İlanından İsrail’in Kuruluşuna Kadar Türkiye’deki Yahudiler”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.3, S.10 (2000), ss. 65-83.
- ENGİN, Vahdettin. *Rumeli Demiryolları*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. 1992, Yüksek Öğretim Kurulu: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 24180).
- ENGİN, Vahdettin. “Rumeli Demiryolu”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi, 2008.
- ERDEM, Barış. “Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası”, *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 2, (2010), ss. 71-92.
- ERDEM, Ufuk. “Yeni Bilgi ve Belgeler Işığında Atatürk’e Suikast Girişimi”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.33 (2016), ss. 275-306.

GÜL, Muhittin. “Atatürk’ün Yurt Gezilerinin Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8, S. 3 (2006), ss. 51-72.

<http://kirklareli.gov.tr/eski-valilerimiz>. (Erişim: 03.12.2019)

KARABULUT, Umut. “Davetsiz Misafiri Beklerken İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde Pasif Güvenlik Önlemleri (1939-1940)”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S. 28 (2014), ss. 199-223.

KİRMAN, Emin. *Çok Partili Döneme Geçiş Süreci Ve Türk Siyasal Kültüründe Muhalefet Olgusunun Gelişimi (1946-1950)*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta, 2006, Yüksek Öğretim Kurulu: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 187389).

KOCAMAN, Habip ve CEYLAN, Mustafa. “Türkiye Cumhuriyetinin İlk Muhalefet Fırkası: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası”, *Yasama Dergisi*, S.34 (2016), ss. 5-23.

Kollektif, *Türkçe Sözlük 1 A-J*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1998.

KÜÇÜK, Cevdet. “Milli Mücadele”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 30, İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi, 2005.

LEVİ, Avner. *Türkiye Cumhuriyetinde Yahudiler*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1996.

MARRİOTT, Emma. *Bir Nefeste Dünya Tarihi*, İstanbul; Maya Kitap, 2014.

MCNELİLL, William H. *Dünya Tarihi*, Ankara: İmge Kitapevi, 2002.

OBUT, Rabia Nur. *Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri*, Academia, https://www.academia.edu/cok_partili_hayata_gecis_denemeleri, (Erişim: 03.12.2019)

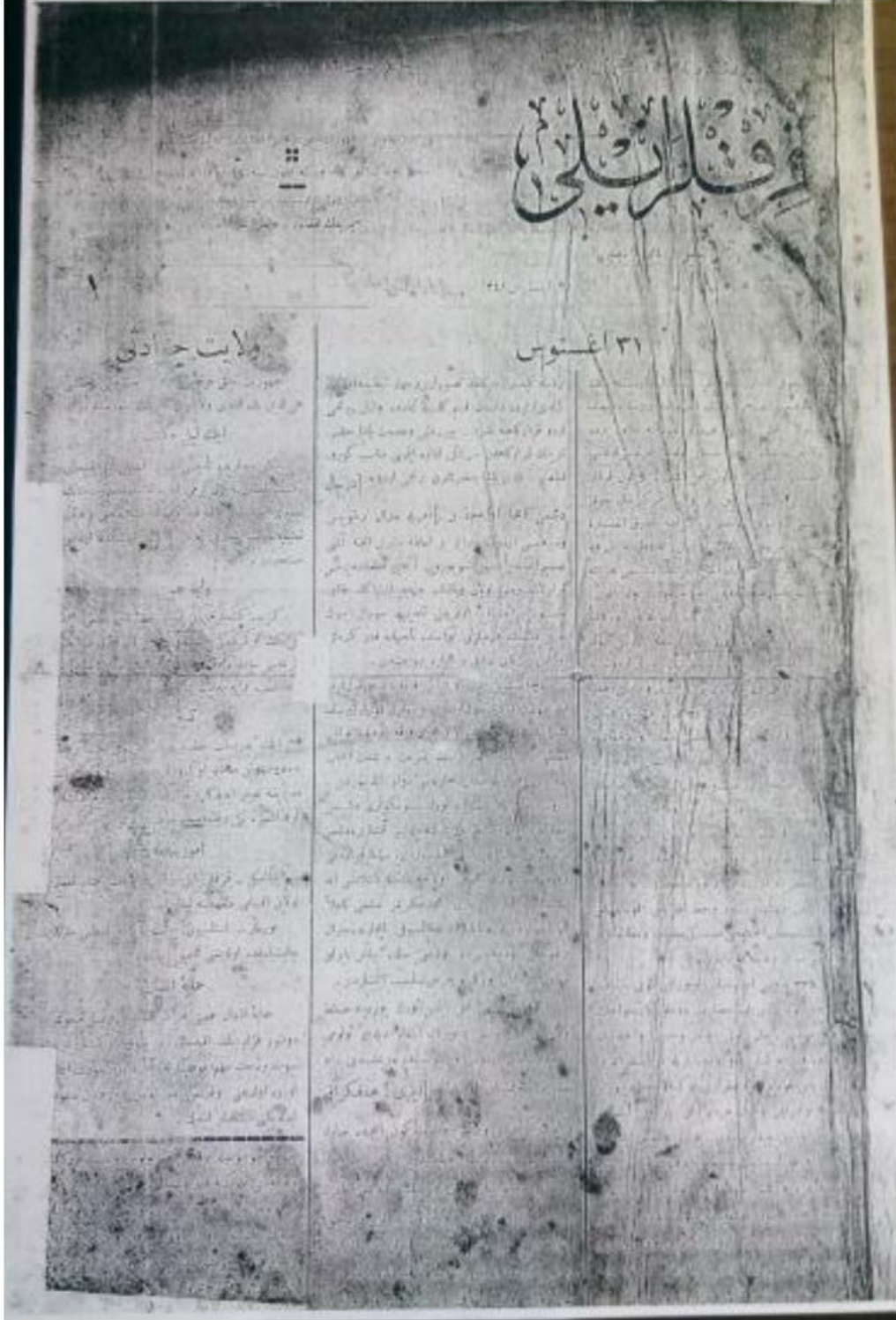
OLGUN, Kenan. “Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 27, S. 79 (2011), ss. 1-36.

- ÖZKAYA, Yücel. “Atatürk Dönemi ve Atatürk İnkılâpları” *Türkler Ansiklopedisi*, C. 16, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- SARIASLAN, Ümit. *Cumhuriyet Treninden Tanzimat Trenine*, Ankara: Kritik Kitaplar, 2007.
- SEVİM, Ali, ÖZTOPRAK, İzzet ve AKİF Mehmet. *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri 4*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2006.
- SOYSAL, İsmail. *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları Cilt-1 (1920-1945)*, Ankara; Türk Tarih Kurumu, 1983.
- SÖKMEN, Tayfur. *Hatay'ın Kurtuluşu için Harcanan Çabalar*, Ankara: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, 1999.
- SÖNMEZ, Şinasi. “İkinci Dünya Savaşında Türk Hükümetlerinin Temel Gıda Maddelerinin Temini Konusunda Aldığı Tedbirler”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 47 (2011), 599-629.
- T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 4, İçtima: 3, Cilt: 23.
- TAŞKIRAN, Cemalettin. “Atatürk Döneminde Demokrasi Denemeleri (1925-1930)”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.14 (1994), ss. 255-265.
- TORUN, Esmâ. *Atatürk Dönemi Tek Parti*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü. Ankara, 1996, Yüksek Öğretim Kurulu: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 51780).
- TUNCAY, Mete ve öte. *Türkiye Tarihi 4 - Çağdaş Türkiye 1908-1980*, İzmir: Cem Yayınevi, 1997.
- TURAN, Refik ve öte. *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*, Ankara: Okutman Yayıncılık, 2011.
- “Türkiye Cümhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahi arasında Tahrande 14 mart 1937 tarihinde akdedilen İkamet Mukavelenamesinin tasdikına dair kanun (3215 Sayılı Kanun)” Resmi Gazete, 3636 (07.06.1937).

- UÇAROL, Rifat. *Siyasi Tarih 1789-1994*, İstanbul; Filiz Kitabevi, 1995.
- ULUSOY, Melek. *Milli Korunma Kanunu Çıkarılma Amacı, Sosyo-Ekonomik Etki ve Sonuçları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, 2010, Yüksek Öğretim Kurulu: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 419404).
- USLUBAŞ, Tolga ve DAĞ, Sezgin. *İlk Çağlardan Günümüze Dünya Tarihi Ansiklopedisi*, İstanbul: Karma Kitaplar, 2000.
- UTKUGÜN, Ceren. *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Ekonomik Sıkıntıların Sosyal Hayata Etkileri (1939-1945)*. Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon, 2016, Yüksek Öğretim Kurulu: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 447724).
- YÜCEER, Saime. “Demokrasi Yolunda Önemli Bir Aşama: Türk Kadınına Siyasal Haklarının Tanınması”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.9, S. 14 (2008), ss. 131-151.

EKLER

EK 1: “Trakya'da Yeşilyurt” gazetesinin 31 Ağustos 1341 (31 Ağustos 1925) tarihli, Kırklareli adı ile basılan ilk sayısı.

EK 2: "Trakya'da Yeşilyurt" gazetesinin harf devrimi sonrası ulaşılabilen 2 Temmuz 1934 tarihli ilk sayısı.

Salibi
Muharref Ali Rıza
Adres
Kırklareli - Yeşilyurt
Ahuna Şartları
Sensizliği 300 kuruş

TRAKYADA YESİLYURT

Cumhuriyetçi, Siyasal, İktisadi Gazete

Sene 19
İLANAT
Behar satırı 10 kuruş
aylık ve altı aylık
hâsiler için ayrıca idare
müdürlüğüne yazılmalıdır

SAYISI : (5) KURUŞ

2 Temmuz - 1934 - Pazartesi

No : (520)

Bağışlığımız ve Vekiller heyetimizin BİR KARARI

Memleketin geçirdiği bin akıbet, en büyük bir servet ve para kaynağımıza olan bağışlığımızı tamamen mahvetmiş, baskınlanmıştır. Bir taraftan harçlar; işlevsizlik, baskınlar, diğer taraftan filoksera bu servete doğmuş kesilmiş ve Avrupa devletlerine kadar ihraçat yapan Kırklareli bağışları aç ve sefil kalmıştır.

Bundan sonra bin türlü sıratı baskınları yapan halkımız; bu şekilde bu servete bağış vereceği nimezi beklemelidir.

Bir sorular istin sıratı yaptık. Milyonlarca kilo tütün çıkardık. Fakat memleketin bütün bu toprakta bize ricah veremeyen değil; karımız bile doyurmayı bek. Yine bu arada Aiyon ektik. Vllâyetin muhtes Penbeli, Beyazlı Aiyon vllâyetinde demandı. Lâkin oda bir çok vllâyetin yer arzuetken başka bir şey yapmadı. İşe bir; tütünün aiyon arzusuna dillgen halk arasından haykırın bir ses deydik. Bağışlık!

Bu ses 534 senesine kadar hep bağışlık (servatı) Biri kurtaracak bağışlık denildi. Bu; vllâyetimiz için tevrübe vllâyetimiz yeni bir sıratı değildi. Ta ki bu tevrübe edilmis; hatta bu yünden girin en mamur yerleri meydana gelmiş. Yalnız filoksera halkı pek ürkütmiş; emeginin ve kıymetli ömrünün baskınları sencerinin boşa gideceğinden korkuyordu. Burada ten çare bulmuştu Amerika çözü ekmek. Devlet Kırklar içinde karışığı Amerika asına fidanlığı ile bu iş yardımına başladı. İptida 400 dönüm ve 100 kişiden ibaret bir bağışlık grubu; başladı. 60 para kıymeti olan memur güme çalılığında işe başladı 3 sen içinde 400 dönümlük bir mamure, memurmel bir bağışlık meydana geldi.

Halkımız en büyük inan vasıtası şiddet. Göz ile bu varlığı gören halk; başka memakalarda da boş buldu. Bu tevrübe çabuk ekli. 400 dönüm 3500 dönüm oldu. Bu rakam yalnız Kırklareli merkezine aittir İtraf köyler, karışık her bir çeyranın taılı rüşğarını alanlar ise arıldılar bu gün vllâyette 15—20 bin dönüm meydana geldi.

Bu günkü bağışlık vaziyetimiz yalnız Kırklareli kasabasında 55 bin dönüm

Değerli bir eser

Ankarda [Karınca] altı aylık bir memur çıkışına başladığını **gastemize** gönderilen birinci sayısından anladık. Bu eser; Kooperatifçiliği kendisine ilkö edilmis; Ulu Gastem'in bu maksatı etrafında verdiği çalışma emir ve baskınları candan kavramı (Türk kooperatifçiliği) emirinin malı olmaya ilködünü ayda bir çıkacak gazetesiyle etrafı yaymaktadır. (Karınca) y; baştan sona kadar dikkatle okuduk. Karınca gibi çalışkan; karınca gibi usatı; görümlü heriyi düşünmüş insanların ahlakça ayrıldıklarını manastırmak için çalışacağını vâziden bu eserde çok kıymetli yazılara; çok yürekli iktisadi fikirleri rastladık.

Her yazısında bir ilkökaldırın ügümler olduğunu görümlü.

Memur 36 büyük sahite ve çok kıymetli resimleri havi olduğunu hâlide 15 kuruşa verilmiştir. Hararetle okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Beraet

Midyeye Osman ten memuru Osman bey hakkında vâzilen bir büyük senet ağır hapus cezası kararı temyizden nakzedilerek gelmiş ve tekrar yapılan mahakemesinde beraatine hükmedilmiştir. Osman beyi; ciddi ve faziletli bir memur olarak tanıdığımız için beraetlerinden sevindirler duyduk. Arkadaşımıza geçiş olsun! deriz.

İste daha azimli çalışınız!

Ali Rıza

GÖRÜŞLER ve DUYUŞLAR :

Ali ile Todor

Geçmiş yıllarında, dünyanın parssını kıran Todor'la sarlık ceken Ali'nin mukayesesi kadar hasin bir mukayese daha tasavvur edilebilirmiş bilmem. Birinin daimit muvaffakiyeti yanında ikincisinin her zaman müteki bulunmuşu; beraet, kendi idareciliğine; kendi dikkatsizliğine; kendi cemsizliğine ve kendi alkönsizliğine atfetmek kadar tabii birsey olamaz sanıyorum.

Hizmetinde, bir geçmiş vasıtası olan, arabasına, otomobilimize, dükkânımıza, bahçemize ve bahçemize. ve hasıl her türlü hüner ve marifetlerimizle onların dilediği casibeyi veremeyişimiz, istediği filma ve filmimizi gösteremeyişimiz veya her haşğı bir işimizde (hizmet) yolunu layıkıyla baskınlarımız yüzünden değildimidirki müşterilerimizin çoğunu birten başta olan milletleri kazanmalarına yardımcı görüyoruz.

Bilhassa, emafımız, her zaman hatıra balundurularını tesbiden ne güzel bir atalar sözü vardır:

KÖŞEYİ İŞLETEN KÖSEDİR . .

MEHMET BEHÇET

EK 3: "Yahudi meslesi" Başlıklı Haber

Sahibi Muharrir Ali Rıza Adres Kırklareli - Yeşilyurt Abuna Şartları Seneligi 300 kuruş	İ. RAKYADA YEŞİLYURT Cumhuriyetçi, Siyasi, İctimai, İktisadi Gazete	Senesi: 9 İLANAT Her satır (10 kuruş senelik ve altı aylık ilanlar için ayrıca ilave müddetle hesaplanıyapılır
---	---	---

SAYISI : (5) KURUŞ 23 Temmuz - 1934 - Pazartesi No : (525)

23 TEMMUZ

Yahudi meslesi

Bu günün meşhurluktan, meşhurluğa, meşhurluğa meşhurluğa kavuştuğumuz günün yıl dönümü...

Ağır bir hissettirici anıların meşhurluğu değil; münevverleri söndürmüştü; salim bir padişah elinde meşhurluğun hayatı kuvvetleri kurmuştu. Meşhurluğu baştan başa itiltil; asayişsizlik, kanlı boğuşmalar içinde kalmış, millet adalete, hürriyete susamıştı.

Manastır dağlarından yükselen İsmail dalgası sarayın kapılarına kadar ulaşmış ve meşhurluğu almıştı. Başta yine padişah vardı. Bu seçtiği bu devirde sarayın, saltanların binlerce İsmailinden millet kurtulmuştu ve bu İsmail ta millî müdahaleye kadar ve millî müdahalenin içinde dahi devam etmiştir.

Bu ilk İsmailin kökünü bir saltanat millî müdahalesini boğmak için neyle yapmak mümkünse ona teşebbüs etmiş, kavayı imbatyeleri, halâskârlar, gerisi muhamediyyeciler gibi biribir nam ve unvan altında bu memleketi mühtelâ gâleler çıkarmıştı.

Büyük millet meclisinin Türkiye müdahalesine hakim olmasına ve millî iradeyi ele almasına karar verildiği gün meşhurluğa, baştaki saltanda, yapma ek hâlinde tarife karışmış ve millet kendini idare etmeye karar vererek Cumhuriyeti ilan etmiştir.

10 Temmuz 324 ten bu güne kadar geçen senelerin karanlık günleriyle Cumhuriyetimizden bu ane kadar geçen meşhurluğunun mukayesesini yapmak için büyük bir tarih salihesi teşkil edecek elemeler, iztiraplar, göz yaşlarını saymak, dökmek lâzımdır. Ey yeni nesil! bu günü kazanmaya kadar; bu meşhurluğa devre erinceye kadar dökmek kâmil; çokilen iztiraplar üzerine kurulan nurlu yolda koşar adıyla yürümek, hiç durmadan, yılmadan çalışmak ta senin bir yurt borcundur bunu bu gün yine sana hatırlatmağı vasıfe biliriz.

Becayış

İnce Nahiyesi müdürü Kemal ve Pehlivan köyü nahiyesi müdürü Mehmet Rnhi beylerin becayişleri tara kırılmıştır.

Yahudi hadisesi artık bir adliye meselesi olmuştur. Hükümet vak'ının akabinde tahkika girmiştir. Memurlardan İsmail görevleri cesaretli. İdari tevkifatını yaparak her türlü icabat tedbirlerini aldı. Gözetler geri geldi; Tabii hâl derhâl aydın etti. Hadise failleri muhtelif cezalarla mahkûm oldular.

Acaba bu hadiselerle müsevî vatandaşlarımızın hiç kabulu yokmu? Yahudilerle çok kaynaştığımız danslarda, balolarda, icimat toplantılarda hep beraber bulmuş; beraber gülüş, beraber oynamış bir muhitte bu hadise nasıl oldu? Hiç şüphe yokki; bizim Kırklareli yahudilerinin zaman zamanlarından beri devam eden çok yanlış, çok egoist hareketleri vardır. Bir Misyon Sa. İnce, bir Yusuf Adato, bir Azarya meşhurluğunun belli başlı iktisadi iş olan Mandracılık işlerinde okadar inhisar göstermişlerdirki; binlerce tenake Peynir çıkarıcıları hâlde ufak bir mandra almak isteyen Türk çocuğuna her türlü müşkülâtı göstermişlerdir. Yapak almak isteyen bir Türk tüccarını ezmek için çevrilen intrikaları, yapılan fenalıkları gözümle gördüm.

Edirne kırından Demir köyüne kadar aldığı binlerce sağmalılık koyun sâdune mukabil Evcil köyünde ufak bir mandra kurmak isteyen tedakâr bir Türk çocuğuna karşı Yusuf Adatomun bütün yahudiliğini sarf ederek; Türk köylüsünü ikiye bölmek ve bu çocuğumuzun o köyde hem İktisaden hem fessatı nefis noktasından hırpsalanmış olması bir hakikattir.

İktisadi işlerde başka yerleri bilmeden fakat Kırklareli müsevilleri müteşebbis Türk çocuklarına karşı senelerden beri adeta bir husumet eylemişlerdir. Bir buçuk sene kadar oldu. Osmanlı bankasının bethabı bir müslüman müdürü — Türk değil müslüman — olduğunu söyleyen bir araptı — Kırklareli Türk tacirlerini perişan ederken bu meşhurluğun en müreffeh evlâdı olan müsevî kardeşlerimizden bir metelik yardım görmedik. Patır, patır dökmek, İflâsa uğrayan zavallı kardeşlerimiz karşısında bu İsmail vatandaşların en ufak bir mesevi alkışını bile görmedik. Bunlar yahudilerin iktisadi sahadaki marifetleri dir. Birde kültür ilharik olan meşhurluğu vardı; Bilhassa Türkiye konuşmakta hiç bir vakit millî huzur meşhurluğu lâzım etmemişlerdir. Türk ocağında, askerî mahfelde, en kıbar bir buluşma devettiler İsmail yahudilerle konuşmaktan memnûn menedemiycek kadar tasassup gösteren yahudilerimiz hemen yıldı doksan hep- tir. Her altı sene evvel meşhurluğa bir neçer neticel olarak geç bir sahite var- mak isteyen bir yahudi kimsenin nasıl yâksek bir tasassup karıştırdığını; sa- bibe kaçmasının bütün yahudi aleminde hayecan ve adeta şaşkınlık nasıl etmiş- ti ve nihayet meşhurluğa İsmail sarf bo- su olduktan sonra konuşma elinden ka- çurmak için binlerce lira sarf ile İsmail- lide evinden kapılarak Marmelaya götü- rüldüğünü ve nihayet bir yahudi kim- sinin bir Türk zabitanı bile lâfik olmadı- ğını ifade eden hareketlerine nediyelim.

400 Senedir Trakya Türkleri ara- sında en müreffeh ümr geçiren müsev- ilerimizin topluluk hayatları bile İsmail- ayırdır. Onların bir yahudi mahallesiz; bir yahudi çarşısı vardır. Hiç biri bir Türk mahallesinde, bir Türk konuşma- mağı hatırlıdan bile geçirmemişler.

Bu gün hadise faillerinden bir çok- ları muhtelif cezalarla mahkûm ol- durken ve geçiş, müsevî bir vaka karşısında İsmail bunları ezik etmekten maksatım, İsmail kardeş gibi yaşamak isteyen müsevilerimizin bize iktisadi sahadı, kültür sahadında, her sahadı açık kalıpla, bir Türk vatandaş gibi sanimi- yet göstermelerini dilemek. İyi dost- luklar, iyi ve karşılıklı münevverlerle kurulur. Sade Türkü; demek kâfi değil. Türk olduğunu Türk gibi da- ğınarak, Türk gibi konuşarak, Türk gibi dostuna dost düşmanına düşman olarak hareket etmekte onların borcudur. Bunu yapmaya başladıkları gün arada her tür- lü söfî tefekkürlerin kalkacağına, arada bir kaynaşma bir yaklaşma olacağına şüphe etmesinler. Bize, böyle düşünyo- rus. ve bu, böyledir.

Trakya'da YEŞİLYURT

Pazarları, Perşembe günleri öğleden sonra çıkar Cümhuriyetçi Gazete

YIL: 14

Hâftaların

Suun 14 Kuruluş
Yılı ve 14 ayık İlan-
lar için ayrıca paser
il camiler

No: (823)

SAYISI
15 KURUŞ

A. R. Duranhança

Adres
Kırklareli: Yeşilyurt

Abone
Vilâyet: 100 Kuruş

30
MART
1939
Perşembe

Babaeski'de Gördüklerim

Bu gördüm, Babaeskide-
yim. İki bir sandım beni as-
kerlik (çocukluk) delikanlı-
nın bir tarafına gelmiş bay-
ramları karşıladım. Hep-
ni genç, güçlü Cümhuriyet
delikanlıları önderinde da-
vullar düşünce gider gibi se-
vinç ve neşe içinde yurd
vazifelerini ifaya geçiriyorlar.
Durdum. Çoştuğu doya, do-
ya sevdim ve kendi genç-
liğimin huzurla geçen gün-
lerime cesaret ederek büyük
bir tahassütle

— Ah bu devrin bir kura
seferi olaydım! Cümlesi i-
timden faydandı.

Babaeski hummalı bir fa-
aliyet içinde. Asfalt yol in-
saatli geçirdiğinden ve ana
caddeye bağlayarak Bur-
gaza kadar muhtelif ve kuv-
vetli ekiplerle mütemadi,
kürək ve kazma sesleri du-
yuluyor. Belediye, tarihi ve
mektap hamamı tamir eder-
ken bir taraftan da susuz
mahallelerin su ihtiyacını
karşılama için harıl, harıl
arteriyeni çalıştırıyor. Mi-
mar Sinan'ın şaheseri Cedit
Ali paşa camisinin avlusun-
daki mezarlığı tesviye ve
orada ağaç, çiçek yetiştir-
terek bu mimari eserini gü-
zelliklerini bir kat daha yük-
seltmeğe uğraşılıyor.

Baş döndürücü bir hare-
ket; Trakya'yı sanran bir
faaliyetin en bariz merkez
noktasını Burgazda olduğu
gibi Babaeskide teşkil ediyor.

Haik Orta mektep isti-
yor (480) ilk mektep çağın-
daki çocuklar mektepsizlik
ten şikâyetçi, Orta mektep

Yeni Meb'uslarımız

Nüfusumuzun sırtını B.
eskinin meb'uslarımızın adı-
dinin beşe çıktığı malumdur.
Bu beş meb'us
tan iki yeni in-
tibap edilemlerden
birini emekli ge-
neral Burhaneddin
Draker, di-
ğeni Hamdi Ku-
leli'dir.

G. Burhaned-
din Kırklareli-
de doğmuş. İlk
feyzini Kırklare-
li iptidai ve rü-
ti mekteplerin-
de almış ve Harbiye mek-
tebinden Erkânıharp olarak
çıkarmıştır. Kıymetli hizmet-
lerle askeri mertebeli ihraz
ederek Tüm generalliğe ka-
dar terfi ettikten sonra ge-
çen sene tekaüt olunmuş-
tur. Tekaüt olmazdan ev-
vel uzun müddet ilimizde
askeri vazife ile bulunmuş
olan Burhaneddin 55 yaşla-
rındadır.

B. Hamdi Kuleli; Baba-
eskinin Kuleli köyünden ve
sayın çiftçilerimizden mer-
hum Yunus ağasının oğlu.

İçin ne fedakârlık lazımsa
yapmağa âmâde Maarifse-
ver bir halka malik olan bu
güzel kasabada mutlak bu
sene Orta mektep binası
meydana getirmek azmi var.
Halkın bu azmini, bu kül-
türseverliğini sevinçle görü-
yor, diyalıyorum. Yapılan u-
fak bir toplantıda otuz ki-
şinin (1500) lira yardım va-
dinde bulunduğu ise şerefli
bir başlangıçtır.

Babaeskiyi böyle buldum,
böyle gördüm. Daha gör-
düklerimi yazacağım.

— Arkası var —
R. Dursunkaya

Cemiyet Şuuru

26 Mart Pazar, Türk ce-
miyetinin imtihan günü idi.
Cemiyet bu imtihanda en
yüksek numarayı almakla
mes'ud ve bahtiyardı. Kut-
lu olsun.

Siyasi mevzulardan nef-
ret ettiğimi tekrarlarım.
Bilhassa işin içine "His, gir-
dimi ben oradan kaçarım".
Bu itibarla seçilen meb'us-
lar herkim olurlarsa olsun-
lar, şahıs ve şahsiyetleri
üzerinde durarak iyi veya
fena gibi mutalea yürütme-
me imkân yoktur. Sadece
mevzuun Türk cemiyetinin
şuuru üzerinde bu mühim
vasile ile beyan fikirden
ibarettir.

Hepimiz biliyoruz ki dün-
ya —hele son zamanlarda—
dışçığı buhranlar geçir-
mektedir. Türk ailesi içti
maiyesinin bu buhranlar-
dan müteessir olmaması i-
çin çok müteyakkız davra-
narak en isabetli yol bul-
ması bir lazime idi. Bu lâ-
zime; bir kaç pek mühim
esbab ve avamilin tesiri al-
tında his edilmektedir.

Dünyanın, bilhassa gar-
bin itimadını yeni kazan-
mamız, toprağımızın nazik
vaziyeti, Avrupalı ve Asyalı
gibi iki cephele bulunmamız
bugün çok şerefli bir mev-
kie sahip aziz devletimizin
büyük ve emsalsiz banisi
Atamızın aramızdan ayrılı-
ğında sonra ilk seçimi yap-
mamız ve bunlara mümasil
pek mühim hadiselerin, va-
kıaların mevcudiyeti, bize
her milletten ziyade mühim
vatani vazifeler tahmil et-
mekteyiz ki işte bunların
en başı; aramızda "Milli te-
sanüd, ün mevcudiyetini ci-
hana ispat etmektir. Bu
noktadan yeni meb'us se-
çimi, harice, hattâ bize kar-
şı bile milli vahdetin remzi
sayılır. Reşit bir zümrei iç-
(arkası Sa 4 Sü 3 te)

23 Nisan Çocuk Bayramı

Fasaf, Tüccarlarımız;
Çocuk Bayramı yaklaşıyor. Vitrininizi Çocukları alâkalan-
dıracak surette süslemeye şimdiden hazırlanınız.

EK 5: “Büyük partimizin BÜYÜK KURULTAYINA Yüzbinlerce saygı ve sevgiler!” Başlıklı Haber

Sahibi
Meharir: Ali Rıza
Adres
Kerkelereil - Veğlyan
Abuna Şartları
Sene: 30
ILANAT
Beher satırı (10 kuruş)
senelik ve altı aylık
ilanlar için ayrıca idare
müdürlüğüne yazılmalıdır

T RAKYADA
YESİLYURT
Cumhuriyetçi Gazete
9 Mayıs - 1931 - Perşembe
No : (56)

SAYISI : (5) KURUŞ

Büyük partimizin BÜYÜK KURULTAYINA

Yüzbinlerce saygı ve sevgiler!
Yurdun kışkıranlık günlerinde idi .
Ardından gü r bir ses ' parlak bir yıl
dır doğmuş ve inleyen Türk yurdunun
başında bu ses bir silkinme , bu yıldız
bir aydınlık açmıştı . . .
Vatan gidiyordu , günden güne sü
zülüyor , çökeniyor paylaşıyordu .
Onun sesi , onun buyuruğu paylaşıl
mak istenen yurdun ta üst başından bu
şün Türklük alemine gökten gelen bir
şün oldu .
- Yurdu vermiyeceğiz ! . . . Vatanı
çöstemiyecceğiz ! . . . emri her taraf sarstı .
Her yurt parçasında [ANADOLU ve
ROMELİ MÜDAPAAI HUKUK CE
MİYETİ] kuruldu . Her yurt çocuğu
bu müdafaa bayrağının altına çağrıldı .
[İşte Cumhuriyet Halkfır
kası partisinin ilk temel taşı]
bu kurulumla atıldı .
Müdafaa hukuk cemiyetinin o zaman
yapacağı tek bir iş , tek bir programı
vardı . . . Düşmanı topraklarımızdan atmak
ve milleti birlikliğine kavuşturmak . . .
başında Ulu Atatürkümüz bulunan bu
kurumun yurt dışındaki yaptığı hizmet
ler , hiç yoktan bir ordu ; darma dığın
olmuş halde birleşmiş bir millet mey
dana getirdi . Vatanın kurtuluşu için
milletin kendi kendini idare etmesi ve
kendü benliğine dayanması esasına gide
nerek TÜRKİYE HÜYÜCÜ MİLLET
MECL Sİ [in] yasadı . Önce ne kurdu .
Aştık hakk idare , kurmuş . [Anadolu
ve Romeli müdafaa hukuk cemiyeti]
başkanta Cumhuriyet ve Milliyet esasına
dayanan bir fırka olmuştu .
Baş kumandan Mustafa Kamâl Dum
lupnar meydan muharebesile [düşmanı
vatanı haritini ismetinde boğduktan]
sora ' Halk fırkası ' adlı fırkanın ni
zamnamesini hazırladı . 9 Eylül 1923 te
' Halk fırkası nizamnamesi ' katli şeklini
alarak programını ilân etti .
Bu nizamnamede hükümetin millet
ve olduğı , Türkiyenin asri devlet hâline
Tâkileceği , Türkiyede her kuvvetin
başında kanun kuvvetinin hâkim olacağı
[Devamı 2 nci sayfada]

Büyük Partimizin Büyük Şefi
Atatürk

EK 6: "Kırklareli İskân müdürlüğünden" Başlıklı İlan

Sayfa: 6

Tarih: 21 Nisan 1936

Kırklareli İskân müdürlüğünden

1 — Kırklarelinde on yedi şehir tipi tek ev ve merkeze bağlı nahiyeye köylerde de köy tipi 23 tek 80 çift ev yapılacaktır.

2 — Nahiyeye merkezlerle köylerde yapılacak evlerden 5 tek 15 çift ev Pınarhisar'da 2 tek 14 çift ev Çelebiye 1 tek 4 çift ev Polosta 2 çift ev Dereköyde 2 çift ev Asilbeyli'de 4 çift ev Eriklice'de 2 tek ev Kırkaçova 5 tek 10 çift ev Kaynarada 1 tek 3 çift ev Kocacarla'da 1 tek ev devletli ağaçta 1 tek 1 çift ev Yumudalında 5 tek 25 çift ev Kavaklıda yapılacaktır.

3 — Bir şehir evinin ısıtılışı 60 lira iskeleli tek evin ısıtılışı 46 lira tekeleli çift evin ısıtılışı 60 liradır.

4 — Yapıya istekli olanlar her gün İskân müdürlüğüne müracaatla ev planlarıyla kesimnameleri görülmelidir.

5 — Evlerin bütün inşaat malzemesi inşaat yerlerinde müteahhidin emrine İskân dairesini tarafından hazır bulundurulacaktır.

6 — Taahhütlerin eksiltilme şartlarının kapalı zarfla teklifleri nihayet Nisanın 30 uncu günü saat ona kadar İskân müdürlüğündeki komisyona bildirmeleri ve % 7,5 teminat akçesi olan 379 lira mal sandığına yatırmaları lazımdır.

1 — Kırklareli merkez kazasında yapılacak ilki yıla göçmen evi için lazımlı olan 2870 metre mükâim tay pazarlıkla alınacaktır.

2 — Taşlar temel duvarlarında kullanılmaya başlanırsa fazla kırsal oluyacaktır.

3 — Taşlar civarında İskân müdürlüğü tarafından gösterilecek mükâmlarda inşaat yerleri olan Kırklareli Asilbeyli, Eriklice, Pınarhisar, Kaynarca, Dereköy Üsküp Yandıslan Polos Kavaklı Kocacarla devletli Ağaç ve Kırkaçova köyleri müteahhidi tarafından nakle dülecektir.

4 — Bir metre mükâim taşın bedeli nakliyecile 4 liradır.

5 — Eksiltmeye istekli olanlar kapalı zarfla tekliflerini nihayet Nisanın 30 uncu günü saat ona kadar İskân müdürlüğündeki komisyona bildirecekler ve % 7,5 teminat akçesi olan 862 lirayı mal sandığına yatırmaları lazımdır.

1 — Kırklareli merkez kazasında yapılacak kırk tek seksen çift göçmen evi için lazımlı olan 726,402 kerpiç pazarlıkla alınacaktır. Kerpiçler İskân müdürlüğündeki şartnamesine göre yapılacaktır.

2 — Yapıya ve kerpiçleri vermeye istekli olanlar her gün İskân müdürlüğüne müracaatla bu bapdaki şartnameyi görebilirler.

3 — Bir kerpiğin muhammen bedeli 10 paradır.

4 — Eksiltmeye istekli olanlar kapalı zarfla tekliflerini nihayet Nisanın 30 uncu günü saat ona kadar İskân müdürlüğündeki komisyona bildirmeleri ve % 7,5 teminat akçesi olan 14 lirayı mal sandığına yatırmaları lazımdır.

1 — Kırklareli merkez kazasında yapılacak göçmen evleri için 26325 kilo saman ve 5085 kilo kireç alınacaktır.

2 — Kireç taşsız ve kumsuz olacak toz olmayacak saman inşaat harçlarında kullanılacak tarzda bulunacaktır.

3 — Kirecin beher kilosunun muhammen kıymeti 100 paradır samanın beher kilosunun muhammen bedeli 40 paradır.

4 — Eksiltmeye istekli olanlar kapalı zarfla tekliflerini nihayet Nisanın 30 uncu günü saat 10 a kadar İskân müdürlüğündeki komisyona bildirecekler ve % 7,5 teminat akçesi olan 12 lirayı mal sandığına yatıracaklardır.

Bilit

Kocahıdır Okulu Esirgeme Kurulundan

Okulumuz yoksul çocukları menfaatine tertip edilip 15/3/936 da çekilen Eya Piyangosunda biletlerin ikramiyeye isabet edenlerden bir kısmı ikramiyelerini henüz almamışlardır. Bu ikramiyeler ön beş gün zarfında okul idaresine müracaat edilip alınmadığı takdirde Okul Esirgeme Kuruluna irat kaydedileceği ilgililere bildirilir.

Kırklareli İlbaylığından

Türk Hava Kurumu Genel Kurultayında değiştirilen nizamnamenin 23üncü maddesi mucibinceşimdiye kadar 27 son Kânunda yapılmakta olan hava şehitleri ihtifali günü 15 Mayıs'a çevirildiği Dahiliye Vekâletinden bildirilmiştir.

Zayi tastikname

Kırklareli Orta Okulundan aldığım tastiknamemi zayi ettim yenisini çıkaracağımdan zayi tastiknamenin hükmü olmadığını ilan ederim. Dellâkzade mahallesinde Murad oğlu Rifat vural

Bir Teşekkür

Yakalandığım dizanteriden iyileştiğim bir sırada yetişen ve gece bizzat ezraneye kadar giderek ilaçlarımı yaptırarak bütün sancularımı dindiren Şarbayımız Dr. M. Cana bu yüksek insanlık ve ilgisinden ötürü teşekkürlerimi (Yeşil Yurt)la sunarım.

Kırklareli Posta memuru Mehmet Davrin.

Babaeski

At Koşuları

Ve Pehlivan Güreşleri

26 Nisan 936 Pazar günü saat on üçte Babaeski Halkevi ve Halk Spor Kulübü menfaatine zengin programlı At koşuları ve Pehlivan Güreşleri yapılacaktır.

Koşu Atlarına ve Pehlivanlarına iyi ikramiyeler konmuş ve mevsimin güzel koşu ve güreş olması için Babaeski gençlerimiz çok çalışmışlardır.

Koşu ve Güreşe ait program şöyledir:

At koşuları

1 — Tay koşusu: mesafe 1200 ikramiyeye birinciye 35 ikinciye 10 liradır.

2 — At ve Kıraklar koşusudur. Mesafe 2200 metro ikramiyeye birinciye 75 ikinciye 20 liradır.

3 — Manialı koşu; en heyecanlı koşu zabitan koşusu olacaktır.

Pehlivan güreşleri

- 1 — Desteye muhtelif hediye
- 2 — Ortaya 25 lira
- 3 — Baş altı 33 "
- 4 — Baş 60 " dir.

Sıkıştır

Yumurta

toplayanlar

Dün bir avcu imzasile gelen mektupta memleketin ve kırların bir serveti olan Keklik, Bildircin, Cil gibi av kuşlarının yumurtaları bazı adamlar tarafından toplanarak pazarda satıldığı ve şu cibetle bu hayvanların neslinin kurulmasına çalıştığı şikâyet edilmektedir.

Kocaman tavuk yumurtaları 30-40 para iken mini mini kuş yumurtalarını alanların bunları ne yaptığını doğrusu merak ettik. Satanlardan ziyade bunları alanlar mes'ul olmalıdır.

Her halde kır bekçileri bu gibilerle meydan bırakmamalıdır.

EK 7: "Türk Ordusu Hatayda" Başlıklı Haber

YIL : 13

İlanlar

Satırı (10) Kuruluş
Yıl ve altı aylık ilan
gün sayısı idare müdürlüğü
ile pazarlık yapılır

SAYISI : [5] KURUŞ

TRAKYA'DA YESİL YURT

CUMURİYETÇİ GAZETE

7 - Temmuz - 1938 Perşembe

Sahibi
A. R. Durmuşoğlu

Adres
Karkarel: Yeşilyurt

Abone Şartları
Yatığı [500] Kuruş

Tekzip

Öyle tabirler ve öyle kelimeler vardır ki, yerinde kullanılmadıkları için, zaman zaman manaları değişir ve tasdikları kaymet olma münce olur.

(Selli) kelimesini ele alalım. Yalnız bir zamanla kullandığımız insan manasına gelen bu kelime bugün, aşığı, ahilkan ve miskin insanı yakın bir manaya gelmektedir.

(Ötad) kelimesi de böyledir. Ötad tabiri bugün küçük manasında kullanılmaktadır. Dü, üstadın nazih ve müsyen bir manası vardır. Bugün yoktur. Bugün üstad, ya bir dostu hitap etmek veya bir işle atay için kullanılmaktadır.

(Tekzip) kelimesinde de aynı alibete düşmek üzeredir. Meselâ Hatay anarşi için dedir, deriz. Fransız ajansı haklıdır.

"Hatayda sükûn berdedimdir. Orada hürriyet ve adâlet hüküm sürmektedir..."

Halkın hakikat hiçte böyle değildir. Yapılan tekzip Hataydaki kargaşaların hükmüne perde germek içindir. Yani tekzip, olanı olmayan gibi göstermek ister. Bu bir emeldir!

Tekzip denen âletin bu günlerde Karkarelini de temsilendirdiğini görüyoruz. (Yeşilyurt) bir tekzip yağmuruna uğradı. Karkarelî Belediye reis vekili, Belediyeyi öğilendiren en küçük bir havadisi veya tenkidî tekzip silâhı ile karpulamaktadır. Tuhaf bir zihniyet!

Belediye reis vekilinin lâzımları tekzipleri ârinde sürmek istemiyoruz. Değmez! Sonra biz, işi şahsiyata dökmek emelinde değiliz. Bunun içindir ki mesleği umumî cepheden görmek ve bitaraf bir görüşle incelemek istiyoruz. Mekâlenizde Belediye reis [Arkadaşlar 2 Satır 3 te]

M. Uluğ Turanlıoğlu

Hataylıların

Çektikleri tazim telgrafına Sevgili RisiCumhurumuzun verdikleri cevap

"Sizin için, artan refah ve saadet dilerim."

K. Atatürk

Yurdun her tarafından Cümhur Başkanımıza gelen telgraflara Atatürk Anadolu Ajansı vasıtasıyla aşağıdaki cevabı vermişlerdir.

"Hatay millî meselemizin dışta tedbirlerle misil neticeye ulaştırılmasından doğulan sevinçlerinidir."

K. Atatürk (A. A)

Valimiz Sergende

Sergen obasındaki çocuklarımızın vaziyetini görmek üzere giden Valimiz B. Haşip Koyun adâlet emirdir.

Liselerin kampı

Edirne Lisesi kampı bugün açılacaktır. Bu münasabette ilimizdeki bütün Lise talebeleri mekteplerine gitmişlerdir.

şel halinde selâmlayan, kucağından Hataylıları!

Atatürkün selâmına tebâğ ettiği dahilîdeki bütün değer coşkunluğunu ve tezahürü bir buradan hissediyor, sevinçten gözlemleniyor, selâmlara iyî yanıyor; Hataylılara iyî yanıyor dârdin tekrar.

Yasa Atatürkî hislerle yazıl.

Diye haykırmıyor.

Türk Ordusu Hatayda

Nihâyet Hatay Millî davamız halledildi. İki gündüzeri bütün Hatay Türk askerini heyecanlı, sadetli gözyaşlarıyla kucakladı. Aziz Mehdîcik Hataya anayurdun muhabbetini, sevgisini büyük halâskâriye selâm ve muhabbetini götürdü. İki gündüzeri Hatay; en tarihî, en mes'ud günlerini heyecanı içinde çalkıyordu.

Tam 18 yıl bu şereflî ve me'âd günün doğuşuna intizar eden Hatay; bu güne kavuşmak için ne irtırap dahikâlar geçirdi. Ne acı gözyaşları döküldü, hastâ ne zulfümler görüldü, ne kurbanlar verdi. Bugün Hatay verdiği kurbanların, çektiği irtırapların acısını unuttu. Düâ felâketten aşılayan gözler bugün sadetle, sevinçten yaş döküyor. Her tarafı, her yerinde, her Hataylının ağzından

"Yaşasın Atatürk!..."

Nidası yükselirken artık 18 yıllık acıklı felâketli ses değil, istiklâle kavuşmuş genç Türk çocuğunun gür kulluluyor.

Yalnız Hatay Türklerimiy? Hayır. 18 milyon Türk de erilen mes'ut neticenin, kazandığı bu millî zaferin hayramını kutuluyor. onlar da Hataylılar kadar boye-

can duyuyor, onlar da Hatay için bu muvaffakiyet'i neticeye ulaştıran Büyük Ataya bir kere daha sevinçle dolu minnet ve şükranlar sunuyor.

Türk ordusu şereflî vasifelerinden birini daha yaptı. Daha huduttan girerken Türk askerini coşkun bir

Bugünün Devlet adamları

Edirne sayı: Faik Kalkalkıran'ın görevli miyim Bayım?

Lâfın ya işi dolduruyor, mecliste ise size haber getiren.

Fişî dolduruyorum. Aradan çeyrek saat ya geçiyor ya geçmiyor, kâpî açıyor.

Buyurunuz Bayım.

Kapdan giriyorum. Gözlerimden sevinç, sözlerimden şefkat fıskaran iki muhterem sayı: beni masalârına götürüyorlar ve ne arzu ediyorum diye soruyorlar!

Burada bu iki asilzade yâbâk meziyetlerinden haberdar değilim. Yalnız şükâdârını söyleyeyim ki, hüsnü niyeti, samîniyeti ve tek bir kelime ile tevazuu kendilerine şiar yapmış olan bu iki aziz sayı ve daha doğrusu bu iki tam insan bana inkilâbın birer mücazzamî tasvîli gibi görünürler.

Dünün Devlet adamları mağrurdular. Onlar kendilerini yedi kat gökâta üstünde görürlerdi. Bir köyü çocuğu ile hasbîhâle bulunmak onların sazârında aşağılıkti.

Artık herkes bilmiştir ki bugünü Devlet adamı, dönün beceriksiz, korkak, sinsi ve hâfîye rublu adamı değildir. Dünün miskin Devlet tipi adam bugün tribün intikal etmiş buluyor.

Yasaları seksenleri aşan bugünü büyük, Devlet adamları bugünden ziyade belli dünün mahsulüdürler. Fakat onlar dâima dış, dâima idealist, dâima demokrat halâkîleri içindir ki dünün yıkımları ve bugünün yeteneklerdir. Onların güdülmesi yoldan yürümek bağdır. Mevâ için bir şükûle olduğu kadar bir gerektir de.

M. Uluğ Turanlıoğlu

Yurdun bütün sayılarına

EK 10: "TÜRK-ALMAN DOSTLUK PAKTI İMZALANDI" Başlıklı Haber

YIL: 16
İlanların
 Satış (15) kuruş
 Resmi İlanlar 12,5 kuruş
No. (1051)
SAYISI:
[5] KURUS

Trakya'da
YEŞİLYURT

Sahibi
A. R. Durankaya
İfrit
 Kırklareli, Yeşilyurt
Abone
 Yıllık 1200 Lirası
19
HAZİRAN
1941
 Perşembe

Yayıncısı: Perşembe günleri öğleden sonra çıkar Çanakkale Gazetesi

TÜRK-ALMAN DOSTLUK PAKTI İMZALANDI
Muhadeve 10 seneliktir ve iki memleket arazilerinin masuniyetine ve tamamîyeti mülkiyesine müteakibilen riayeti taahhüt etmektedir

PAKTIN METNİ

Ankara 18 (a.a.) Bu akşam saat 21.15 te Hariciye Vekâleti binasında Türkiye ve Almanya arasında imza edilmiş olan muahedemin metni aşağıdadır.
 Türkiye Cumhuriyeti ve Alman Reich'i
 Aralarındaki münasebetleri müteakibül ilim ve samsî dostluk esasına istinad ettirmek arzualle ve her birinin eliyevm mevcut taahhütleri kaydı ihtiraziî tahtında bir muahede akdetmeğe karar vermişler ve bu maksatla muraahhasatın taayin etmişlerdir; şöyle ki:
 Türkiye Reisli Cumhuriyeti İsmir mebusu ve Hariciye Vekili Şükrü Saraçoğlu; Almanya Reich şansıiyesi:

Ankara Büyük elçisi Ek selâse Franz Vooppen'i.
 Bu müahedeler usulüne muvafık bulunsun as'ahyetin melerini taati ettilikta saara atıdaki sh'ânı kararlaştır maslardır.
Madde : 1
 Türkiye Cumhuriyeti ve Alman Reich'i arazilerinin masuniyetine ve tamamîyeti mülkiyesine müteakibilen riayeti ve doğrudan doğruya veya dolayısıyla yekdiğ'ri aleyhine müteveccih her türlü harakâtta tavakvi etmeyi taahhüt ederler.
Madde 2
 Türkiye Cumhuriyeti ve Alman Reich'i müstarek menfa'atlerine taallik eden bütün meselelerde bunlar her hali için mutabakatlı tamlık etmeyi her er arasında dikine istisna ve tenasta bulunmayı taahhüt ederler.

Madde 3
 İmza günü mer'iyet mekline girecek olan bu muahede on beş maddeden ibaret olacaktır. Yüksek elid tarafier muahedemin taadilî hususuna vakti mürhuzunda aralarında kararlaştıracaklardır.
 Bu muahede taadilî olacak ve taadilnameler şerati mübâhâle ile Berlinde teati edilecektir.
 Türkiye ve Alman İssuulunda her iki taraf da aynı vechile mutabek olmak üzere iki nüsha olarak tasnis edilmiştir.
 Ankara 18 Haziran 1941

Anadoluda [Yeşilyurt]

Meram Bağları
 Anadolu'nun geçirdiği her türlü felâketlerin sebebi ise ya toprak ya da insan. Anadolu'da hükümetler her türlü muhtelif tedbirler alarak bu felâketleri gidermek için çalışmışlardır. Çözümleri ancak yerlerde yazılmamış payızlara çekilmek istenir her gün. Bununla beraber her türlü muahade ile ancak 3-4 ayını geçirmek kadar tahli bir şey olamaz değilmi? Karanlık, Tuzak, Köyün gülmeye az yerler ise günün her anında taahhütleri taahhütleri gidermek arzualle ve her birinin eliyevm mevcut taahhütleri kaydı ihtiraziî tahtında bir muahede akdetmeğe karar vermişler ve bu maksatla muraahhasatın taayin etmişlerdir; şöyle ki:
 Türkiye Reisli Cumhuriyeti İsmir mebusu ve Hariciye Vekili Şükrü Saraçoğlu; Almanya Reich şansıiyesi:

C. H. P. GRUPU
 Başvekilin izahatından sonra muahedeyi ittifakla ve alkışlar arasında tasvip etti.

Ankara 18 (a.a.) C. H. P. Meclis Gurubu bugün 18/6/1941 Perşembe günü saat 17 de meclis vekili Trabzon mebusu Hasan Sakama reisliğinde toplanmış.
 Ruznamede yalnız Almanya ile müahadesi bu defa ikmal ve intaj edilmiş o'ân dostluk muahadesi vardı.
 Bu maksatla söz alarak kürsüye gelen Hariciye Vekili Şükrü Saraçoğlu bu muahedemin bidayetlerini geçirmiş olduğu müahade mufahhasatına eli beyanatta bulunmuş ve lüzumu takdirinde muahadesi metnini okuyarak bu vesilede meclis ve gayri meclislerinde taahhüt vermiştir.
 Hariciye vekilinin müahade metni şu şekildedir: Başvekil Dr.

Refik Saydam tarafından ve ilen cevaplar dinlendikten sonra muahedemin imzası teklifi rey-i kâmil ile ve umumî beyanla tam ittifakla ve alkışlarla kabul edilmiştir.
 Ruznamede başka bir maddetle olmadıgından saat 19 da meclis akıştahtı vaktine geçmiştir.
Müstakil Gurup
 Ankara 18 (a.a.) C. H. P. müstakil gurubu umumî beyanla, 18/6/1941 Perşembe günü saat 17 de meclis vekili Trabzon mebusu Hasan Sakama reisliğinde toplanmış.
 Hariciye Vekili tarafından ve ilen cevaplar dinlendikten sonra muahedemin imzası teklifi rey-i kâmil ile ve umumî beyanla tam ittifakla ve alkışlarla kabul edilmiştir.
 Ruznamede başka bir maddetle olmadıgından saat 19 da meclis akıştahtı vaktine geçmiştir.

Bobstil şairlere

İttihada yeni çıkan şairler ve şairler her gazetecinin bu sayısız hayret edilecek derecede garip ve esrarlı şiirleri ile.
 İşte bir örnek:
Zavallı Bahkılar
 Bîyük anarşiî ilikâfında
 Karaya vurmuş bahkılar
 Yine bir harp çözümlerinden önce.
 Eğer böyle ise nehidin
 Nele bu bahkıların çıkıldığı.
 (Gün) de Cevdet Meclis'in "Zavallı bahkılar, müde de daha zavallı şiirler" event. Sâlih Bursalı şiiri bu şiirlerden biridir.
118 No. lu Ev
 Bu evin her odasında
 Bir düşünce vardır.
 Her peşgörmünde
 Güzellikler bir bir.
 Kitaplarını bu evde okudum
 Aşklarını bu evde bitirdim.
 Bu evde güldüm.
 Aklımı güldürdüm etmiş.
 Şu müahedeyi ve ligat bulunsununda her ne kadar ve her ne kadar yazmış değilmi?
 Kuzum Cevdet Meclis ve Sâlih Bursalı'nın Diyarıda şiir yazmakla ilgili meğaleleri kılınca 7. Sâhâkında çözümler çıkarılacaktır.
 M. Üçüncü

EK 12: "Büyük Ölü'nün karşısında Ağhyan Yurd" Başlıklı Haber

TRAKYADA
YESİL YURT

CUMURİYETÇİ GAZETE

14 - İkinci teşrin - 1938 Pazartesi

No. (786)

Yeni Cümhur Reisimiz!

Büyük Ölü'nün karşısında Ağhyan Yurd

Acı ve fevkalâli ayrılık. Türk matbuatının teessürlerle dolu hislerini coştuğu, tezleri Türk kalem erbabı en ince, en hassas duygularını bu mübarek ölü'nün önünde birer matem neğidesi gibi döktüler ve Türk milletinin kalbinde yanan ateşin kışkırttığı, alevini kaletlerinin ucundan döktüğü yazılara tahsis ettiler.

Bir yalın ıfte değil, yurt dışı ve yurdun ağır memleketler matbuatında bu büyük ölü'nün saygınlıkla hitmet mümtaz varlıkları hakkında radyoların durup dinlenmeden kendi halklarını teessürlerini ve Atatürk'ün dünya alemindeki yüksek vasıflarını dinlerken bu muhterem ve büyük adamın bütün dünyaya tauntığı, sevdiği bir Türk varlığının bir Türk muhabbetinin de hariz izlerini görürüz.

Ne mutlu Türküm diyene!

İstanbul ve Ankara matbuatı ile vilâyetler gazetelerinin ve Ankara radyosunun 17 milyon Türkün vicdanlarından kopmuş bir sayha gibi, bir feryad gibi yükselen seslerini küçük gazetemizin hacmine sığdırmayı ise maddeten gölmakla beraber büyük büyük karşı belediğimiz en büyük bir hitmet hissini tesparı ve yas tutan aziz halkımızın dili olan gazetelerimizin bu millî matemi ifade eden yazılarını hulâsa ediyoruz.

Büyük Şefin Ölümü önünde

Büyük Türk milleti her manasile büyük evlâd Atatürk ölümüyle büyük matem içindedir. Gözlerimizden kanlı yaşlar akarak halet ettiğimiz bu hakikatin sonuz teessürleri arasında gene Atatürk'ün mütemadiyen karşısında yükselen sepev ve her tarafını kaplayan beşş ve asil sinasine avuna buluyoruz.

Memleket ve millet onun varlığı ile okadar kaynaşmıştır ki her tarafa onu ve eserini görenek "Hayat, Atatürk ölmemiştir ve O işte bütün canlılıkla görürümüz önünde yaşıyor, diyeceğimize geliyor.

Halbuki aziz Ulu Şefimiz fani hayata gözlerini kapamıştır. Bu bir hakikattir ve hazin ve acı bir hakikat. Demek hayal ile hakikat arasında buluyoruz. Bununla beraber bu hayal kuru bir teselli veya aldattıcı bir mahiyet değildir. Atatürk fani olan şahsiyetle değil ebedi olan eserleriyle nakşolunmuş maneviyetle aramızda yaşıyor ve yaşayacaktır. Tâkîlûğün devamı müdetince, yani sonsuz zamanların bütün imtidadında...

Atatürk sevgisi okadar meşbuuz ki onun hayhat son kırda artık beklenen ölümü haberiyle nutkunuz tutu lacak ve aklınıza dürgunluk gelecek veçhile sarıldık. İnsanın ölüme dayılar devrilsen bilmiyor bu kadar sâhib ve ez bilirmiydi? İşte et kemik ve his tarafımız bu derin ve yüksek ıtırabı ancak bol gözyaşları yıkayıp hafifletebilir...

Bununla beraber Atatürk Devamı sayfa 2 sütun 3 te.

Yeni Kabine

Reisicümhur intihabı müteakip teşkilâli usasiye kanununu mucibince hükümet intifasını Cümhur reisimize takdim etmiştir. Cümhur başkanımız yeni hükümet teşkilâli Celâl Bayara tevdi etmiş ve teklif ettiği kabineyi yüksek tasvibe iktiran eylemiştir.

Yeni Kabine şu zevattan müteakipdir:

Başvekil Celâl Bayar - Adliye vekili Hüsnü Üran - Millî müdafaa vekili General Kâzım Özalp - Dahiliye vekili Fuad Saydam - Hariciye vekili Şükrü Saracoğlu - Maliye vekili Ali Cevdet Bey - Ağrahi Mansur vekili Şaffet Arkan - Nakliye vekili Dr. Hüsnü İktisat vekili Şakir Kesenir - Şihhat ve iş M. vekili Dr. Hüsnü Alataş - Gümrük İve İnhisarlar vekili Rana Tarhan - Ziraat

MILLÎ KOTONLUĞU